

2010, 2011, 2012 VE 2014 YILLARINA AİT
MALİ DESTEK PROGRAMLARI
UYGULAMA SONRASI
ETKİ DEĞERLENDİRME RAPORU

2010, 2011, 2012 VE 2014 YILLARINA AİT
MALİ DESTEK PROGRAMLARI
UYGULAMA SONRASI
ETKİ DEĞERLENDİRME RAPORU

T.C. AHİLER KALKINMA AJANSI (AHİKA)

Cevher Dudayev Mah. Vatan Cad. No:42 Nevşehir/TÜRKİYE

T: 0384 214 36 66 F: 0384 214 00 46

www.ahika.gov.tr

**2010, 2011, 2012 VE 2014 YILLARINA AİT MALİ DESTEK PROGRAMLARI
UYGULAMA SONRASI ETKİ DEĞERLENDİRME RAPORU**

©2019, AHİKA Tüm hakları saklıdır. Bu eserin tamamı ya da bir bölümü, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kullanılmadan önce hak sahibinden 52. Maddeye uygun yazılı izin alınmadıkça, hiçbir şekilde ve yöntemle işlenmek, çoğaltılmak, çoğaltılmış nüshaları yayılmak, satılmak, kiralanmak, ödünç verilmek, temsil edilmek, sunulmak, telli/telsiz ya da başka teknik, sayısal ve/veya elektronik yöntemlerle iletilmek suretiyle kullanılamaz.

Hazırlanmış olan çalışmanın tüm hakları Ahiler Kalkınma Ajansı'na aittir. Ahiler Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan işbu çalışmadan kaynak gösterilmek suretiyle alıntı yapılabilir.

ISBN: 978-605-80925-1-8

1. Baskı, Ekim 2019

BASILDIĞI YER

Arkadaş Basım Sanayi LTD. ŞTİ.

Kazım Karabekir Cad. Sütçüoğlu İşhanı No: 37/4

Altındağ / ANKARA

SERTİFİKA NO

17321

**T.C.
SANAYİ VE TEKNOLOJİ
BAKANLIĞI**

İçindekiler

01	1.1. Kısaltmalar ve Tanımlar	14
	1.2. Tanımlar	14
02	2. Yönetici Özeti	16
03	3. Giriş	28
	3.1. Dünyada Kalkınma Ajanslarının Gelişimine Dair Literatür Taraması ve Kıyaslamalar	29
04	4. Programlar Hakkında Genel Bilgiler	34
	4.1. Programların Tanım ve Kapsamı	34
	4.2. Programların Amaç, Öncelik ve Performans Göstergeleri	42
05	5. Programların Sonuçları	48
	5.1. Bütçe Gerçekleşmeleri	48
	5.2. Proje Başvuruları, Sözleşme İmzalanan ve Tamamlanan Projelere İlişkin İstatistiki Bilgiler	51
06	6. Programların Değerlendirilmesi	64
	6.1. Değerlendirmede Kullanılan Yöntem	64
	6.1.1. Yapılandırma	64
	6.1.2. Yararlanıcılara Yönelik Anket Uygulaması	65
	6.1.3. İzleme Verilerinin İncelenmesi	65
	6.1.4. Literatür Taraması	65
	6.1.5. Raporlama	65
	6.2. Amaç ve Öncelikler Kapsamında Hedeflere Ulaşılma Düzeyi	65
	6.3. Değerlendirme Kriterleri Kapsamında Programların İncelenmesi	74
	6.3.1. 2010 Yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı	74
	6.3.1.1. İlgililik	75
	6.3.1.2. Etkinlik	77
	6.3.1.3. Etkililik	79
	6.3.1.4. Etki	81
	6.3.1.5. Sürdürülebilirlik	84
	6.3.2. 2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı	86
	6.3.2.1. İlgililik	86
	6.3.2.2. Etkinlik	88
	6.3.2.3. Etkililik	90
	6.3.2.4. Etki	91
	6.3.2.5. Sürdürülebilirlik	92
	6.3.3. 2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı	93
	6.3.3.1. İlgililik	94
	6.3.3.2. Etkinlik	96
	6.3.3.3. Etkililik	97
	6.3.3.4. Etki	98
	6.3.3.5. Sürdürülebilirlik	99

6.3.4.	2011 Yılı İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı.....	101
6.3.4.1.	İlgililik	103
6.3.4.2.	Etkinlik	104
6.3.4.3.	Etkililik	106
6.3.4.4.	Etki	108
6.3.4.5.	Sürdürülebilirlik	112
6.3.5.	2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı	113
6.3.5.1.	İlgililik	114
6.3.5.2.	Etkinlik	116
6.3.5.3.	Etkililik	117
6.3.5.4.	Etki	118
6.3.5.5.	Sürdürülebilirlik	119
6.3.6.	2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı	121
6.3.6.1.	İlgililik	122
6.3.6.2.	Etkinlik	123
6.3.6.3.	Etkililik	125
6.3.6.4.	Etki	127
6.3.6.5.	Sürdürülebilirlik	128
6.3.7.	2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı	129
6.3.7.1.	İlgililik	130
6.3.7.2.	Etkinlik	132
6.3.7.3.	Etkililik	133
6.3.7.4.	Etki	135
6.3.7.5.	Sürdürülebilirlik	136
6.3.8.	2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı	137
6.3.8.1.	İlgililik	140
6.3.8.2.	Etkinlik	141
6.3.8.3.	Etkililik	142
6.3.8.4.	Etki	145
6.3.8.5.	Sürdürülebilirlik	148
6.3.9.	2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı	149
6.3.9.1.	İlgililik	151
6.3.9.2.	Etkinlik	153
6.3.9.3.	Etkililik	154
6.3.9.4.	Etki	157
6.3.9.5.	Sürdürülebilirlik	160

07

7.	Sonuç ve Değerlendirmeler	162
7.1.	2010 Yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı	163
7.2.	2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı	164
7.3.	2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı	165
7.4.	2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı	166
7.5.	2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı	167
7.6.	2011 Yılı İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı.....	169
7.7.	2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı	170
7.8.	2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı	171
7.9.	2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı	172
7.10.	Öneriler	174

08

8.	Kaynakça	176
----	----------------	-----

Şekiller

Şekil 1. 2010 Yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=47, n=18.....	52
Şekil 2. 2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı- Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=48, n=8	53
Şekil 3. 2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Kurum Türlerine Göre Dağılımı, n=8.....	54
Şekil 4. 2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=145, n=15.....	55
Şekil 5. 2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Kurum Türlerine Göre Dağılımı, n=15	55
Şekil 6. 2011 Yılı İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=117 ve n=13.....	56
Şekil 7. 2011 Yılı İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin İşletme Türlerine Göre Dağılımı, n=13.....	56
Şekil 8. 2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=37 ve n=7.....	57
Şekil 9. 2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Kurum Türlerine Göre Dağılımı, n=7.....	58
Şekil 10. 2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=90 ve n=8	59
Şekil 11. 2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Kurum Türlerine Göre Dağılımı, n=8	59
Şekil 12. 2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=110 ve n=18.....	60
Şekil 13. 2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Kurum Türlerine Göre Dağılımı, n=18	61
Şekil 14. 2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=201 ve n=48.....	62
Şekil 15. 2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı Tamamlanan Projelerin Kurum Türlerine Göre Dağılımı, n=48	62
Şekil 16. 2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=132 ve n=40	63
Şekil 17. 2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Kurum Türlerine Göre Dağılımı, n=40.....	63
Şekil 18. 2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Sektörlerine Göre Dağılımı, n=40.....	63
Şekil 19. AHİKA Mali Destek Programları Değerlendirme Süreci	64
Şekil 20. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=13.....	74
Şekil 21. Ankete Katılan Yararlanıcıların Sektörlerine Göre Dağılımı, n=13	74
Şekil 22. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programa Başvurma Nedenleri, n=13.....	75
Şekil 23. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yatırımları Hakkında Görüşleri, n=13.....	76
Şekil 24. Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi	77
Şekil 25. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=13	78
Şekil 26. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=13	78
Şekil 27. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlişkin Görüşleri, n=13.....	79
Şekil 28. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeleri Kapsamında Aldıkları Belgeler, n=7	79
Şekil 29. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=13	80
Şekil 30. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=13.....	80
Şekil 31. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam İstihdamları, n=7*.....	81
Şekil 32. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Dezavantajlı Personel İstihdamları, n=13	81
Şekil 33. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Satış ve Net Kâr/Zarar Ortalamaları (milyon TL), n=9.....	82
Şekil 34. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projelerinin İhracatlarına Etkisi, n=7.....	82

Şekil 179. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=32	156
Şekil 180. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=32.....	157
Şekil 181. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Personel Sayıları, Sürekli Çalışan n=31, Geçici Çalışan n=29	157
Şekil 182. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Personel Sayıları, n=30.....	158
Şekil 183. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Bilanço, Satış Hasılatı, İhracat ile Net Kâr veya Zarar Ortalamaları (milyon TL), (Bilanço, ciro, net kâr veya zarar için n=29, ihracat için n=11).....	158
Şekil 184. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Sonraki Ölçekleri, n=32.....	159
Şekil 185. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projelerinin İhracatlarına Etkisi, n=11.....	159
Şekil 186. Ankete Katılan Yararlanıcıların İhracat Yaptıkları Pazarlar , n=11.....	160
Şekil 187. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projelerinin Ar-Ge Faaliyetlerine Etkisi, n=10	160
Şekil 188. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=32	161
Şekil 189. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Başvurusu Yaptıkları Kurumlar, n=32	161
Şekil 190. Kamu müdahalesi yaklaşımına göre program tasarım, uygulama, izleme ve değerlendirme mantığı	163

Tablolar

Tablo 1. Mali Destek Programlarının Bütçeleri	28
Tablo 2. 2010 Yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri	48
Tablo 3. 2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri.....	49
Tablo 4. 2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri.....	49
Tablo 5. 2011 Yılı İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri.....	49
Tablo 6. 2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri.....	50
Tablo 7. 2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri	50
Tablo 8. 2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri	50
Tablo 9. 2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri*	51
Tablo 10. 2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri.....	51
Tablo 11. 2010 Yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları	52
Tablo 12. 2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları..	53
Tablo 13. 2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı- Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları..	54
Tablo 14. 2011 Yılı İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı-Başvuran ve , Tamamlanan Proje Sayıları.....	56
Tablo 15. 2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları	57
Tablo 16. 2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı-Programa Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları	58
Tablo 17. 2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları	60
Tablo 18. 2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları	61
Tablo 19. 2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları	62
Tablo 20. 2010 Yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu*	66

01

Kısaltmalar ve Tanımlar

1.1. Kısaltmalar ve Tanımlar

AB	: Avrupa Birliği
AHİKA	: Ahiler Kalkınma Ajansı
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
TSO	: Ticaret ve Sanayi Odası

1.2. Tanımlar

Artımsallık (additionality): Bir kamu müdahalesinin hedeflediği ve yararlanıcılar tarafından gerçekleştirilmesi arzu edilen bir faaliyetin/projenin, kamu müdahalesi olmadan gerçekleştirilmesinin mümkün olup olamayacağını ifade eder. Tam artımsallık, müdahale olmadan faaliyetin/projenin yapılamayacağını ifade etmektedir. Kısmi artımsallık, yararlanıcılar tarafından zaten gerçekleştirilecek bir faaliyetin/projenin müdahale sayesinde daha kısa sürede veya daha geniş kapsamda ya da daha yüksek standartlarda gerçekleştirilmesi durumudur.

Birincil veri: Değerlendirmeyi gerçekleştirmek için çalışmayı yapan uzmanlar tarafından doğrudan sahadan toplanan verileri ifade eder.

Davranışsal artımsallık (behavioral additionality): Kamu desteğinin yararlanıcının proje konusu ile ilgili davranış ve stratejisinde yarattığı farkı ifade eder.

Etkinlik (verimlilik-efficiency): Bu kriter ile Program sonucu elde edilen çıktı, sonuç ve etkileri çerçevesinde kullanılan kaynaklar ve girdileri ölçülür, girdi ve çıktıların orantılı olup olmadığı ölçülür. Verimlilik kriteri ile Program için tahsis edilen bütçeyle daha fazlasının elde edilip edilemeyeceği değerlendirilir.

Etkililik (effectiveness): Etkililik kriteri ile Programın hedeflerinin elde edilip edilmediği, uygulama sırasında meydana gelen zorluklar ve bunlar için bulunan çözüm yöntemleri ile dışsal etkiler dikkate alınır. Program sonucu elde edilen çıktı, sonuç veya etkilerin Programın ana amacına hizmet edip etmediği değerlendirilir.

Etki (impact/utility): Etki kriteri ile Programın sosyal, ekonomik ve çevresel anlamda uzun vadede geniş kapsamlı sonuçları değerlendirilir. Bu kriter altında sadece amaçlanan etkiler değil, amaçlanmayan olumlu ya da olumsuz tüm etkiler değerlendirilir.

İkincil veri: Programları değerlendirmek için kullanılan farklı kaynaklarda daha önceden derlenmiş veri setleridir.

Program: Bir politikanın uygulanması için oluşturulan işlevsel aracı ifade eder.

Program değerlendirme: Kamu kurumlarınca uygulanan programlarla, başlangıçta belirlenen amaç ve hedeflere ulaşma yolunda ilerlenip ilerlenmediğini ve hedeflenen sonuç ve etkilerin yaratılıp yaratılmadığını tespit etmek ve bu tespitlere bağlı olarak bir yargıya varmak amacıyla gerçekleştirilen çalışmayı ifade eder.

Sürdürülebilirlik (sustainability): Program sonucu oluşan çıktı, sonuç ve etkilerin sürekliliğini dikkate alır. Program sonucu ortaya çıkan faydaların, Programın sağladığı finansal destek sona erdiğinde de yararlanıcıların kendi kaynakları veya diğer dışsal kaynaklarla sürdürülebilme durumu değerlendirilir. Sürdürülebilirliğin sağlanmasında finansal kaynakların yanı sıra kurumsal kapasite, insan kaynakları ve çevresel etkiler de önem taşıdığından, bu hususların da dikkate alınması gerekir.

Uygunluk (ilgililik-relevance): İlgililik kriteri ile Programın hedeflerinin genel sosyoekonomik amaç ve ihtiyaçlara, ulusal veya bölgesel plan ve programlara uygunluğu değerlendirilir.

02

Yönetici Özeti

Bu rapor, Ahiler Kalkınma Ajansı'nın 2010 yılında çağrısını gerçekleştirdiği Tarıma Dayalı Sanayi, Küçük Ölçekli Altyapı, Kırsal Kalkınma; 2011 yılında çağrısını gerçekleştirdiği İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi, Tarım ve Kırsal Kalkınma, Turizm; 2012 yılında çağrısını gerçekleştirdiği Sektörel Rekabet Edebilirlik, Küçük Ölçekli Altyapı ve 2014 yılında çağrısını gerçekleştirdiği Sektörel Rekabet Edebilirlik olmak üzere dokuz Mali Destek Programının değerlendirme ve etki analizine yönelik olarak hazırlanmıştır. Tarıma Dayalı Sanayi, İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi ve Sektörel Rekabet Edebilirlik (2012 ve 2014) olmak üzere 4 programdan kâr amacı güden kurumlar; Turizm Mali Destek Programı'ndan hem kâr amacı güden hem de gütmeyen kurumlar; geri kalan 4 programdan ise kâr amacı gütmeyen kurumlar yararlanmıştır. Toplam bütçesi 114,62 milyon TL olarak belirlenmiş olan programlar kapsamında desteklenen ve tamamlanan 175 projeye 43,66 milyon TL hibe sağlanmıştır.

Nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanılmasıyla gerçekleştirilen bu çalışma, uluslararası değerlendirme kriterleri ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan "Kalkınma Ajanslarınca Uygulanan Mali Desteklerin Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar" doğrultusunda; programların

- bölge ve yararlanıcılar için **uygunluğunu (ilgililik kriteri)**,
- **etkin ve etkili** bir biçimde yürütülüp yürütülmediğini,
- ortaya koydukları **etkilerini**,
- etkilerinin **sürdürülebilirliğini**

analiz etmekte; tüm bunlardan hareketle yeni tasarlanacak programlara ışık tutacak öneriler sunmaktadır.

Etki değerlendirmesi çalışması, birincil ve ikincil verilerin derlenmesi ve analizini içeren kapsamlı bir metodolojiyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın ilk aşamasını değerlendirmede kullanılacak göstergelerin seçilmesi oluşturmuştur. Ajans belirlenen göstergeler doğrultusunda her bir program özelinde sahadan veri toplamaya yönelik anket soru formlarını oluşturmuştur. Ajans tarafından tüm yararlanıcılarla temasa geçilerek anket formlarının doldurulması amaçlanmıştır. Programların toplam yararlanıcı sayısı 175 olmakla birlikte 139 yararlanıcıya ulaşıp anket uygulanmıştır. Analizler programlar özelinde SPSS programında yapılmış ve nihai rapor içinde her bir program için ayrı bir bölümde açıklanmıştır.

Program yararlanıcılarına ait, programlara başvuru ve projelerin yürütülme sürecinde Ajans tarafından toplanmış izleme verileri düzenlenip konsolide edilerek analiz edilmiştir. İzleme verileri dışında programlara ait başvuru rehberleri, ulusal ve bölgesel politikalar ve planlar, bölgesel araştırma raporları ve ajans mevzuatı da incelenmiş ve programların değerlendirilmesinde bir girdi olarak kullanılmıştır. Konuya ilişkin güncel literatür taraması ve kıyaslama da yapılmış olup raporda bu bölüm de yer almaktadır. Elde edilen tüm veri ve bilgilerin analizinin ardından değerlendirme sorularına cevap veren değerlendirmeler yapılarak nihai rapor hazırlanmıştır.

Yapılan çalışma, değerlendirilen programların amaçları doğrultusunda uygulandıklarını ve Ajansın süreç boyunca başarılı bir performans ortaya koyduğunu göstermiştir. Programlar özelinde öne çıkan değerlendirme sonuçları aşağıda sunulmaktadır.

2010 Yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı

2010 Yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı'nın önceliği "*Bölgede tarıma dayalı sanayide faaliyet gösteren işletmelerin rekabet güçlerinin artırılması*" şeklinde tanımlanmıştır. Programa toplam 47 proje başvurmuş; 19 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%40); bir proje başvuru sahibi sözleşmeden feragat etmiş ve böylece 18 proje desteklenerek başarıyla tamamlanmıştır. Program için 5 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Programa ayrılan bütçenin %97'si sözleşmeye bağlanmış ve %89'u kullanılmıştır.

Programdan bölgenin beş ilindeki gıda, yem, süt ürünleri ve unlu mamuller sektöründe faaliyet gösteren işletmeler yararlanmıştır. Yararlanıcıların programa başvurularındaki temel amaç, tesislerini modernize etmek ve kapasitelerini artırmaktır. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla uyumlu şekilde tasarlanmıştır. Bu nedenle de yararlanıcılar program kapsamındaki yatırımlarını firmanın faaliyetleri içinde önemli olarak görmektedir. Program ayrıca, ulusal ve bölgesel politikadaki önceliklerle de uyum içindedir.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçleri, Ajans'ın uygulama süresince sağladığı destek, hibe oranı, destek miktarı ve ön ödeme tutarı gibi finansal unsurlarından memnundur. Bu durum programın verimli şekilde yürütüldüğünü göstermektedir.

Program kapanışında performans göstergesi verileri yararlanıcıların tamamı tarafından verilmediği için hedef gerçekleşme oranı bilinmemekte; dolayısıyla programın etkinliği konusunda buna bağlı bir yorum yapılamamaktadır. Öte yandan, anketlerle birçok veri yararlanıcılardan tekrar toplanmıştır. Anket verilerindeki pozitif sonuçlar, programın etkin şekilde yürütüldüğüne işaret etmektedir.

Yararlanıcıların programa başvuru amaçlarıyla paralel olarak, tamamı makine parkında yenilik yapmış; 11 işletme personeline eğitim aldırılmış, 10 işletme kalite ve yönetim sistemi belgesi sahibi olmuş, 4 işletme yeni laboratuvar kurmuş, bir işletme de laboratuvarını yenilemiştir. Bunun dışında işletmelerin yaklaşık %30'u ürün, süreç ya da pazarlama yeniliği yapmıştır. Bunun sonucunda yararlanıcıların tamamının ürün kaliteleri, büyük kısmının da (%90'dan fazla) üretim kapasiteleri artmıştır. Üretim ve işletme maliyetlerinde düşüş ve enerji verimliliğinde artış da yeni makine parkı ve süreç yeniliğine bağlı olarak elde edilen sonuçlar arasındadır.

Program sayesinde yararlanıcıların bir kısmında pozitif etkiler olduğu görülmektedir. Desteklerden yararlananların toplam ve dezavantajlı personel sayıları da destekten sonraki yıllar içinde düzenli olarak artmış; konuya ilişkin veri sağlayan 7 işletmenin toplam personel sayısı 2010'da 294 iken 2012'de 408'e, 2017'de ise 460'a yükselmiştir.

Program sayesinde yararlanıcıların bir kısmında pozitif etkiler olduğu görülmektedir. Desteklerden yararlananların toplam ve dezavantajlı personel sayıları da destekten sonraki yıllar içinde düzenli olarak artmış; konuya ilişkin veri sağlayan 7 işletmenin toplam personel sayısı 2010'da 294 iken 2012'de 408'e, 2017'de ise 460'a yükselmiştir. Firmaların toplam satış ve kâr rakamları da destekten sonra artış göstermiş, kârlılıkları 2010'da %3 iken 2017'de %6'ya yükselmiştir. Bunda firmaların süreç ve makine parkında yaptıkları yeniliklerle maliyetlerini düşürmelerinin etkili olduğu düşünülmektedir.

Firmalardan ihracat verisi alınmamış olmakla birlikte ihracat yapan işletmelerin büyük kısmı (%71), desteğin yurt dışı satışlarına, ihracat miktarlarını artırarak ya da ilk defa ihracat yapmalarını teşvik ederek olumlu katkı sağladığını belirtmiştir. Benzer şekilde Ar-Ge yapan program yararlanıcılarının büyük kısmı (%80), desteğin Ar-Ge faaliyetlerine, Ar-Ge harcamalarını artırarak ya da ilk defa Ar-Ge yapmalarını teşvik ederek olumlu katkıda bulunduğunu ifade etmişlerdir. Bununla birlikte projelerinde elde ettikleri yenilikler ile fikri mülkiyet hakkı başvurusunda bulunduğunu belirten yararlanıcı bulunmamaktadır. Yararlanıcı işletmelerin büyük kısmı, programdan sonra pazar paylarının, rekabet güçlerinin, müşteri memnuniyetlerinin ve firma itibarlarının arttığını da belirtmiştir.

Yararlanıcıların program sayesinde davranışsal değişimleri de tetiklemiş, kurum içi ve dışı işbirlikleri, hedef kitlenin ihtiyaçlarını daha iyi anlama, proje yazma ve yönetme becerisi gibi birçok kazanım sağlanmıştır. Yararlanıcıların büyük kısmı Ajans desteğinden sonra tek başlarına ya da bir danışman desteğiyle proje yürütebileceklerini söylemiş; %77'si başka kurumların desteklerine de başvurmuştur. Bu durum programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir.

Program yararlanıcıların büyük kısmının (%61) destek almamış olsalardı projelerini erteleyeceklerini veya daha düşük bütçe ile gerçekleştireceklerini belirtmelerine bağlı olarak, programın özellikle projelerin süre ve kapsamı açısından önemli bir fayda sağladığı ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, yararlanıcıların %39'u, Ajans desteği olmasa da projelerini aynı şekilde gerçekleştireceklerini ifade etmişlerdir. Bu nedenle, proje değerlendirme evresinde, kendi imkanları ile proje yapabilecek firmalar yerine, destek olmadan projelerini yapamayacak ya da daha kısıtlı şekilde yapacak firmalara öncelik tanınması önerilmektedir.

2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı

2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

- Öncelik 1** : İçme ve kullanma suyu temini ve kalitesinin artırılması
- Öncelik 2** : Yaşam ve çevre kalitesinin artırılması ve sorunların sürdürülebilir yaklaşımla çözülmesi
- Öncelik 3** : Çevre dostu ve yenilenebilir enerjinin temin edilmesi ve kullanılması amacıyla altyapının geliştirilmesi

Programa toplam 48 proje başvurusu gelmiş; 8 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%17) ve başarıyla tamamlanmıştır. Program için 3,3 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Programa ayrılan bütçenin %99'u sözleşmeye bağlanmış ve %88'i kullanılmıştır.

Programdan bölgenin beş ilindeki kamu kurumları (il özel idare ve belediye) ve STK'lar yararlanmıştır. Yararlanıcıların programa başvurularındaki temel amaç, bölgenin kanalizasyon ve arıtma tesisi gibi altyapı ihtiyaçlarını karşılamak ve bölge insanının yaşam kalitesini artırmaktır. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla uyumlu şekilde tasarlanmış olup, kurumların tamamlanması ihtiyacına cevap vermiştir. Program ayrıca, ulusal ve bölgesel politikadaki önceliklerle de uyum içindedir.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçleri, Ajans'ın uygulama süresince sağladığı destek oranı ve hibe miktarından büyük oranda memnundur. Bu durum programın verimli şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. Ön ödeme miktarı konusunda yararlanıcılar diğer finansal unsurlara göre daha az olumlu görüş bildirilmiştir.

Program kapanışında performans göstergesi verileri yararlanıcıların tamamından alınmadığı için hedef gerçekleşme oranı bilinmemekte; dolayısıyla programın etkinliği konusunda buna bağlı bir yorum yapılamamaktadır. Ancak program sonunda yararlanıcılara elde ettikleri çıktılar sorulmuş, kurumların programa başvuru amaçlarına paralel olarak 3'ünün kanalizasyon yatırımı, 2'sinin içme suyu yatırımı, geri kalan birer yararlanıcının da OSB yatırımı; park, çevre ve yeşil alan düzenleme yatırımı ve yenilenebilir enerji tesis yatırımı yaptığı öğrenilmiştir. Elde edilen proje çıktılarının sonucunda yararlanıcıların büyük kısmının hizmet kalitesi, kurum tanınırlığı ve prestiji artmıştır. Yararlanıcıların %88'i kısmen ya da tamamen hedeflerine ulaştığını söylemiş olup, bu durum programın etkin şekilde yürütüldüğünü göstermektedir.

Programın bütçesi ve destek alan yararlanıcı sayısının azlığına bağlı olarak bölgesel anlamda etkisini ölçmek mümkün olmasa da, yararlanıcılar projelerinin bölgeye pozitif etkileri olduğu görüşündedir. Kurumlar, projelerinin bölgedeki su ve çevre kirliliğinin azaltılmasına, vatandaşların memnuniyet seviyesinin ve yaşam kalitesinin artmasına katkı sağladığını bildirmiştir.

Program, kurumlarda davranışsal değişimleri de tetiklemiş, kurum içi ve dışı işbirliği, hedef kitlenin ihtiyaçlarını daha iyi anlama, proje yazma ve yönetme becerisi gibi birçok kazanım sağlamıştır. Bu durum programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir. Yararlanıcıların tamamı Ajans desteğinden sonra tek başlarına ya da bir danışman desteğiyle proje yürütebileceklerini söylemiş olmasına rağmen %25'i daha sonra başka kurumların desteklerine de başvurmuştur.

Program yararlanıcıların büyük kısmının (%88) destek almamış olsalardı projelerini erteleyeceklerini veya daha düşük bütçe ile gerçekleştireceklerini belirtmelerine bağlı olarak, programın özellikle projelerin süre ve kapsamı açısından önemli bir fayda sağladığı ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandığı anlaşılmaktadır. Yararlanıcıların %12'sinin, Ajans desteği olmasa da projelerini aynen gerçekleştireceklerini söylemeleri, proje değerlendirme sürecinde bu durumun daha iyi sorgulanması gerektiğini göstermektedir.

2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı

2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

- Öncelik 1** : Bölgede üretilen tarımsal ürünlerin katma değerinin artırılması
- Öncelik 2** : Bölgede kırsal kalkınmaya yönelik insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesi
- Öncelik 3** : Kırsal turizmin geliştirilmesi

Programa toplam 145 proje başvurusu gelmiş; 15 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%10) ve başarıyla tamamlanmıştır. Program için 4 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Program için yapılan başvuru sayısının yüksek olmasına rağmen %10'unun desteklenmek üzere seçilmesi sonucunda programa ayrılan bütçenin yarısından biraz daha fazla bir kısmı sözleşmeye bağlanmış (%58) ve kullanılmıştır (%53). Yapılan başvuruların kalitesinin yetersiz olmasından kaynaklanabilecek bu durum, programın etki ve verimini azaltan bir faktördür.

Programdan bölgenin beş ilindeki kamu kurumları, üniversiteler, birlikler ve STK'lar yararlanmıştır. Yararlanıcıların programa başvurmalarındaki temel amaç, tarım ve turizm alanında yeni hizmetler/ürünler geliştirmek veya var olanları iyileştirmek olarak öne çıkmaktadır. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla uyumlu şekilde tasarlanmış, yararlanıcıların büyük kısmı program kapsamındaki yatırımlarını kurumlarının faaliyetleri içinde önemli olarak görmektedir. Program ayrıca, ulusal ve bölgesel politikadaki önceliklerle de uyum içindedir.

Yararlanıcılar, programın uygulama süreçleri, Ajans'ın uygulama süresince sağladığı hibe miktarı ve ön ödeme yüzdesinden büyük oranda memnundurlar. Bu durum programın verimli şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. Öte yandan, destek oranı konusunda yararlanıcılar diğer finansal unsurlara göre daha az olumlu görüş bildirmiştir.

Her ne kadar, Program ve Proje Kapanış Raporları'nda eksiklikler olsa da, toplanan verilere göre performans göstergelerinin büyük kısmında (%89) proje öncesine göre artış sağlanmış, hedef belirlenen 4 göstergenin üçünde (%75) hedefe ulaşılmıştır. Proje kapanış dosyalarından elde edilen verilere göre program kapsamında tarımsal ürünlerin işlenmesi / depolanması / paketlenmesine yönelik 1 tesis kurulmuş, ekili ağaç ve bitki sayısı ile yeşil alan miktarı artmıştır. Elde edilen proje çıktılarının sonucunda yararlanıcıların büyük kısmının kurum tanınırlığı, prestiji ve hizmet kalitesi artmıştır. Yararlanıcıların tamamı kısmen ya da tamamen hedeflerine ulaştığını söylemiş olup, bu durum programın etkin şekilde yürütüldüğünün göstergesidir.

Programın bütçesi ve destek alan yararlanıcı sayısının azlığına bağlı olarak bölgesel etkisini ölçmek mümkün olmasa da yararlanıcılar projelerinin bölgeye pozitif etkileri olduğu görülmüştür. Programdan faydalananlar, projelerinin kırsal bölgelerdeki işletmelerin rekabet gücünün, bölge turizminin itibar ve tanınırlığının ve bölgedeki turizm sektörünün hizmet kalitesinin artmasına katkı sağladığını bildirmiştir.

Program, yararlanıcılarda davranışsal değişimleri de tetiklemiş, kurum dışı ve içi işbirliği, hedef kitlenin ihtiyaçlarını daha iyi anlama, proje yazma ve yönetme becerisi gibi birçok kazanım sağlamıştır. Bu durum programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir. Yararlanıcıların büyük kısmı (%84) Ajans desteğinden sonra tek başlarına ya da bir danışman desteğiyle proje yürütebileceklerini söylemiş; bunların %31'i daha sonra başka kurumların desteklerine de başlamıştır.

Programdan yararlananların tamamı destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini ya hiç gerçekleştiremeyeceklerini, ya da kısıtlayarak veya erteleyerek gerçekleştirebileceklerini belirtmiştir. Bununla birlikte yukarıda belirtildiği gibi, programın bütçesi göz önüne alındığında, desteklenen proje sayısı ve dağıtılan hibe miktarının düşüklüğü, programın etkisinin kısıtlı kaldığına işaret etmektedir.

2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı

2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

Öncelik 1 : Bölgede üretilen tarımsal ürünlerin katma değerinin artırılması

Öncelik 2 : Bölgede kırsal kalkınmaya yönelik insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesi

Programa toplam 37 proje başvurusu gelmiş; 12 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%32), 5 yararlanıcı sözleşmeden feragat etmiş, bunun sonucunda 7 proje başarıyla uygulanmış ve tamamlanmıştır. Program için 2,51 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Bir yıl önceki (2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı) programla çok benzer önceliklere sahip programa, önceki yıla göre çok daha az sayıda başvuru yapılmasına bağlı olarak, programa ayrılan bütçenin yarısından az bir kısmı (%36) sözleşmeye bağlanmış ve kullanılmıştır (%33). Başvuran projelerin desteklenme oranı daha yüksek olmasına rağmen, yine bütçenin önemli bir bölümü kullanılamamıştır. Bunda feragat edilen projelerin de etkisi vardır.

Programdan bölgenin beş ilindeki kamu kurumları, üniversiteler, birlikler ve STK'lar yararlanmıştır. Yararlanıcıların programa başvurmalarındaki temel amaç, tarım ve turizm alanında yeni hizmetler/ürünler geliştirmek veya var olanları iyileştirmek olarak öne çıkmaktadır. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla uyumlu şekilde tasarlanmış, yararlanıcıların büyük kısmı program kapsamındaki yatırımlarını kurumlarının faaliyetleri içinde önemli olarak görmektedir. Program ayrıca, ulusal ve bölgesel politikadaki önceliklerle de uyum içindedir.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçleri ve Ajans'ın uygulama süresince sağladığı hibe miktarından büyük oranda memnundur. Bu durum programın verimli şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. Destek oranı ve ön ödeme konusunda yararlanıcılar diğer finansal unsurlara göre daha az olumlu görüş bildirmiştir.

Her ne kadar, Program ve Proje Kapanış Raporları'nda eksiklikler olsa da, toplanan verilere göre performans göstergelerinin büyük kısmında (%90) proje öncesine göre artış sağlanmıştır. Program Kapanış Raporu'ndan elde edilen verilere göre program kapsamında 2 laboratuvar kurulmuş ya da geliştirilmiş, 3 satış yeri/tanıtım standı kurulmuş, 29 makine/ekipman alınmış, 5 fuara katılım sağlanmış, 3 eğitim mekanı/atölye kurulmuş ve 6 eğitim faaliyeti düzenlenmiştir. Elde edilen proje çıktılarının sonucunda yararlanıcıların büyük kısmının kurum tanınırlığı, prestiji ve hizmet çeşitliliği artmıştır. Yararlanıcıların tamamı kısmen ya da tamamen hedeflerine ulaştığını söylemiş olup bu durum programın etkin şekilde yürütüldüğünün göstergesidir.

Programın bütçesi ve destek alan yararlanıcı sayısının azlığına bağlı olarak bölgesel anlamda etkisini ölçmek mümkün olmasa da, yararlanıcılar projelerinin bölgeye pozitif etkileri olduğu görüşündedir. Yararlanıcılar projelerinin kırsal bölgelerde yıllık geceleme sayısı ve yıl içinde gelen turist sayısı ve niteliğinin artmasına katkı sağladığını bildirmiştir. Turizmdeki bu katkı bölge turizminin itibar ve tanınırlığına da olumlu katkı yapmıştır.

Program, yararlanıcılarda davranışsal değişimleri de tetiklemiş, proje yazma ve yönetme ile projeyi ilgilendiren alanda bilgi ve yeteneklerinin artışı gibi birçok kazanım sağlamıştır. Bu durum programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir. Yararlanıcıların tamamı Ajans desteğinden sonra tek başlarına ya da bir danışman desteğiyle proje yürütebileceklerini söylemiş, büyük kısmı ise daha sonra başka kurumların desteklerine de başvurmuştur.

Program yararlanıcılarının tamamı destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini ya hiç gerçekleştiremeyeceklerini, ya da kısıtlayarak veya erteleyerek gerçekleştirebileceklerini belirtmiştir. Bu durum, programın bölgeye olan etkisini artırmaktadır. Bununla birlikte başta da söylendiği gibi, programın bütçesi göz önüne alındığında, desteklenen proje sayısı ve dağıtılan hibe miktarının düşüklüğü, programın etkisinin kısıtlı kaldığını göstermektedir.

2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı

2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı'nın öncelikleri, kâr amacı güden ve gütmeyen kurumlar için şu şekilde tanımlanmıştır:

• Kâr amacı güdenler için

Öncelik 1 : Bölgedeki turizm potansiyellerinin tanıtımı ve yaygınlaştırılması

Öncelik 2 : Yeni ve farklı yaklaşımlarla turizmin çeşitlendirilmesi ve tüm yıla yayılmasının sağlanması

Öncelik 3 : Bölgedeki geleneksel değerlerin turizme yönelik olarak canlandırılması

Öncelik 4 : Turizm sektörüne yönelik insan kaynaklarının geliştirilmesi

• Kâr amacı gütmeyenler için

Öncelik 1 : Turizmde rekabet gücünü destekleyecek kolaylaştırıcı ortamın geliştirilmesi

Programa toplam 90 proje başvurusu gelmiş; 9 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%10), 1 proje için sözleşmeden feragat edilmiş, bunun sonucunda 8 proje başarıyla uygulanmış ve tamamlanmıştır. Program için 6,5 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Program için yapılan başvuru sayısının yüksek olmasına rağmen %10'unun desteklenmek üzere seçilmesi sonucunda programa ayrılan bütçenin yarısından az bir kısmı sözleşmeye bağlanmış (%23) ve kullanılmıştır (%20). Yapılan başvuruların kalitesinin yetersiz olmasından kaynaklanabilecek bu durum, programın verimini azaltan bir faktör olup programın bölgede yaratabileceği etkiyi kısıtlamaktadır.

Programdan bölgenin dört ilindeki¹ kamu kurumları, vakıflar, birlikler ve 2 KOBİ yararlanmıştır.

¹ Kırıkkale'den desteklenen kurum olmamıştır.

Yararlanıcıların programa başvurmalarındaki temel amaç, doğal, kültürel ve tarihi mirası düzenleyerek ve restore ederek turizme kazandırmak olarak öne çıkmaktadır. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla uyumlu şekilde tasarlanmıştır ve ayrıca, ulusal ve bölgesel politikalarındaki önceliklerle de uyum içindedir.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçlerinden büyük oranda memnundur. Bu durum programın verimli şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. Bununla birlikte, 2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı yararlanıcıları, diğer programlardan farklı olarak programın hibe miktarı ve destek oranı gibi unsurları konusunda çok daha negatif görüş bildirmiştir. Programın bu unsurları diğer programlarla benzerlik göstermekte olup projelerini tamamlamış yararlanıcılar, sözleşmeye bağlanan tutarın %87'sini kullanmıştır. Bu nedenle, bu olumsuz görüşün sözleşmelerin imzalanmasından önceki bütçe revizesinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Her ne kadar, Program ve Proje Kapanış Raporları'nda eksiklikler olsa da, toplanan verilere göre performans göstergelerinin büyük kısmında (%91) proje öncesine göre artış sağlanmıştır. Program Kapanış Raporu'ndan elde edilen verilere göre program kapsamında 15 kişiye istihdam sağlanmış, 6 restorasyon/çevre düzenlemesi yapılmış, 6 satış yeri/tanıtım standı kurulmuş, 2 tanıtım filmi/belgesel hazırlanmış, 7 makine/ekipman alınmış, 1 eğitim mekanı/atölye kurulmuş ve 5 eğitim faaliyeti düzenlenmiştir. Elde edilen proje çıktılarının sonucunda yararlanıcıların büyük kısmının kurum tanınırlığı ve prestiji artmış, önemli bir bölümünün de hizmet kalitesi, çeşitliliği ve pazar payı yükselmiştir. Yararlanıcıların tamamı kısmen ya da tamamen hedeflerine ulaştığını söylemiş olup, bu durum programın etkin şekilde yürütüldüğünün göstergesidir.

Programın bütçesi ve destek alan yararlanıcı sayısının azlığına bağlı olarak bölgesel anlamda etkisini ölçmek mümkün olmasa da, yararlanıcılar projelerinin bölgeye pozitif etkileri olduğu görüşündedir. Yararlanıcılar projelerinin bölge turizminin itibar ve tanınırlığına, turizm sektörünün rekabet gücüne, bölgeye yıl içinde gelen turist sayısı ve niteliğinin artmasına katkı sağladığını bildirmiştir.

Program, kurumlarda davranışsal değişimleri de tetiklemiş, kurum içi iletişim ve işbirliklerinde güçlenme, projeyi ilgilendiren alanda ve proje yazma ve yönetme konusunda bilgi ve yetenek artışı gibi birçok kazanım sağlamıştır. Bu durum, elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir. Yararlanıcıların tamamı Ajans desteğinden sonra tek başlarına ya da bir danışman desteğiyle proje yürütebileceklerini söylemiş, %25'i daha sonra başka kurumların desteklerine de başvurmuştur.

Program yararlanıcıların büyük kısmının (%87) destek almamış olsalardı projelerini erteleyeceklerini veya daha düşük bütçe ile gerçekleştireceklerini belirtmelerine bağlı olarak, programın özellikle projelerin süre ve kapsamı açısından önemli bir fayda sağladığı ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığı anlaşılmaktadır. Kurumların %13'ünün, Ajans desteği olmasa da projelerini aynen gerçekleştireceklerini söyledikleri görülmüştür.

2011 Yılı İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı

2011 Yılı İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

- Öncelik 1** : İşletmelerde yenilikçi stratejilerin geliştirilmesi (ürün yeniliği, süreç yeniliği, pazarlama yeniliği, organizasyonel yenilik) ve uygulanması
- Öncelik 2** : İşletmelerde yeni ürün geliştirilmesi ve üretilmesinin teşvik edilmesi

Programa toplam 117 proje başvurusu yapılmış; 23 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%20); 10 proje için sözleşmeden feragat edilmiş; 13 proje ise başarıyla tamamlanmıştır. Program için 6,5 milyon TL'lik bütçe ayrılmıştır. Program için yapılan başvuru sayısının yüksekliğine rağmen %20'sinin desteklenmek üzere seçilmesi ve yapılan feragatler sonucunda programa ayrılan bütçenin yarısından az bir kısmı sözleşmeye bağlanmış (%44) ve kullanılmıştır (%35). Desteklenme oranının düşüklüğü yapılan başvuruların kalitesinin yetersiz olmasından, feragatlerin yüksekliği de programın başvuru yapanlar tarafından tam anlaşılmaması, sözleşme imzalama aşamasında bütçelerde kesinti yapılması ya da ekonomik şartların olumsuz gitmesi gibi çeşitli etkenden kaynaklanabilmektedir. Bu durum, programın etkisinin kısıtlı kalmasına neden olmuştur.

Programdan bölgenin beş ilindeki KOBİ'ler yararlanmıştır. Yararlanıcılar büyük oranda 10 yıl ve üzerinde tecrübeye sahip imalat sektöründeki küçük ölçekli işletmelerdir. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla uyumlu şekilde tasarlanmıştır. Dolayısıyla yararlanıcıların büyük kısmı, program kapsamındaki yatırımlarının firmalarının faaliyetleri arasında önemli yere sahip olduğu görüşündedir. Program ayrıca, ulusal ve bölgesel politikalarındaki önceliklerle de uyum içindedir.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçleri, destek oranı ve hibe miktarı gibi finansal unsurlarından büyük oranda memnundur. Bu durum programın verimli şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. Ön ödeme konusunda diğer finansal unsurlara göre memnuniyetsizlik biraz daha yüksektir.

Her ne kadar, Program ve Proje Kapanış Raporları'nda eksiklikler olsa da, toplanan verilere göre performans göstergelerinin tamamında proje öncesine göre artış sağlanmıştır. Program Kapanış Raporu'ndaki verilere göre projeler kapsamında 28 kişiye istihdam sağlanmış, 13 üretim hattı tesis edilmiş, 59 makine/ekipman alınmış, 5 fuara katılım sağlanmış, 18 eğitim düzenlenmiş ve 5 kurumsal yazılım sistemi kurulmuştur. Gerçekleştirilen anketlerle de çok sayıda tamamlayıcı bilgi alınmıştır. Anket verilerindeki pozitif sonuçlar, programın etkin şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. Yararlanıcıların yarısından fazlası personeline eğitim aldırılmış ve işletme kalite ve yönetim sistemi belgesine sahibi olmuş; %44'ü marka başvurusunda bulunmuş ve tescil ettirmiş, %11'inin ürünleri faydalı model ve endüstriyel tasarım tesciline sahip olmuştur. Süreç yeniliği, pazarlama yeniliği, yeni veya kapasitesi artan laboratuvar da elde edilen çıktılar arasındadır.

Programın bölgesel düzeyde etkisini ölçmek mümkün olmasa da, yararlanıcılar bazında pozitif etkiler oluşturduğu görülmektedir. Yararlanıcıların sürekli, beyaz yaka ve dezavantajlı personel sayıları da destekten sonraki yıllar içinde düzenli olarak artmış; veri sağlayan 9 işletmenin sürekli personel sayısı 2011'de 228 iken 2013'de 285'e, 2017'de ise 371'e yükselmiştir. Firmaların Ar-Ge personeli sayısında ciddi bir artış olmamış, bununla birlikte beyaz yaka çalışan sayısı yıllık ortalama %17 artmıştır. Firmaların üretim kapasitelerinde de destekten sonraki 6 yıl içinde istikrarlı bir artış görülmüştür (yıllık ortalama %8).

2011 yılından 2017'ye kadar yararlanıcı işletmelerin yıllık ortalama satış tutarları %15, bilanço değerleri %18, ihracatları %12 ve net kârları %24 oranında artmıştır. Firmaların kârları oransal olarak daha fazla artsa da, kârlılık oranları destek öncesine göre değişmemiş, 2017'de de %3 olarak kalmıştır. İhracatlarında artış olsa da, ihracatın ciro içindeki payı 2011 yılında %12 iken 2017 yılında ise %8'e düşmüştür.

İhracat yapan işletmelerin büyük kısmı (%67), desteğin ihracatlarına, ihracat miktarlarını artırarak ya da ilk defa ihracat yapmalarını teşvik ederek olumlu katkı yaptığını belirtmiştir. Benzer şekilde Ar-Ge yapan program yararlanıcılarının büyük kısmı (%80), desteğin Ar-Ge faaliyetlerine, Ar-Ge harcamalarını artırarak ya da ilk defa Ar-Ge yapmalarını teşvik ederek olumlu katkı yaptığını belirtmiştir. Yararlanıcıların büyük kısmı projeleri ile hedeflerine ulaşmış, üretim kapasiteleri, üretim miktarları, ürün çeşitlilikleri artmış, üretim maliyetleri düşmüş, atık miktarları azalmıştır.

Program, kurumlarda davranışsal değişimleri de tetiklemiş, yararlanıcıların projelerini ilgilendiren alanda, proje yazma ve yönetme konusunda ve faaliyet alanlarına giren sorunları tespit ve analiz etmede bilgi ve yetenek artışı gibi birçok kazanım sağlamıştır. Yararlanıcıların büyük kısmı, Ajans desteğinden sonra tek başlarına ya da bir danışman desteğiyle proje yürütebileceklerini söylemiş, %56'si başka kurumların desteklerine de başvurmuştur. Bu durum programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir.

Program yararlanıcıların büyük kısmının (%89) destek almamış olsalardı projelerini erteleyeceklerini veya daha düşük bütçe ile gerçekleştireceklerini belirtmelerine bağlı olarak, programın özellikle projelerin süre ve kapsamı açısından önemli bir fayda sağladığı ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığı anlaşılmaktadır. Yararlanıcıların %11'inin, Ajans desteği olmasa da projelerini aynen gerçekleştireceklerini söyledikleri görülmüştür.

2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı

2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

- Öncelik 1** : Yenilenebilir enerjinin temini ve kullanılması ve çevrenin sürdürülebilirliğinin sağlanması için uygun altyapının geliştirilmesi
- Öncelik 2** : Verimliliği artırarak bölgenin rekabet edebilirliğini güçlendirecek ortak altyapı eksikliklerinin giderilmesi
- Öncelik 3** : Dezavantajlı gruplar başta olmak üzere günlük yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik altyapı ile kırsal ve kentsel alanlarda sosyal ve kültürel altyapının geliştirilmesi

Programa toplam 110 proje başvurusu yapılmış; 40 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%36), 22 proje için sözleşmeden feragat edilmiş, bunun sonucunda 18 proje başarıyla uygulanmış ve tamamlanmıştır. Program için 7,5 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Program bütçesinden fazla bir tutar sözleşmeye bağlanmış (%102) ve bütçeye yakın bir tutar kullanılmıştır (%94). Programdaki feragat sayısının yüksekliği (desteklenmeye hak kazanan projelerin %40'ı) ayrıca dikkat çekicidir.

Programdan bölgenin beş ilindeki kamu kurumları, OSB'ler, üniversiteler ve okullar yararlanmıştır. Yararlanıcıların programa başvurularındaki nedenler, çevreyi korumak ve temiz tutmak ile bölgedeki insanların yaşam kalitesini artırmak şeklinde öne çıkmaktadır. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla uyumlu şekilde tasarlanmıştır. Bu bakımdan, yararlanıcıların büyük kısmı program kapsamındaki yatırımlarının kurumlarının faaliyetleri içinde önemli bir yere sahip olduğu görüşündedir. Program ayrıca, ulusal ve bölgesel politikalarındaki önceliklerle de uyum içindedir.

Yararlanıcılar, programın uygulama süreçleri ve destek oranından memnundur. Bu durum programın verimli şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. Hibe miktarı ve ön ödeme konusunda ise diğer finansal unsurlara göre daha az olumlu görüş bildirilmiştir.

Her ne kadar, Başvuru Rehberi'ne göre çok daha az sayıda performans göstergesi verisi toplanmış olsa da Program Kapanış Raporu'ndaki verilere göre performans göstergelerinin %25'inde hedefe ulaşılmış, geri kalanında hedeflere ulaşılamasa da proje öncesi duruma göre artış sağlanmıştır. Program Kapanış Raporu'ndan elde edilen verilere göre, program kapsamında atık geri dönüşüm ve yenilenebilir enerji üretim tesisleri kurulmuş; tabiat ve kültür varlıkları turizme kazandırılmıştır. Elde edilen proje çıktılarının sonucunda yararlanıcıların büyük kısmının kurum tanınırlığı ve prestiji artmış; önemli bir bölümünün de hizmet kalitesi, çeşitliliği ve pazar payı yükselmiştir. Yararlanıcıların tamamı kısmen ya da tamamen hedeflerine ulaştığını söylemiş olup, bu durum programın etkin şekilde yürütüldüğünün göstergesidir.

Programın bütçesi ve destek alan yararlanıcı sayısının azlığına bağlı olarak bölgesel anlamda etkisini ölçmek mümkün olmasa da, yararlanıcılar projelerinin bölgeye pozitif etkileri olduğu görüşündedir. Buna göre, projelerin bölgedeki vatandaşların memnuniyet seviyesinin ve bölgenin yaşam kalitesinin artmasına katkı sağladığı bildirilmiştir.

Program, kurumlarda davranışsal değişimleri de tetiklemiş, proje yazma ve yönetme, projeyi ilgilendiren alanda bilgi ve yetenek artışı gibi birçok kazanım sağlamıştır. Bu durum programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir. Yararlanıcıların büyük kısmı (%86) Ajans desteğinden sonra tek başlarına ya da bir danışman desteğiyle proje yürütebileceklerini söylemiş, %40'ı da daha sonra başka kurumların desteklerine de başvurmuştur.

Program yararlanıcıların büyük kısmının (%93) destek almamış olsalardı projelerini erteleyeceklerini veya daha düşük bütçe ile gerçekleştireceklerini belirtmelerine bağlı olarak, programın özellikle projelerin süre ve kapsamı açısından önemli bir fayda sağladığı ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığı anlaşılmaktadır. Yararlanıcıların %7'si, Ajans desteği olmasa da projelerini aynen gerçekleştireceklerini söylemiştir.

2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı

2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

- Öncelik 1** : İşletmelerin Ar-Ge, inovasyon, üretim ve pazarlama süreçlerinin iyileştirilmesi yoluyla sektörel rekabet edebilirliğin sağlanması
- Öncelik 2** : Enerji verimliliğinin artırılması, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının yaygınlaştırılması
- Öncelik 3** : Ürün/hizmet çeşitliliğinin artırılarak yüksek katma değerli üretim/hizmet yapısına geçişin sağlanması

Programa toplam 201 proje başvurusu gelmiş; 71 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%35); 15 proje sahibinin sözleşmeden feragat etmesine ve 8 sözleşmenin de fesih olmasına bağlı olarak 48 proje başarıyla tamamlanmıştır. Program için 17 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiş, bu bütçenin %98'i sözleşmeye bağlansa da, önemli ölçüde fesih olan projelerden kaynaklanan sebeplerle program bütçesinin %75'i kullanılmıştır. Feragat ve fesih sayılarının yüksekliği programın başvuru yapanlar tarafından tam anlaşılmaması, sözleşme imzalama aşamasında bütçede kesinti yapılması ya da ekonomik şartların olumsuz gitmesi gibi bir çok etkenden kaynaklanabilmektedir. Hangi nedenle olursa olsun bu durum, programın verimini azaltan bir faktör olup programın etkisini kısıtlamaktadır.

Programdan bölgenin beş ilindeki KOBİ'ler yararlanmıştır. Yararlanıcılar büyük oranda 10 yıl ve üzerinde tecrübeye sahip imalat sektöründeki küçük ölçekli işletmelerdir. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla uyumlu şekilde tasarlanmıştır. Bu bakımdan, yararlanıcıların büyük kısmı program kapsamındaki yatırımlarını firmanın faaliyetleri içinde önemli görmektedir. Program ayrıca, ulusal ve bölgesel politikalardaki önceliklerle de uyum içindedir.

Yararlanıcılar, programın uygulama süreçleri ve destek oranı, hibe miktarı ve ön ödeme miktarı gibi finansal unsurlarından büyük oranda memnundur. Bu durum, programın verimli şekilde yürütüldüğünü göstermektedir.

Her ne kadar, Başvuru Rehberi'ne göre çok daha az sayıda performans göstergesi verisi toplanmış olsa da Program Kapanış Raporu'ndaki verilere göre performans göstergelerinin %25'inde hedefe ulaşılmış, geri kalanında hedeflere ulaşılmasa da proje öncesi duruma göre artış sağlanmıştır. Anket verilerindeki pozitif bulgular, programın etkin şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. Yararlanıcıların yarısından fazlası süreçlerinde yenilik yapmış, personeline eğitim aldırılmış, yarıya yakını pazarlama yeniliği yapmış ve marka tescili almış, işletme kalite ve yönetim sistemi belgesi sahibi olmuş; %20'si laboratuvarlarının kapasitesini artırmış, %9'u yeni laboratuvar kurmuş, %6'sı da endüstriyel tasarım ve patent tescili almıştır. Yararlanıcıların tamamı proje hedeflerine kısmen ya da tamamen ulaşmış, yarısından fazlasının üretim kapasitesi ve miktarı artmış, üretim maliyeti düşmüş, ürün kalitesi artmıştır.

Programın bölgesel anlamda etkisini ölçmek mümkün olmasa da, yararlanıcılar bazında pozitif etkiler oluşturduğu görülmektedir. Yararlanıcıların sürekli, geçici, beyaz yaka, Ar-Ge ve dezavantajlı personel sayıları da destekten sonraki yıllar içinde düzenli olarak artmıştır. Veri sağlayan 34 işletmenin sürekli personel sayısı 2012'de 1.208 iken 2014'de 1.485'e, 2017'de 1.645'e yükselmiştir. Beyaz yaka personel sayılarında yıllar itibarıyla düzenli bir artış yaşanmış (yıllık ortalama %7), destekten önce 33 işletmede toplam 85 beyaz yaka personel varken bu sayı 2017'de 117'ye çıkmıştır. Ar-Ge personeline artış daha kısıtlı görülmüş, destekten sonraki ilk iki yıl herhangi bir artış yaşanmamış; 2015'ten sonra bir ivmelenme yaşanarak 33 işletmede toplam 14 personel sayısına ulaşılmıştır.

2012 yılından 2017'ye kadar yararlanıcı işletmelerin yıllık ortalama satış tutarları %11, bilanço değerleri %17, ihracatları %19 ve net kârları %72 oranında artmıştır. Firmaların kârları oransal olarak daha fazla artsa da, kârlılık oranları destek öncesine göre değişmemiş, 2017'de de %3 olarak kalmıştır. Firmaların ihracat rakamları daha istikrarlı bir artış sergilemiş, bunun neticesinde destek yılında ihracatın ciro içindeki payı %49 iken 2017 yılında %64'e ulaşmıştır. Destek alan işletmelerin yarısından fazlasının ölçekleri destekten sonra büyümüş, geri kalanı aynı kalmıştır. Ar-Ge yapan yararlanıcıların büyük kısmı (%67), desteğin Ar-Ge faaliyetlerine, Ar-Ge harcamalarını artırarak ya da ilk defa Ar-Ge yapmalarını teşvik ederek olumlu katkı yaptığını belirtmiştir.

Program, kurumlarda davranışsal değişimleri de tetiklemiş, projeleri ilgilendiren alanda ve proje yazma ve yönetme konusunda bilgi ve yetenek artışı gibi birçok kazanım sağlamıştır. Bu durum programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir. Bununla birlikte yararlanıcıların %30'u Ajans desteğinden sonra başka kurumların desteklerine de başvurmuştur.

Program yararlanıcıların büyük kısmının (%71) destek almamış olsalardı projelerini erteleyeceklerini veya daha düşük bütçe ile gerçekleştireceklerini belirtmelerine bağlı olarak, programın özellikle projelerin süre ve kapsamı açısından önemli bir fayda sağladığı ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığı anlaşılmaktadır. Yararlanıcıların %23'ü ise destek olmasa projelerini hiç bir şekilde hayata geçiremeyeceklerini ifade etmiştir.

2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı

2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

- Öncelik 1** : Ar-Ge ve/veya inovasyona dayalı yatırımlar ile üretim/hizmet kalitesinin artırılması
- Öncelik 2** : Çevreye duyarlı üretim teknolojileri ile temiz üretime geçiş ve üretimde verimliliğin artırılması
- Öncelik 3** : İşletmelerin pazarlama, markalaşma, insan kaynakları, kalite sistemleri, iş sağlığı ve güvenliği alanlarında kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi

Programa toplam 132 proje başvurusu gelmiş; 45 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%34); 2 proje sahibinin sözleşmeden feragat etmesine ve 3 sözleşmenin de fesih olmasına bağlı olarak 40 proje başarıyla tamamlanmıştır. Program için 17 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiş, bu bütçenin %109'i sözleşmeye bağlansa da, önemli ölçüde fesih olan projelerden kaynaklanan sebeplerle program bütçesinin %102'si kullanılmıştır.

Programdan bölgenin beş ilindeki KOBİ'ler yararlanmıştır. Yararlanıcılar büyük oranda 10 yıl ve üzerinde tecrübeye sahip imalat sektöründeki küçük ölçekli işletmelerdir. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla uyumlu şekilde tasarlanmıştır. Bu bakımdan firmaların büyük kısmı program kapsamındaki yatırımlarını firmanın faaliyetleri içinde önemli olarak değerlendirmektedir. Program ayrıca, ulusal ve bölgesel politikalarındaki önceliklerle de uyum içindedir.

Yararlanıcılar, programın uygulama süreçleri, destek oranı, hibe miktarı ve ön ödeme miktarı gibi unsurlarından büyük oranda memnundur. Bu durum, programın verimli şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. Yararlanıcıların büyük kısmı danışman kullanmıştır.

Program Kapanış Raporu'ndaki verilere göre performans göstergelerinin %9'unda hedefe ulaşılmış, geri kalanında hedeflere ulaşılamasa da proje öncesi duruma göre artış sağlanmıştır. Anket verilerindeki pozitif bulgular programın etkin şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. Yararlanıcıların yarısından fazlası personeline eğitim aldırılmış, yarıya yakını süreç yeniliği yapmış ve işletme kalite ve yönetim sistemi belgesi sahibi olmuş, pazarlama yeniliği yapmış ve marka tescilli almış; %13'ü yeni laboratuvar kurmuş, %9'u laboratuvarının kapasitesini artırmış, %11'i patent başvurusunda bulunmuş ve %7'si patent ve faydalı modeline tescil almıştır. Yararlanıcıların büyük kısmı proje hedeflerine kısmen ya da tamamen ulaşmış, yarısından fazlasının üretim kapasitesi, kalitesi ve miktarı artmış, yeni teknolojiler kullanmaya başlayarak üretim maliyetleri düşmüştür.

Programın bölgesel anlamda etkisini ölçmek mümkün olmasa da, yararlanıcılar bazında pozitif etkiler oluşturduğu görülmektedir. Yararlanıcıların sürekli, beyaz yaka ve Ar-Ge personel sayıları da destekten sonraki yıllar içinde düzenli olarak artmıştır. Veri sağlayan 31 işletmenin sürekli personel sayısı 2014'de 974 iken 2017'de 1189'a yükselmiştir. Oransal olarak en fazla artış Ar-Ge personeli sayısında olmuş, destekten sonraki yıl 30 işletmedeki Ar-Ge personeli sayısı %150 artarak 4'ten 10'a ulaşmıştır. Beyaz yaka personel sayısı da desteğe başvuru yılı toplam 107 iken 2017'de 140'a ulaşmıştır.

2014 yılından 2017'ye kadar yararlanıcı işletmelerin yıllık ortalama satış tutarları %12, bilanço değerleri %20, ihracatları %20 artmış, net kârlarında ise yıllık ortalama %0,3 düşüş yaşanmıştır. Firmaların ihracatlarındaki istikrarlı artışa bağlı olarak ihracatın ciro içindeki payı 2014'te %52 iken 2017 yılında %65'e ulaşmış, kârlarındaki düşüşten dolayı ise kârlılık oranları 2014'te %4 iken 2017'de %3 olmuştur. Destek alan işletmelerin yaklaşık yarısının ölçekleri destekten sonra büyümüş, geri kalanının aynı kalmıştır. Ar-Ge yapan program yararlanıcılarının büyük kısmı (%70), desteğin Ar-Ge faaliyetlerine, Ar-Ge harcamalarını artırarak ya da ilk defa Ar-Ge yapmalarını teşvik ederek olumlu katkısı olduğunu belirtmiştir.

Program kurumlarda davranışsal değişimleri de tetiklemiş, proje yazma ve yönetme, faaliyet alanına giren sorunları tespit ve analiz etme, projeyi ilgilendiren alanlarında bilgi ve yetenek artışı gibi birçok kazanım sağlamıştır. Bu durum, programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir. Bununla birlikte yararlanıcıların %30'u Ajans desteğinden sonra başka kurumların desteklerine de başvurmuştur.

Program yararlanıcılarının büyük kısmının (%77) destek almamış olsalardı projelerini erteleyeceklerini veya daha düşük bütçe ile gerçekleştireceklerini belirtmelerine bağlı olarak, programın özellikle projelerin süre ve kapsamı açısından önemli bir fayda sağladığı ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığı anlaşılmaktadır. Yararlanıcıların %13'ü ise destek olmasa projelerini hiç bir şekilde hayata geçiremeyeceklerini ifade etmiş olup bu projelerin bölgeye net etkisi daha yüksektir.

Yukarıdaki açıklamalar ve değerlendirme çalışmasından elde edilen diğer bulgular raporun takip eden bölümlerinde sunulmakta; bu bulgulardan hareketle uluslararası iyi uygulamalara paralel olarak Ahiler Kalkınma Ajansı için sonuç, değerlendirme ve öneriler ise raporun son bölümünde yer almaktadır.

03

Giriş

Ahiler Kalkınma Ajansı (AHİKA), faaliyet alanına giren TR71 Bölgesi'nde, Bölge Planı'ndaki öncelikler doğrultusunda, 2010, 2011, 2012 ve 2014 yıllarında kâr amacı güden işletmeler ve kooperatifler ile kâr amacı gütmeyen kurumlara yönelik olarak toplam 114.620.000 TL bütçeli dokuz mali destek programı çağrısına çıkmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Mali Destek Programlarının Bütçeleri

Yıl	Mali Destek Programı	Çağrı Bütçesi (TL)
2010	Tarıma Dayalı Sanayi	5.000.000
	Küçük Ölçekli Altyapı	3.300.000
	Kırsal Kalkınma	4.000.000
Toplam		12.300.000
2011	İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi	6.500.000
	Tarım ve Kırsal Kalkınma	2.510.000
	Turizm	6.500.000
Toplam		15.510.000
2012	Sektörel Rekabet Edebilirlik	17.000.000
	Küçük Ölçekli Altyapı	7.500.000
Toplam		24.500.000
2014	Sektörel Rekabet Edebilirlik	10.000.000
Genel Toplam		114.620.000

Kaynak: Mali Destek Programları Başvuru Rehberleri, AHİKA

Söz konusu programların değerlendirme ve etki analizine yönelik olarak gerçekleştirilen bu çalışma, öncelikli olarak, programlarla bölgesel planlarda öngörülen amaç ve hedeflere ne derece yaklaşıldığının belirlenmesi amacıyla yürütülmüştür. Bunun yanı sıra, değerlendirme bulgularından hareketle, Ajans'ın tasarlayacağı yeni programlarda etkinlik ve verimliliğin artırılmasına katkı sağlanması da amaçlanmıştır. Çalışma ayrıca, Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'nde öngörüldüğü şekilde programların etki ve sonuçlarını ortaya koymayı da hedeflemektedir.

Nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanılmasıyla gerçekleştirilen bu çalışma, uluslararası değerlendirme kriterleri ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan "Kalkınma Ajanslarının Uygulanan Mali Desteklerin Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar" doğrultusunda programların;

- bölge ve yararlanıcılar için **uygunluğunu (ilgililik kriteri)**,
- **etkin ve etkili** bir biçimde yürütülüp yürütülmediğini,
- ortaya koydukları **etkilerini**,
- etkilerinin **sürdürülebilirliğini**,

analiz etmekte; tüm bunlardan hareketle yeni tasarlanacak programlara ışık tutacak öneriler sunmaktadır.

Bu raporun birinci bölümde kısaltmalar ve tanımlar, ikinci bölümünde yönetici özeti, üçüncü bölümünde giriş ve Dünyada kalkınma ajanslarının gelişimine dair literatür taraması ve kıyaslamalar, dördüncü bölümünde programların tanımı ve kapsamı ile amaç, öncelik ve performans göstergeleri hakkında bilgi yer almaktadır. Beşinci bölümde programların bütçe gerçekleştirmeleri, proje başvuruları, sözleşme imzalanan ve tamamlanan projelere ilişkin istatistiki bilgiler sunulmaktadır. Değerlendirme metodolojisi, programların amaç ve öncelikleri kapsamında hedeflere ulaşılma düzeyi ve anketlerden edilen bulguların değerlendirme kriterleri bazında analizi, altıncı bölümde yer almaktadır. Raporun son bölümünde ise elde edilen tüm bulguların değerlendirilmesinden hareketle tespitler ve Ajans programlarının verimlilik, etkinlik ve etkilerinin artırılmasına yönelik öneriler sunulmaktadır.

3.1. Dünyada Kalkınma Ajanslarının Gelişimine Dair Literatür Taraması ve Kıyaslamalar²

İlk örnekleri 1930'lu yıllarda Amerika Birleşik Devletlerinde (ABD) görülen kalkınma ajansları, Avrupa Birliği (AB) ülkeleri başta olmak üzere birçok gelişmiş ülkede bölgesel ve yerel kalkınmanın en önemli aktörleri arasında yer almaktadır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra hükümetler, özellikle bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarını ortadan kaldırmak amacıyla çeşitli politika arayışlarına girmişlerdir. 1950'lerde ve 1960'larda Batı Avrupa'da oluşturulmaya başlanan kalkınma ajansları genellikle merkezi bütçe tarafından finanse edilmelerine rağmen, hiyerarşik devlet idaresinin parçası olmamışlardır.

Zaman içinde kalkınma ajanslarının sayılarının ve etkinliklerinin önemli ölçüde artış göstermesi, Avrupa Birliği'nin 1990 yılından sonra rekabete dayalı bölgesel kalkınmaya yönelik fonlarının miktarını artırmaya başlamasıyla ilişkilidir.

Avrupa Birliği üye ülkelerinde merkezi hükümetlerin girişimleri sonucu, bölgesel fonlardan etkin ve verimli bir biçimde yararlanmak amacıyla kurulan ajanslarının ortak niteliklerini tanımlamak üzere "model kalkınma ajansları" kavramı ortaya atılmıştır. Farklı örnekleri olsa da, genel olarak ele alındığında kalkınma ajanslarının kuruluş amaçları, bulundukları bölgede kalkınmanın yönlendirilmesi ve bölgenin rekabet gücünün artırılması olarak tanımlanmaktadır.

² Usta, S., Akyol, B., Bölgesel Kalkınma Aracı Olarak Bölgesel Kalkınma Ajansları: Macaristan Örneği, 2017

Serteser, S., Kalkınma Ajanslarının Geleceğini Nasıl Bir Çerçeveye Düşünmeliyiz?, TEPAV, 2015

Avrupa Birliğinde Kalkınma Ajansları, Kalkınma Bakanlığı Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, 2018

OECD/Mountford D., "Organising for local development: the role of local development agencies. Summary Report", 26-27 November 2009, working document, CFE/LEED, OECD, www.oecd.org/dataoecd/54/41/44682618.pdf?contentid=446

Özen, P., "Bölge Kalkınma Ajansları", Ankara, 2005

Buna göre, kalkınma ajanslarının en dikkat çekici ortak özellikleri;

- a) yarı kamusal yapıya sahip olmaları, yani yönetimlerinde özel sektöre de yer vermeleri,
- b) temel önceliklerinin kapsadıkları bölge içindeki firmalara yönelik stratejik ve mali destek sağlamak olması,
- c) bölgenin çeşitlilik gösteren sorunlarına farklı araçlar kullanarak tek elden ve bütüncül çözümler sunmalarıdır.

Ülkemizdeki kalkınma ajansları da, bu modellerle benzerlikler taşımaktadır. Kamu dışındaki paydaşları da bünyesinde barındıran yönetim kurulları ve kalkınma kurulları sayesinde kalkınma ajansları yarı kamusal kimliğe sahiptir. Ajanslar, kapsadıkları illerde faaliyet gösteren paydaşlara yönelik stratejiler geliştirmekte ve destekler sunmaktadır. Ayrıca, hazırladıkları bölge planları ile kendi bölgelerindeki illerin tümünün sorunlarına bütüncül, çok sektörlü çözümler üretmek amacıyla çalışmaktadır.

Bugün dünyanın çeşitli yerlerindeki bölgesel kalkınma kuruluşlarının odaklandığı ve uzmanlaştığı konular arasında;

- büyüme odaklı ortaklıkların kurulmasını sağlamak,
- bölgesel ekonomik gelişmeleri düzenli olarak izlemek ve raporlamak,
- bölgeye merkezi yönetim tarafından altyapı yatırımları yapılması için aracılık etmek,
- arazi ve taşınmaz geliştirme faaliyetleri yürütmek,
- beceri geliştirme ve işgücü yaratma odaklı programlar yürütmek,
- sektör ve küme geliştirme programlarını yönetmek,
- yerelde kapasite geliştirmek,
- bölgeye yabancı yatırımcı çekmek gibi konular yer almaktadır.

Ülkemizde kalkınma ajanslarının kurulmasında model olarak alınan AB coğrafyasında, ülkeden ülkeye değişen, hatta aynı ülkenin farklı bölgeleri arasında bile kuruluş ve işleyiş şekilleri bakımından farklılık gösteren kalkınma ajansları ortaya çıkmaya başlamıştır. Artık genel amaçlı, çok fonksiyonlu bölgesel kalkınma kuruluşlarının sayısı giderek azalmaktadır. Dolayısıyla, yukarıda sıralanan işlevlerin tamamını yerine getiren kuruluş sayısı giderek azalmakta, bölgesel kalkınma kuruluşları genellikle bir ya da birkaç alanda uzmanlaşmaktadır. OECD, bugünün artık çok fonksiyonlu olmayan bölgesel kalkınma kuruluşlarını şu şekilde sınıflandırmaktadır:

- a) Kalkınma ve yeniden canlandırma kuruluşları,
- b) Verimlilik ve büyüme kuruluşları,
- c) Bütüncül ekonomik gelişme kuruluşları,
- d) Uluslararasılaşma kuruluşları,
- e) Vizyon ve ortaklıklar geliştirme kuruluşları.

Bu raporda örnek olarak, Avrupa Birliği'ne sonradan katılan ve kurulma süreci Türkiye'deki Ajanslara benzerlik gösteren Çekya (Çek Cumhuriyeti) ve Macaristan'daki kalkınma ajansları (bu ülkeler ve sonradan üye olan Macaristan, Slovakya, Estonya, Litvanya gibi diğer devletler, kalkınma ajanslarını 1990'lı yıllardan itibaren üyelik sürecinde oluşturmaya başlamıştır) ile 1950'li ve 1960'lı yıllarda temelleri atılan Fransa ve İtalya'daki kalkınma ajansı yapıları örnek olarak sunulmaktadır. Son olarak Türkiye'deki kalkınma ajanslarının gelişimi özet olarak sunulmaktadır.

Çekya

Ülkenin iktisadi dönüşümü ile şekillenen kurumsal yapıların bir parçası olarak tanımlanan bölgesel kalkınma ajansları, 1990'ların başında kurulmuştur. İlk ajanslar 1993 ve 1994 yıllarında Moravia-Silesia bölgesindeki Ostrava ve Kuzey Batı Bohemia bölgesindeki ağır sanayi bölgelerinde oluşturulmuştur. Bu ajanslar çoğunlukla kamu ve özel sektörün hisse sahibi olduğu şirketler olarak kurulmuş; başta ticaret odaları, belediye birlikleri, bankalar, özel şirketler ve üniversiteler olmak üzere farklı yerel kuruluşları bir araya getirmiştir. Bu açıdan bakıldığında, ülke genelinde tek tip bir ajans yapısından bahsetmek mümkün değildir. Bazı ajanslar, merkezi, bölgesel ve yerel birimlerin de içinde bulunduğu katmanlı ilişkiler

çerçevesinde görevlerini yürütürken, bazıları tek başına inisiyatif alabilmektedir. Faaliyet gösterdikleri coğrafi alan düzey 3 bölgesi sınırlarına uymasa da ajanslar bölgesel düzeyde çalışmaktadır. Ülkede 14 düzey 3 bölgesinde 18 bölgesel kalkınma ajansı kurulmuştur.

Ajanslar genel olarak, kamu ve özel sektör işbirliğini geliştirmeyi, bölgelerine yatırım çekmeyi ve bölgenin tanıtımını yapmayı hedeflemektedir. Ayrıca, ulusal fonların kullanılması ve AB'nin katılım öncesi programlarının uygulanması açısından ajansların yerelde önemli katkıları olmuştur. Özellikle ajanslar aracılığıyla bölgesel düzeyde sorun ve ihtiyaç alanlarının tespit edilmesi, bunlara yönelik çözüm mekanizmalarının geliştirilmesi ve hem ulusal kaynakların hem de AB'den sağlanan fonların amaçlara uygun olarak kullanılması sağlanmıştır. Ajanslar, kalkınma projelerini bizzat hazırlayarak uygun finansman kaynaklarına doğrudan başvurabilmektedir. Böylece kamu ve özel sektör projelerine aracılık etmenin yanı sıra kendi geliştirdikleri projelerle de bölge kalkınmasına katkı sağlamaktadır.

Macaristan

Bölgesel Kalkınma Ajansları, birçok ülkede olduğu gibi Macaristan'da da Avrupa Birliği'nin bölgesel politikasının yönetiminden sorumlu olmak üzere oluşturulmuştur (Şinik, 2010:94). Hatta, bölgesel kalkınma ajansları doğrudan Avrupa Birliği'nin görevlendirdiği uzmanlarla ve ilk aşamada Avrupa Birliği finansmanı ile kurulmuştur (Özen, 2005: 5). Ajanslar kâr amacı gütmeyen yapıya sahip olup, bölgesel kalkınma meclislerinin organı olarak görev yapmaktadır. Bölge kalkınma meclisleri, 7 adet düzey 2 bölgesinde bölgesel kalkınmayı planlama, koordine etme ve kaynak tahsisi alanlarında yetkilere sahip organlardır. Bu meclislere ilgili bakanlık temsilcileri, il kalkınma meclislerinin başkanları, yerel yönetim temsilcileri olarak belediye başkanları, Bölgesel Turizm Komitesi'nin yerel temsilcileri, odalar, işçi temsilcileri ve her ilden yerel yönetim birliklerinin birer temsilcisi katılım sağlamaktadır. Bölge kalkınma meclisleri, önceliklerin belirlenmesi ve yerel çıkarların gözetilmesinde ajanslara yol göstermektedir.

Bölgesel Planlama ve Kalkınma Kanunu'nda 2004 yılında değişiklik yapılarak, kalkınma ajansları güçlendirilmiş, varlığı garanti altına alınmıştır. Bu yıl içerisinde, Macaristan'ın bölgesel kapasitesinin zayıf olduğu ve yapısal fonların merkezi yönetim tarafından yönetilmesi gerektiği Avrupa Komisyonu tarafından vurgulanmıştır. Bu öneri doğrultusunda, bölgesel politikalarda merkezileşmeye gidilmiş, Kalkınma Konseyleri zayıflayarak, bölgesel aktörlerle işbirliği yapma görevi yüklenmiştir.

2019 itibarıyla ülke genelinde Merkez Macaristan Bölgesel Kalkınma Ajansı, Merkez Transdanubia Bölgesel Kalkınma Ajansı, Güney Transdanubia Bölgesel Kalkınma Ajansı, Güney Büyük Ova Bölgesel Kalkınma Ajansı, Kuzey Büyük Ova Bölgesel Kalkınma Ajansı, Kuzey Macaristan Bölgesel Kalkınma Ajansı (Norda) ve Batı Transdanubian Bölgesel Kalkınma Ajansı olmak üzere yedi adet bölgesel kalkınma ajansı faaliyet göstermektedir.³ Bu kalkınma ajansları, turizm, ekonomik gelişme, kırsal kalkınma, ulaşım, çevre, haberleşme gibi alanlarda işlev ve faaliyetlerini yürütmektedir. Bölgesel kalkınma ajansları, bölgelerdeki kalkınma politikalarının uygulanmasında koordinasyonun ve mali yardımların verilmesinde etkinliğin sağlanmasını amaçlamaktadır. Bölgesel Kalkınma ajansları özellikle, kentsel kalkınma ve bölgesel kalkınma konularına önem vermekte ve buna yönelik çalışmalar gerçekleştirmektedir.

³ <http://nkfih.gov.hu/regional-rdi/regional-development/regional-development#>

Fransa

Fransa'da kalkınma ajansları ve komiteleri ilk olarak 1954 yılında kurulmaya başlanmıştır. Fransa'da bölgesel kalkınma ajansları dernek statüsünde olup ulusal düzeyde kanunla düzenlenmiş "Bölgesel Ekonomiler Ulusal Konseyi" etrafında birleşmiştir. 2011 yılı itibariyle bu konseye bağlı 17 bölgesel, 65 il ve 41 yerel düzeyde olmak üzere kurum bulunmaktadır. Her ajans finansal olarak bölgesel yönetim tarafından desteklenmektedir. Yerel yönetimler, üniversiteler, sanayi ve ticaret odaları, bankalar, iş dernekleri ve sendikalar ajansların üyesidir. Ajanslar bölgesel aktörler arasında diyalog sağladıkları gibi bölgeleri için stratejiler üretip hayata geçirmektedir. Ajansların büyüklüğü bölgeler bazında değişmekle birlikte 8 ila 30 arasında değişen çalışana sahiptirler.

Fransa'daki bölgesel kalkınma ajanslarına örnek olarak Fransa'nın en zengin üçüncü bölgesindeki Provence-Alpes-Côte d'Azur Bölgesel Kalkınma Ajansı (PACA) verilebilir.⁴ PACA bölgesel otorite ve özel sektör arasındaki dayanışmanın güzel bir örneğidir. PACA'nın misyonu, bölgeye yatırım çekerek, yeni girişimcileri teşvik ederek ve bölgedeki hali hazırdaki işletmelerin büyümesini sağlayarak Avrupa'nın en güçlü ekonomileri arasında yerini sağlamlaştırmaktır. Bu kapsamda PACA bölgesini ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtmakta, bölgedeki özel sektörü ve girişimleri desteklemekte, networking faaliyetleri düzenlemektedir. Ajans inovatif girişimlere sermaye desteği vererek ortak olabilmekte, işletme kurmak için faizsiz kredi verebilmekte, istihdama yönelik kredi verebilmekte veya bankalardan finansman sağlamaya yönelik garanti sağlayabilmektedir. Ayrıca bölgeye yatırım yapacaklara ya da yeni girişimlere yönelik işyeri bulma, ortak bulma, personel bulma ve tanıtım faaliyetlerinde destek sağlamaktadır.

İtalya

Geçmiş 1970'lerde çıkarılan kanunlara dayanan İtalya'daki kalkınma ajansları için tek tip bir modelden söz etmek mümkün değildir. Bununla beraber, ajansların büyük bir bölümü kamu limited şirketi şeklinde kurulmuş olup, ilişkili oldukları kuruluş Ekonomi ve Maliye Bakanlığı'dır. Yetki alanlarına göre, ulusal, bölgesel ve yerel ajanslar olmak üzere sınıflandırılabilir. Ulusal ajanslar, Ekonomi ve Kalkınma Bakanlığı'na bağlı olup sermayesi merkezi hükümet tarafından karşılanmaktadır. Bu ajanslar özellikle İtalya'nın güney bölgelerinin rekabet gücünü arttırmak ve bu bölgelerde gerekli olan fiziki, ekonomik ve idari altyapıyı oluşturmak suretiyle girişimcilik kültürünü yerleştirmek ve aynı zamanda 'proje üretme becerisini' geliştirmek üzere kurulmuştur. Böylece, bu bölgelerde AB Fonlarını sürdürülebilir bir biçimde yönetebilecek bir kapasite oluşturulması amaçlanmıştır.

Bölgesel ajanslar, bakanlıktan bağımsız olarak seçimle işbaşına gelen bölge idarelerine bağlı olarak kurulmuşlardır. Hisselerinin büyük bölümü bölge idareleri tarafından kontrol edilmekle birlikte bölgede faaliyet gösteren özel finans kuruluşlarıyla da ortaklıkları bulunmaktadır.

Yerel ajansların ise bölgesel yönetimden bağımsız olarak yereldeki belediyelerce oluşturulduğu, bölgenin öne çıkan ihtiyaçları doğrultusunda ve öne çıkan sektörlerinde ulusal ve bölgesel ajanslara göre daha küçük ölçekli faaliyetler yürüttükleri görülmektedir.

⁴ <https://www.investinpaca.com>

Bölgesel ajans olarak kurulan Svilupumbria'nın⁵ sermayesi tamamen kamu fonlarından oluşmakta ve bölgedeki belediyeler ve ticaret odaları gibi diğer aktörlerle birlikte faaliyet göstermektedir. Yönetim kurulunda yerel yönetimler, özel sektör ve kredi kurumları da bulunmaktadır. Svilupumbria'nın temel misyonu bölgenin ekonomik kalkınması ve rekabetçiliğini güçlendirmektir. Buna yönelik olarak, bölge planı çerçevesinde programlar tasarlamakta ve uygulamakta, bölgeye yatırım çekmek için tanıtım faaliyetlerinde bulunmakta, yatırım projelerine teknik destek vermekte, özellikle kadın ve genç girişimcileri desteklemektedir.⁶

Türkiye

Türkiye'de kalkınma ajanslarının yasal zemini 08/02/2006 tarihli 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanunu⁷ ile oluşturulmuş, 06/07/2006 tarihinde yayımlanan 2006/10550 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile TR 31 İzmir ve TR62 Adana ve Mersin bölgelerinde ilk kalkınma ajansları kurulmuştur. Bakanlar Kurulu Kararları ile 2008 yılında 8 adet, 2009 yılında ise 16 adet daha kalkınma ajansı kurularak, Türkiye'deki 26 NUTS 2 Bölgesinin her biri kalkınma ajansına sahip olmuştur.

Türkiye'de kalkınma ajanslarının genel misyonu, kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanılmasını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma plânı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak olarak belirlenmiştir.

Türkiye'deki kalkınma ajansları iktisadi, sanayi, sosyal, kırsal kalkınma programları uygulamakta, altyapının kalkınmaya uygun hale getirilmesi ve girişimciliği artırmaya yönelik mali ve teknik destekler vermektedir. Bölgenin iş ve yatırım imkânlarının, ilgili kuruluşlarla işbirliği halinde ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımını yapmakta, yatırımcıların kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yetki alanına giren izin ve ruhsat işlemleri ile diğer idari iş ve işlemlerini tek elden takip ve koordine etmektedir. Ayrıca bölge planı hazırlama görev ve yetkisine de sahiptirler. Kalkınma Ajansları 2018 yılından itibaren Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na bağlı olarak görev yapmaktadırlar.

Ajanslar merkezi yönetim bütçesinden tahsis edilen kaynaklar ile belediyeler, il özel idareleri ve ticaret ve sanayi odalarının gelirlerinin belli bir oranından oluşan kaynakları kullanmaktadırlar. Tüzel ve özerk kişiliğe sahiptirler; 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim Kontrol Kanunu ile 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa tabi değildirler. Çalışanları İş Kanununa tabi olarak görev yapmaktadır.

Türkiye'deki kalkınma ajansları iktisadi, sanayi, sosyal, kırsal kalkınma programları uygulamakta, altyapının kalkınmaya uygun hale getirilmesi ve girişimciliği artırmaya yönelik mali ve teknik destekler vermektedir.

⁵ <http://www.sviluppumbria.it/en/mission>

⁶ Giancarlo Canzanelli, Models of Territorial Development Agencies in Europe and in the world, ILS LEDA paper n° 13, October 2011

⁷ Bu kanunun adı, 2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı KHK'nin 75 inci maddesi ile "Kalkınma Ajanslarının Hizmetlerine İlişkin Kanun" olarak değiştirilmiştir.

04

Programlar Hakkında Genel Bilgiler

4.1. Programların Tanım ve Kapsamı

4.1.1. 2010 Yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı

Programın Uygun Başvuru Sahipleri: Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı bölgede faaliyet gösteren KOBİ'lere yönelik olarak tasarlanmıştır.

Destek Miktar ve Oranları: Programın proje bazında belirlenen asgari destek tutarı 50.000 TL ve azami destek tutarı ise 400.000 TL olarak belirlenmiştir. Programın yararlanıcı bazında verilen destek oranı proje bütçesinin en az %10'u, en fazla %50'si olarak belirlenmiş ve bu değerlerin dışında kalan destek taleplerini içeren proje teklifleri değerlendirmeye alınmamıştır. Proje bütçesinin geri kalan bölümünün yararlanıcılar tarafından eş finansman olarak sağlanması öngörülmüş, aynı katkılar, eş finansman olarak kabul edilmemiştir.

Proje Süresi: Desteklenen projelerin azami süreleri 12 ay olarak belirlenmiştir.

Proje Değerlendirme ve Seçim Süreci: Programın son başvuru tarihi 30 Kasım 2010, değerlendirme sonuçlarının duyurulma tarihi ise 21 Aralık 2010 olarak belirlenmiştir. Ajans'a sunulan projeler, "Ön İnceleme" ve "Teknik ve Mali Değerlendirme" olmak üzere iki aşamada değerlendirilmiş; ön inceleme aşamasında projeler, idari şartlar ve uygunluk kriterleri yönünden ele alınmıştır. Teknik ve mali değerlendirme aşamasında ise her proje öncelikle en az iki bağımsız değerlendirici tarafından belirlenen kriterler doğrultusunda puanlandırılmış; ardından Değerlendirme Komitesi tarafından incelenmiştir. Nihai destek kararı, Ajans Yönetim Kurulu tarafından değerlendirme puanlarına herhangi bir müdahale olmadan verilmiştir.

Desteklenecek projelerin seçiminde kullanılan kriterler şu şekilde belirlenmiştir:

- Başvuru sahibi ve ortaklarının uygunluğu,
- Projelerin uygunluğu,
- Maliyetlerin uygunluğu.

Değerlendirme sonunda toplam 100 üzerinden en az 65; mali ve yönetim kapasitesi bakımından 20 üzerinden en az 12 ve ilgililik bakımından ise 25 üzerinden en az 15 puan alan başvurular başarılı proje olarak listelenmiştir. Bir projenin desteklenebilmesi için minimum bu standartları sağlaması öngörülmüştür.

Destek Süreci: Yararlanıcılardan, sözleşmede öngörülen toplam uygun maliyetlerin %15'i kadar teminat alınması şartı getirilmiştir. Teminat şartını yerine getiren yararlanıcılara, destek miktarının %40'ı ön ödeme olarak sağlanmıştır. Ön ödeme sonrasında yapılan diğer ödemeler ise hakediş esasına göre gerçekleştirilmiştir. Buna göre, ön ödeme tutarının ve aynı oranda sağlanan eş finansman tutarının

usulüne uygun harcadığını gösteren belgelerin ara/nihai raporlarla birlikte Ajans'a sunulmasının ve ilgili raporların Ajans tarafından incelenip onaylanmasının ardından (sözleşmede aksi belirtilmediği takdirde), ara ödemede destek miktarının %40'ı ve son ödemede ise %20'si yararlanıcının banka hesabına 30 gün içerisinde aktarılmıştır.

4.1.2. 2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı

Programın Uygun Başvuru Sahipleri: Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı bölgede faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlara yönelik olarak tasarlanmıştır. Programda uygun başvuru sahipleri şu şekilde tanımlanmıştır:

- Kamu kurum ve kuruluşları
- Yerel yönetimler (Belediyeler, İl Özel İdareleri ve Muhtarlıklar)
- 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu çerçevesinde kurulmuş birlikler
- Organize Sanayi Bölge Müdürlükleri
- Küçük Sanayi Sitesi Yönetimleri
- Üniversiteler

Destek Miktar ve Oranları: Programın proje bazında belirlenen asgari destek tutarı 100.000 TL ve azami destek tutarı ise 500.000 TL olarak belirlenmiştir. Programın yararlanıcı bazında verilen destek oranı proje bütçesinin en az %25'i, en fazla %75'i olarak belirlenmiş ve bu değerlerin dışında kalan destek taleplerini içeren proje teklifleri değerlendirmeye alınmamıştır. Proje bütçesinin geri kalan bölümünün yararlanıcılar tarafından eş finansman olarak sağlanması öngörülmüş, aynı katkılar, eş finansman olarak kabul edilmemiştir.

Proje Süresi: Desteklenen projelerin azami süreleri 18 ay olarak belirlenmiştir.

Proje Değerlendirme ve Seçim Süreci: Programın son başvuru tarihi 30 Kasım 2010, değerlendirme sonuçlarının duyurulma tarihi ise 21 Aralık 2010 olarak belirlenmiştir. Ajans'a sunulan projeler, "Ön İnceleme" ve "Teknik ve Mali Değerlendirme" olmak üzere iki aşamada değerlendirilmiş; ön inceleme aşamasında projeler, idari şartlar ve uygunluk kriterleri yönünden ele alınmıştır. Teknik ve mali değerlendirme aşamasında ise her proje öncelikle en az iki bağımsız değerlendirici tarafından belirlenen kriterler doğrultusunda puanlandırılmış; ardından Değerlendirme Komitesi tarafından incelenmiştir. Nihai destek kararı, Ajans Yönetim Kurulu tarafından değerlendirme puanlarına herhangi bir müdahale olmadan verilmiştir.

Desteklenecek projelerin seçiminde kullanılan kriterler şu şekilde belirlenmiştir:

- Başvuru sahibi ve ortaklarının uygunluğu,
- Projelerin uygunluğu,
- Maliyetlerin uygunluğu.

Değerlendirme sonunda toplam 100 üzerinden en az 65; mali ve yönetim kapasitesi bakımından 20 üzerinden en az 12 ve ilgililik bakımından ise 25 üzerinden en az 15 puan alan başvurular başarılı proje olarak listelenmiştir. Bir projenin desteklenebilmesi için minimum bu standartları sağlaması öngörülmüştür.

Destek Süreci: Teminat şartını yerine getiren yararlanıcılara, destek miktarının %40'ı ön ödeme olarak sağlanmıştır. Ön ödeme sonrasında yapılan diğer ödemeler ise hakediş esasına göre gerçekleştirilmiştir. Buna göre, ön ödeme tutarının ve aynı oranda sağlanan eş finansman tutarının usulüne uygun harcadığını gösteren belgelerin ara/nihai raporlarla birlikte Ajans'a sunulmasının ve ilgili raporların Ajans tarafından incelenip onaylanmasının ardından (sözleşmede aksi belirtilmediği takdirde), ara ödemede destek miktarının %30'u ve son ödemede de %30'u yararlanıcının banka hesabına 30 gün içerisinde aktarılmıştır.

4.1.3. 2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı

Programın Uygun Başvuru Sahipleri: Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı bölgede faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlara yönelik olarak tasarlanmıştır. Programda uygun başvuru sahipleri şu şekilde tanımlanmıştır:

- Kamu kurum ve kuruluşları
- Yerel yönetimler (Belediyeler, İl Özel İdareleri ve Muhtarlıklar)
- 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu çerçevesinde kurulmuş birlikler
- Üniversite rektörlükleri, rektörlüğe bağlı araştırma merkezleri, enstitüler, fakülteler, meslek yüksek okulları ve meslek liseleri
- Sivil toplum kuruluşları (odalar, birlikler, dernekler, vakıflar vb.)
- 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na göre kurulmuş tarımsal amaçlı kooperatifler
- 5200 sayılı Üretici Birlikleri Kanunu'na göre kurulmuş üretici birlikleri
- 4631 sayılı Hayvan Islah Kanunu'na göre kurulmuş birlikler

Destek Miktar ve Oranları: Programın proje bazında belirlenen asgari destek tutarı 25.000 TL ve azami destek tutarı ise 400.000 TL olarak belirlenmiştir. Programın yararlanıcı bazında verilen destek oranı proje bütçesinin en az %10'u, en fazla %90'ı olarak belirlenmiş ve bu değerlerin dışında kalan destek taleplerini içeren proje teklifleri değerlendirmeye alınmamıştır. Proje bütçesinin geri kalan bölümünün yararlanıcılar tarafından eş finansman olarak sağlanması öngörülmüş, aynı katkılar, eş finansman olarak kabul edilmemiştir.

Proje Süresi: Desteklenen projelerin azami süreleri 12 ay olarak belirlenmiştir.

Proje Değerlendirme ve Seçim Süreci: Programın son başvuru tarihi 30 Kasım 2010, değerlendirme sonuçlarının duyurulma tarihi ise 21 Aralık 2010 olarak belirlenmiştir. Ajans'a sunulan projeler, "Ön İnceleme" ve "Teknik ve Mali Değerlendirme" olmak üzere iki aşamada değerlendirilmiş; ön inceleme aşamasında projeler, idari şartlar ve uygunluk kriterleri yönünden ele alınmıştır. Teknik ve mali değerlendirme aşamasında ise her proje öncelikle en az iki bağımsız değerlendirici tarafından belirlenen kriterler doğrultusunda puanlandırılmış; ardından Değerlendirme Komitesi tarafından incelenmiştir. Nihai destek kararı, Ajans Yönetim Kurulu tarafından değerlendirme puanlarına herhangi bir müdahale olmadan verilmiştir.

Desteklenecek projelerin seçiminde kullanılan kriterler şu şekilde belirlenmiştir:

- Başvuru sahibi ve ortaklarının uygunluğu,
- Projelerin uygunluğu,
- Maliyetlerin uygunluğu.

Değerlendirme sonunda toplam 100 üzerinden en az 65; mali ve yönetim kapasitesi bakımından 20 üzerinden en az 12 ve ilgililik bakımından ise 25 üzerinden en az 15 puan alan başvurular başarılı proje olarak listelenmiştir. Bir projenin desteklenebilmesi için minimum bu standartları sağlaması öngörülmüştür.

Destek Süreci: Kâr amacı güden gerçek ve tüzel kişiler ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından, sözleşmede öngörülen toplam uygun maliyetlerin %15'i kadar teminat alınması şartı getirilmiştir. Teminat şartını yerine getiren yararlanıcılara, destek miktarının %40'ı ön ödeme olarak sağlanmıştır. Ön ödeme sonrasında yapılan diğer ödemeler ise hakediş esasına göre gerçekleştirilmiştir. Buna göre, ön ödeme tutarının ve aynı oranda sağlanan eş finansman tutarının usulüne uygun harcandığını gösteren belgelerin ara/nihai raporlarla birlikte Ajans'a sunulmasının ve ilgili raporların Ajans tarafından incelenip onaylanmasının ardından (sözleşmede aksi belirtilmediği takdirde), ara ödemede destek miktarının %30'u ve son ödemede de %30'u yararlanıcının banka hesabına 30 gün içerisinde aktarılmıştır.

4.1.4. 2011 Yılı İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı

Programın Uygun Başvuru Sahipleri: İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı bölgede faaliyet gösteren KOBİ'lere yönelik olarak tasarlanmıştır.

Destek Miktar ve Oranları: Programın proje bazında belirlenen asgari destek tutarı 75.000 TL ve azami destek tutarı ise 400.000 TL olarak belirlenmiştir. Programın yararlanıcı bazında verilen destek oranı proje bütçesinin en az %10'u, en fazla %50'si olarak belirlenmiş ve bu değerlerin dışında kalan destek taleplerini içeren proje teklifleri değerlendirmeye alınmamıştır. Proje bütçesinin geri kalan bölümünün yararlanıcılar tarafından eş finansman olarak sağlanması öngörülmüş, aynı katkılar, eş finansman olarak kabul edilmemiştir.

Proje Süresi: Desteklenen projelerin azami süreleri 12 ay olarak belirlenmiştir.

Proje Değerlendirme ve Seçim Süreci: Programın son başvuru tarihi 30 Kasım 2011, değerlendirme sonuçlarının duyurulma tarihi ise 01 Şubat 2012 olarak belirlenmiştir. Ajans'a sunulan projeler, "Ön İnceleme" ve "Teknik ve Mali Değerlendirme" olmak üzere iki aşamada değerlendirilmiş; ön inceleme aşamasında projeler, idari şartlar ve uygunluk kriterleri yönünden ele alınmıştır. Teknik ve mali değerlendirme aşamasında ise her proje öncelikle en az iki bağımsız değerlendirici tarafından belirlenen kriterler doğrultusunda puanlandırılmış; ardından Değerlendirme Komitesi tarafından incelenmiştir. Nihai destek kararı, Ajans Yönetim Kurulu tarafından değerlendirme puanlarına herhangi bir müdahale olmadan verilmiştir.

Desteklenecek projelerin seçiminde kullanılan kriterler şu şekilde belirlenmiştir:

- Başvuru sahibi ve ortaklarının uygunluğu,
- Projelerin uygunluğu,
- Maliyetlerin uygunluğu.

Değerlendirme sonunda toplam 100 üzerinden en az 65; mali ve yönetim kapasitesi bakımından 15 üzerinden en az 10 ve ilgililik bakımından ise 25 üzerinden en az 15 puan alan başvurular başarılı proje olarak listelenmiştir. Bir projenin desteklenebilmesi için minimum bu standartları sağlaması öngörülmüştür.

Destek Süreci: Kâr amacı güden gerçek ve tüzel kişiler ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından, sözleşmede öngörülen toplam uygun maliyetlerin %15'i kadar teminat alınması şartı getirilmiştir. Teminat şartını yerine getiren yararlanıcılara, destek miktarının %40'ı ön ödeme olarak sağlanmıştır. Ön ödeme sonrasında yapılan diğer ödemeler ise hakediş esasına göre gerçekleştirilmiştir.

Buna göre, ön ödeme tutarının ve aynı oranda sağlanan eş finansman tutarının usulüne uygun harcandığını gösteren belgelerin ara/nihai raporlarla birlikte Ajans'a sunulmasının ve ilgili raporların Ajans tarafından incelenip onaylanmasının ardından (sözleşmede aksi belirtilmediği takdirde), ara ödemede destek miktarının %50'si ve son ödemede de %10'u yararlanıcının banka hesabına 30 gün içerisinde aktarılmıştır.

4.1.5. 2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı

Programın Uygun Başvuru Sahipleri: Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı bölgede faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlara yönelik olarak tasarlanmıştır. Programda uygun başvuru sahipleri şu şekilde tanımlanmıştır:

- Kamu kurum ve kuruluşları
- Yerel yönetimler (Belediyeler, İl Özel İdareleri ve Köy Muhtarlıkları)
- 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu çerçevesinde kurulmuş birlikler
- Üniversite rektörlükleri, rektörlüğe bağlı araştırma merkezleri, enstitüler, fakülteler, meslek yüksek okulları ve meslek liseleri
- Sivil toplum kuruluşları (odalar, birlikler, dernekler, vakıflar, sendikalar vb.)
- 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na göre kurulmuş tarımsal amaçlı ve diğer kooperatifler
- 5200 sayılı Üretici Birlikleri Kanunu'na göre kurulmuş üretici birlikleri
- 4631 sayılı Hayvan Islah Kanunu'na göre kurulmuş birlikler

Destek Miktar ve Oranları: Programın proje bazında belirlenen asgari destek tutarı 35.000 TL ve azami destek tutarı ise 350.000 TL olarak belirlenmiştir. Programın yararlanıcı bazında verilen destek oranı proje bütçesinin en az %10'u, en fazla %75'i olarak belirlenmiş ve bu değerlerin dışında kalan destek taleplerini içeren proje teklifleri değerlendirmeye alınmamıştır. Proje bütçesinin geri kalan bölümünün yararlanıcılar tarafından eş finansman olarak sağlanması öngörülmüş, aynı katkılar, eş finansman olarak kabul edilmemiştir.

Proje Süresi: Desteklenen projelerin azami süreleri 12 ay olarak belirlenmiştir.

Proje Değerlendirme ve Seçim Süreci: Programın son başvuru tarihi 30 Kasım 2011, değerlendirme sonuçlarının duyurulma tarihi ise 01 Şubat 2012 olarak belirlenmiştir. Ajans'a sunulan projeler, "Ön İnceleme" ve "Teknik ve Mali Değerlendirme" olmak üzere iki aşamada değerlendirilmiş; ön inceleme aşamasında projeler, idari şartlar ve uygunluk kriterleri yönünden ele alınmıştır. Teknik ve mali değerlendirme aşamasında ise her proje öncelikle en az iki bağımsız değerlendirici tarafından belirlenen kriterler doğrultusunda puanlandırılmış; ardından Değerlendirme Komitesi tarafından incelenmiştir. Nihai destek kararı, Ajans Yönetim Kurulu tarafından değerlendirme puanlarına herhangi bir müdahale olmadan verilmiştir.

Desteklenecek projelerin seçiminde kullanılan kriterler şu şekilde belirlenmiştir:

- Başvuru sahibi ve ortaklarının uygunluğu,
- Projelerin uygunluğu,
- Maliyetlerin uygunluğu.

Değerlendirme sonunda toplam 100 üzerinden en az 65; mali ve yönetim kapasitesi bakımından 15 üzerinden en az 10 ve ilgililik bakımından ise 25 üzerinden en az 15 puan alan başvurular başarılı proje olarak listelenmiştir. Bir projenin desteklenebilmesi için minimum bu standartları sağlaması öngörülmüştür.

Destek Süreci: Program kapsamında yararlanıcılara teminat şartı getirilmemiştir. Yararlanıcılara destek miktarının %40'ı ön ödeme olarak sağlanmıştır. Ön ödeme sonrasında yapılan diğer ödemeler ise hakediş esasına göre gerçekleştirilmiştir. Buna göre, ön ödeme tutarının ve aynı oranda sağlanan eş finansman tutarının usulüne uygun harcandığını gösteren belgelerin ara/nihai raporlarla birlikte Ajans'a sunulmasının ve ilgili raporların Ajans tarafından incelenip onaylanmasının ardından (sözleşmede aksi belirtilmediği takdirde), ara ödemede destek miktarının %50'si ve son ödemede de %10'u yararlanıcının banka hesabına 30 gün içerisinde aktarılmıştır.

4.1.6. 2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı

Programın Uygun Başvuru Sahipleri: Turizm Mali Destek Programı bölgede faaliyet gösteren kâr amacı güden ve gütmeyen kurum ve kuruluşlara yönelik olarak tasarlanmıştır. Programda uygun başvuru sahipleri şu şekilde tanımlanmıştır:

- KOBİ'ler
- Kamu kurum ve kuruluşları
- Yerel yönetimler (Belediyeler, İl Özel İdareleri ve Muhtarlıklar)
- 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu çerçevesinde kurulmuş birlikler
- Üniversite rektörlükleri, rektörlüğe bağlı araştırma merkezleri, enstitüler, fakülteler ve meslek yüksek okulları
- Sivil toplum kuruluşları (odalar, birlikler, dernekler, kooperatifler, vakıflar, sendikalar vb.)

Destek Miktar ve Oranları: Programın proje bazında belirlenen asgari destek tutarı 50.000 TL ve azami destek tutarı ise 350.000 TL olarak belirlenmiştir. Programın kâr amacı güden yararlanıcılar bazında verilen destek oranı proje bütçesinin en az %10'u, en fazla %50'si; kâr amacı gütmeyen yararlanıcılar bazında verilen destek oranı ise proje bütçesinin en az %10'u, en fazla %75'i olarak belirlenmiş ve bu değerlerin dışında kalan destek taleplerini içeren proje teklifleri değerlendirmeye alınmamıştır. Proje bütçesinin geri kalan bölümünün yararlanıcılar tarafından eş finansman olarak sağlanması öngörülmüş, aynı katkılar, eş finansman olarak kabul edilmemiştir.

Proje Süresi: Desteklenen projelerin azami süreleri 12 ay olarak belirlenmiştir.

Proje Değerlendirme ve Seçim Süreci: Programın son başvuru tarihi 30 Kasım 2011, değerlendirme sonuçlarının duyurulma tarihi ise 01 Şubat 2012 olarak belirlenmiştir. Ajans'a sunulan projeler, "Ön İnceleme" ve "Teknik ve Mali Değerlendirme" olmak üzere iki aşamada değerlendirilmiş; ön inceleme aşamasında projeler, idari şartlar ve uygunluk kriterleri yönünden ele alınmıştır. Teknik ve mali değerlendirme aşamasında ise her proje öncelikle en az iki bağımsız değerlendirici tarafından belirlenen kriterler doğrultusunda puanlandırılmış; ardından Değerlendirme Komitesi tarafından incelenmiştir. Nihai destek kararı, Ajans Yönetim Kurulu tarafından değerlendirme puanlarına herhangi bir müdahale olmadan verilmiştir.

Desteklenecek projelerin seçiminde kullanılan kriterler şu şekilde belirlenmiştir:

- Başvuru sahibi ve ortaklarının uygunluğu,
- Projelerin uygunluğu,
- Maliyetlerin uygunluğu.

Değerlendirme sonunda toplam 100 üzerinden en az 65; mali ve yönetim kapasitesi bakımından 15 üzerinden en az 10 ve ilgililik bakımından ise 25 üzerinden en az 15 puan alan başvurular başarılı proje olarak listelenmiştir. Bir projenin desteklenebilmesi için minimum bu standartları sağlaması öngörülmüştür.

Destek Süreci: Kâr amacı güden gerçek ve tüzel kişiler ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından, sözleşmede öngörülen toplam uygun maliyetlerin %15'i kadar teminat alınması şartı getirilmiştir. Teminat şartını yerine getiren yararlanıcılara, destek miktarının %40'ı ön ödeme olarak sağlanmıştır. Ön ödeme sonrasında yapılan diğer ödemeler ise hakediş esasına göre gerçekleştirilmiştir. Buna göre, ön ödeme tutarının ve aynı oranda sağlanan eş finansman tutarının usulüne uygun harcadığını gösteren belgelerin ara/nihai raporlarla birlikte Ajans'a sunulmasının ve ilgili raporların Ajans tarafından incelenip onaylanmasının ardından (sözleşmede aksi belirtilmediği takdirde), ara ödemede destek miktarının %50'si ve son ödemede de %10'u yararlanıcının banka hesabına 30 gün içerisinde aktarılmıştır.

4.1.7. 2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı

Programın Uygun Başvuru Sahipleri: Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı bölgede faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlara yönelik olarak tasarlanmıştır. Programda uygun başvuru sahipleri şu şekilde tanımlanmıştır:

- Kamu kurum ve kuruluşları
- İl Özel İdareleri ve Belediyeler
- Kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları
- Üniversiteler ve mesleki eğitim kurumları
- 5355 sayılı Kanun kapsamındaki Mahalli İdare Birlikleri
- Organize Sanayi Bölge Müdürlükleri, Küçük Sanayi Sitesi Yönetimleri

Destek Miktar ve Oranları: Programın proje bazında belirlenen asgari destek tutarı 75.000 TL ve azami destek tutarı ise 550.000 TL olarak belirlenmiştir. Programın yararlanıcı bazında verilen destek oranı proje bütçesinin en az %10'u, en fazla %75'i olarak belirlenmiş ve bu değerlerin dışında kalan destek taleplerini içeren proje teklifleri değerlendirmeye alınmamıştır. Proje bütçesinin geri kalan bölümünün yararlanıcılar tarafından eş finansman olarak sağlanması öngörülmüş, aynı katkılar, eş finansman olarak kabul edilmemiştir.

Proje Süresi: Desteklenen projelerin azami süreleri 18 ay olarak belirlenmiştir.

Proje Değerlendirme ve Seçim Süreci: Programın son başvuru tarihi 7 Şubat 2013, değerlendirme sonuçlarının duyurulma tarihi ise 5 Nisan 2013 olarak belirlenmiştir. Ajans'a sunulan projeler, "Ön İnceleme" ve "Teknik ve Mali Değerlendirme" olmak üzere iki aşamada değerlendirilmiş; ön inceleme aşamasında projeler, idari şartlar ve uygunluk kriterleri yönünden ele alınmıştır. Teknik ve mali değerlendirme aşamasında ise her proje öncelikle en az iki bağımsız değerlendirici tarafından belirlenen kriterler doğrultusunda puanlandırılmış; ardından Değerlendirme Komitesi tarafından incelenmiştir. Nihai destek kararı, Ajans Yönetim Kurulu tarafından değerlendirme puanlarına herhangi bir müdahale olmadan verilmiştir.

Desteklenecek projelerin seçiminde kullanılan kriterler şu şekilde belirlenmiştir:

- Başvuru sahibi ve ortaklarının uygunluğu,
- Projelerin uygunluğu,
- Maliyetlerin uygunluğu.

Değerlendirme sonunda toplam 100 üzerinden en az 65; mali ve yönetim kapasitesi bakımından 20 üzerinden en az 10 ve ilgililik bakımından ise 25 üzerinden en az 13 puan alan başvurular başarılı proje olarak listelenmiştir. Bir projenin desteklenebilmesi için minimum bu standartları sağlaması öngörülmüştür.

Destek Süreci: Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından, sözleşmede öngörülen Ajans destek miktarının %10'u kadar teminat alınması şartı getirilmiştir. Teminat şartını yerine getiren yararlanıcılara, destek miktarının %40'ı ön ödeme olarak sağlanmıştır. Ön ödeme sonrasında yapılan diğer ödemeler ise hakediş esasına göre gerçekleştirilmiştir. Buna göre, ön ödeme tutarının ve aynı oranda sağlanan eş finansman tutarının usulüne uygun harcandığını gösteren belgelerin ara/nihai raporlarla birlikte Ajans'a sunulmasının ve ilgili raporların Ajans tarafından incelenip onaylanmasının ardından (sözleşmede aksi belirtilmediği takdirde), ara ödemede destek miktarının %50'si ve son ödemede de %10'u yararlanıcının banka hesabına 30 gün içerisinde aktarılmıştır.

4.1.8. 2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı

Programın Uygun Başvuru Sahipleri: Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı bölgede faaliyet gösteren KOBİ'ler ve üretici kooperatiflerine yönelik olarak tasarlanmıştır.

Destek Miktar ve Oranları: Programın proje bazında belirlenen asgari destek tutarı 25.000 TL ve azami destek tutarı ise 450.000 TL olarak belirlenmiştir. Programın yararlanıcı bazında verilen destek oranı proje bütçesinin en az %20'si, en fazla %50'si olarak belirlenmiş ve bu değerlerin dışında kalan destek taleplerini içeren proje teklifleri değerlendirmeye alınmamıştır. Proje bütçesinin geri kalan bölümünün yararlanıcılar tarafından eş finansman olarak sağlanması öngörülmüş, aynı katkılar, eş finansman olarak kabul edilmemiştir.

Proje Süresi: Desteklenen projelerin asgari süreleri 6 ay azami süreleri ise 9 ay olarak belirlenmiştir.

Proje Değerlendirme ve Seçim Süreci: Programın son başvuru tarihi 7 Şubat 2013, değerlendirme sonuçlarının duyurulma tarihi ise 5 Nisan 2013 olarak belirlenmiştir. Ajans'a sunulan projeler, "Ön İnceleme" ve "Teknik ve Mali Değerlendirme" olmak üzere iki aşamada değerlendirilmiş; ön inceleme aşamasında projeler, idari şartlar ve uygunluk kriterleri yönünden ele alınmıştır. Teknik ve mali değerlendirme aşamasında ise her proje öncelikle en az iki bağımsız değerlendirici tarafından belirlenen kriterler doğrultusunda puanlandırılmış; ardından Değerlendirme Komitesi tarafından incelenmiştir. Nihai destek kararı, Ajans Yönetim Kurulu tarafından değerlendirme puanlarına herhangi bir müdahale olmadan verilmiştir.

Desteklenecek projelerin seçiminde kullanılan kriterler şu şekilde belirlenmiştir:

- Başvuru sahibi ve ortaklarının uygunluğu,
- Projelerin uygunluğu,
- Maliyetlerin uygunluğu.

Değerlendirme sonunda toplam 100 üzerinden en az 65; mali ve yönetim kapasitesi bakımından 25 üzerinden en az 13 ve ilgililik bakımından ise 20 üzerinden en az 10 puan alan başvurular başarılı proje olarak listelenmiştir. Bir projenin desteklenebilmesi için minimum bu standartları sağlaması öngörülmüştür.

Destek Süreci: Yararlanıcılardan sözleşmede öngörülen toplam Ajans destek miktarının %10'u kadar teminat alınması şartı getirilmiştir. Teminat şartını yerine getiren yararlanıcılara, destek miktarının %40'ı ön ödeme olarak sağlanmıştır. Ön ödeme sonrasında yapılan diğer ödemeler ise hakediş esasına göre gerçekleştirilmiştir. Buna göre, ön ödeme tutarının ve aynı oranda sağlanan eş finansman tutarının usulüne uygun harcadığını gösteren belgelerin ara/nihai raporlarla birlikte Ajans'a sunulmasının ve ilgili raporların Ajans tarafından incelenip onaylanmasının ardından (sözleşmede aksi belirtilmediği takdirde), ara ödemede destek miktarının %50'si ve son ödemede de %10'u yararlanıcının banka hesabına 30 gün içerisinde aktarılmıştır.

4.1.9. 2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı

Programın Uygun Başvuru Sahipleri: Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı bölgede faaliyet gösteren KOBİ'lere yönelik olarak tasarlanmıştır.

Destek Miktar ve Oranları: Programın proje bazında belirlenen asgari destek tutarı 75.000 TL ve azami destek tutarı ise 3500.000 TL olarak belirlenmiştir. Programın yararlanıcı bazında verilen destek oranı proje bütçesinin en az %20'si, en fazla %50'si olarak belirlenmiş ve bu değerlerin dışında kalan destek taleplerini içeren proje teklifleri değerlendirmeye alınmamıştır. Proje bütçesinin geri kalan bölümünün yararlanıcılar tarafından eş finansman olarak sağlanması öngörülmüş, aynı katkılar, eş finansman olarak kabul edilmemiştir.

Proje Süresi: Desteklenen projelerin asgari süreleri 6 ay azami süreleri ise 9 ay olarak belirlenmiştir.

Proje Değerlendirme ve Seçim Süreci: Programın son başvuru tarihi 21 Mart 2014, değerlendirme sonuçlarının duyurulma tarihi ise 30 Mayıs 2014 olarak belirlenmiştir. Ajans'a sunulan projeler, "Ön İnceleme" ve "Teknik ve Mali Değerlendirme" olmak üzere iki aşamada değerlendirilmiş; ön inceleme aşamasında projeler, idari şartlar ve uygunluk kriterleri yönünden ele alınmıştır. Teknik ve mali değerlendirme aşamasında ise her proje öncelikle en az iki bağımsız değerlendirici tarafından belirlenen

kriterler doğrultusunda puanlandırılmış; ardından Değerlendirme Komitesi tarafından incelenmiştir. Nihai destek kararı, Ajans Yönetim Kurulu tarafından değerlendirme puanlarına herhangi bir müdahale olmadan verilmiştir.

Desteklenecek projelerin seçiminde kullanılan kriterler şu şekilde belirlenmiştir:

- Başvuru sahibi ve ortaklarının uygunluğu,
- Projelerin uygunluğu,
- Maliyetlerin uygunluğu.

Değerlendirme sonunda toplam 100 üzerinden en az 65; mali ve yönetim kapasitesi bakımından 15 üzerinden en az 8 ve ilgililik bakımından ise 30 üzerinden en az 15 puan alan başvurular başarılı proje olarak listelenmiştir. Bir projenin desteklenebilmesi için minimum bu standartları sağlaması öngörülmüştür.

Destek Süreci: Yararlanıcılardan sözleşmede öngörülen toplam Ajans destek miktarının %10'u kadar teminat alınması şartı getirilmiştir. Teminat şartını yerine getiren yararlanıcılara, destek miktarının %40'ı ön ödeme olarak sağlanmıştır. Ön ödeme sonrasında yapılan diğer ödemeler ise hakediş esasına göre gerçekleştirilmiştir. Buna göre, ön ödeme tutarının ve aynı oranda sağlanan eş finansman tutarının usulüne uygun harcadığını gösteren belgelerin ara/nihai raporlarla birlikte Ajans'a sunulmasının ve ilgili raporların Ajans tarafından incelenip onaylanmasının ardından (sözleşmede aksi belirtilmediği takdirde), ara ödemede destek miktarının %50'si ve son ödemede de %10'u yararlanıcının banka hesabına 30 gün içerisinde aktarılmıştır.

4.2. Programların Amaç, Öncelik ve Performans Göstergeleri

Değerlendirmeye konu programların amaçları ve öncelikleri ile performans göstergeleri program başvuru rehberlerinden hareketle aşağıda özetlenmektedir.

4.2.1. 2010 Yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı

Programın genel amacı, *"Bölgede tarıma dayalı sanayide modern yönetim, üretim ve pazarlama uygulamalarını geliştirerek işletmelerin rekabet gücünü artırmak"* olarak belirlenmiştir.

Programın önceliği ise *"Bölgede tarıma dayalı sanayide faaliyet gösteren işletmelerin rekabet güçlerinin artırılması"* şeklinde tanımlanmıştır.

Programın performans göstergeleri ise şu şekildedir:

- Tarımsal Ar-Ge yatırımları (TL)
- Yeni teknoloji uygulanan tarım alanı (adet)
- Ürünlerin pazarlanmasına yönelik yapılan proje sayısı (adet)
- İşletmelerdeki üretim kapasitesindeki artış yüzdesi (yüzde)
- Modernizasyonu gerçekleştirilen ahır, ağıl, kümes sayısı (adet)
- Modernize edilen toplam sera alanı (m²)
- Ortak makine parkurundan faydalanan kurum/kuruluş sayısı (adet)
- Yeni kullanılmaya başlanan yem hazırlama makinesi sayısı (adet)
- Coğrafi işaretli ürün sayısı (adet)
- Marka, patent sayısı (adet)

4.2.2. 2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı

Programın genel amacı, *"Altyapı ve çevresel sorunların sürdürülebilir bir yaklaşımla ele alınıp çözümlerin uygulanmasına destek vererek TR71 Bölgesi'nin yaşam kalitesini artırmak"* olarak belirlenmiştir.

Programda ele alınan öncelik alanları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

1. İçme ve kullanma suyu temini ve kalitesinin artırılması
2. Yaşam ve çevre kalitesinin artırılması ve sorunların sürdürülebilir yaklaşımla çözülmesi
3. Çevre dostu ve yenilenebilir enerjinin temin edilmesi ve kullanılması amacıyla altyapının geliştirilmesi

Programın performans göstergeleri ise şu şekildedir:

- İçme ve kullanma suyu ulaştırılan nüfus (kişi)
- İçme suyu arıtma kapasitesinde artırılan miktar (m³/saat)
- Kanalizasyon şebekesine bağlanan nüfus (kişi)
- Katı atık depolama alanı/transfer istasyonu kapasitesi (ton/yıl)
- Geri dönüştürülen/geri kazanılan atık miktarı (ton/yıl)
- Üretilen yenilenebilir enerji miktarı (kwh/yıl)
- Kurulan laboratuvar sayısı (adet)

4.2.3. 2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı

Programın genel amacı, *“Bölgede kırsal kalkınmayı sağlamak için modern üretim ve pazarlama teknikleri geliştirilerek tarımsal gelirleri artırmak, insan kaynaklarını geliştirmek, yerel değerleri kullanarak kırsal turizmi yaygınlaştırmak ”* olarak belirlenmiştir.

Programda ele alınan öncelik alanları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

1. Bölgede üretilen tarımsal ürünlerin katma değerinin artırılması
2. Bölgede kırsal kalkınmaya yönelik insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesi
3. Kırsal turizmin geliştirilmesi

Programın performans göstergeleri ise şu şekildedir:

- Tarımsal Ar-Ge yatırımları (TL)
- Yeni teknoloji uygulanan tarım alanı (m²)
- Organik ürünlerin pazarlanmasına yönelik yapılan proje sayısı (adet)
- Modernizasyonu gerçekleştirilen ahır, ağıl, kümes sayısı (adet)
- Modernize edilen toplam sera alanı (m²)
- Ortak makine parkurundan faydalanan kurum/kuruluş sayısı (adet)
- Coğrafi işaretli ürün sayısı (adet)
- Meslek edindirme kurslarına katılan kişi sayısı (adet)
- Kırsal alanda kadınların işgücüne katılma oranı (%)
- Mesleki bilgi ve becerilerinin geliştirilmesine yönelik eğitimlere katılan üretici sayısı (adet)
- Yöresel el sanatlarına yönelik kurslara katılan kişi sayısı (adet)
- Turizme açılmış vadi ve yer altı şehri sayısı (adet)
- Bölgeye gelen turist sayısı (kişi)

4.2.4. 2011 Yılı İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı

Programın genel amacı, *“Bölgemizde imalat sanayi sektöründe yer alan kurum ve kuruluşların; Ar-Ge ve yenilikçilik çalışmalarının artması, ürettikleri ürünlerin katma değerinin artması, rekabet güçlerinin geliştirilmesi, verimliliklerinin artırılması, kurumsallaşma çalışmaları, ortaklık ve işbirliği kültürlerinin geliştirilmesi”* olarak belirlenmiştir.

Programda ele alınan öncelik alanları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

1. İşletmelerde yenilikçi stratejilerin geliştirilmesi (ürün yeniliği, süreç yeniliği, pazarlama yeniliği, organizasyonel yenilik) ve uygulanması
2. İşletmelerde yeni ürün geliştirilmesi ve üretilmesinin teşvik edilmesi

Programın performans göstergeleri ise şu şekildedir:

- Proje kapsamında yapılan faaliyet ile enerji tüketimindeki azalma miktarı (kwh %)
- Program kapsamında firmaların satış oranlarını artırmaya yönelik faaliyet sayısı (adet)
- Program dahilinde istihdam edilen kişi sayısı (proje ekibi dışında) (kişi)

- Program ile birlikte ilk defa ihracata başlayan firma sayısı (adet)
- Program ile birlikte satış pazarlama departmanı kuran firma sayısı (adet)
- Program kapsamında teknik ve kalite standartlarına göre alınan sertifika (ISO, HACCP vb) sayısı (adet)
- Program kapsamındaki faaliyetlerle alınan yeni patent, faydalı model, marka, endüstriyel tasarım, coğrafi işaret vb. sayısı (adet)
- Program kapsamında süreç yeniliği yapan firma sayısı (adet)
- Program kapsamında kurumsallaşma çalışmalarına katılan firma sayısı (adet)
- Program kapsamında organizasyonel yenilik yapan firma sayısı (adet)
- Program kapsamında üretilen yeni ürün sayısı (adet)

4.2.5. 2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı

Programın genel amacı, *“Bölgede, mevcut tarımsal üretim yöntemlerine alternatif olarak modern üretim tekniklerinin yaygınlaştırılması, tarımsal üretim değerini artıracak farkındalık ve markalaşma çalışmaları ve insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesi yoluyla kırsal kalkınmayı sağlamak”* olarak belirlenmiştir.

Programda ele alınan öncelik alanları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

1. Bölgede üretilen tarımsal ürünlerin katma değerinin artırılması
2. Bölgede kırsal kalkınmaya yönelik insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesi

Programın performans göstergeleri ise şu şekildedir:

- Tarımsal Ar-Ge yatırımları (%)
- Yeni teknoloji uygulanan tarım alanı (dekar)
- Organik ürünlerin pazarlanmasına yönelik yapılan proje sayısı (adet)
- Coğrafi işaretli ürün sayısı (adet)
- Kırsal alanda dezavantajlı grupların işgücüne katılım oranı (%)
- Mesleki bilgi ve becerilerinin geliştirilmesine yönelik eğitimlere katılan üretici sayısı (adet)
- Yöresel el sanatlarına yönelik kurslara katılan kişi sayısı (adet)
- Tescillenmiş ve sertifikalandırılmış yöresel ürün sayısı (adet)
- Modern tekniklerle sulanan arazi miktarı (dekar)
- İlgili alanlarda yeni kurulan kooperatif, birlik, dernek vb. sayısı (adet)
- Bölgede üretilen tarımsal ürünlerdeki markalaşma sayısı (adet)
- Bölgede yenilenebilir enerji kullanan tarım ve hayvancılık sektöründeki işletmelerin sayısı (adet)

4.2.6. 2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı

Programın genel amacı, *“Bölgedeki doğal ve kültürel değerlerin korunmasına öncelik verilerek turizm sektöründe yenilikçilik, katma değer artışı, çeşitlendirme ve sürdürülebilirliğin sağlanması”* olarak belirlenmiştir.

Programda ele alınan öncelik alanları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

- Kâr amacı güden kurum ve kuruluşlar için
1. Bölgedeki turizm potansiyellerinin tanıtımı ve yaygınlaştırılması
 2. Yeni ve farklı yaklaşımlarla turizmin çeşitlendirilmesi ve tüm yıla yayılmasının sağlanması
 3. Bölgedeki geleneksel değerlerin turizme yönelik olarak canlandırılması
 4. Turizm sektörüne yönelik insan kaynaklarının geliştirilmesi

- Kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlar için

1. Turizmde rekabet gücünü destekleyecek kolaylaştırıcı ortamın geliştirilmesi

Programın performans göstergeleri ise şu şekildedir:

- Sektörde yeni istihdam edilen kişi sayısı (kişi)
- Programın uygulanmasıyla birlikte ziyaretçi sayısındaki artış (%)
- İstihdam edilenlerden dezavantajlı grup üyesi (kadınlar, gençler, engelliler, vb.) sayısı (kişi)
- Turistik tesis kapasitesindeki artış oranı (%)
- Alınan kalite sertifikası (adet)
- Program ile birlikte TR71 Bölgesi'ne gelen turistlerin geldikleri ülke çeşitliliğindeki artış (kişi)
- Program kapsamında turizm sektörüne kazandırılan mekânlarda gerçekleştirilen kültürel, sanatsal, folklorik faaliyetler (adet)
- Düzenlenen veya rehabilite edilen turizm ve çevre alanı (m²)
- Fiziksel iyileştirme ve gelişme sağlanan turistik yer sayısı (adet)
- Geliştirilen/iyileştirilen turistik yer sayısı (adet)
- Turistik ürüne dönüştürülen yöresel değer sayısı (adet)
- Çevreye Duyarlı Konaklama Tesisi Belgesi alan işletme sayısı (adet)

4.2.7. 2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı

Programın genel amacı, *“TR71 Bölgesi’nde çevre, sosyal ve kültürel hizmetler ile ekonomik faaliyetlerin iyileştirilmesi için gerekli alt yapının sağlanması”* olarak belirlenmiştir.

Programda ele alınan öncelik alanları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

1. Yenilenebilir enerjinin temini ve kullanılması ve çevrenin sürdürülebilirliğinin sağlanması için uygun altyapının geliştirilmesi
2. Verimliliği artırarak bölgenin rekabet edebilirliğini güçlendirecek ortak altyapı eksikliklerinin giderilmesi
3. Dezavantajlı gruplar başta olmak üzere günlük yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik altyapı ile kırsal ve kentsel alanlarda sosyal ve kültürel altyapının geliştirilmesi

Programın performans göstergeleri ise şu şekildedir:

- İçme ve kullanma suyu ulaştırılan nüfus (kişi)
- İçme suyu arıtma kapasitesinde artırılan miktar (m³/saat)
- Kanalizasyon şebekesine bağlanan nüfus (kişi)
- Katı atık depolama alanı/transer istasyonu kapasitesi (ton/yıl)
- Geri dönüştürülen/geri kazanılan atık miktarı (ton/yıl)
- Üretilen yenilenebilir enerji miktarı (kwh/yıl)
- Yapılan veya rehabilite edilen kanalizasyon/yağmur suyu hattı uzunluğu (km)
- Mevcut su/hava kirliliğini oluşturan parametrelerdeki azalma miktarı (%)
- Turizme kazandırılan tabiat ve kültür varlığı sayısı (adet)
- İyileştirilen/geliştirilen tesis ve altyapı sayısı (adet)
- Kapasitesi artırılan tesislerden faydalananak/hizmet alacak kişi/işletme sayısı artışı (adet)
- Altyapısı geliştirilen ihtisas bölgelerindeki yatırımcı sayısındaki artış (%)
- Jeotermal enerji ile ısınan konut/işletme sayısındaki artış (%)
- Verimliliğin ve tasarruf önlemlerinin uygulanması sonucunda geri kazanılan enerji miktarı (kwh/yıl)
- Firmaların ortak kullanımına açılan tesis sayısı (adet)
- Firmaların ortak kullanımına açılan altyapı sayesinde tasarruf edilen enerji (kwh/yıl)
- Dezavantajlı grupların kullanımına yönelik alan/uygulama sayısı (adet)

4.2.8. 2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı

Programın genel amacı, *“Bölgede öne çıkan sektörlerin rekabet gücünün artırılması ve yüksek katma değerli ürün/hizmet üretiminin geliştirilmesi”* olarak belirlenmiştir.

Programda ele alınan öncelik alanları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

1. İşletmelerin Ar-Ge, inovasyon, üretim ve pazarlama süreçlerinin iyileştirilmesi yoluyla sektörel rekabet edebilirliğin sağlanması
2. Enerji verimliliğinin artırılması, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının yaygınlaştırılması
3. Ürün/hizmet çeşitliliğinin artırılarak yüksek katma değerli üretim/hizmet yapısına geçişin sağlanması

Programın performans göstergeleri ise şu şekildedir:

- İşletmelerdeki üretim kapasitesindeki artış yüzdesi (%)
- Proje kapsamında yapılan faaliyet ile enerji tüketimindeki azalma miktarı (kwh %)
- Proje kapsamında kullanılan yenilenebilir enerji miktarı (kwh %)
- Program kapsamında firmaların satış oranlarını artırmaya yönelik faaliyet sayısı (adet)
- Program dahilinde istihdam edilen kişi sayısı (proje ekibi dışında) (kişi)
- Program ile birlikte ilk defa ihracata başlayan firma sayısı (adet)
- Program ile birlikte satış pazarlama departmanı kuran firma sayısı (adet)
- Program kapsamında teknik ve kalite standartlarına göre alınan sertifika (ISO, HACCP, vb.) sayısı (adet)
- Program kapsamındaki faaliyetlerle alınan yeni patent, faydalı model, marka, endüstriyel tasarım, coğrafi işaret vb. sayısı (adet)
- Program kapsamında yenilik yapan firma sayısı (adet)
- Program kapsamında kurumsallaşma çalışmalarına katılan firma sayısı (adet)
- Program kapsamında organizasyonel yenilik yapan firma sayısı (adet)
- Program kapsamında üretilen yeni ürün sayısı (adet)

4.2.9. 2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı

Programın genel amacı, *“Alt Bölgelerde gelişimi öngörülen sektörlerin yaygınlaştırılması ve güçlendirilmesi yoluyla yaratılan katma değer ve rekabetçiliğin artırılması”* olarak belirlenmiştir.

Programda ele alınan öncelik alanları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

1. Ar-Ge ve/veya inovasyona dayalı yatırımlar ile üretim/hizmet kalitesinin artırılması
2. Çevreye duyarlı üretim teknolojileri ile temiz üretime geçiş ve üretimde verimliliğin artırılması
3. İşletmelerin pazarlama, markalaşma, insan kaynakları, kalite sistemleri, iş sağlığı ve güvenliği alanlarında kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi

Programın performans göstergeleri ise şu şekildedir:

- İşletmelerdeki üretim kapasitesindeki artış yüzdesi (%)
- Proje kapsamında yapılan faaliyet ile enerji tüketimindeki azalma miktarı (kwh %)
- Proje kapsamında kullanılan yenilenebilir enerji miktarı (kwh %)
- Program kapsamında firmaların satış oranlarını artırmaya yönelik faaliyet sayısı (adet)
- Program dahilinde istihdam edilen kişi sayısı (proje ekibi dışında) (kişi)
- Program ile birlikte ilk defa ihracata başlayan firma sayısı (adet)
- Program ile birlikte satış pazarlama departmanı kuran firma sayısı (adet)
- Program kapsamında teknik ve kalite standartlarına göre alınan sertifika (ISO, HACCP, vb.) sayısı (adet)
- Program kapsamındaki faaliyetlerle alınan yeni patent, faydalı model, marka, endüstriyel tasarım, coğrafi işaret vb. sayısı (adet)
- Program kapsamında yenilik yapan firma sayısı (adet)
- Program kapsamında kurumsallaşma çalışmalarına katılan firma sayısı (adet)
- Program kapsamında organizasyonel yenilik yapan firma sayısı (adet)
- Program kapsamında üretilen yeni ürün sayısı (adet)

05

Programların Sonuçları

5.1. Bütçe Gerçekleşmeleri

5.1.1. 2010 Yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı

Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı'nın çağrı bütçesi 5 milyon TL olarak belirlenmiş, toplam 18 yararlanıcı ile sözleşmeye bağlanan destek tutarı 4.899.924 TL olmuştur (Tablo 2). Program sonunda gerçekleşen destek tutarı programın toplam bütçesinin %89'u oranındadır. Projelerini tamamlamış yararlanıcıların sözleşmelerindeki hibe miktarının çok büyük kısmını (%91) kullanabildiği görülmektedir. Program kapsamında toplam eş finansman tutarının ise %88'i gerçekleşmiştir (5.086.462 TL). Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı'nda yararlanıcılar, proje bütçelerinin ortalama %47'si oranında Ajans desteği almıştır. Yürütülen projelerin gerçekleşen toplam proje bütçesi 9.541.355 TL olmuştur.

Tablo 2. 2010 Yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri

Mali Destek Programı	Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Ajans Katkısı (TL)	Gerçekleşen Toplam Eş Finansman Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Proje Bütçesi (TL)
Tarıma Dayalı Sanayi (2010)	4.899.924	4.454.893	5.086.462	9.541.355

Kaynak: Program Kapanış Raporu, AHİKA

5.1.2. 2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı

Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı'nın çağrı bütçesi 3.300.000 TL olarak belirlenmiş, toplam 8 yararlanıcı ile sözleşmeye bağlanan destek tutarı 3.262.089 TL olmuştur (Tablo 3). Program sonunda gerçekleşen destek tutarı programın toplam bütçesinin %88'i oranındadır. Projelerini tamamlamış yararlanıcıların sözleşmelerindeki hibe miktarının çok büyük kısmını (%88) kullanabildiği görülmektedir. Program kapsamında toplam eş finansman tutarının ise %92'si gerçekleşmiştir (2.334.789 TL). Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı'nda yararlanıcılar, proje bütçelerinin ortalama %62'si oranında Ajans desteği almıştır. Yürütülen projelerin gerçekleşen toplam proje bütçesi 5.223.769 TL olmuştur.

Tablo 3. 2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri

Mali Destek Programı	Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Ajans Katkısı (TL)	Gerçekleşen Toplam Eş Finansman Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Proje Bütçesi (TL)
Küçük Ölçekli Altyapı (2010)	3.262.089	2.888.980	2.334.789	5.223.769

Kaynak: Program Kapanış Raporu, AHİKA

5.1.3. 2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı

Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı'nın çağrı bütçesi 4 milyon TL olarak belirlenmiş, toplam 15 yararlanıcı ile sözleşmeye bağlanan destek tutarı 2.334.142 TL olmuştur (Tablo 4). Program sonunda gerçekleşen destek tutarı programın toplam bütçesinin %53'ü oranındadır. Projelerini tamamlamış yararlanıcıların sözleşmelerindeki hibe miktarının çok büyük kısmını (%91) kullanabildiği görülmektedir. Program kapsamında toplam eş finansman tutarının ise tamamı gerçekleşmiştir (773.118 TL). Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı'nda yararlanıcılar, proje bütçelerinin ortalama %77'si oranında Ajans desteği almıştır. Yürütülen projelerin gerçekleşen toplam proje bütçesi 2.902.534 TL olmuştur.

Tablo 4. 2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri

Mali Destek Programı	Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Ajans Katkısı (TL)	Gerçekleşen Toplam Eş Finansman Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Proje Bütçesi (TL)
Kırsal Kalkınma (2010)	2.334.142	2.129.416	773.118	2.902.534

Kaynak: Program Kapanış Raporu, AHİKA

5.1.4. 2011 Yılı İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı

İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı'nın çağrı bütçesi 6.500.000 TL olarak belirlenmiş, toplam 13 yararlanıcı ile sözleşmeye bağlanan destek tutarı 2.891.365 TL olmuştur (Tablo 5). Program sonunda gerçekleşen destek tutarı programın toplam bütçesinin %35'i oranındadır. Projelerini tamamlamış yararlanıcıların sözleşmelerindeki hibe miktarının büyük kısmını (%79) kullanabildiği görülmektedir. Program kapsamında toplam eş finansman tutarının da %79'u gerçekleşmiştir (2.302.085 TL). İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı'nda yararlanıcılar, proje bütçelerinin ortalama %50'si oranında Ajans desteği almıştır. Yürütülen projelerin gerçekleşen toplam proje bütçesi 4.598.180 TL olmuştur.

Tablo 5. 2011 Yılı İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri

Mali Destek Programı	Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Ajans Katkısı (TL)	Gerçekleşen Toplam Eş Finansman Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Proje Bütçesi (TL)
İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi	2.891.365	2.296.095	2.302.085	4.598.180

Kaynak: Program Kapanış Raporu, AHİKA

5.1.5. 2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı

Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı'nın çağrı bütçesi 2.510.000 TL olarak belirlenmiş, toplam 7 yararlanıcı ile sözleşmeye bağlanan destek tutarı 912.235 TL olmuştur (Tablo 6). Program sonunda gerçekleşen destek tutarı programın toplam bütçesinin %33'ü oranındadır. Projelerini tamamlamış yararlanıcıların sözleşmelerindeki hibe miktarının çok büyük kısmını (%90) kullanabildiği görülmektedir. Program kapsamında toplam eş finansman tutarının da %90'ı gerçekleşmiştir (273.944 TL). Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı'nda yararlanıcılar, proje bütçelerinin ortalama %75'i oranında Ajans desteği almıştır. Yürütülen projelerin gerçekleşen toplam proje bütçesi 1.095.681 TL olmuştur.

Tablo 6. 2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri

Mali Destek Programı	Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Ajans Katkısı (TL)	Gerçekleşen Toplam Eş Finansman Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Proje Bütçesi (TL)
Tarım ve Kırsal Kalkınma (2011)	912.235	821.737	273.944	1.095.681

Kaynak: Program Kapanış Raporu, AHİKA

5.1.6. 2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı

Turizm Mali Destek Programı'nın çağrı bütçesi 6.500.000 TL olarak belirlenmiş, toplam 8 yararlanıcı ile sözleşmeye bağlanan destek tutarı 1.480.545 TL olmuştur (Tablo 7). Program sonunda gerçekleşen destek tutarı programın toplam bütçesinin %20'si oranındadır. Projelerini tamamlamış yararlanıcıların sözleşmelerindeki hibe miktarının çok büyük kısmını (%87) kullanabildiği görülmektedir. Program kapsamında toplam eş finansman tutarının ise %92'si gerçekleşmiştir (884.611 TL). Turizm Mali Destek Programı'nda yararlanıcılar, proje bütçelerinin ortalama %67'si oranında Ajans desteği almıştır. Yürütülen projelerin gerçekleşen toplam proje bütçesi 2.169.250 TL olmuştur.

Tablo 7. 2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri

Mali Destek Programı	Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Ajans Katkısı (TL)	Gerçekleşen Toplam Eş Finansman Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Proje Bütçesi (TL)
Turizm (2011)	1.480.545	1.284.639	884.611	2.169.250

Kaynak: Program Kapanış Raporu, AHİKA

5.1.7. 2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı

Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı'nın çağrı bütçesi 7.500.000 TL olarak belirlenmiş, toplam 18 yararlanıcı ile sözleşmeye bağlanan destek tutarı 7.681.243 TL olmuştur (Tablo 8). Program sonunda gerçekleşen destek tutarı programın toplam bütçesinin %94'ü oranındadır. Projelerini tamamlamış yararlanıcıların sözleşmelerindeki hibe miktarının çok büyük kısmını (%92) kullanabildiği görülmektedir. Program kapsamında toplam eş finansman tutarının da %92'si gerçekleşmiştir (4.033.450 TL). Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı'nda yararlanıcılar, proje bütçelerinin ortalama %67'si oranında Ajans desteği almıştır. Yürütülen projelerin gerçekleşen toplam proje bütçesi 11.090.860 TL olmuştur.

Tablo 8. 2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri

Mali Destek Programı	Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Ajans Katkısı (TL)	Gerçekleşen Toplam Eş Finansman Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Proje Bütçesi (TL)
Küçük Ölçekli Altyapı (2012)	7.681.243	7.057.410	4.033.450	11.090.860

Kaynak: Program Kapanış Raporu, AHİKA

5.1.8. 2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı

Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı'nın çağrı bütçesi 17 milyon TL olarak belirlenmiş, toplam 56 proje ile sözleşmeye bağlanan destek tutarı 16.774.658 TL olmuştur (Tablo 9). Fesihler ile birlikte programdan yararlanan 48 işletmenin ise talep etmiş olduğu destek miktarı 14.154.521,51 TL olmuştur. Program sonunda gerçekleşen destek tutarı programın toplam bütçesinin %75'i oranındadır. Program kapsamında toplam eş finansman tutarının ise %69'u gerçekleşmiştir (14.150.779 TL). Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı'nda yararlanıcılar, proje bütçelerinin ortalama %48'i oranında Ajans desteği almıştır. Yürütülen projelerin gerçekleşen toplam proje bütçesi 26.696.725 TL olmuştur.

Tablo 9. 2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri*

Mali Destek Programı	Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Ajans Katkısı (TL)	Gerçekleşen Toplam Eş Finansman Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Proje Bütçesi (TL)
Sektörel Rekabet Edebilirlik (2012)	16.774.658	12.545.946	14.150.779	26.696.725

Kaynak: Program Kapanış Raporu ve İzleme Verileri, AHİKA

*Gerçekleşen Ajans katkısı Ajans İzleme Verilerindeki 48 proje, eş finansman verileri Program Kapanış Raporu'ndaki 49 proje üzerinden verilmiştir.

5.1.9. 2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı

Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı'nın çağrı bütçesi 10 milyon TL olarak belirlenmiş, toplam 40 yararlanıcı ile sözleşmeye bağlanan destek tutarı 10.901.214 TL olmuştur (Tablo 10). Program sonunda gerçekleşen destek tutarı programın toplam bütçesinden daha fazladır (%102). Projelerini tamamlamış yararlanıcıların sözleşmelerindeki hibe miktarının çok büyük kısmını (%93) kullanabildiği görülmektedir. Program kapsamında toplam eş finansman tutarının da tamamı gerçekleşmiştir (11.750.403 TL). Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı'nda yararlanıcılar, proje bütçelerinin ortalama %49'u oranında Ajans desteği almıştır. Yürütülen projelerin gerçekleşen toplam proje bütçesi 21.933.489 TL olmuştur.

Tablo 10. 2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı Bütçe Gerçekleşmeleri

Mali Destek Programı	Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı (TL)	Gerçekleşen Ajans Katkısı (TL)	Gerçekleşen Toplam Eş Finansman Tutarı (TL)	Gerçekleşen Toplam Proje Bütçesi (TL)
Sektörel Rekabet Edebilirlik (2014)	10.901.214	10.183.086	11.750.403	21.933.489

Kaynak: Program Kapanış Raporu, AHİKA

5.2. Proje Başvuruları, Sözleşme İmzalanan ve Tamamlanan Projelere İlişkin İstatistik Bilgiler

5.2.1. 2010 Yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı

Programa toplam 47 proje başvurmuş; bunların %40'ı teknik ve mali değerlendirmede başarılı bulunarak 19 proje desteklenmeye hak kazanmıştır. Desteklenmesine karar verilen projelerin bir tanesi çeşitli sebeplerden dolayı Ajansla sözleşme imzalamaktan feragat etmiş; dolayısıyla 18 proje için hibe desteği verilmeye başlanmıştır (Tablo 11). Program kapsamında hibe desteği verilen bu 18 projenin tümü başarıyla tamamlanmıştır.

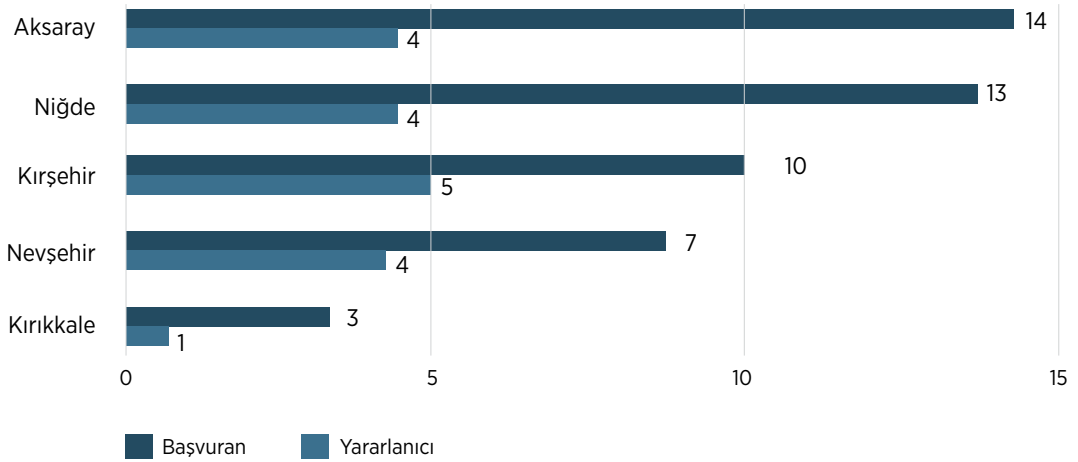
Tablo 11. 2010 Yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları

2010 Yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı	Sayı
Başvuru	47
Başarılı Proje	19
Feragat	1
Sözleşme İmzalanan Proje	18
Fesih	0
Tamamlanan Proje	18

Kaynak: Program Kapanış Raporu, AHİKA

2010 yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı bölgede faaliyet yürüten KOBİ'lere yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Programa başvuruların en fazla Aksaray (%30) ve Niğde'den (%28) olduğu görülmektedir. Başvuranların %21'i Kırşehir, %15'i Nevşehir ve %6'sı ise Kırıkkale'dendir. Destekten yararlanan işletmelerin illerine bakıldığında ise, projelerin %28'inin (5 proje) Kırşehir'den olduğu görülmektedir. Aksaray, Nevşehir ve Niğde'den desteklenen proje sayıları %22 oranıyla eşit olarak gerçekleşmiştir (her biri için 4'er proje). Yararlanıcılardan bir tanesi Kırıkkale ilindendir (%6) (Şekil 1).

Şekil 1. 2010 Yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=47, n=18

Kaynak: Program İzleme Verileri, AHİKA

5.2.2. 2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı

Programa toplam 48 proje başvurmuş; bunların %17'si teknik ve mali değerlendirmede başarılı bulunarak 8 proje desteklenmeye hak kazanmıştır. Desteklenmesine karar verilen projelerin tümü için hibe desteği verilmeye başlanmıştır (Tablo 12). Program kapsamında hibe desteği verilen bu 8 projenin tümü başarıyla tamamlanmıştır.

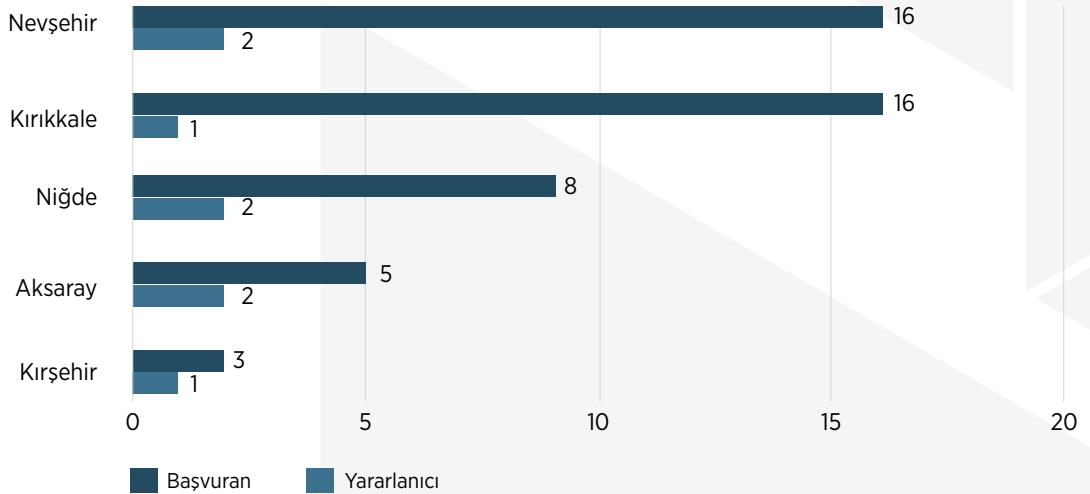
Tablo 12. 2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları

2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı	Sayı
Başvuru	48
Başarılı Proje	8
Feragat	0
Sözleşme İmzalanan Proje	8
Fesih	0
Tamamlanan Proje	8

Kaynak: Program Kapanış Raporu, AHİKA

2010 yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı'na başvuruların %33 eşit oranı ile en fazla Nevşehir ve Kırıkkale'den olduğu görülmektedir. Başvuranların %17'si Niğde, %10'u Aksaray ve %6'sı Kırşehir'dendir. Destekten yararlanan işletmelerin illerine bakıldığında ise, Niğde, Nevşehir ve Aksaray'dan 2'ser projenin (her biri için %25), Kırıkkale ve Kırşehir'den ise birer projenin (her biri için %12,5) desteklendiği görülmektedir (Şekil 2).

Şekil 2. 2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı- Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=48, n=8

Kaynak: Program İzleme Verileri, AHİKA

Program yararlanıcısı kurumların türlerine bakıldığında, yarısının (4 kurum) özel idare, %37,5'inin belediye (3 kurum) ve geri kalan %12,5'inin ise ticaret ve sanayi odası (TSO) olduğu görülmektedir. Özel idare statüsünde bulunan ve destekten yararlanan 4 kurum Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir ve Niğde illerinde bulunurken, Aksaray'dan destek alan özel idare bulunmamaktadır. Belediye statüsündeki yararlanıcılardan 2'si (%67) Aksaray, diğer bir kurum ise Niğde illerindendir. Programdan yararlanan bir TSO ise Nevşehir'de bulunmaktadır (Şekil 3).

Şekil 3. 2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı Tamamlanan Projelerin Kurum Türlerine Göre Dağılımı, n=8

Kaynak: Program İzleme Verileri, AHİKA

5.2.3. 2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı

Programa toplam 145 proje başvurmuş; bunların yaklaşık %10'u teknik ve mali değerlendirmede başarılı bulunarak 15 proje desteklenmeye hak kazanmıştır. Desteklenmesine karar verilen projelerin tümü için hibe desteği verilmeye başlanmıştır (Tablo 13). Program kapsamında hibe desteği verilen bu 15 projenin tümü başarıyla tamamlanmıştır.

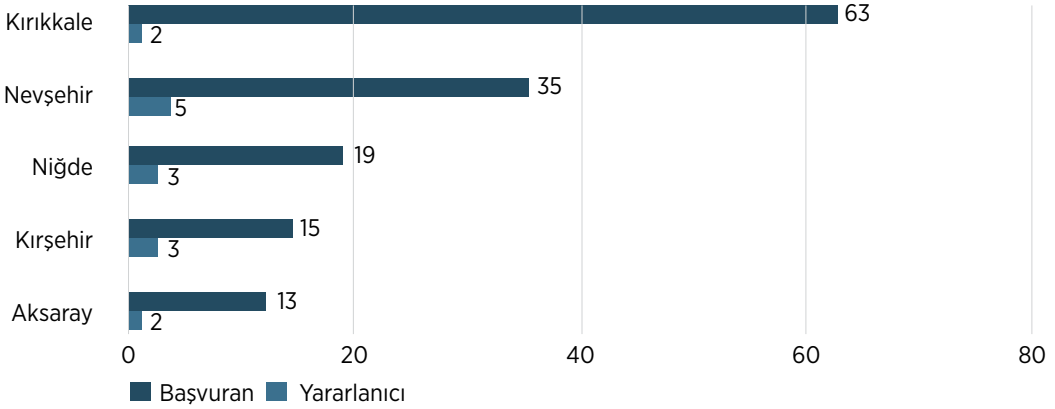
Tablo 13. 2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı- Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları

2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı	Sayı
Başvuru	145
Başarılı Proje	15
Feragat	0
Sözleşme İmzalanan Proje	15
Fesih	0
Tamamlanan Proje	15

Kaynak: Program Kapanış Raporu, AHİKA

2010 yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı'na başvuranların en fazla Kırıkkale (%43) ve Nevşehir'den (%24) olduğu görülmektedir. Başvuranların %13'ü Niğde, %10'u Kırşehir ve %9'u Aksaray'dandır. Destekten yararlanan kurumların illerine bakıldığında ise, en fazla Nevşehir'den başvuru yapılan projelerin desteklendiği (%33), bunu Niğde ve Kırşehir'in izlediği (her birinden 3 proje) görülmektedir. Aksaray ve Kırıkkale'den ise 2'şer proje desteklenmiştir (Şekil 4).

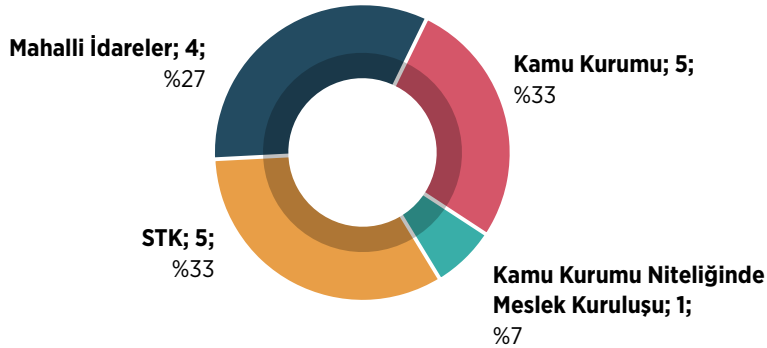
Şekil 4. 2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=145, n=15

Kaynak: Program İzleme Verileri, AHİKA

Programdan yararlanan kurumların türlerine bakıldığında %33'ünün birlik ve %20'sinin ise il müdürlüklerinden oluştuğu görülmektedir. Bunu üniversiteler (%13) ve belediyeler (%13) takip etmektedir. TSO, özel idare ve derneklerden de 1'er kurum programdan yararlanmıştır (Şekil 5).

Şekil 5. 2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Kurum Türlerine Göre Dağılımı, n=15

Kaynak: Program İzleme Verileri, AHİKA

5.2.4. 2011 Yılı İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı

Programa toplam 117 proje başvurmuş; bunların yaklaşık %20'si teknik ve mali değerlendirmede başarılı bulunarak 23 proje desteklenmeye hak kazanmıştır. Desteklenmesine karar verilen projelerin %43'ü (10 proje) için sözleşmeden feragat edilmiş, dolayısıyla 13 proje için hibe sözleşmesi imzalanmıştır. Program kapsamında hibe desteği verilen bu 13 projenin tümü başarıyla tamamlanmıştır (toplam başvuruların %11'i) (Tablo 14).

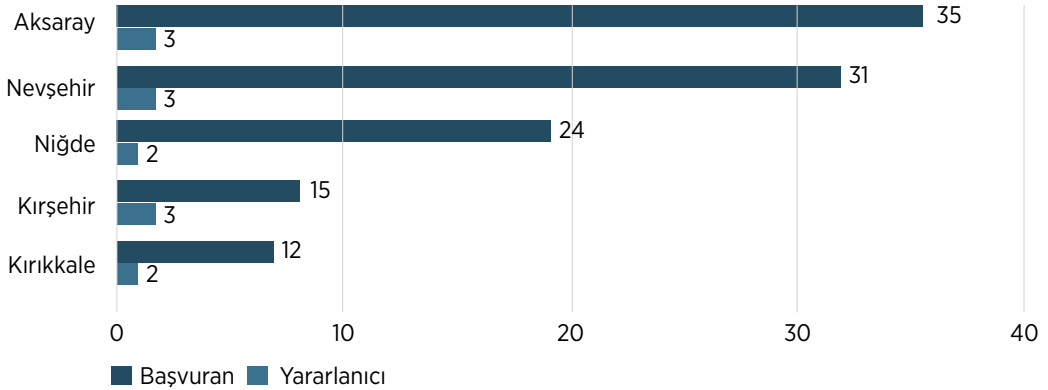
Tablo 14. 2011 Yılı İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları

2011 Yılı İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı	Sayı
Başvuru	117
Başarılı Proje	23
Feragat	10
Sözleşme İmzalanan Proje	13
Fesih	0
Tamamlanan Proje	13

Kaynak: Program Kapanış Raporu, AHİKA

Programa başvuruların en fazla Aksaray (%30) ve Nevşehir'den (%26) olduğu görülmektedir. Niğde, Kırşehir ve Kırıkkale'nin oranları ise sırayla %21, %13 ve %10'dur. Bununla birlikte tamamlanan proje oranının, Kırşehir'den yapılan başvurularda en yüksek olduğu, başvuran projelerin %20'sinin hayata geçtiği görülmektedir (3 proje). Başvuru oranı ile paralel olarak Aksaray ve Nevşehir'den de 3'er, Niğde ve Kırıkkale'den ise 2'şer proje başarıyla tamamlanmıştır (Şekil 6).

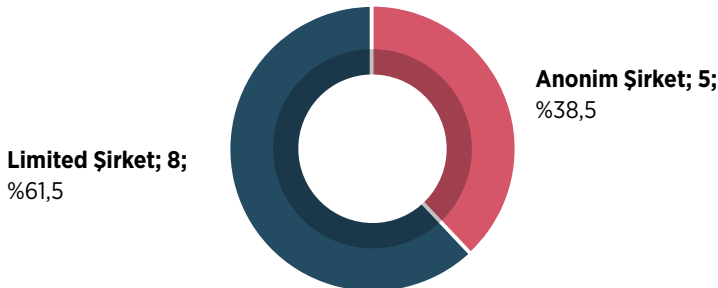
Şekil 6. 2011 Yılı İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=117 ve n=13

Kaynak: Program İzleme Verileri, AHİKA

Desteklenen 13 yararlanıcının %61,5'i limited şirket, geri kalanı ise anonim şirket kategorisindedir (Şekil 7)

Şekil 7. 2011 Yılı İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin İşletme Türlerine Göre Dağılımı, n=13

Kaynak: Program İzleme Verileri, AHİKA

5.2.5. 2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı

Programa toplam 37 proje başvurmuş; bunların yaklaşık %32'si teknik ve mali değerlendirmede başarılı bulunarak 12 proje desteklenmeye hak kazanmıştır. Desteklenmesine karar verilen projelerin %42'si (5 proje) için sözleşmeden feragat edilmiş, dolayısıyla 7 proje için hibe sözleşmesi imzalanmıştır. Program kapsamında hibe desteği verilen bu 7 projenin tümü başarıyla tamamlanmıştır (toplam başvuruların %19'u) (Tablo 15).

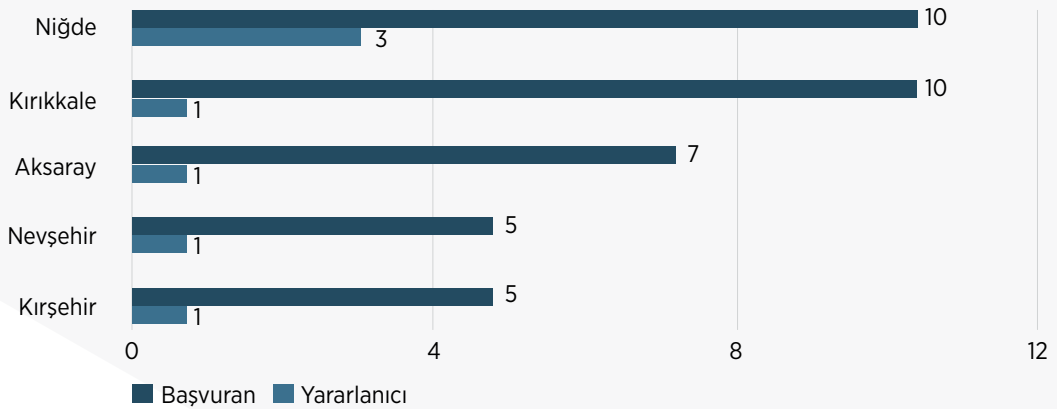
Tablo 15. 2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları

2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı	Sayı
Başvuru	37
Başarılı Proje	12
Feragat	5
Sözleşme İmzalanın Proje	7
Fesih	0
Tamamlanan Proje	7

Kaynak: Program Kapanış Raporu, AHİKA

Programa başvuruların en fazla Niğde ve Kırıkkale'den olduğu görülmektedir (%27). Aksaray, Nevşehir ve Niğde'nin oranları ise sırayla %19, %14 ve %14'dür. Bununla birlikte tamamlanan proje oranının, Niğde'den yapılan başvurularda en yüksek olduğu, başvuran projelerin %30'unun hayata geçtiği görülmektedir (3 proje). Diğer illerden 1'er proje tamamlanmıştır (Şekil 8).

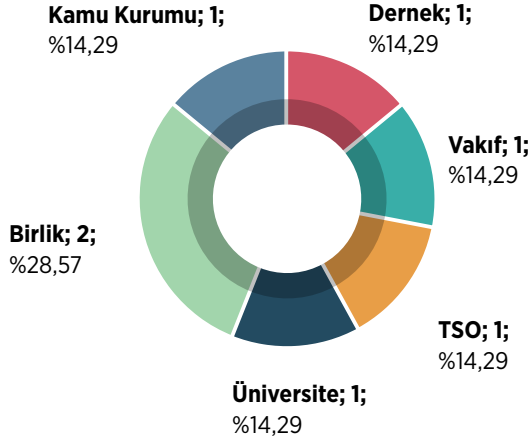
Şekil 8. 2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=37 ve n=7

Kaynak: Program İzleme Verileri, AHİKA

Program yararlanıcısı kurumların türlerine bakıldığında 2'sinin birlik olduğu, 1'er adet de vakıf, üniversite, TSO, kamu kurumu ve derneğin program desteği ile projelerini tamamladığı görülmektedir (Şekil 9).

Şekil 9. 2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı Tamamlanan Projelerin Kurum Türlerine Göre Dağılımı, n=7

Kaynak: Program İzleme Verileri, AHİKA

5.2.6. 2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı

Programa toplam 90 proje başvurmuş; bunların yaklaşık %10'u teknik ve mali değerlendirmede başarılı bulunarak 9 proje desteklenmeye hak kazanmıştır. Desteklenmesine karar verilen projelerin %11'i (1 proje) için sözleşmeden feragat edilmiş, dolayısıyla 8 proje için hibe sözleşmesi imzalanmıştır. Program kapsamında hibe desteği verilen bu 8 projenin tümü başarıyla tamamlanmıştır (toplam başvuruların %9'u) (Tablo 16).

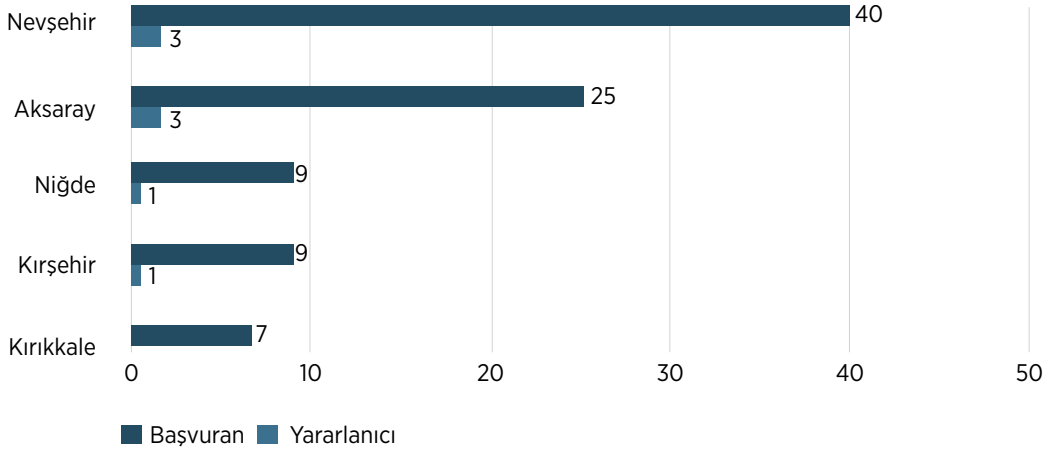
Tablo 16. 2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı-Programa Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları

2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı	Sayı
Başvuru	90
Başarılı Proje	9
Feragat	1
Sözleşme İmzalanan Proje	8
Fesih	0
Tamamlanan Proje	8

Kaynak: Program Kapanış Raporu, AHİKA

Programa başvuruların yaklaşık yarısının (%44) Nevşehir'den olduğu görülmektedir. Aksaray ise ikinci en yüksek sayıda başvurunun yapıldığı il olup (%28), diğer illerin toplam başvurular içindeki payı %10 ve daha düşüktür. Bununla birlikte tamamlanan proje oranının, Aksaray'dan yapılan başvurularda en yüksek olduğu, başvuran projelerin %12'sinin hayata geçtiği görülmektedir (3 proje). Bu programda Kırıkkale'den hayata geçen proje olmamıştır (Şekil 10).

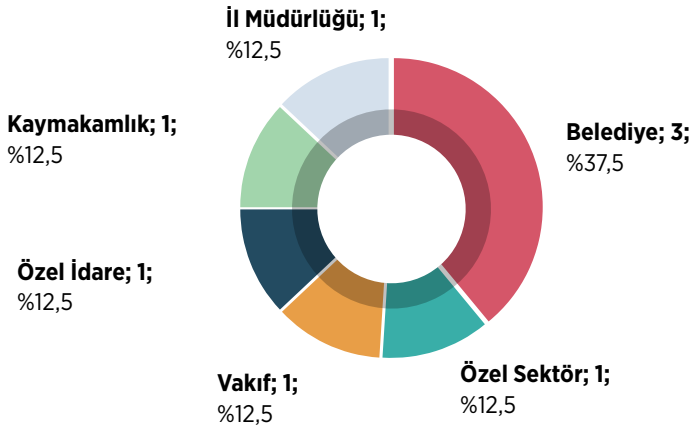
Şekil 10. 2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=90 ve n=8

Kaynak: Program İzleme Verileri, AHİKA

Program yararlanıcısı kurumların türlerine bakıldığında 3'ünün belediye olduğu, 1'er adet de vakıf, özel idare, kaymakamlık, il müdürlüğü ve firmanın program desteği ile projelerini tamamladığı görülmektedir (Şekil 11).

Şekil 11. 2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Kurum Türlerine Göre Dağılımı, n=8

Kaynak: Program İzleme Verileri, AHİKA

5.2.7. 2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı

Programa toplam 110 proje başvurmuş; bunların yaklaşık %36'sı teknik ve mali değerlendirmede başarılı bulunarak 40 proje desteklenmeye hak kazanmıştır. Desteklenmesine karar verilen projelerin %55'i (22 proje) için sözleşmeden feragat edilmiş, dolayısıyla 18 proje için hibe sözleşmesi imzalanmıştır. Program kapsamında hibe desteği verilen bu 18 projenin tümü başarıyla tamamlanmıştır (toplam başvuruların %16'sı) (Tablo 17).

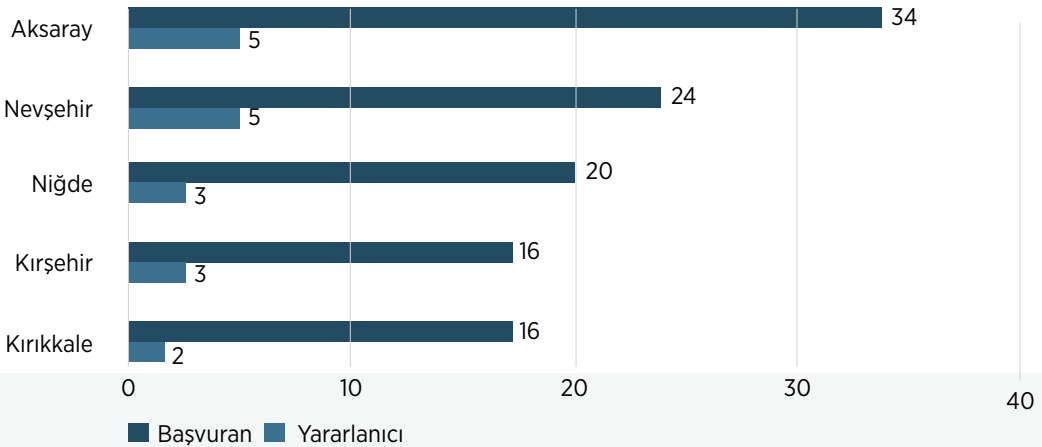
Tablo 17. 2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları

2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı	Sayı
Başvuru	110
Başarılı Proje	40
Feragat	22
Sözleşme İmzalanan Proje	18
Fesih	0
Tamamlanan Proje	18

Kaynak: Program Kapanış Raporu, AHİKA

Programa başvuruların yaklaşık üçte birinin (%31) Aksaray'dan olduğu görülmektedir. Nevşehir ise ikinci en yüksek sayıda başvurunun yapıldığı il olup (%22), diğer illerin toplam başvurular içindeki payı %18 ve daha düşüktür. Tamamlanan projelerin oranı iller bazındaki başvuru sayılarına paralel bir dağılım göstermektedir. Bununla birlikte tamamlanan proje oranının, Nevşehir'den yapılan başvurularda en yüksek olduğu, başvuran projelerin %21'inin hayata geçtiği görülmektedir (5 proje) (Şekil 12).

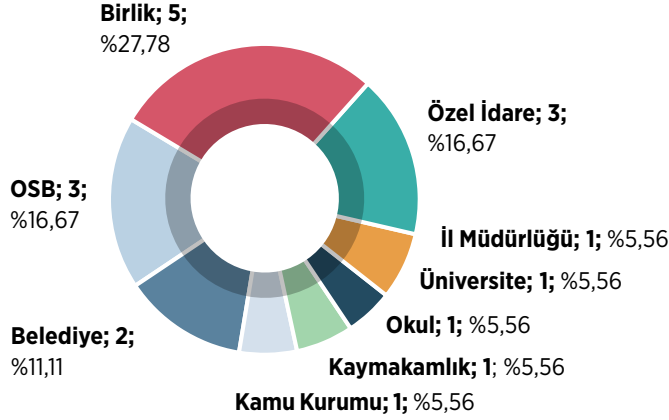
Şekil 12. 2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=110 ve n=18

Kaynak: Program İzleme Verileri, AHİKA

Program yararlanıcısı kurumların türlerine bakıldığında yaklaşık yarısının birlik (5 kurum) ve il özel idarelerinden (3 kurum) oluştuğu görülmektedir. Ayrıca, 3 OSB, 2 belediye, 1'er adet de üniversite, okul, kaymakamlık, kamu kurumu ve il müdürlüğü program desteği ile projelerini tamamlamıştır (Şekil 13).

Şekil 13. 2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Kurum Türlerine Göre Dağılımı, n=18

Kaynak: Program İzleme Verileri, AHİKA

5.2.8. 2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı

Programa toplam 201 proje başvurmuş; bunların yaklaşık %35'i teknik ve mali değerlendirmede başarılı bulunarak 71 proje desteklenmeye hak kazanmıştır. Desteklenmesine karar verilen projelerin %21'i (15 proje) için sözleşmeden feragat edilmiş, dolayısıyla 56 proje ile hibe sözleşmesi imzalanmıştır. Program kapsamında hibe desteği verilen bu 56 projenin 8'inin sözleşmesi fesih olmuş, 48 proje başarıyla tamamlanmıştır (toplam başvuruların %24'ü) (Tablo 18).

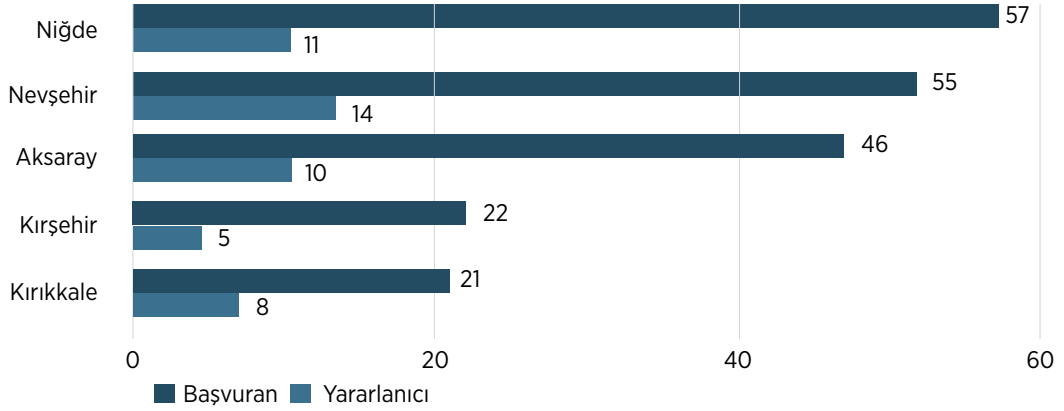
Tablo 18. 2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları

2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı	Sayı
Başvuru	201
Başarılı Proje	71
Feragat	15
Sözleşme İmzalanın Proje	56
Fesih	8
Tamamlanan Proje	48

Kaynak: Program Kapanış Raporu ve İzleme Verileri, AHİKA

Programa başvuruların yarısından fazlasının (toplam %57) Niğde ve Nevşehir'den olduğu görülmektedir. Tamamlanan proje oranının, Kırıkkale'den yapılan başvurularda en yüksek olduğu, başvuran projelerin %38'inin hayata geçtiği görülmektedir (8 proje) (Şekil 14).

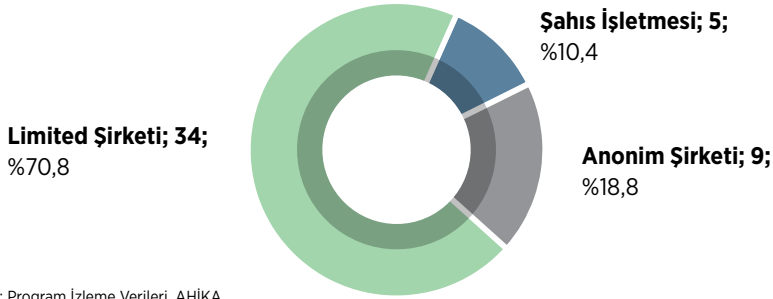
Şekil 14. 2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=201 ve n=48

Kaynak: Program İzleme Verileri, AHİKA

Desteklenen 40 yararlanıcının çoğu (%70) limited şirket, %19'u anonim şirket, gerisi ise şahıs şirkettir (Şekil 15).

Şekil 15. 2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı Tamamlanan Projelerin Kurum Türlerine Göre Dağılımı, n=48

Kaynak: Program İzleme Verileri, AHİKA

5.2.9. 2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı

Programa toplam 132 proje başvurmuş; bunların yaklaşık %34'ü teknik ve mali değerlendirmede başarılı bulunarak 45 proje desteklenmeye hak kazanmıştır. Desteklenmesine karar verilen projelerin %4'ü (2 proje) için sözleşmeden feragat edilmiş, dolayısıyla 43 proje için hibe sözleşmesi imzalanmıştır. Program kapsamında hibe desteği verilen bu 43 projenin 3'ünün sözleşmesi fesih olmuş, 40 proje başarıyla tamamlanmıştır (toplam başvuruların %30'u) (Tablo 19).

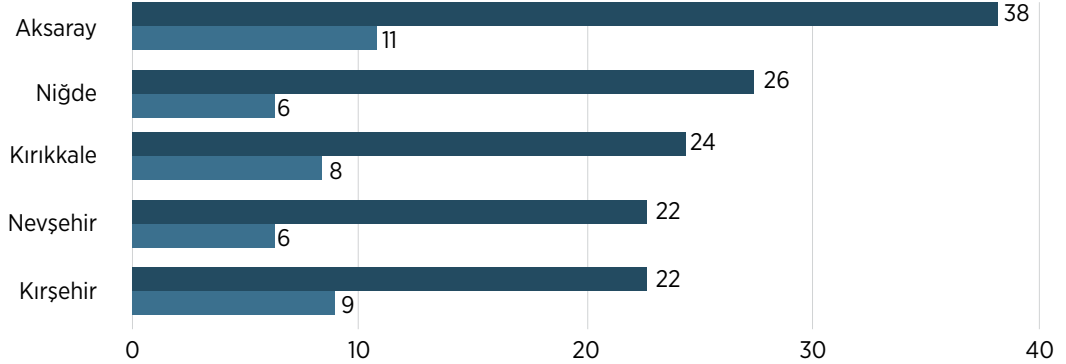
Tablo 19. 2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Proje Sayıları

2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı	Sayı
Başvuru	132
Başarılı Proje	45
Feragat	2
Sözleşme İmzalanın Proje	43
Fesih	3
Tamamlanan Proje	40

Kaynak: Program Kapanış Raporu, AHİKA

Programa başvuruların yaklaşık üçte birinin (%29) Aksaray'dan olduğu görülmektedir. Niğde ise ikinci en yüksek sayıda başvurunun yapıldığı il olup (%20), diğer illerin toplam başvurular içindeki payı %18 ve daha düşüktür. Tamamlanan projelerin oranı iller bazındaki başvuru sayılarına paralel bir dağılım göstermektedir. Bununla birlikte tamamlanan proje oranının, Kırşehir'den yapılan başvurularda en yüksek olduğu, başvuran projelerin %41'inin hayata geçtiği görülmektedir (9 proje) (Şekil 16).

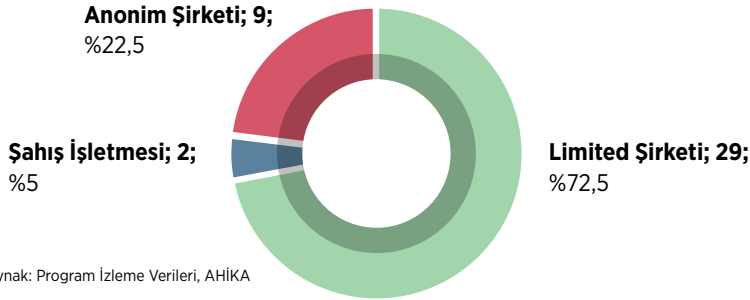
Şekil 16. 2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı-Başvuran ve Tamamlanan Projelerin İller Bazında Dağılımı, n=132 ve n=40

Kaynak: Program İzleme Verileri, AHİKA

Desteklenen 40 yararlanıcının çoğu (%73) limited şirket, %23'ü anonim şirket, gerisi ise şahıs şirkettir (Şekil 17).

Şekil 17. 2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Kurum Türlerine Göre Dağılımı, n=40

Kaynak: Program İzleme Verileri, AHİKA

Yararlanıcıların %68'i imalat sektöründeki işletmelerden oluşmaktadır. Madencilik ve taş ocakçılığı sektörü yararlanıcılarda ikinci öne çıkan sektör olup, diğer sektörlerin payı %5 ve daha azdır (Şekil 18).

Şekil 18. 2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı-Tamamlanan Projelerin Sektörlerine Göre Dağılımı, n=40

Kaynak: Program İzleme Verileri, AHİKA

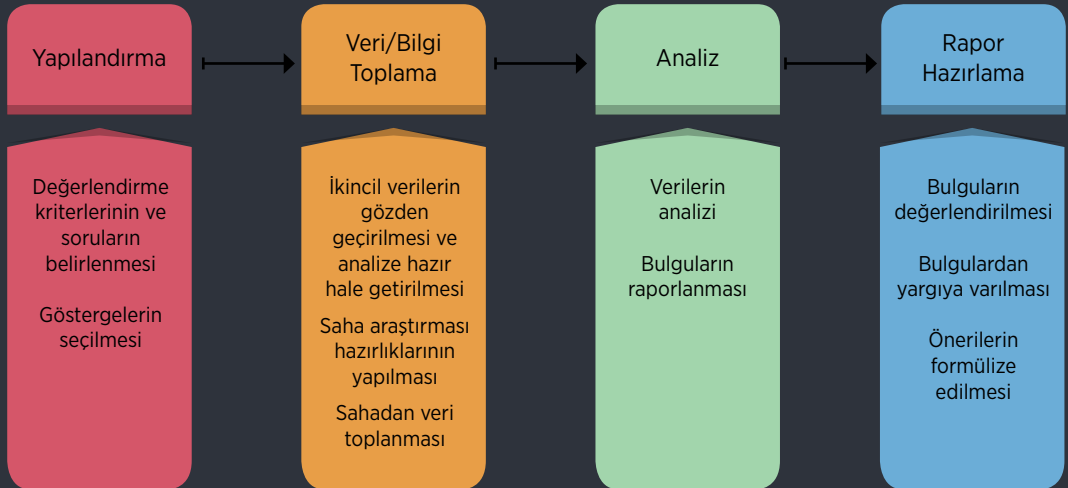
06

Programların Değerlendirilmesi

6.1. Değerlendirmede Kullanılan Yöntem

Ahiler Kalkınma Ajansı (AHİKA) 2010, 2011, 2012 ve 2014 yılları Mali Destek Programları için gerçekleştirilen değerlendirme ve etki analizi çalışmasının temel süreci Şekil 19'da gösterilmektedir.

Şekil 19. AHİKA Mali Destek Programları Değerlendirme Süreci

Kaynak: Elçi, Ş. (2014) Ar-Ge ve İnovasyon Destek Programlarının Değerlendirilmesi ve Etki Analizi, "Ar-Ge ve İnovasyon Programlarında Değerlendirme ve Etki Analizi", R. Akpınar, ed.

6.1.1. Yapılandırma

Çalışmanın ilk aşamasını değerlendirmede kullanılacak göstergelerin seçilmesi oluşturmuştur. Programlar bazında göstergeler teknik şartnamede yer almaktadır. Ajans belirlenen göstergeler doğrultusunda her bir program özelinde sahadan veri toplamaya yönelik anket soru formlarını oluşturmuştur.

6.1.2. Yararlanıcılara Yönelik Anket Uygulaması

Ajans tarafından tüm yararlanıcılarla temasa geçilerek anket formlarının doldurulması amaçlanmıştır. Programların toplam yararlanıcı sayısı 175 olmakla birlikte 139 yararlanıcıya ulaşıp anket uygulanmıştır. Analizler programlar özelinde SPSS programında yapılmış ve nihai rapor içinde her bir program için ayrı bir bölümde açıklanmıştır.

6.1.3. İzleme Verilerinin İncelenmesi

Program yararlanıcılarına ait, programlara başvuru ve projelerin yürütülme sürecinde Ajans tarafından toplanmış izleme verileri düzenlenip konsolide edilerek analiz edilmiştir.

6.1.4. Literatür Taraması

İzleme verileri dışında programlara ait başvuru rehberleri, ulusal ve bölgesel politikalar ve planlar, bölgesel araştırma raporları ve ajans mevzuatı da incelenmiş ve programların değerlendirilmesinde bir girdi olarak kullanılmıştır. Konuya ilişkin güncel literatür taraması ve kıyaslama da yapılmış olup raporda bu bölüm de yer almaktadır.

6.1.5. Raporlama

Yukarıda açıklanan adımların gerçekleştirilmesinin ardından elde edilen veri ve bilgiler ışığında değerlendirme sorularına cevap veren analizler yapılmış; ihtiyaçlara ilişkin kapsamlı tespit ve değerlendirmeler gerçekleştirilerek nihai rapor hazırlanmıştır.

6.2. Amaç ve Öncelikler Kapsamında Hedeflere Ulaşılma Düzeyi

Uygulanan Mali Destek Programları için Başvuru Rehberlerinde performans göstergeleri belirlenmiştir. KAYS sisteminin uygulamaya alınmasından sonra Mali Destek Programları bazında hedeflenen ve gerçekleşen performans göstergesi verilerini toplamak ve kayıt altına almak mümkün olmuştur. KAYS'tan önce uygulanan 2010 ve 2011 yılı Mali Destek Programlarının kapanış raporlarında, program bazında hedeflenen ve gerçekleşen performans göstergeleri verileri bulunmamakta, 2010 yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı'nda 4 gösterge için hedeflenen ve gerçekleşen rakamlara yer verilmektedir. Bu nedenle, 2010 ve 2011 yılı Mali Destek Programları'nda yararlanıcılardan birebir alınan ve kayıt altında tutulan⁸ Proje Kapanış Dosyaları'ndaki performans göstergeleri için proje öncesi ve gerçekleşen değerler konsolide edilerek aşağıdaki tablolara yansıtılmıştır. 2012 ve 2014 yılı Mali Destek Programları kapsamında hedeflenen ve gerçekleşen Performans Göstergeleri Verileri KAYS'tan çekilebilmiş ve Program Kapanışı Raporları'nda yer almıştır. Bu nedenle 2012 ve 2014 yılı programlarına ait olan tablolardaki veriler, programlarla ilgili bilgileri daha kapsamlı olarak yansıtmaktadır.

Öte yandan, özellikle 2014 yılından önceki Mali Destek Programları'nda, Başvuru Rehberleri'nde listelenen performans göstergeleri ile Proje ve Program Kapanış Raporları'ndaki performans göstergeleri birbirinden farklılık göstermekte, kapanış raporlarında program için tanımlanan gösterge verilerin tamamının alınmadığı görülmektedir. Bu durum, özellikle programların çıktılarının eksik olarak yansıtılması riskini taşımaktadır. Son olarak bazı gösterge verilerinde mevcut, hedeflenen ve elde edilen değerler tutarlı değildir.

⁸ 2010 ve 2011 yılı Mali Destek Programları kapsamında tamamlanan projelerin Proje Kapanış Dosyalarının tamamında hedeflenen ve gerçekleşen performans göstergesi verileri bulunmamaktadır.

6.2.1. 2010 Yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı

Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı'nın aşağıda belirtilen önceliğine yönelik olarak Başvuru Rehberi'nde toplam 10 gösterge belirlenmiş ve program kapanışında işletmelerden toplam 11 gösterge verisi alınmıştır. Bunların 4'ü Program Kapanış Dosyasından diğerleri ise yararlanıcıların Proje Kapanış Dosyalarından alınmıştır. Program Kapanış Dosyası'ndaki 4 performans göstergesinden 1'inde (ihracat artışı) hedefe ulaşılmış ve büyük ölçüde geçilmiş, diğer performans göstergelerinde hedefe ulaşamamıştır. Yararlanıcıların 2'sinin Proje Kapanış Dosyalarında performans göstergesi verisi bulunmakta olup, bu tablolarda hedeflenen değerler bulunmamakta, bunun yerine proje öncesindeki mevcut değerleri bulunmaktadır. Bu göstergelerin tamamında proje öncesine göre artış sağlanmıştır.

Öncelik 1 : “Bölgede tarıma dayalı sanayide faaliyet gösteren işletmelerin rekabet güçlerinin artırılması” şeklinde tanımlanmıştır.

Tablo 20. 2010 Yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu*

İlgili Öncelik	Program Performans Göstergesi	Veri alınan yararlanıcı sayısı	Göstergenin proje öncesi toplam değeri	Hedef	Elde edilen
Öncelik 1	1- İhracat artışı (TL)	1	-	173.574	2.000.000
Öncelik 1	2- Kapasite artışı (%)	7	-	%52,86 (ortalama)	%36,71 (ortalama)
Öncelik 1	3- İstihdam	15	-	133	121
Öncelik 1	4- Ciro değişimi (Bin TL)	2	-	6.153	4.300
Öncelik 1	5- Kurulan/yenilenen laboratuvar sayısı	1	0	-	1
Öncelik 1	6- Düzenlenen eğitimlere katılım sayısı	1	0	-	3
Öncelik 1	7- Proje sonuçlarından doğrudan faydalanan üretici sayısı	1	2	-	5
Öncelik 1	8- Toplam üretim değeri (TL)	1	1.984	-	2.010
Öncelik 1	9- Yurt içi satış tutarı (TL)	1	7.384	-	9.484
Öncelik 1	10- Marka, patent sayısı	1	3	-	5
Öncelik 1	11- Ürün çeşidi sayısı	1	2	-	2

Kaynak: Program Kapanış Raporu ve Yararlanıcılar Bazında Proje Kapanış Raporları, AHİKA

*İki yararlanıcının Proje Kapanış Dosyaları'nda performans göstergesi verileri bulunmaktadır.

6.2.2. 2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı

2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı'nın aşağıda belirtilen önceliklerine yönelik olarak Başvuru Rehberi'nde toplam 7 gösterge belirlenmiş ve program kapanışında bir işletmeden toplam 4 gösterge verisi alınmıştır. Bu göstergelerin tümünde proje öncesine göre artış sağlanmıştır.

Öncelik 1 : İçme ve kullanma suyu temini ve kalitesinin artırılması

Öncelik 2 : Yaşam ve çevre kalitesinin artırılması ve sorunların sürdürülebilir yaklaşımla çözülmesi

Öncelik 3 : Çevre dostu ve yenilenebilir enerjinin temin edilmesi ve kullanılması amacıyla altyapının geliştirilmesi

Tablo 21. 2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu*

İlgili Öncelik	Program Performans Göstergesi	Veri alınan yararlanıcı sayısı	Göstergenin proje öncesi toplam değeri	Hedef**	Elde edilen
Öncelik 1, 2 ve 3	1- Doğrudan faydalanan kişi sayısı	1	0	-	4
Öncelik 1,2 ve 3	2- Doğrudan faydalanan işletme sayısı	1	0	-	3
Öncelik 2 ve 3	3- Düzenlenen veya rehabilite edilen çevre alanı büyüklüğü (m ²)	1	0	-	6.000
Öncelik 1, 2 ve 3	4- İnşa edilen/ yenilenen boru hattı/ kanal uzunluğu (km)	1	0	-	1.292

Kaynak: Yararlanıcılar Bazında Proje Kapanış Raporları, AHİKA

* Bir yararlanıcının Proje Kapanış Dosyaları'nda performans göstergesi verileri bulunmaktadır.

** Program Kapanış Raporunda hedeflenen ve gerçekleşen performans göstergeleri verileri bulunmamaktadır, bu nedenle hedef bölümü boştur.

6.2.3. 2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı

Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı'nın aşağıda belirtilen önceliklerine yönelik olarak toplam 13 gösterge belirlenmiş ve program kapanışında işletmelerden toplam 9 gösterge verisi alınmıştır. Bu göstergelerin 8'inde (%89) proje öncesine göre artış sağlanmış, hedef belirlenen 4 göstergenin üçünde (%75) hedefe ulaşılmıştır.

Öncelik 1 : Bölgede üretilen tarımsal ürünlerin katma değerinin artırılması

Öncelik 2 : Bölgede kırsal kalkınmaya yönelik insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesi

Öncelik 3 : Kırsal turizmin geliştirilmesi

Tablo 22. 2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu*

İlgili Öncelik	Program Performans Göstergesi	Veri alınan yararlanıcı sayısı	Göstergenin proje öncesi toplam değeri	Hedef	Elde edilen
Öncelik 1, 2 ve 3	1- Yurt içi satış tutarı	1	2.680.106,35	-	3.382.585,85
Öncelik 1, 2 ve 3	2- Sürekli istihdam	2	10	-	17
Öncelik 1 ve 2	3- Üretim kapasitesi (ton/m ³)	1	0	-	67,5
Öncelik 1	4- Tarımsal ürünlerin işlenmesi/ depolanması/ paketlenmesine yönelik tesis sayısı	1	0	-	1
Öncelik 3	5- Bitki sayısı (adet)	1	475	1.680	1.935
Öncelik 3	6- Yeşil alan (m ²)	1	30.000	84.000	85.000
Öncelik 1	7- Soğuk zincire dahil edilen süt kapasitesi	1	2 adet 5000 lt	-	2 adet 5000 lt
Öncelik 3	8- Ağaç sayısı (adet)	1	1.985	4.795	4.025
Öncelik 3	9- Sert zemin (m ²)	1	12.000	50.000	45.000

Kaynak: Yararlanıcılar Bazında Proje Kapanış Raporları, AHİKA

* Üç yararlanıcının Proje Kapanış Dosyaları'nda performans göstergesi verileri bulunmaktadır.

6.2.4. 2011 Yılı İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı

İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı'nın aşağıda belirtilen önceliklerine yönelik olarak Başvuru Rehberi'nde toplam 11 gösterge belirlenmiş ve program kapanışında işletmelerden Başvuru Rehberi'nde tanımlananlardan farklı olmakla birlikte yine 11 adet gösterge verisi alınmıştır. Bu göstergelerin tümünde proje öncesine göre artış sağlanmıştır.

Öncelik 1 : İşletmelerde yenilikçi stratejilerin geliştirilmesi (ürün yeniliği, süreç yeniliği, pazarlama yeniliği, organizasyonel yenilik) ve uygulanması

Öncelik 2 : İşletmelerde yeni ürün geliştirilmesi ve üretilmesinin teşvik edilmesi

Tablo 23. 2011 Yılı İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu*

İlgili Öncelik	Program Performans Göstergesi	Veri alınan yararlanıcı sayısı	Gösterge nin proje öncesi toplam değeri	Hedef**	Elde edilen
Öncelik 1 ve 2	1- Toplam üretim değeri (TL)	5	5.118.038,95	-	9.840.466
Öncelik 1 ve 2	2- Yurt içi satış tutarı (TL)	5	6.814.285,73	-	19.594.212,20
Öncelik 1 ve 2	3- Yurt dışı satış tutarı (TL)	3	51.032	-	111.593,50
Öncelik 1 ve 2	4- Ciro miktarı (TL)	4	5.465.317,73	-	17.495.805,70
Öncelik 1 ve 2	5- Sürekli istihdam	6	114	-	153
Öncelik 1 ve 2	6- Geçici istihdam	3	16	-	59
Öncelik 1 ve 2	7- Ar-Ge harcamaları (TL)	3	0	-	794.902,77
Öncelik 1	8- Ar-Ge personeli sayısı	4	8	-	10
Öncelik 1	9- Ürün çeşidi sayısı	3	48	-	59
Öncelik 1	10- Makine sayısı	5	128	-	166
Öncelik 1	11- Patent/ faydalı model/ endüstriyel tasarım/ marka başvuru ve tescil sayısı	3	3	-	8

Kaynak: Yararlanıcılar Bazında Proje Kapanış Raporları, AHİKA

*Altı yararlanıcının Proje Kapanış Dosyaları'nda performans göstergesi verileri bulunmaktadır.

**Program Kapanış Raporunda hedeflenen ve gerçekleşen performans göstergeleri verileri bulunmamaktadır, bu nedenle hedef bölümü boştur.

6.2.5. 2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı

Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı'nın aşağıda belirtilen önceliklerine yönelik olarak Başvuru Rehberi'nde toplam 12 gösterge belirlenmiş ve program kapanışında kurumlardan Başvuru Rehberi'nde tanımlananlardan farklı olan 10 adet gösterge verisi alınmıştır. Bu göstergelerin büyük kısmında (%90) proje öncesine göre artış sağlanmıştır.

Öncelik 1 : Bölgede üretilen tarımsal ürünlerin katma değerinin artırılması

Öncelik 2 : Bölgede kırsal kalkınmaya yönelik insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesi

Tablo 24. 2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu*

İlgili Öncelik	Program Performans Göstergesi	Veri alınan yararlanıcı sayısı	Gösterge için proje öncesi toplam değeri	Hedef**	Elde edilen
Öncelik 2	1- Eğitim süresi (saat)	4	0	-	1.139
Öncelik 2	2- Eğitime katılan kişi sayısı	4	0	-	373
Öncelik 2	3- Kadınlara yönelik düzenlenen eğitim süresi	3	0	-	1.124
Öncelik 2	4- Kadınlara yönelik eğitimlere katılan kişi sayısı	4	0	-	198
Öncelik 2	5- Geçici istihdam	2	0	-	2
Öncelik 1	6- Toplam üretim değeri (TL)	3	2.520	-	61.936
Öncelik 1	7- Yurt içi satış tutarı	3	2.520	-	61.936
Öncelik 1	8- Sürekli istihdam	1	3	-	3
Öncelik 1	9- Üretim kapasitesi (ton/m ³ /adet)	3	240.000 ton 350 kg	-	960.000 ton 320 kg 2500 adet
Öncelik 1	10- Soğuk zincire dahil edilen süt kapasitesi	2	240.000 ton 60.000 lt	-	960.000 ton 140.000 lt

Kaynak: Yararlanıcılar Bazında Proje Kapanış Raporları, AHİKA

*Yedi yararlanıcının Proje Kapanış Dosyaları'nda performans göstergesi verileri bulunmaktadır.

** Program Kapanış Raporunda hedeflenen ve gerçekleşen performans göstergeleri verileri bulunmamaktadır, bu nedenle hedef bölümü boştur.

6.2.6. 2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı

Turizm Mali Destek Programı'nın aşağıda belirtilen önceliklerine yönelik olarak Başvuru Rehberi'nde toplam 12 gösterge belirlenmiş ve program kapanışında kurumlardan Başvuru Rehberi'nde tanımlananlardan farklı olan 11 adet gösterge verisi alınmıştır. Bu göstergelerin büyük kısmında (%91) proje öncesine göre artış sağlanmıştır.

- Kâr amacı güden kurum ve kuruluşlar için

Öncelik 1 : Bölgedeki turizm potansiyellerinin tanıtımı ve yaygınlaştırılması

Öncelik 2 : Yeni ve farklı yaklaşımlarla turizmin çeşitlendirilmesi ve tüm yıla yayılmasının sağlanması

Öncelik 3 : Bölgedeki geleneksel değerlerin turizme yönelik olarak canlandırılması

Öncelik 4 : Turizm sektörüne yönelik insan kaynaklarının geliştirilmesi

- Kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlar için

Öncelik 5 : Turizmde rekabet gücünü destekleyecek kolaylaştırıcı ortamın geliştirilmesi

Tablo 25. 2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu*

İlgili Öncelik	Program Performans Göstergesi	Veri alınan yararlanıcı sayısı	Göstergenin proje öncesi toplam değeri	Hedef**	Elde edilen
Öncelik 1, 2 ve 5	1- Ziyaretçi sayısı	4	1.383.854	-	1.709.311
Öncelik 1, 2 ve 5	2- Turizm geliri (TL)	2	2.664.966	-	5.037.660
Öncelik 4 ve 5	3- Sürekli istihdam	2	16	-	25
Öncelik 4 ve 5	4- Geçici istihdam	1	3	-	10
Öncelik 2 ve 3	5- Restore edilen tarihi ve kültürel açık alan büyüklüğü (m ²)	2	1.210	-	2.110
Öncelik 2 ve 3	6- Restore edilen tarihi ve kültürel kapalı alan büyüklüğü (m ²)	1	1.210	-	1.210
Öncelik 2 ve 3	7- Restorasyonu yapılan yapı sayısı	2	2	-	3
Öncelik 2 ve 3	8- Turizme kazandırılan taşınmaz kültür varlıklarının sayısı	3	1	-	7
Öncelik 2 ve 5	9- Çevre düzenleme amaçlı yapılan harcama (TL)	1	0	-	55.800
Öncelik 4 ve 5	10- Eğitim süresi (saat)	1	0	-	3
Öncelik 4 ve 5	11- Eğitime katılan kişi sayısı	1	0	-	6

Kaynak: Yararlanıcılar Bazında Proje Kapanış Raporları, AHİKA

* Beş yararlanıcının Proje Kapanış Dosyaları'nda performans göstergesi verileri bulunmaktadır.

** Program Kapanış Raporunda hedeflenen ve gerçekleşen performans göstergeleri verileri bulunmamaktadır, bu nedenle hedef bölümü boştur.

6.2.7. 2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı

2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı'nın aşağıda belirtilen önceliklerine yönelik olarak Başvuru Rehberi'nde toplam 17 gösterge belirlenmiş ve program kapanışında kurumlardan toplam 4 gösterge verisi alınmıştır. Bu göstergelerin birinde (turizme kazandırılan tabiat ve kültür varlığı sayısı) hedefe ulaşılmış, diğer üç tanesinde ise hedeflere ulaşılamasa da proje öncesi mevcut duruma göre artış sağlanmıştır.

Öncelik 1 : Yenilenebilir enerjinin temini ve kullanılması ve çevrenin sürdürülebilirliğinin sağlanması için uygun altyapının geliştirilmesi

Öncelik 2 : Verimliliği artırarak bölgenin rekabet edebilirliğini güçlendirecek ortak altyapı eksikliklerinin giderilmesi

Öncelik 3 : Dezavantajlı gruplar başta olmak üzere günlük yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik altyapı ile kırsal ve kentsel alanlarda sosyal ve kültürel altyapının geliştirilmesi

Tablo 26. 2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu*

İlgili Öncelik	Program Performans Göstergesi	Göstergenin proje öncesi toplam değeri	Hedef	Elde edilen
Öncelik 1 ve 2	1- Geri dönüşümü sağlanan atık/atıksu miktarı (m ²)	2.000	4.520	4.300
Öncelik 1 ve 2	2- Üretilen yenilenebilir enerji miktarı (kw)	0	459.190	297.065
Öncelik 3	3- Turizme kazandırılan tabiat ve kültür varlığı sayısı	0	2	2
Öncelik 2 ve 3	4- Kapasitesi artırılan tesislerden faydalananak/ hizmet alacak kişi sayısı	215.836	424.471	423.881

Kaynak: Program Kapanış Raporları, AHİKA

*Program Kapanış Raporunda, ilgili göstergeler için hedef belirleyen yararlanıcıların tümünden veri alınmıştır.

6.2.8. 2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı

2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı'nın aşağıda belirtilen önceliklerine yönelik olarak Başvuru Rehberi'nde toplam 13 gösterge belirlenmiş ve program kapanışında işletmelerden toplam 4 gösterge verisi alınmıştır. Bu göstergelerin birinde (Üretilen ürün sayısı) hedeflere ulaşılmış ve üstüne çıkmış, diğer üç tanesinde ise hedeflere ulaşılamasa da proje öncesi mevcut duruma göre artış sağlanmıştır.

Öncelik 1 : İşletmelerin Ar-Ge, inovasyon, üretim ve pazarlama süreçlerinin iyileştirilmesi yoluyla sektörel rekabet edebilirliğin sağlanması

Öncelik 2 : Enerji verimliliğinin artırılması, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının yaygınlaştırılması

Öncelik 3 : Ürün/hizmet çeşitliliğinin artırılarak yüksek katma değerli üretim/hizmet yapısına geçişin sağlanması

Tablo 27. 2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu*

İlgili Öncelik	Program Performans Göstergesi	Göstergenin proje öncesi toplam değeri	Hedef	Elde edilen
Öncelik 3	1- Alınan yeni patent, faydalı model, marka, endüstriyel tasarım, coğrafi işaret vb. sayısı	18	62	35
Öncelik 3	2- Üretilen yeni ürün sayısı	888	451.976	452.867
Öncelik 2	3- Program kapsamında yapılan faaliyet ile enerji tüketimindeki azalma miktarı (kw)	142	361	299
Öncelik 2	4- Program kapsamında kullanılan yenilenebilir enerji miktarı (kw)	3.780	8.225	5.832

Kaynak: Program Kapanış Raporları, AHİKA

*Program Kapanış Raporunda, ilgili göstergeler için hedef belirleyen yararlanıcıların tümünden veri alınmıştır.

6.2.9. 2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı

2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı'nın aşağıda belirtilen önceliklerine yönelik olarak Başvuru Rehberi'nde toplam 13 gösterge belirlenmiş ve program kapanışında işletmelerden toplam 11 gösterge verisi alınmıştır. Bu göstergelerin birinde hedeflere ulaşılmış (proje kapsamında kullanılan yenilenebilir enerji miktarı), diğerlerinde ise hedeflere ulaşılamasa da proje öncesi mevcut duruma göre artış sağlanmıştır.

Öncelik 1 : Ar-Ge ve/veya inovasyona dayalı yatırımlar ile üretim/hizmet kalitesinin artırılması

Öncelik 2 : Çevreye duyarlı üretim teknolojileri ile temiz üretime geçiş ve üretimde verimliliğin artırılması

Öncelik 3 : İşletmelerin pazarlama, markalaşma, insan kaynakları, kalite sistemleri, iş sağlığı ve güvenliği alanlarında kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi

Tablo 28. Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri Tablosu*

İlgili Öncelik	Program Performans Göstergesi	Gösterge'nin proje öncesi toplam değeri	Hedef	Elde edilen
Öncelik 1, 2 ve 3	1- İşletmelerdeki Üretim Kapasitesindeki Artış Yüzdesi	613	2458	2240
Öncelik 3	2- Proje dahilinde istihdam edilen kişi sayısı (proje ekibi dışında)	485	781	639
Öncelik 2	3- Proje kapsamında kullanılan yenilenebilir enerji miktarı	5	537	537
Öncelik 3	4- Proje kapsamında teknik ve kalite standartlarına göre alınan sertifika (ISO, HACCP, vb.) sayısı	69	128	64
Öncelik 1	5- Proje kapsamında üretilen yeni ürün sayısı	110	251	184
Öncelik 2	6- Proje kapsamında yapılan faaliyet ile enerji tüketimindeki azalma miktarı	290	432	355
Öncelik 3	7- Proje kapsamında yapılan kurumsallaşma çalışmaları sayısı	2	49	35
Öncelik 3	8- Proje kapsamında yapılan organizasyonel yenilik sayısı	0	41	31
Öncelik 1, 2 ve 3	9- Proje kapsamında yapılan yenilik sayısı	0	152	89
Öncelik 1 ve 3	10- Proje kapsamındaki faaliyetlerle alınan yeni patent, faydalı model, marka, endüstriyel tasarım, coğrafi işaret vb. sayısı	16	32	25

Kaynak: Program Kapanış Raporları, AHİKA

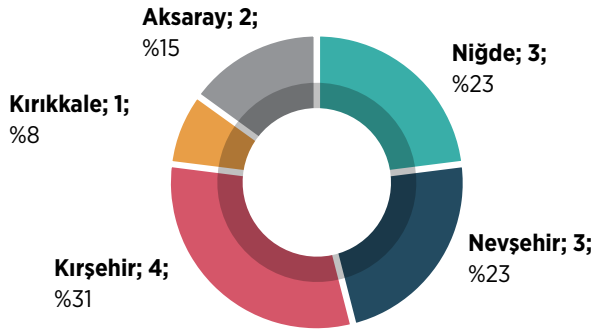
*Program Kapanış Raporunda, ilgili göstergeler için hedef belirleyen yararlanıcıların tümünden veri alınmıştır.

6.3. Değerlendirme Kriterleri Kapsamında Programların İncelenmesi

6.3.1. 2010 Yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı

2010 Yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı kapsamında 18 proje tamamlanmış olsa da 13 yararlanıcıya ulaşıp anket yapılmıştır. Yararlanıcıların başvuru yaptıkları illerle paralellik gösterecek şekilde, anketlerle tüm illerden temsiliyet sağlanmıştır. En fazla Kırşehir (%31), daha sonra ise Niğde'den (%23) en yüksek katılım sağlanmıştır (Şekil 20).

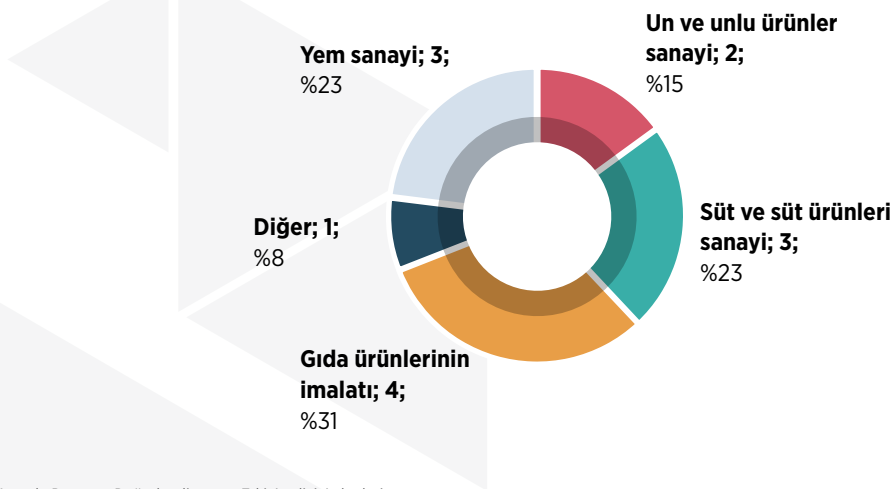
Şekil 20. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=13

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Görüşülen işletmelerin en gencinin 10 yıldan önce kurulmuş olduğu dikkat çekmektedir. Yararlanıcı işletmelerin %38'i 11-20 yıl önce, diğer %38'i 21-30 yıl önce; geri kalanı ise (%23) 41 yıldan önce kurulmuştur. Programın amacına uygun şekilde, işletmelerin %31'i gıda ürünlerinin imalatı, %23'ü yem sanayi, geri kalan %23'ü süt ve süt ürünleri imalatı sektöründedir. Görüşülen yararlanıcıların yarısından fazlası (%54) ihracat yapmaktadır.

Şekil 21. Ankete Katılan Yararlanıcıların Sektörlerine Göre Dağılımı, n=13

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.1.1. İlgililik

Yararlanıcıların Programa Başvurma Nedenleri

Yararlanıcıların programlara başvurma amaçlarının, programların amaç ve öncelikleriyle uyumlu olduğu görülmektedir. Yararlanıcıların programa başvurmalarındaki en önemli sebep (%77), tesislerini modernize etmek ve kapasitesini artırmak olarak öne çıkmaktadır. İkinci önemli sebep ise (yararlanıcıların %62'si) yeni hizmetler/ ürünler geliştirmek veya var olanları iyileştirmek amacıyla programa başvurmuştur (Şekil 22).

Şekil 22. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programa Başvurma Nedenleri, n=13

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Yararlanıcıların İhtiyaçlarıyla Uyumu

Yapılan saha çalışmalarına göre yararlanıcıların ortalama %92'si 2010 Yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı kapsamındaki proje yatırımlarını, firmalarının faaliyetleri için önemli görmekte, hatta %15'i firma için hayati öneme sahip olduğunu düşünmektedir (Şekil 23).

Şekil 23. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yatırımları Hakkında Görüşleri, n=13

**Önemli bir yatırımdır,
ancak firmanın devamı
için hayati değildir; 10;
%77**

**Bu yatırımın firmamızın bütün
faaliyetleri içindeki önemi küçüktür; 1;
%8**

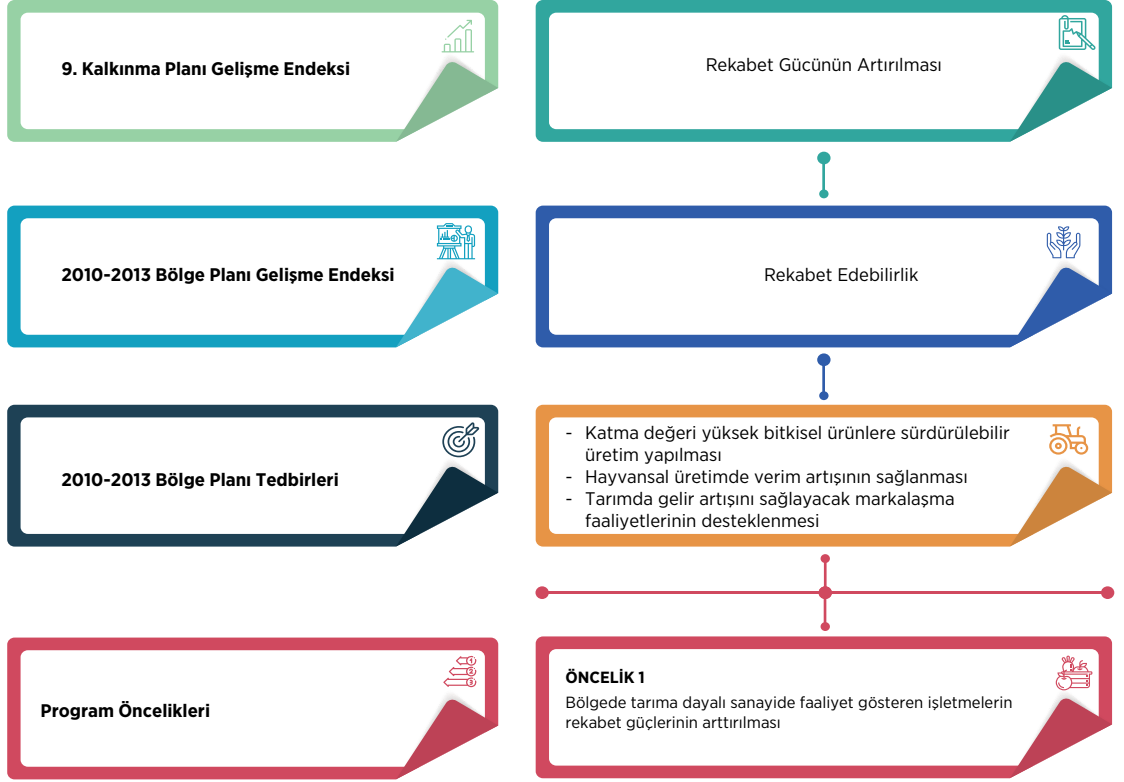
**Bu yatırımın firmamız için hayati
öneme sahiptir.; 2;
%15**

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programların Bölgesel ve Ulusal Politikalar ile Uyumu

2010 Yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı'nın amaç ve önceliği, ulusal politikaların ön planda tuttuğu ve bu politikaların başarıyla uygulanması için bölgesel düzeyde hassasiyetle ele alınan stratejik hedefler doğrultusunda belirlenmiştir. 2010 Yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı temel olarak 2007-2013 Dönemi Dokuzuncu Kalkınma Planı ve 2010-2013 TR71 Bölge Planındaki hedefler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Programda 5449 sayılı Kanun hükümleri ve Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'ndeki hükümler esas alınmıştır. Programın amaç ve önceliklerinin, ulusal ve bölgesel politika belgelerindeki hangi gelişme eksen ve hedeflerine bağlı olarak belirlendiği, Şekil 24'de sunulmaktadır.

Şekil 24. Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi

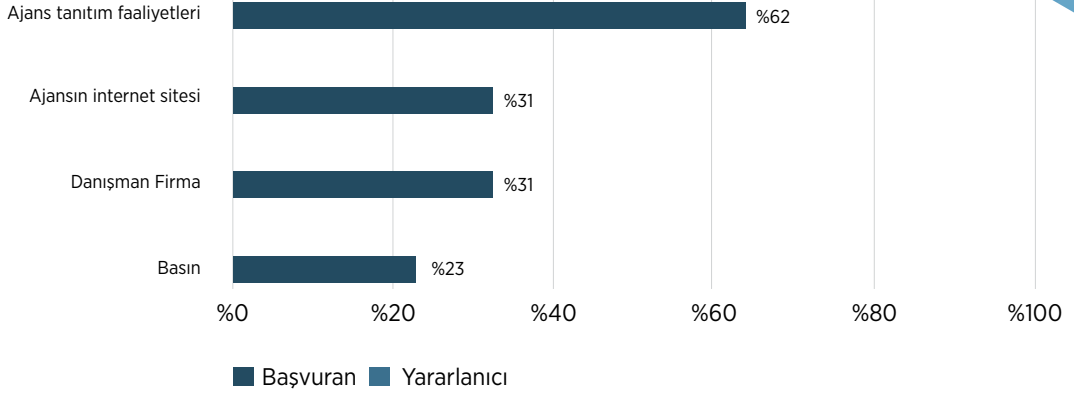

6.3.1.2. Etkinlik

Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları

Program tanıtımında en etkili yöntemin öncelikle Ajans tarafından gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri (%62), daha sonra ise Ajans'ın web sitesi (%31) ve danışman firmalar (%31) olduğu görülmektedir. Basın yoluyla programdan haberdar olma oranı %23'tür (Şekil 25).

Şekil 25. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=13

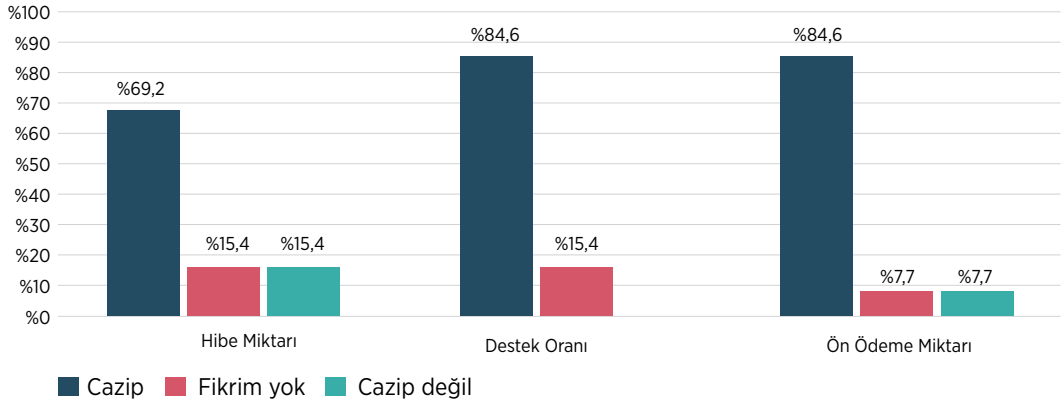

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmeleri

Yararlanıcıların %69'u programı hibe miktarı, %85'i destek oranı ve %85'i de ön ödeme miktarı açısından cazip bulmuştur (Şekil 26). Destek oranı ve ön ödeme miktarı, yararlanıcıların finansal olarak nispeten daha memnun olduğu konulardır. Hibe miktarı ve ön ödeme miktarı konusunda memnuniyetsizlik oranı en yüksek Nevşehir'dedir. Nevşehir'den ankete katılan 3 işletmeden 2'si hibe miktarı ve 1'i ön ödeme miktarı konusunda memnuniyetsizlik belirtmiştir. Yararlanıcıların büyük kısmının (%73) eş finansman kaynağı özkaynakları olup diğer yararlanıcıların banka kredisidir.

Şekil 26. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=13

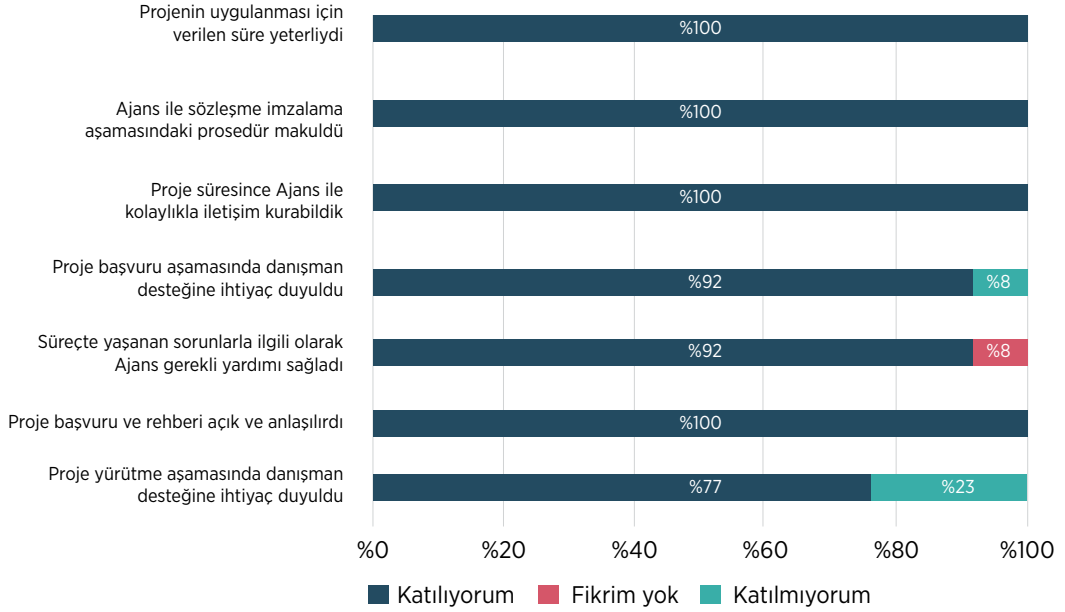

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Program Başvuru Süreçlerine Dair Görüşleri

Program başvuru ve değerlendirme süreçleri ele alındığında, işletmelerde süreçlerin uygunluğu konusunda olumlu görüşün hakim olduğu görülmektedir. Yararlanıcıların tamamı (%100) proje başvuru ve rehberlerinin açıklık ve anlaşılabilirliği, Ajans ile sözleşme imzalama aşamasındaki prosedürlerin makullüğü, projenin uygulanması için verilen sürenin yeterliliği, proje süresince Ajans ile kurdukları iletişim konusunda olumlu görüş bildirmiştir. Yararlanıcıların %92'si başvuru aşamasında danışman desteği olsa da, proje yürütme aşamasında bu oran %77'ye inmiştir (Şekil 27).

Şekil 27. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlişkin Görüşleri, n=13

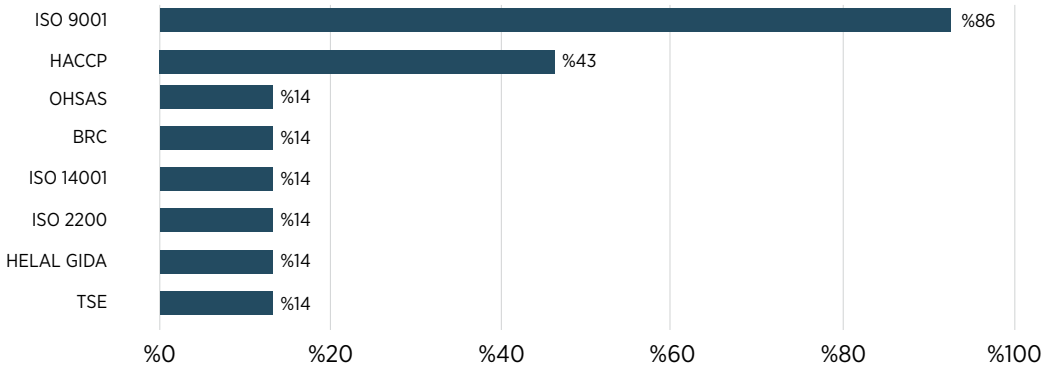
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.1.3 Etkililik

Programın Çıktıları

Program sayesinde yararlanıcıların elde ettikleri çıktıların başında eğitim almış personel sayısının geldiği görülmektedir (yararlanıcıların %62'si). Eğitim alan işletmelerin ortalama olarak 7 personeli 29 saatlik eğitim almıştır. İkinci olarak en fazla elde edilen çıktı ise firmaların aldığı belgeler olmuş, yararlanıcıların %54'ü projeleri sayesinde kalite ve yönetim sistemi belgesi sahibi olmuştur. Alınan belgelerin başında ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi Belgesi gelmekte (6 yararlanıcı), bunu güvenli bir gıda yönetim sisteminin gerekliliklerini tanımlayan Tehlike Analizi ve Kritik Kontrol Noktaları (HACCP) belgesi takip etmektedir (3 yararlanıcı). BRC Global Gıda Teknik Standardı Belgesi, ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi Belgesi, OHSAS 18001 Belgesi İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Belgesi, ISO 22000 Gıda Güvenliği Yönetim Sistemi Belgesi, Halal Gıda ve TSE Belgeleri de 1'er yararlanıcı tarafından alınmıştır (Şekil 28).

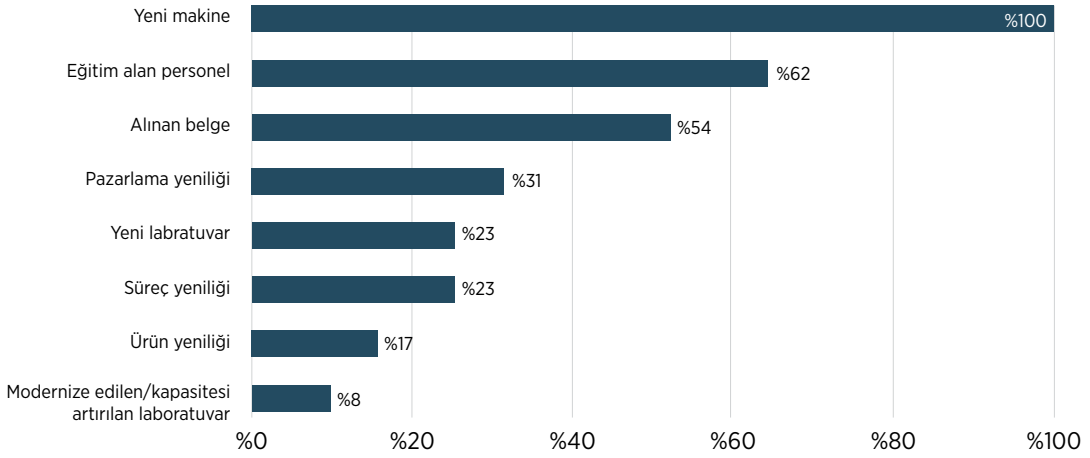
Şekil 28. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeleri Kapsamında Aldıkları Belgeler, n=7

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların %31'i projeleriyle yeni ambalaj ve markayı kapsayan pazarlama yeniliği, %23'ü üretim, paketlenme ve satın alma süreçlerini kapsayan süreç yeniliği, %17'si ise ürün yeniliği yapmıştır. Yararlanıcıların %23'ü projeleri ile laboratuvar kurmuş, %8'i ise mevcut laboratuvarını modernize etmiştir. Projelerinde elde ettikleri yenilikler ile fikri mülkiyet hakkı başvurusunda bulunduğunu belirten yararlanıcı bulunmamaktadır.

Şekil 29. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=13

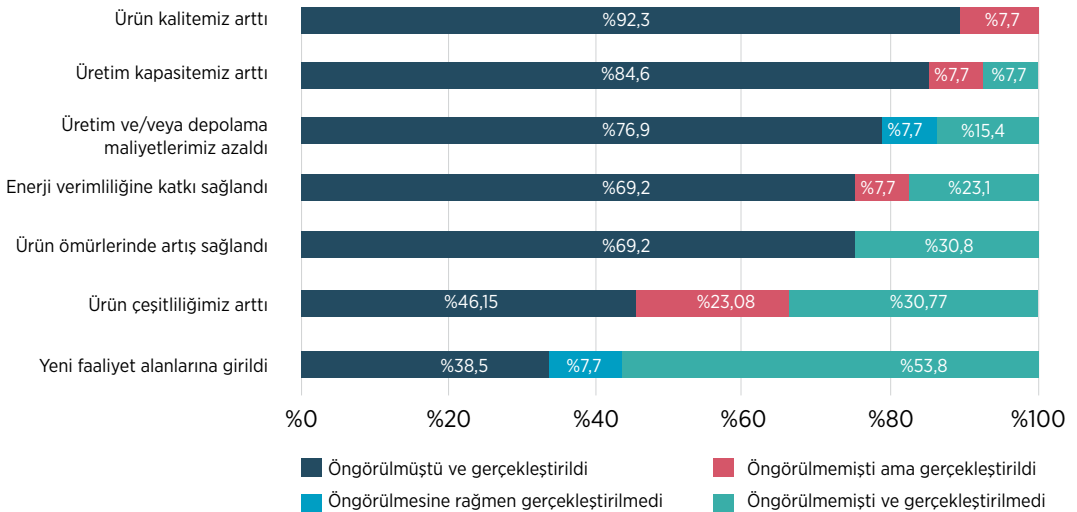

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Sonuçları

Gerçekleştirilen anket çalışması kapsamında yararlanıcıların proje sonunda elde ettikleri sonuçlar da değerlendirilmiştir. Buna göre yararlanıcıların büyük kısmı projelerinde öngördükleri sonuçları elde etmiştir. Bunların başında ürün kalitesinde ve üretim kapasitesinde artış gelmektedir (%100 ve %93). Üretim ve depolama maliyetlerinde azalma ve enerji verimliliği de yine yararlanıcıların büyük kısmı tarafından elde edilmiştir (her ikisi de %77). Ürün çeşitliliğinde artış, öngörülmemiş olmasına rağmen elde edilen sonuçların başındadır (%23) (Şekil 30).

Şekil 30. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=13

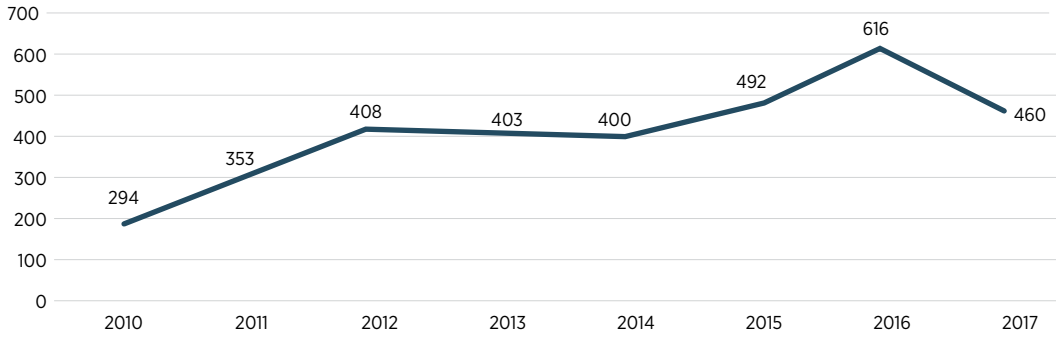
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.1.4. Etki

Personel sayısı

Program yararlanıcılarının personel sayılarında destekten sonraki ilk 2 yıl içinde istikrarlı bir artış görülmüştür (yıllık ortalama %18). 2 yıl durağan geçen bir dönemden sonra 2014 ve 2016 arasında personel sayısı yıllık ortalama %24 artış göstererek toplam 616'ya çıkmış, 2017 yılında 2015'ten daha düşük seviyeye gerilemiştir (460).

Şekil 31. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam İstihdamları, n=7*

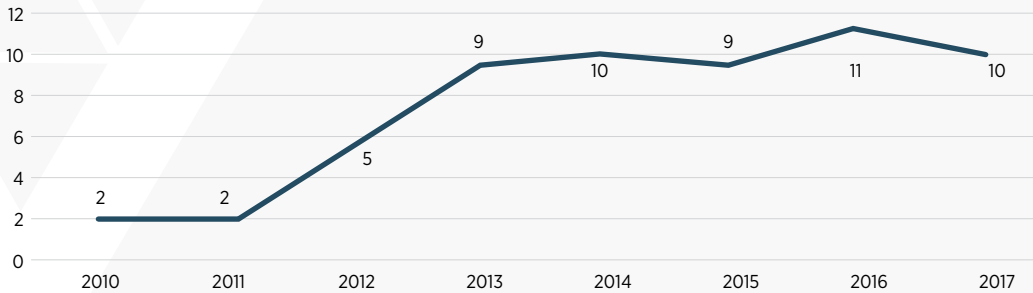

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

*Ankete katılan 13 yararlanıcıdan 7'si 2010-2017 yılları bazında istihdam sayısını verebilmiş olup bu nedenle 7 yararlanıcı üzerinden grafik hazırlanmıştır.

Yararlanıcı işletmelerde çalışan dezavantajlı personel sayısı da yıllar içinde artış göstermiştir. Program başlangıcında 13 işletmede toplam 2 dezavantajlı personel istihdam edilirken, 2013'te bu rakam 9'a çıkmış, 2017'ye kadar yıllık ortalama 10 dezavantajlı personel istihdamı korunmuştur.

Şekil 32. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Dezavantajlı Personel İstihdamları, n=13

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

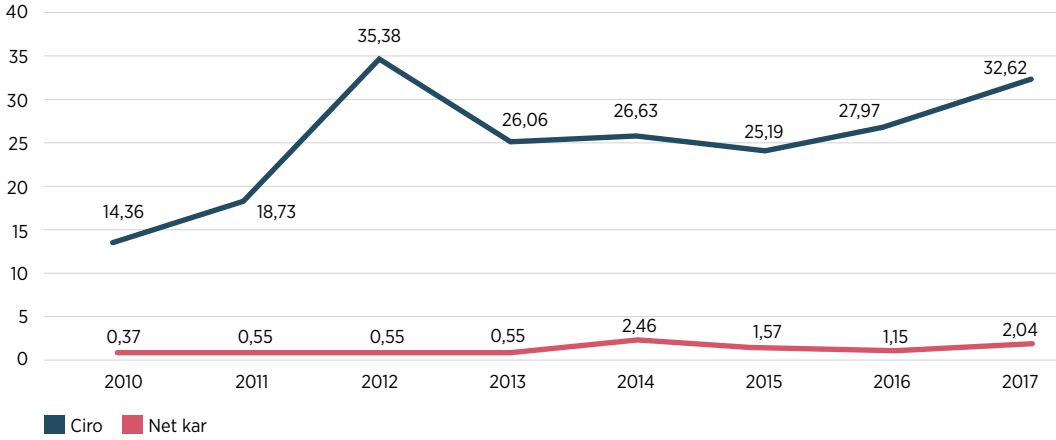
Satışlar ve Kâr

Yararlanıcı işletmelerden projeye başvurdıkları yıldan 2017 yılına kadar olan süre için toplam satışlar ile net kâr-zarar tutarları hakkında bilgi alınmıştır. Elde edilen tüm tutarlar, kamu sabit sermaye yatırım ve dış para deflatörleri kullanılarak 2017 fiyatları ile hesaplanmış, böylece enflasyon etkisinden arındırılmıştır.⁹ Elde edilen sağlıklı verilere göre 2010 yılından 2017'ye kadar yararlanıcı işletmelerin yıllık ortalama satış

⁹ <http://www2.kalkinma.gov.tr/kamuyat/deflator.html>

tutarları %17 oranında, net kârları ise %58 oranında artmış; satış rakamı ortalama 32,62 milyon TL'ye, kâr tutarı ise 2,04 milyon TL'ye ulaşmıştır. Satışlarda en fazla artışın (%89) desteğin bittiği 2012 yılında gerçekleştiği, kârın ise 2014 yılında sıçrama yaptığı (%343 artış) görülmektedir. 2013 yılında satışlar, 2012 yılına göre düşük olsa da yükselme trendi korunmuştur. Firmaların karlılığı destek öncesine göre artmış, 2010'da %3 iken 2017'de %6'ya yükselmiştir.

Şekil 33. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Satış ve Net Kâr/Zarar Ortalamaları (milyon TL), n=9

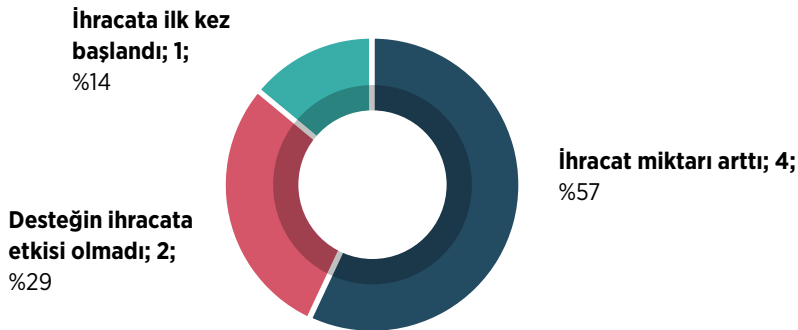

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

İhracat

Anket yapılan işletmelerin yarısından fazlası (%54) ihracat yapmaktadır. İhracat yapan işletmelerin yine yarısından fazlası (%57) destekten sonra ihracat miktarlarının arttığını, %14'ü (1 işletme) ihracata ilk defa başladıklarını belirtmiştir (Şekil 33). İhracat yapılan pazarların başında Ortadoğu ve Afrika pazarı gelmektedir (yararlanıcıların %43'ü). İhracat yapan yararlanıcıların %29'u Avrupa'ya satış yapmaktadır.

Şekil 34. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projelerinin İhracatlarına Etkisi, n=7

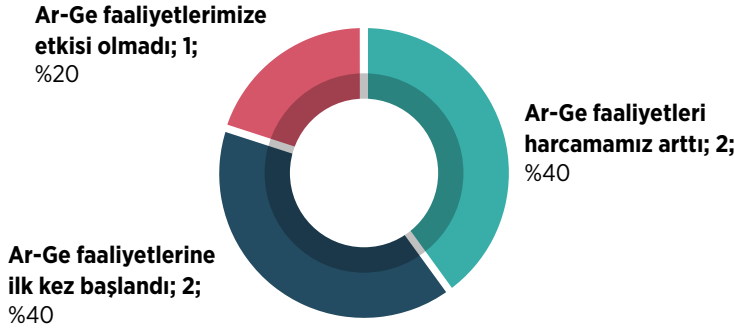

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Ar-Ge

Anket yapılan işletmelerin %39'u Ar-Ge yaptığını belirtmiştir. Ar-Ge yapan işletmelerin %20'si desteğin Ar-Ge faaliyetlerine etkisi olmadığını belirtmiş, %40'ı Ar-Ge harcamalarının arttığını, geri kalan %40'ı ise ilk defa Ar-Ge yapmaya başladıklarını belirtmiştir (Şekil 35).

Şekil 35. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projelerinin Ar-Ge Faaliyetlerine Etkisi, n=5

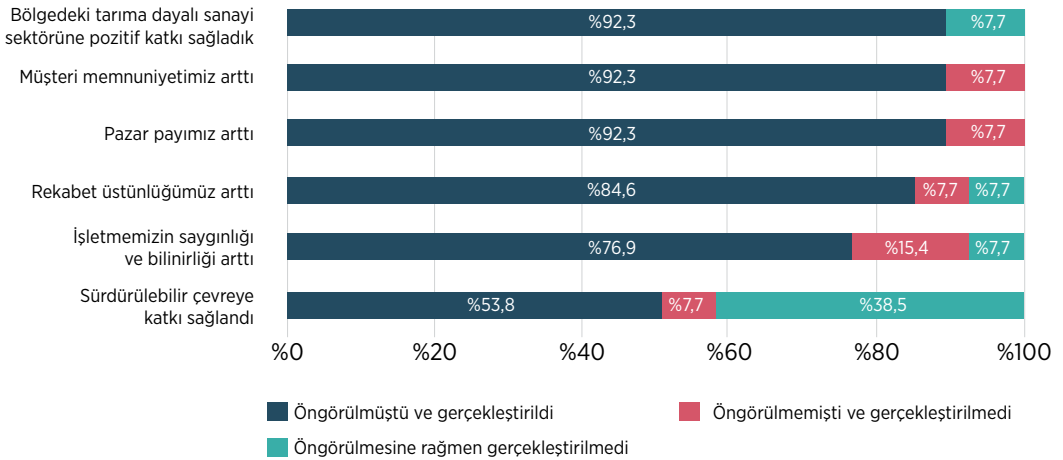

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Yararlanıcılar Üzerindeki Diğer Etkileri

Yukarıda sıralanan etkiler dışında, yararlanıcıların Ajans destekli projeleri ile elde ettikleri çıktı ve sonuçların, rekabet güçlerini de pozitif olarak etkilediği görülmektedir. Yararlanıcıların tamamı (%100) projeleri sayesinde müşteri memnuniyetlerinin ve pazar paylarının arttığını, %93'ü rekabet üstünlüğü kazandıklarını, %92'si ise bölgedeki tarıma dayalı sanayi sektörüne pozitif katkı sağladıklarını belirtmiştir. Yararlanıcıların %15'i, proje başlangıcında öngörmemiş olsalar da projelerinin işletmelerinin saygınlığı ve bilinirliğine de katkı sağladığını belirtmiştir (toplamda %92) (Şekil 36).

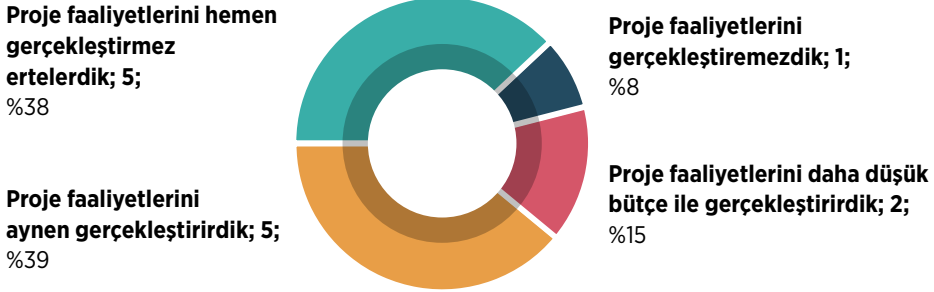
Şekil 36. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projelerinin Diğer Etkileri, n=13

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Mali Destek Programı yararlanıcılarının %39'u destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini aynen gerçekleştirebileceklerini belirtmiştir. Geri kalan %38'i öteleyerek, %15'i daha düşük bütçe ile gerçekleştirebileceklerini ifade etmiştir. Destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini hiç gerçekleştiremeyeceğini belirten yararlanıcıların oranı %8'dir.

Şekil 37. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=13

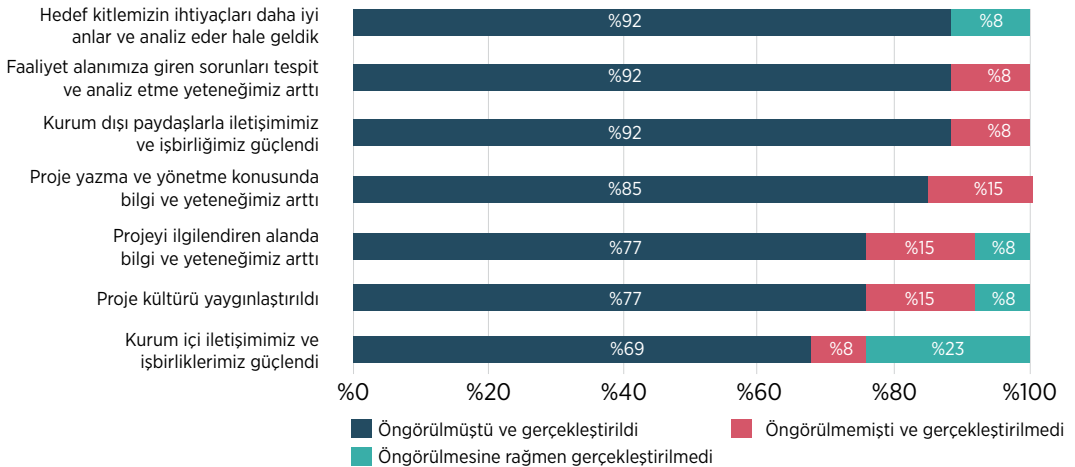
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.1.5. Sürdürülebilirlik

Davranışsal Artımsallık

Projeye elde edilen davranışsal kazanımlar, projenin yararlanıcılara etkilerinin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Program yararlanıcısı işletmelerin tamamı (%100) projelerinin kurumlarında yeni ve farklı bir uygulama, yaklaşım ya da davranışsal bir değişime neden olduğunu belirtmiştir. En fazla gözlenen davranışsal değişiklikler, hedef kitlenin ihtiyaçlarını daha iyi anlama, faaliyet alanlarındaki sorunları daha iyi tespit edebilme ve kurum dışı paydaşlarla işbirliğinde artış şeklinde olmuştur (tamamı %92). Bunun dışında yararlanıcıların %85'i proje yazma ve yönetme konusunda, %77'si ise projeyi ilgilendiren alanda teknik bilgi ve yeteneğinin arttığını belirtmiştir (Şekil 38).

Şekil 38. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=13

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Proje Yönetme Kapasitesi

Mali Destek Programı yararlanıcılarının büyük kısmı (%92), Ajans destekli projelerinde elde ettikleri deneyimle kendi başlarına ya da bir danışman desteğiyle başka bir proje yürütebileceklerini belirtmiştir. Kendi başına proje yürütebileceğini belirten yararlanıcıların oranı daha düşüktür (%38) (Şekil 39). Yararlanıcıların %92'si ihtiyaçlarına uygun bir desteğin açılması halinde Ajans'a tekrar destek başvurusunda bulunacaklarını belirtmiştir.

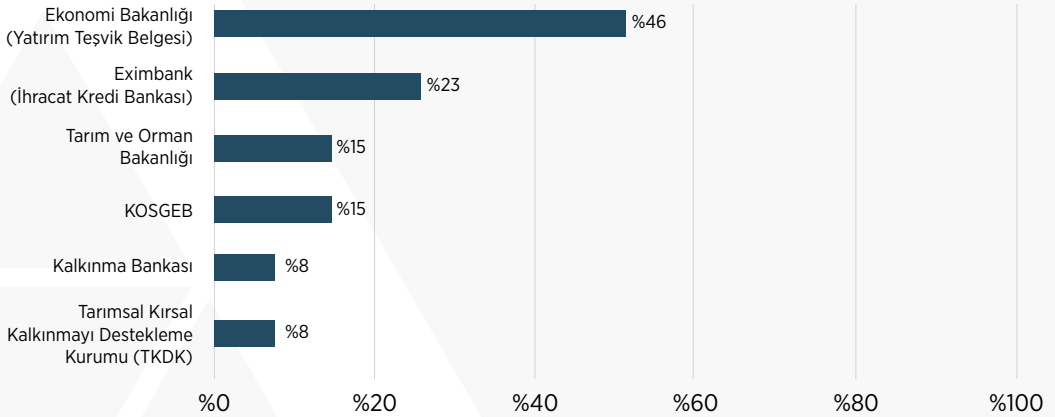
Şekil 39. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projelerinden Elde Ettikleri Deneyim ile Başka Proje Yürütebilme Durumları, n=13

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların %77'si, Ahiler Kalkınma Ajansı desteğinden sonra başka kurumların desteklerine de başvurmuştur. Bu kurumlar içinde Ekonomi Bakanlığı desteği ilk sıradadır (%46). Bunu Eximbank (%23), Tarım ve Orman Bakanlığı (%15) ile KOSGEB (%15) destekleri izlemektedir (Şekil 40).

Şekil 40. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Başvurusu Yaptıkları Kurumlar, n=13

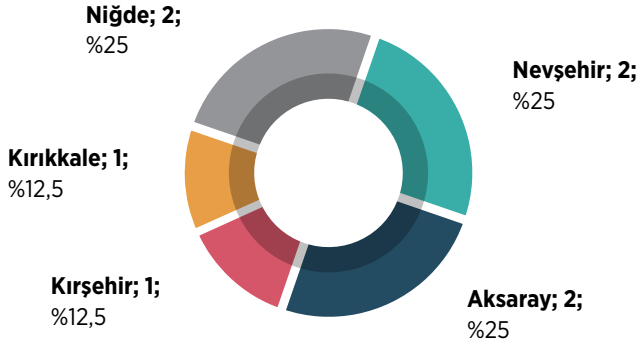

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.2. 2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı

2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı kapsamında 8 proje tamamlanmış olup yararlanıcıların tamamıyla anket yapılmıştır. Buna göre Niğde, Nevşehir ve Aksaray'dan 2'şer yararlanıcı (her biri için %25), Kırıkkale ve Kırşehir'den ise birer yararlanıcı (her biri için %12,5) ile anket gerçekleştirilmiştir (Şekil 41).

Şekil 41. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=8,

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Anket gerçekleştirilen kurumların türlerine bakıldığında, yarısının (4 kurum) özel idare, %37,5'inin belediye (3 kurum) ve geri kalan %12,5'inin ise ticaret ve sanayi odası (TSO) olduğu görülmektedir. Özel idare statüsünde bulunan 4 kurum Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir ve Niğde illerinde bulunurken, Aksaray'dan destek alan özel idare bulunmamaktadır. Belediye statüsündeki yararlanıcılardan 2'si (%67) Aksaray, diğer bir kurum ise Niğde ilindendir. Anket uygulanan bir TSO ise Nevşehir'de bulunmaktadır (Şekil 42).

Şekil 42. Ankete Katılan Yararlanıcıların Sektörlerine Göre Dağılımı, n=8

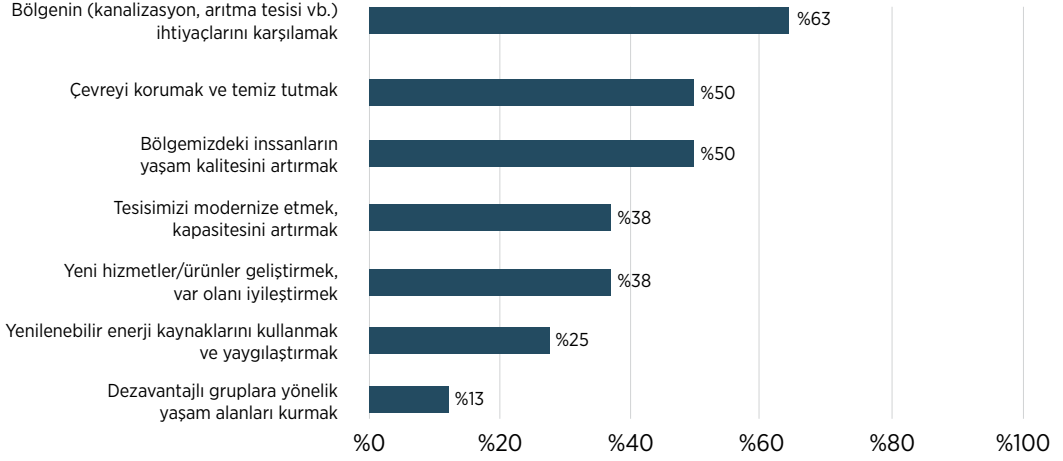
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.2.1. İlgililik

Yararlanıcıların Programa Başvurma Nedenleri

Yararlanıcıların programlara başvurma amaçlarının, programların amaç ve öncelikleriyle uyumlu olduğu görülmektedir. Yararlanıcıların programa başvurmalarındaki en önemli sebep (%63), bölgenin kanalizasyon ve arıtma tesisi gibi altyapı ihtiyaçlarını karşılamak olarak öne çıkmaktadır. İkinci önemli sebep ise (yararlanıcıların %50'si) çevreyi korumak ve temiz tutmak ile bölgedeki insanların yaşam kalitesini artırmak olarak belirtilmiştir.

Şekil 43. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programa Başvurma Nedenleri, n=8

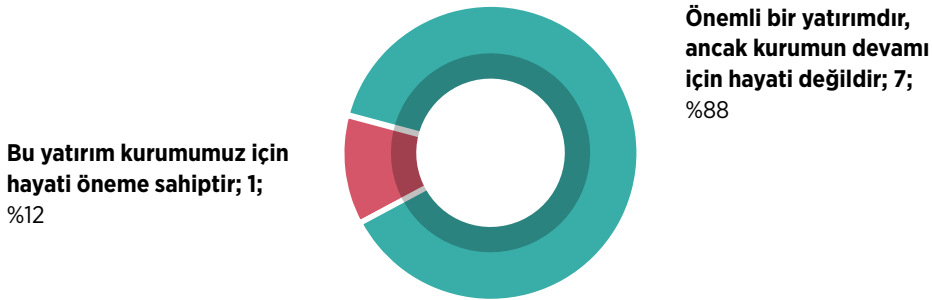

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Yararlanıcıların İhtiyaçlarıyla Uyumu

Yapılan saha çalışmalarına göre yararlanıcıların tamamı (%100) 2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı kapsamındaki proje yatırımlarını, kurumlarının faaliyetleri için önemli görmekte, hatta %12'si kurum için hayati öneme sahip olduğunu düşünmektedir (Şekil 44).

Şekil 44. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yatırımları Hakkında Görüşleri, n=8

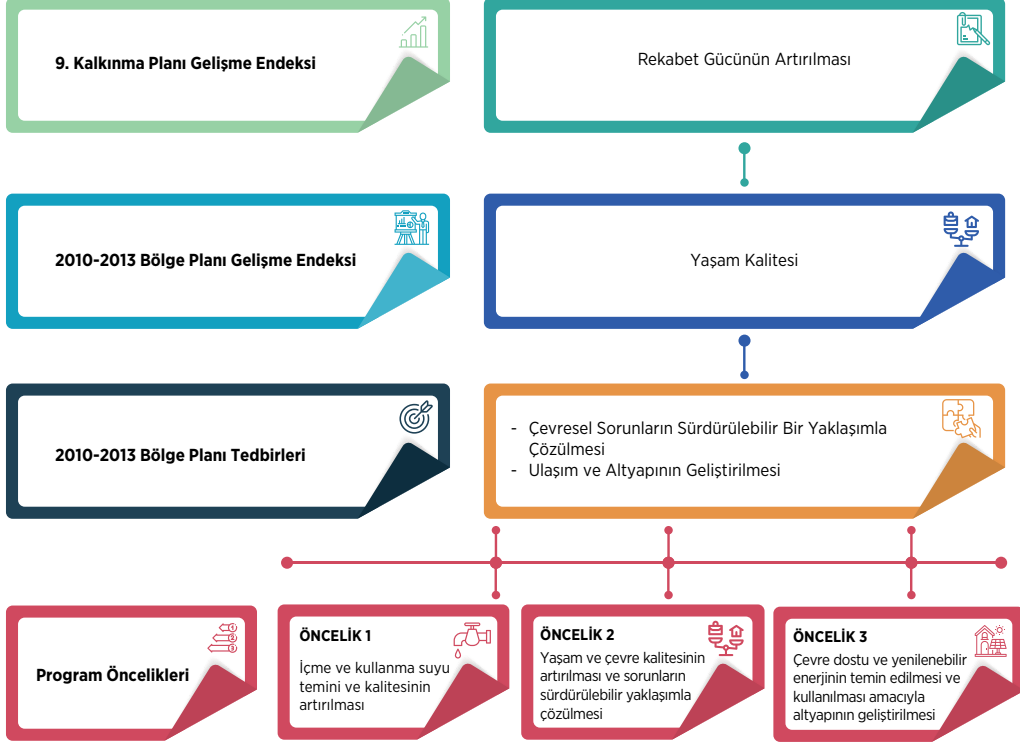
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programların Bölgesel ve Ulusal Politikalar ile Uyumu

2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı'nın amaç ve önceliği, ulusal politikaların ön planda tuttuğu ve bu politikaların başarıyla uygulanması için bölgesel düzeyde hassasiyetle ele alınan stratejik hedefler doğrultusunda belirlenmiştir. 2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı temel olarak 2007-2013 Dönemi Dokuzuncu Kalkınma Planı ve 2010-2013 TR71 Bölge Planındaki hedefler göz önünde

bulundurularak hazırlanmıştır. Programda 5449 sayılı Kanun hükümleri ve Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'ndeki hükümler esas alınmıştır. Programın amaç ve önceliklerinin, ulusal ve bölgesel politika belgelerindeki hangi gelişme eksenine ve hedeflerine bağlı olarak belirlendiği, Şekil 45'te sunulmaktadır.

Şekil 45. 2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi

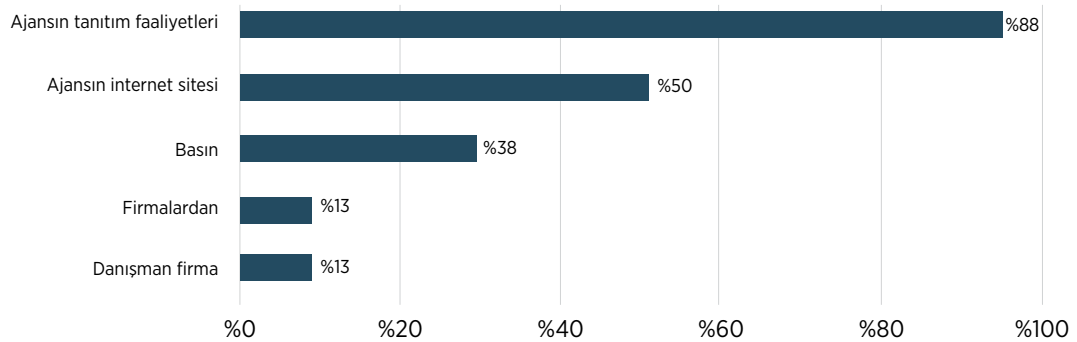

6.3.2.2 Etkinlik

Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları

Program tanıtımında en etkili yöntemin öncelikle Ajans tarafından gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri (%88), daha sonra ise Ajans'ın web sitesi (%50) ve basın (%38) olduğu görülmektedir. Firmalar ve danışmanların program tanıtımında etkisi düşük seviyede olmuştur (%13) (Şekil 46).

Şekil 46. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=8

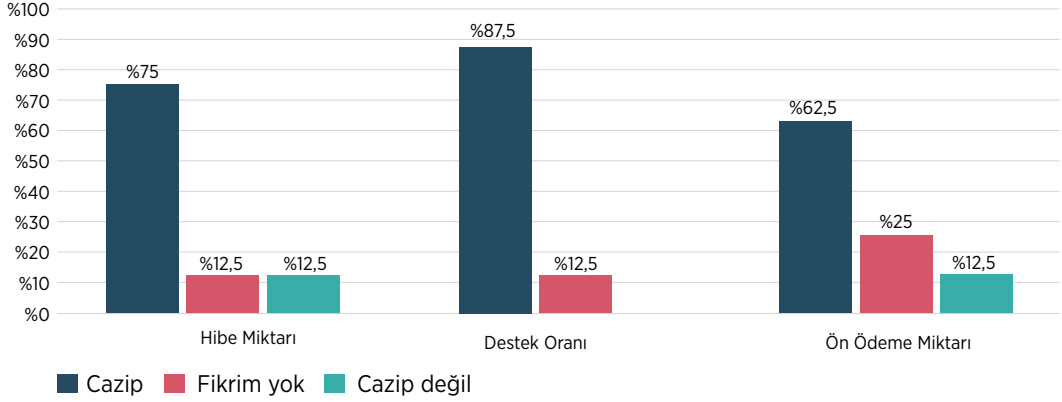

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmeleri

Yararlanıcıların %88'i programın destek oranı ve %75'i ise hibe miktarından memnun kalmıştır. Ön ödeme miktarı konusunda fikir sahibi olmayan yararlanıcıların oranından dolayı (%25), memnuniyet seviyesi daha düşük olarak belirtilmiştir (%63) (Şekil 47). Yararlanıcılar eş finansman olarak ortalama %66 oranında özkaynak kullanmış, geri kalan eş finansman ihtiyacını da banka kredisi haricinde kaynaklardan karşılamışlardır.

Şekil 47. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=8

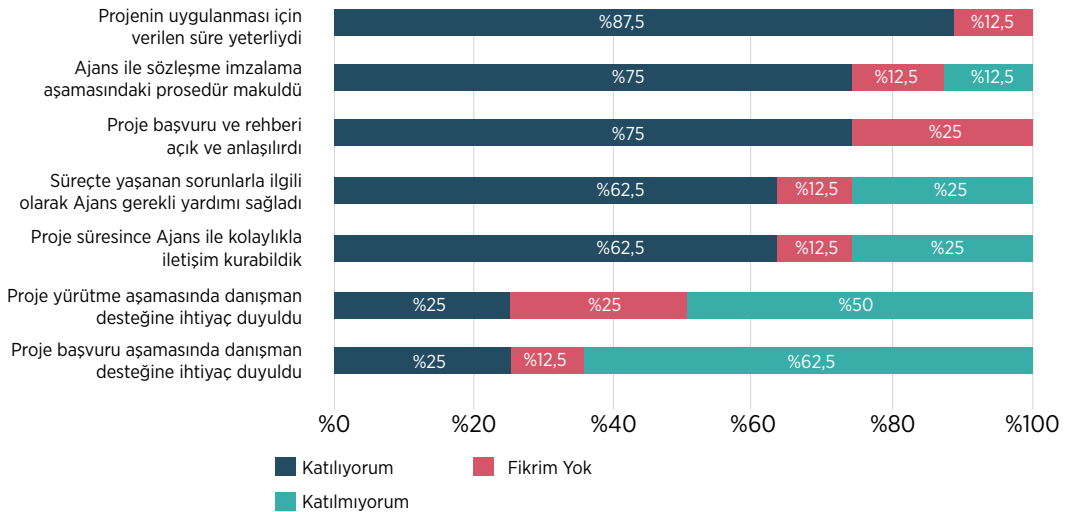

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Program Başvuru Süreçlerine Dair Görüşleri

Program başvuru ve değerlendirme süreçleri ele alındığında, işletmelerde süreçlerin uygunluğu konusunda olumlu görüşün hakim olduğu görülmektedir. Yararlanıcıların büyük kısmı, projenin uygulanması için verilen sürenin yeterliliği (%88), proje başvuru ve rehberlerinin açıklık ve anlaşılabilirliği (%75), Ajans ile sözleşme imzalama aşamasındaki prosedürlerin makullüğü (%75), proje süresince Ajans ile kurdukları iletişim ve Ajans'ın gerekli yardımı sağlaması (%63) konusunda olumlu görüş bildirmiştir. Yararlanıcıların %25'i başvuru ve proje yürütme sürecinde danışman desteği almıştır (Şekil 48).

Şekil 48. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlişkin Görüşleri, n=8

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.2.3. Etkililik

Programın Çıktıları

Program Kapanış Raporu'ndan alınan bilgiye göre, program kapsamında ödenen toplam 2.888.980 TL hibe tutarı kanalizasyon, içme suyu, OSB yatırımı, park, çevre ve yeşil alan ile yenilenebilir enerji konularını kapsamaktadır. Ödenen toplam hibe desteği ile 3 kurum kanalizasyon yatırımı, 2 kurum içme suyu yatırımı, 1 kurum OSB yatırımı, 1 kurum park, çevre ve yeşil alan düzenleme yatırımı ve 1 kurum yenilenebilir enerji üretim tesisi yatırımı yapmıştır.

Tablo 29. 2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı Hibe Konuları

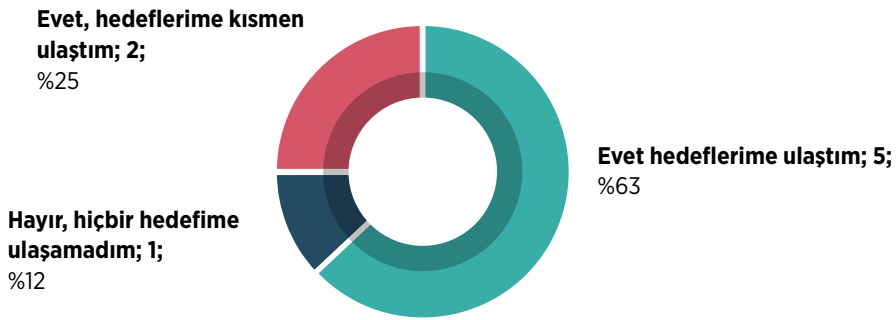
Program Çıktısı	Proje Sayısı	Ödenen Net Hibe Tutarı
Kanalizasyon yatırımı	3	1.178.290,29
İçme suyu yatırımı	2	907.154,05
OSB yatırımı	1	408.280,38
Park, çevre ve yeşil alan düzenleme yatırımı	1	97.245,65
Yenilenebilir enerji üretimi- diğer	1	298.010,45
Toplam	8	2.888.980,82

Kaynak: Program Kapanış Raporu, AHİKA

Programın Sonuçları

Yararlanıcılardan 1'i proje ile hedeflediklerine ulaşamadığını belirtmiş, %25'i kısmen %63'ü ise tamamen hedeflerine ulaştığını söylemiştir.

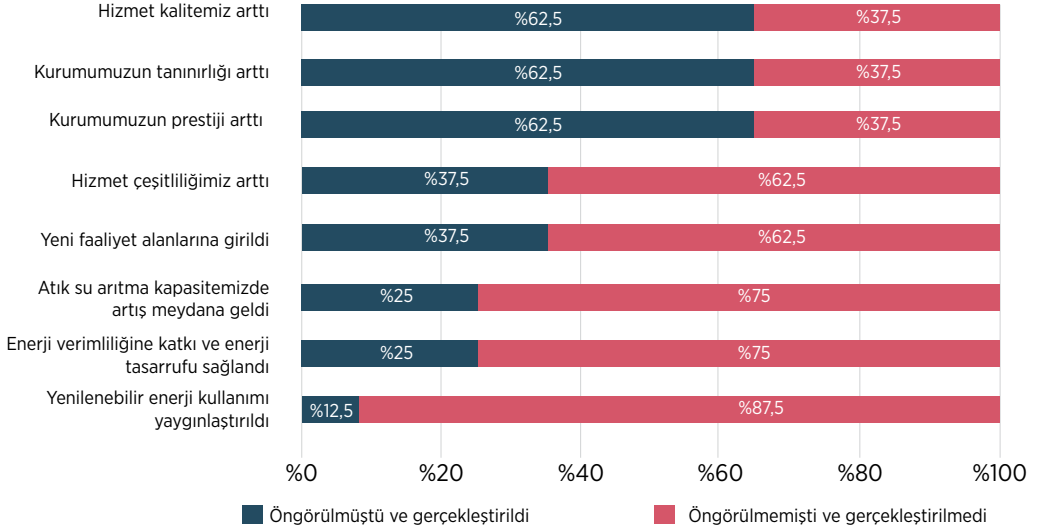
Şekil 49. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hedeflerine Ulaşma Durumu, n=8

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Gerçekleştirilen anket çalışması kapsamında yararlanıcıların proje sonunda elde ettikleri sonuçlar da değerlendirilmiştir. Buna göre yararlanıcılar öngörmedikleri herhangi bir sonuç elde etmemiş ve öngördükleri sonuçların hepsini elde etmiştir. En fazla elde edilen sonuç kurumların hizmet kalitesi, tanınırlığı ve prestijinde artış yönünde olmuştur (yararlanıcıların %63'ü). Yararlanıcıların %38'i projeleri ile birlikte yeni faaliyet alanlarına girmiş ve hizmet çeşitliliğini artırmıştır (Şekil 50).

Şekil 50. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=8

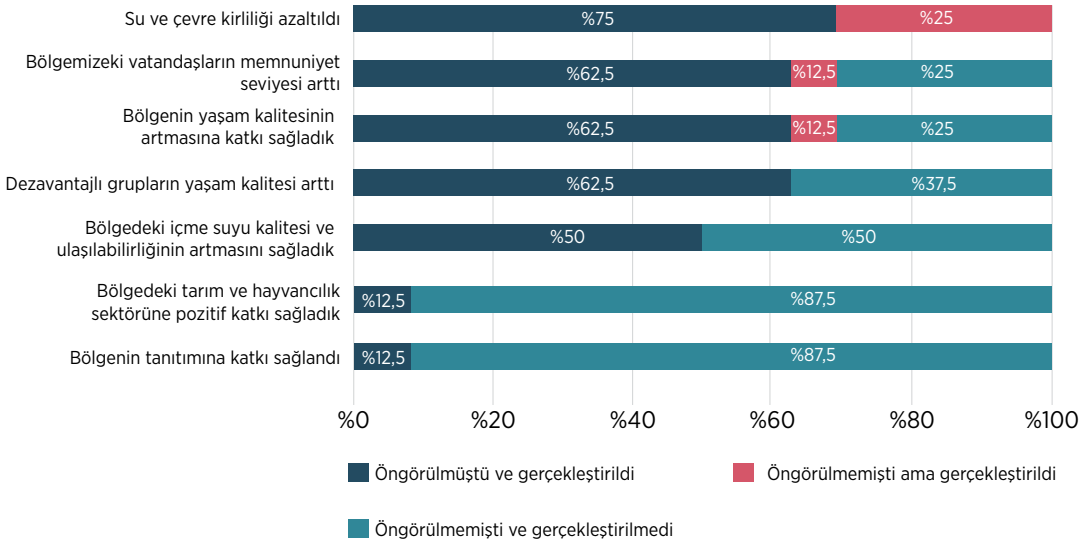
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.2.4. Etki

Programın Bölgeye Etkileri

Yararlanıcılar, desteklenen projelerinin bölgeye olumlu etkilerinin olduğu görüşündedir. Buna göre yararlanıcıların %75'i projelerinin bölgedeki su ve çevre kirliliğinin azaltılmasına, vatandaşların memnuniyet seviyesinin ve bölgenin yaşam kalitesinin artmasına katkı sağladığı görüşündedir. Projelerin dezavantajlı grupların yaşam kalitesinin ve içme suyu kalitesi ve ulaşılabilirliğinin artmasına da olumlu katkıda bulunduğu belirtilmiştir (Şekil 51).

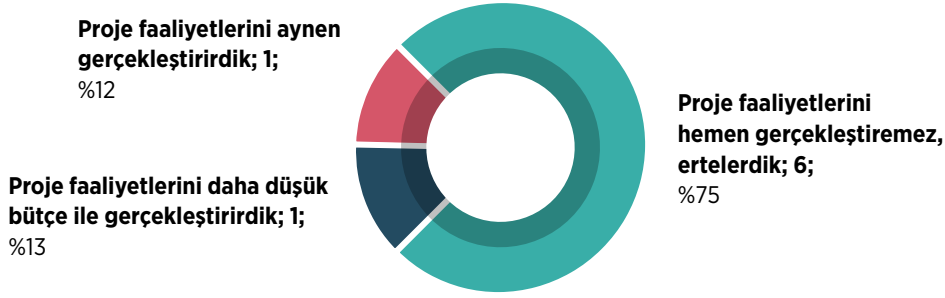
Şekil 51. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projelerinin Bölgeye Etkileri, n=8

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Mali Destek Programı yararlanıcılarının %12'si destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini aynen gerçekleştirebileceklerini belirtmiştir. Geri kalan %75'i öteleyerek, %13'ü daha düşük bütçe ile gerçekleştirebileceklerini ifade etmiştir. Bu da yararlanıcıların büyük kısmına (%88) programın özellikle süre ve kapsam açısından önemli bir fayda sağladığını ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığını ortaya koymaktadır.

Şekil 52. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=8

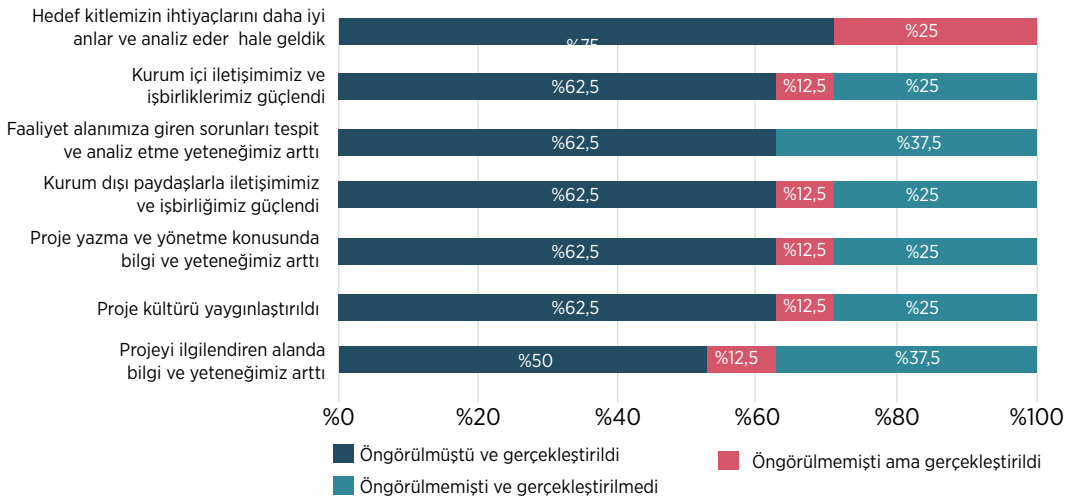
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.2.5. Sürdürülebilirlik

Davranışsal Artımsallık

Projeye elde edilen davranışsal kazanımlar, projelerle elde edilen çıktıların kalıcılığını ve bölgeye pozitif etkisinin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Program yararlanıcısı kurumların büyük kısmı (%88) projelerinin kurumlarında yeni ve farklı bir uygulama, yaklaşım ya da davranışsal bir değişime neden olduğunu belirtmiştir. En fazla gözlenen davranışsal değişiklikler, hedef kitlenin ihtiyaçlarını daha iyi anlama, kurum içi ve dışı iletişim ve işbirliklerinde güçlenme, proje yazma ve yönetme konusunda bilgi artışı ve proje kültürünün oluşması şeklinde olmuştur (tamamı %75). Bunun dışında yararlanıcıların %63'ü faaliyet alanına giren sorunları tespit ve analiz etme yeteneklerinin arttığını ve %50'si projeyi ilgilendiren alanda bilgi ve yeteneklerinin arttığını belirtmiştir (Şekil 53).

Şekil 53. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=8

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Proje Yönetme Kapasitesi

Mali Destek Programı yararlanıcılarının tamamı (%100), Ajans destekli projelerinde elde ettikleri deneyimle kendi başlarına ya da bir danışman desteğiyle başka bir proje yürütebileceklerini belirtmiştir. Bu kapsamda danışmanlık desteğine ihtiyaç duyan yararlanıcıların oranı daha düşüktür (%25) (Şekil 54). Yararlanıcıların tamamı, ihtiyaçlarına uygun bir desteğin açılması halinde Ajans'a tekrar destek başvurusunda bulunacaklarını belirtmiştir.

Şekil 54. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projelerinden Elde Ettikleri Deneyim ile Başka Proje Yürütebilme Durumları, n=8

Elde ettiğim deneyimle başka bir projeyi tek başıma yönetebilirim; 6; %75

Başka bir projeyi yürütebilirim ancak danışmanlık firmasından yardım alma ihtiyacı hissedirim; 2; %25

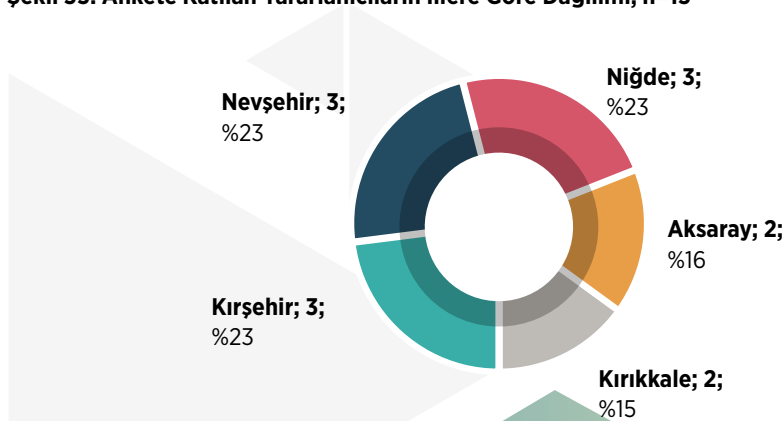
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların %25'i (2 kurum) Ahiler Kalkınma Ajansı desteğinden sonra Avrupa Birliği desteklerinden yararlanmak için proje başvurusu yapmıştır. Bu iki yararlanıcı dışında diğer kurumlara destek başvurusunda bulunan başka yararlanıcı olmamıştır.

6.3.3. 2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı

2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı kapsamında 15 proje tamamlanmış olsa da 13 yararlanıcıya ulaşıp anket yapılmıştır. Yararlanıcıların başvuru yaptıkları illerle paralellik gösterecek şekilde, anketlerle tüm illerden temsiliyet sağlanmıştır. Niğde, Nevşehir ve Kırşehir'den eşit oranlarda (%23), Kırıkkale ve Aksaray'dan ise yine eşit oranlarda (%15,5) katılım sağlanmıştır (Şekil 55).

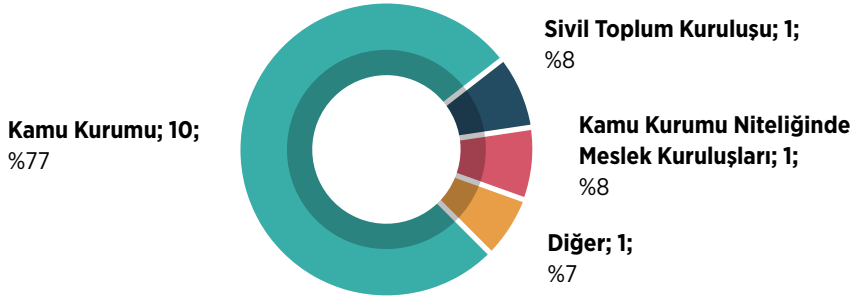
Şekil 55. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=13

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Tüm kurum türlerinden yararlanıcılar ankette kapsamıştır. Anket yapılan yararlanıcıların büyük kısmı kamu kurumu (%77), geri kalanı STK ve kamu niteliğindeki meslek kuruluşlarından oluşmaktadır (her biri %8) (Şekil 56).

Şekil 56. Ankete Katılan Yararlanıcıların Kurum Türlerine Göre Dağılımı, n=13

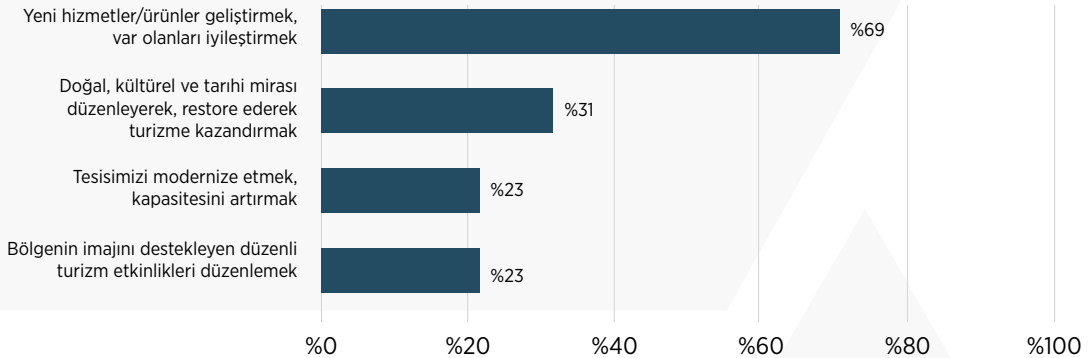
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.3.1. İlgililik

Yararlanıcıların Programa Başvurma Nedenleri

Yararlanıcıların programlara başvurma amaçlarının, programların amaç ve öncelikleriyle uyumlu olduğu görülmektedir. Yararlanıcıların programa başvurmalarındaki en önemli sebep (%69), yeni hizmetler/ürünler geliştirmek veya var olanları iyileştirmek olarak öne çıkmaktadır. İkinci önemli sebep ise (yararlanıcıların %31'i) doğal, kültürel ve tarihi mirası düzenleyerek, restore ederek turizme kazandırmak olarak belirtilmiştir.

Şekil 57. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programa Başvurma Nedenleri, n=13

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Yararlanıcıların İhtiyaçlarıyla Uyumu

Yapılan saha çalışmalarına göre yararlanıcıların %84'ü 2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı kapsamındaki proje yatırımlarını, kurumlarının faaliyetleri için önemli görmekte, hatta %15'i kurum için hayati öneme sahip olduğunu düşünmektedir (Şekil 58).

Şekil 58. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yatırımları Hakkında Görüşleri, n=13

**Önemli bir yatırımdır,
ancak kurumun devamı
için hayati değildir; 9;
%69**

**Bu yatırımın kurumumuzun
bütün faaliyetleri içindeki
önemi küçüktür; 2;
%16**

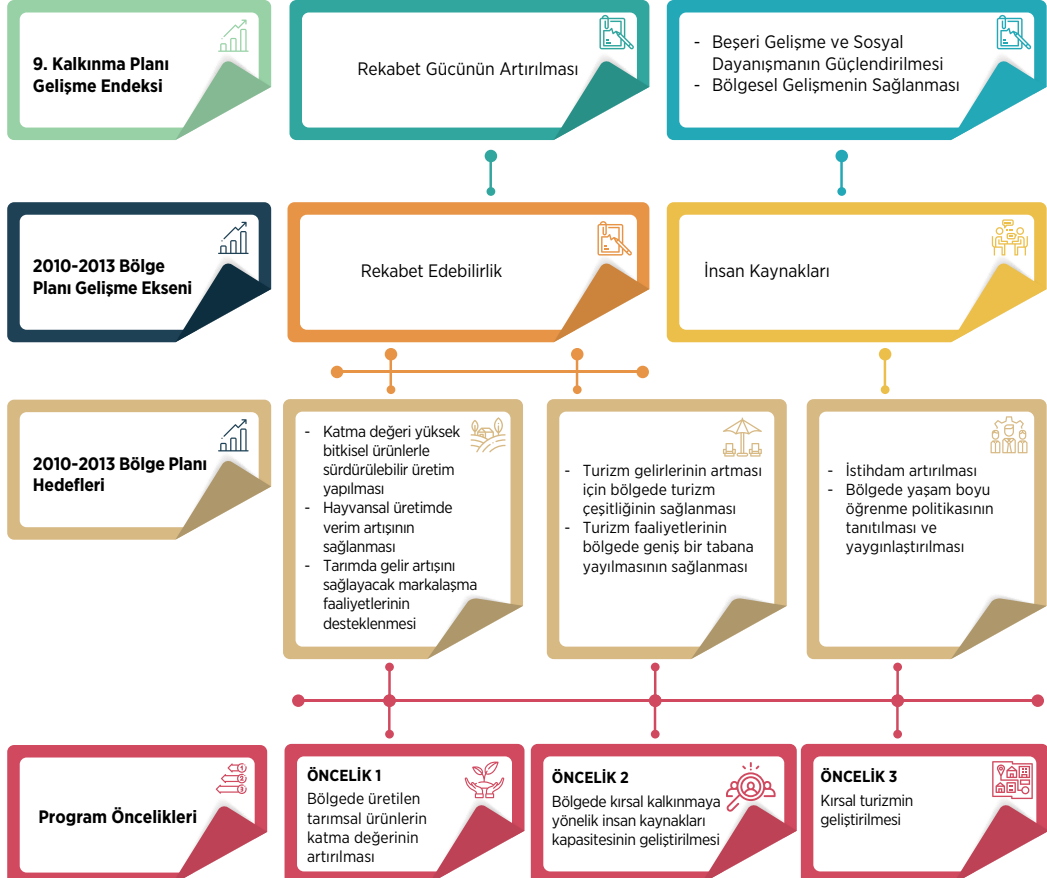
**Bu yatırım kurumumuz için
hayati öneme sahiptir; 2;
%15**

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programların Bölgesel ve Ulusal Politikalar ile Uymu

2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı'nın amaç ve önceliği, ulusal politikaların ön planda tuttuğu ve bu politikaların başarıyla uygulanması için bölgesel düzeyde hassasiyetle ele alınan stratejik hedefler doğrultusunda belirlenmiştir. 2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı temel olarak 2007-2013 Dönemi Dokuzuncu Kalkınma Planı ve 2010-2013 TR71 Bölge Planındaki hedefler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Programda 5449 sayılı Kanun hükümleri ve Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'ndeki hükümler esas alınmıştır. Programın amaç ve önceliklerinin, ulusal ve bölgesel politika belgelerindeki hangi gelişme eksenine ve hedeflerine bağlı olarak belirlendiği, Şekil 59'da sunulmaktadır.

Şekil 59. 2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi

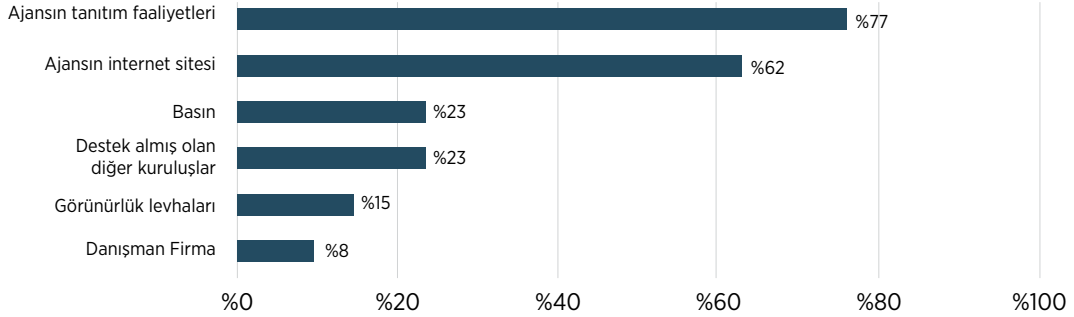

6.3.3.2. Etkinlik

Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları

Program tanıtımında en etkili yöntemin öncelikle Ajans tarafından gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri (%77), daha sonra ise Ajans'ın web sitesi (%62), basın ve destek almış diğer kuruluşlar (%23) olduğu görülmektedir (Şekil 60).

Şekil 60. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=13

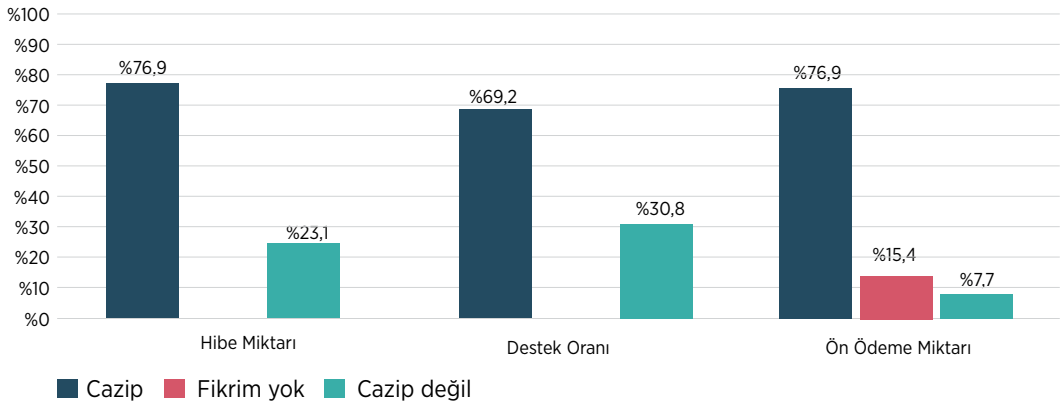

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmeleri

Yararlanıcıların büyük kısmı programın hibe miktarı ve ön ödeme yüzdesinden memnun kalmıştır (%77). Ön ödeme yüzdesi konusunda yararlanıcıların %15'i fikir belirtmemiştir. Programın destek oranı konusunda memnuniyet seviyesi, diğer finansal unsurlara göre daha düşük olmuştur (%69) (Şekil 61). Yararlanıcılar eş finansman olarak ortalama %81 oranında özkaynak kullanmış, geri kalan eş finansman ihtiyacını da banka kredisi haricinde kaynaklardan karşılamışlardır.

Şekil 61. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=13

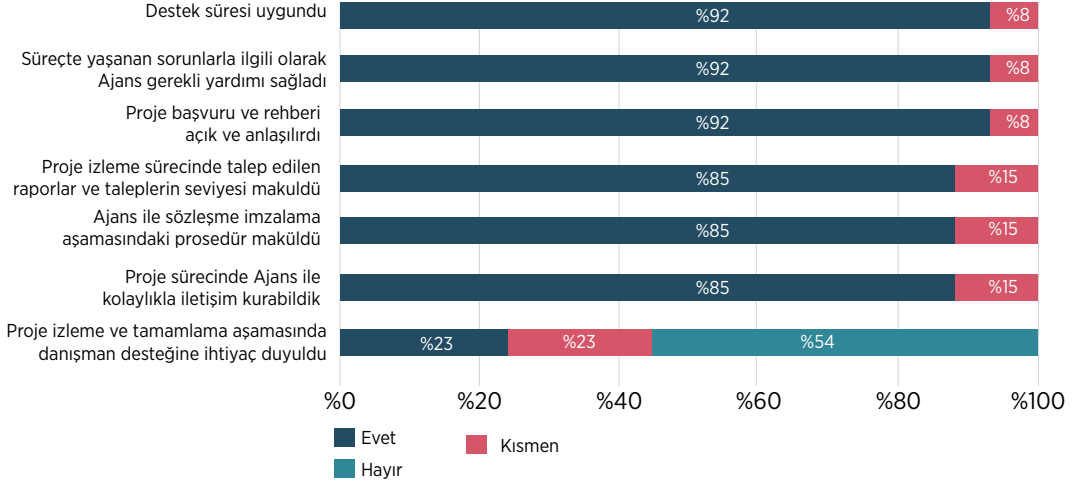
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Program Başvuru Süreçlerine Dair Görüşleri

Program başvuru ve değerlendirme süreçleri ele alındığında, yararlanıcı kurumlarda süreçlerin uygunluğu konusunda olumlu görüşün hakim olduğu görülmektedir. Yararlanıcıların büyük kısmı, projenin uygulanması için verilen sürenin yeterliliği, süreç boyunca Ajans'ın gerekli yardımı sağlaması,

proje başvuru ve rehberlerinin açıklık ve anlaşılabilirliği (%92), Ajans ile sözleşme imzalama aşamasındaki prosedürlerin makullüğü, proje süresince Ajans ile kurdukları iletişim ve proje izleme süresince talep edilen raporların makullüğü konusunda (%85) olumlu görüş bildirmiştir. Yararlanıcıların %25'i proje yürütme sürecinde danışman desteği almıştır (Şekil 62).

Şekil 62. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlişkin Görüşleri, n=13

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.3.3. Etklilikik

Programın Çıktıları

Proje kapanış dosyalarından elde edilen verilere göre program kapsamında tarımsal ürünlerin işlenmesi/ depolanması/ paketlenmesine yönelik 1 tesis kurulmuş, ekili ağaç sayısı 1.985'ten 4.025'e çıkmış, yeşil alan miktarı 30.000 m²'den 85.000 m²'ye yükselmiş, kırsalda 67,5 ton'luk üretim kapasitesi oluşturulmuş, sürekli istihdam sayısı 10'dan 17'ye, yurtiçi satış tutarı yaklaşık 2,7 milyon TL'den 3,4 milyon TL'ye çıkmıştır.

Programın Sonuçları

Yararlanıcıların %31'i kısmen %69'u ise tamamen hedeflerine ulaştığını söylemiştir (Şekil 63).

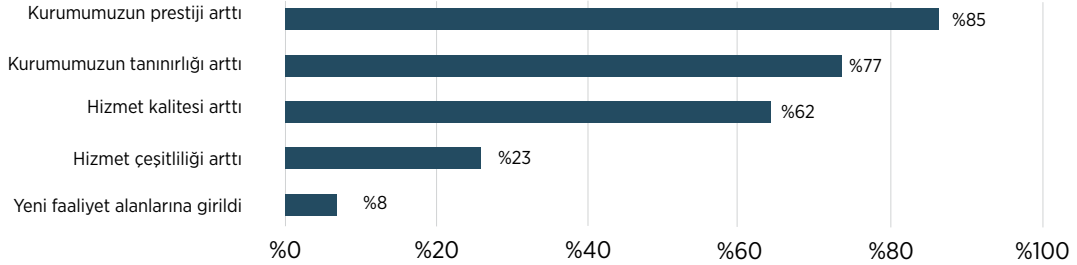
Şekil 63. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hedeflerine Ulaşma Durumu, n=13

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Gerçekleştirilen anket çalışması kapsamında yararlanıcıların proje sonunda elde ettikleri sonuçlar da değerlendirilmiştir. Buna göre yararlanıcıların projelerinin çıktıları ile elde ettikleri sonuçların başında kurumlarının prestiji (%85) ve tanınırlığında (%77) artış gelmektedir. Bunu hizmet kalitesinde artış takip etmiştir (%62) (Şekil 64).

Şekil 64. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=13

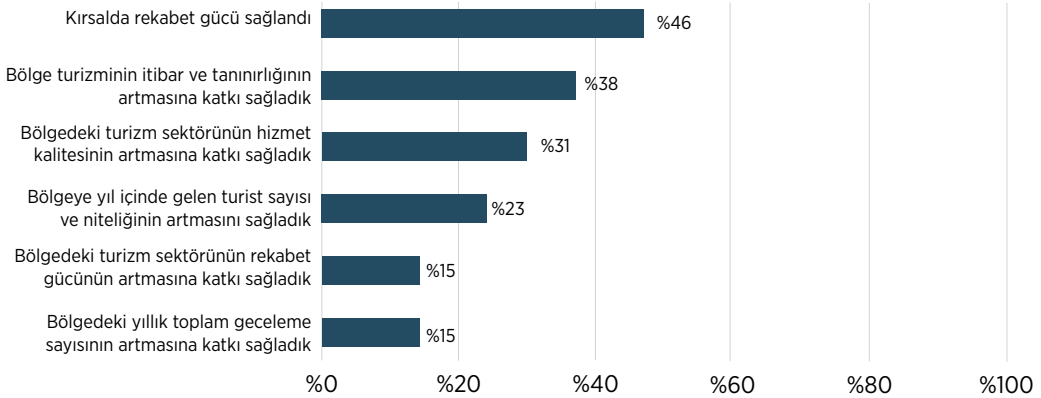
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.3.4. Etki

Programın Bölgeye Etkileri

Yararlanıcılar, desteklenen projelerinin bölgeye olumlu etkilerinin olduğu görüşündedir. Buna göre yararlanıcıların %46'sı projeleri ile kırsal bölgelerdeki işletmelerin rekabet gücünde artış yaşandığı, %38'i bölge turizminin itibar ve tanınırlığının, %31'i ise bölgedeki turizm sektörünün hizmet kalitesinin arttığı görüşündedir (Şekil 65).

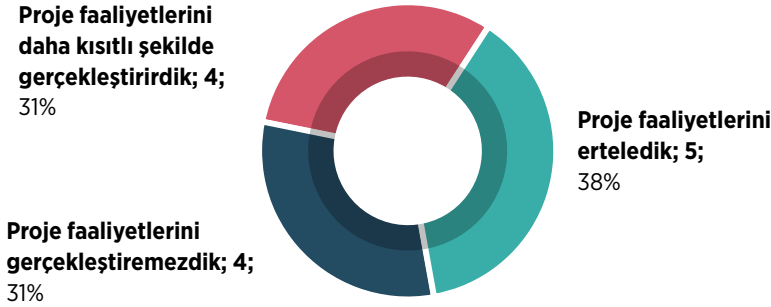
Şekil 65. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projelerinin Bölgeye Etkileri, n=13

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Mali Destek Programı yararlanıcılarının %31'i destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini hiç gerçekleştiremeyeceklerini belirtmiştir. Geri kalan %38'i öteleyerek, %31'i ise daha düşük bütçe ile gerçekleştirebileceklerini ifade etmiştir. Bu tespitler yararlanıcıların büyük kısmına (%69) programın özellikle süre ve kapsam açısından önemli bir fayda sağladığını ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığını ortaya koymaktadır (Şekil 66).

Şekil 66. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=13

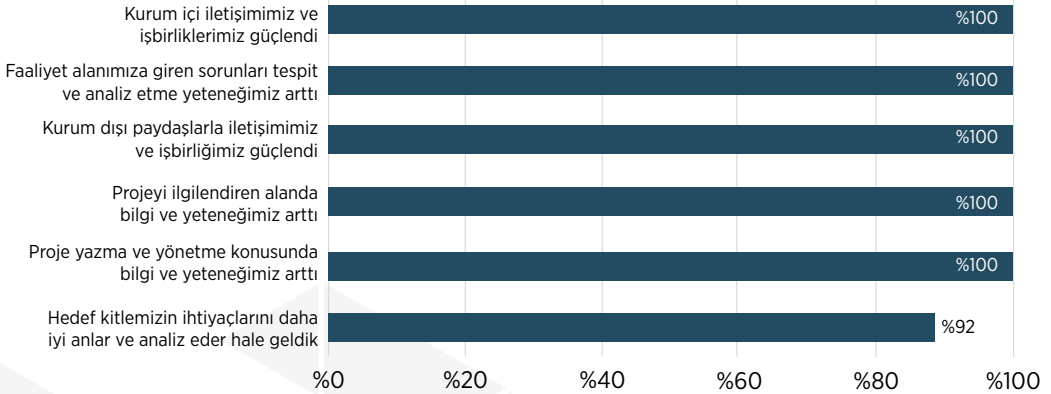
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.3.5. Sürdürülebilirlik

Davranışsal Artımsallık

Projeyle elde edilen davranışsal kazanımlar, projenin yararlanıcılara etkilerinin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Program yararlanıcısı kurumların tamamı (%100) projelerinin kurumlarında yeni ve farklı bir uygulama, yaklaşım ya da davranışsal bir değişime neden olduğunu belirtmiştir (Şekil 67).

Şekil 67. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=13

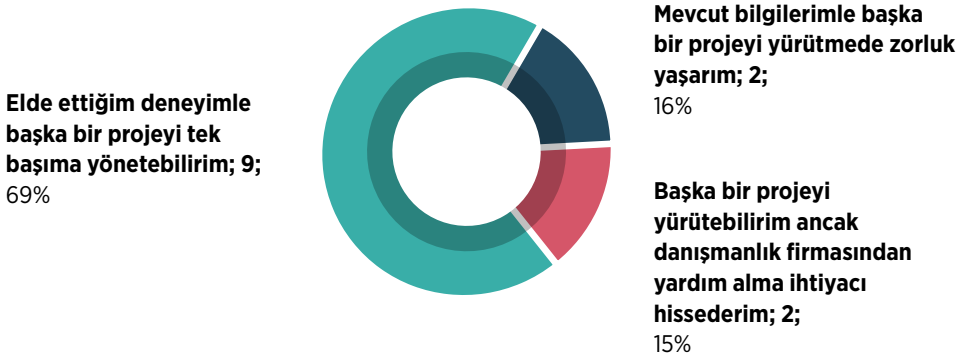

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri;

Proje Yönetme Kapasitesi

Mali Destek Programı yararlanıcılarının büyük kısmı (%84), Ajans destekli projelerinde elde ettikleri deneyimle kendi başlarına ya da bir danışman desteğiyle başka bir proje yürütebileceklerini belirtmiştir. Bu kapsamda danışmanlık desteğine ihtiyaç duyan yararlanıcıların oranı daha düşüktür (%15) (Şekil 68).

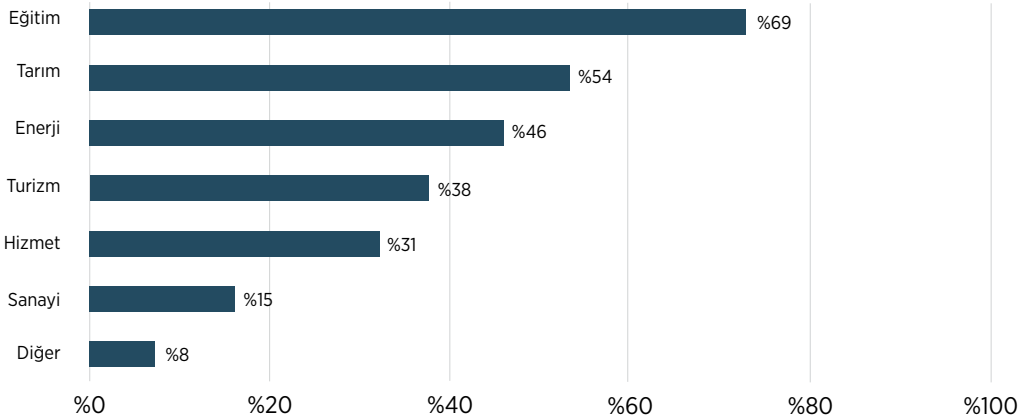
Şekil 68. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projelerinden Elde Ettikleri Deneyim ile Başka Proje Yürütebilme Durumları, n=13

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların büyük kısmı (%92), ihtiyaçlarına uygun bir desteğin açılması halinde Ajans'a tekrar destek başvurusunda bulunacaklarını belirtmiştir. Ahiler Kalkınma Ajansı'ndan hibe desteği beklenen alanların başında eğitim projeleri gelmektedir (%69). Bunu tarım ve enerji konuları takip etmektedir (Şekil 69)

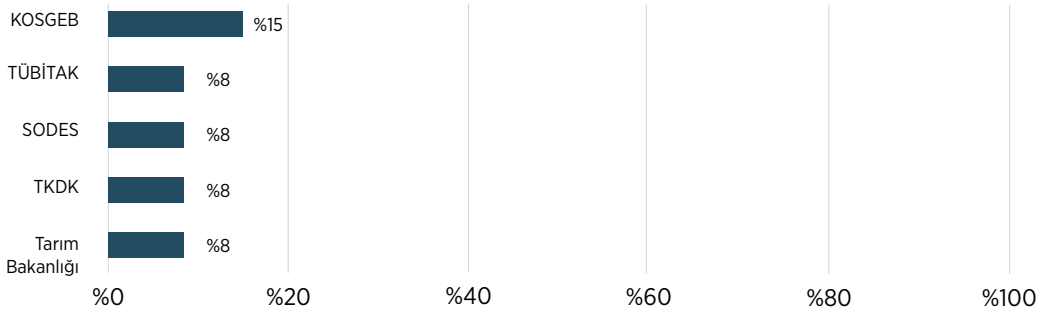
Şekil 69. Ankete Katılan Yararlanıcıların Ajans'tan Hibe Beklediği Proje Alanları, n=13

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların %31'i, Ahiler Kalkınma Ajansı desteğinden sonra başka kurumların desteklerine de başvurmuştur. Bu kurumların içinde KOSGEB desteği ilk sıradadır (%15). TÜBİTAK, SODES, TKDK ve Tarım Bakanlığı gibi diğer kurumların destek programlarına da 1'er yararlanıcı tarafından başvurulmuştur (Şekil 70).

Şekil 70. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Başvurusu Yaptıkları Kurumlar, n=13

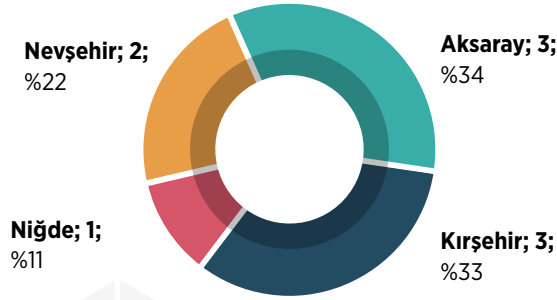

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.4. 2011 Yılı İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı

2011 Yılı İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı kapsamında 13 proje tamamlanmış olsa da 9 yararlanıcıya ulaşıp anket yapılmıştır (%69). Program kapsamında bölgedeki tüm illerden en az 2 firma destek almıştır fakat Kırıkkale'deki yararlanıcılarla anket yapılamamıştır. Diğer illerdeki yararlanıcıların ise temsiliyeti sağlanmış, Kırşehir ve Aksaray'da yararlanıcıların tümü ile görüşülmüştür (her iki ilde de %33) (Şekil 71).

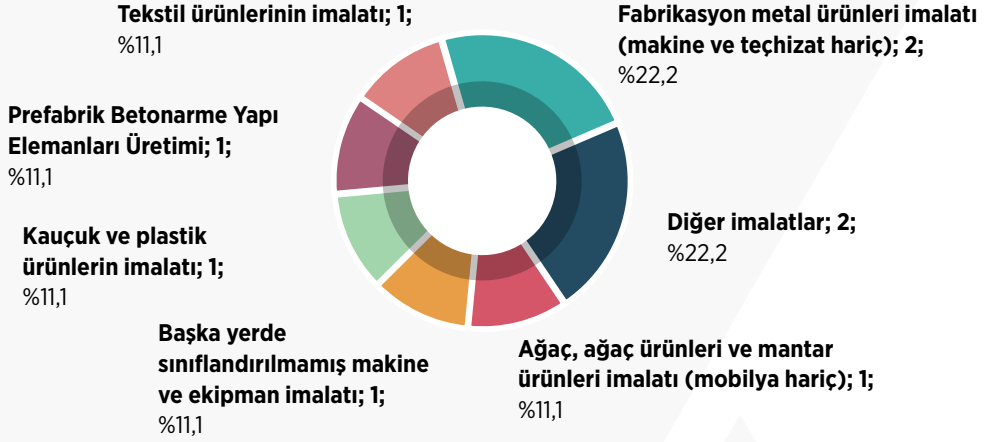
Şekil 71. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=9

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Anket yapılan işletmelerin büyük kısmı OSB'lerde (%89), geri kalan bir işletme ise (%11) Küçük Sanayi Sitesinde faaliyet göstermektedir. Yararlanıcılar, büyük oranda fabrikasyon metal ürünleri imalatı ve diğer imalatlar sektöründe faaliyet göstermektedir (her bir sektörden 2 işletme). Görüşülen diğer işletmelerin her biri farklı sektörden olup tamamı imalat işletmesidir (Şekil 72).

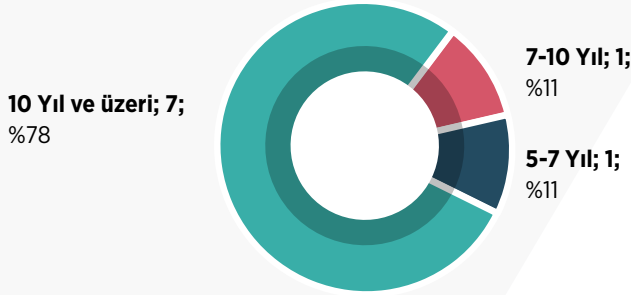
Şekil 72. Ankete Katılan Yararlanıcıların Sektörlerine Göre Dağılımı, n=9

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Görüşülen işletmelerin en gencinin 5-7 yıldan önce kurulmuş olduğu dikkat çekmektedir. Yararlanıcı işletmelerin büyük kısmı (%78) 10 yıl ve üzerinde tecrübeye sahiptir (Şekil 73). Faaliyet alanı tecrübeleri ticari tecrübeleri ile neredeyse aynı olmakla birlikte, 10 yıl ve üzerinde tecrübeye sahip olan iki işletmenin faaliyet alanı tecrübesi 3 yıl ve altında olarak belirtilmiştir.

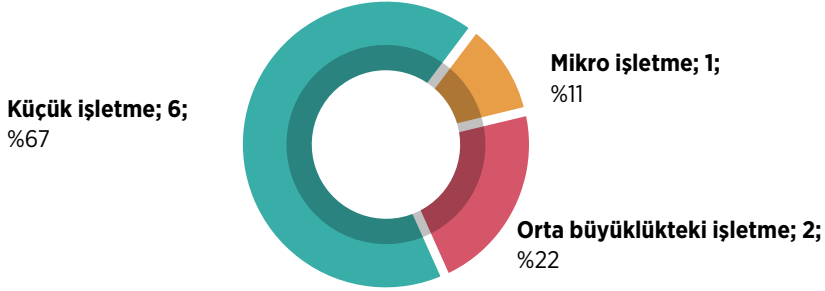
Şekil 73. Ankete Katılan Yararlanıcıların Toplam Ticari Tecrübesi, n=9

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcı işletmelerin büyük kısmı (%67) destek aldıkları dönemde küçük işletme statüsündedir. Bunu %22 oranı ile orta büyüklükteki işletmeler ve %11 oranı ile mikro işletmeler takip etmektedir (Şekil 74). İşletmelerin yarısından fazlası (%55) destek aldıktan sonra büyümüş, %33'ü mikro işletmeden küçük ölçekli işletme statüsüne, %22'si ise küçük ölçekli işletmeden orta ölçekli işletme statüsüne geçmiştir. Geri kalanı (%45) aynı ölçekte faaliyetlerine devam etmiştir.

Şekil 74. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Önceki Ölçekleri, n=9

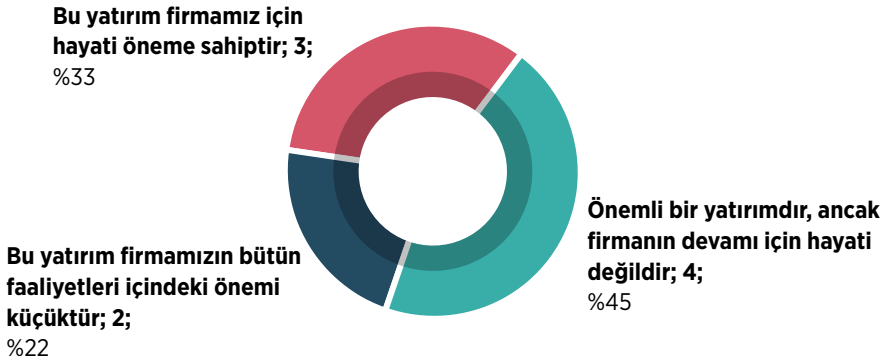
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.4.1 İlgililik

Programın Yararlanıcıların İhtiyaçlarıyla Uyumu

Yapılan saha çalışmalarına göre yararlanıcıların ortalama %78'i 2011 Yılı İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı kapsamındaki proje yatırımlarını, firmalarının faaliyetleri için önemli görmekte, hatta %33'ü firma için hayati öneme sahip olduğunu düşünmektedir (Şekil 75).

Şekil 75. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yatırımları Hakkında Görüşleri, n=9

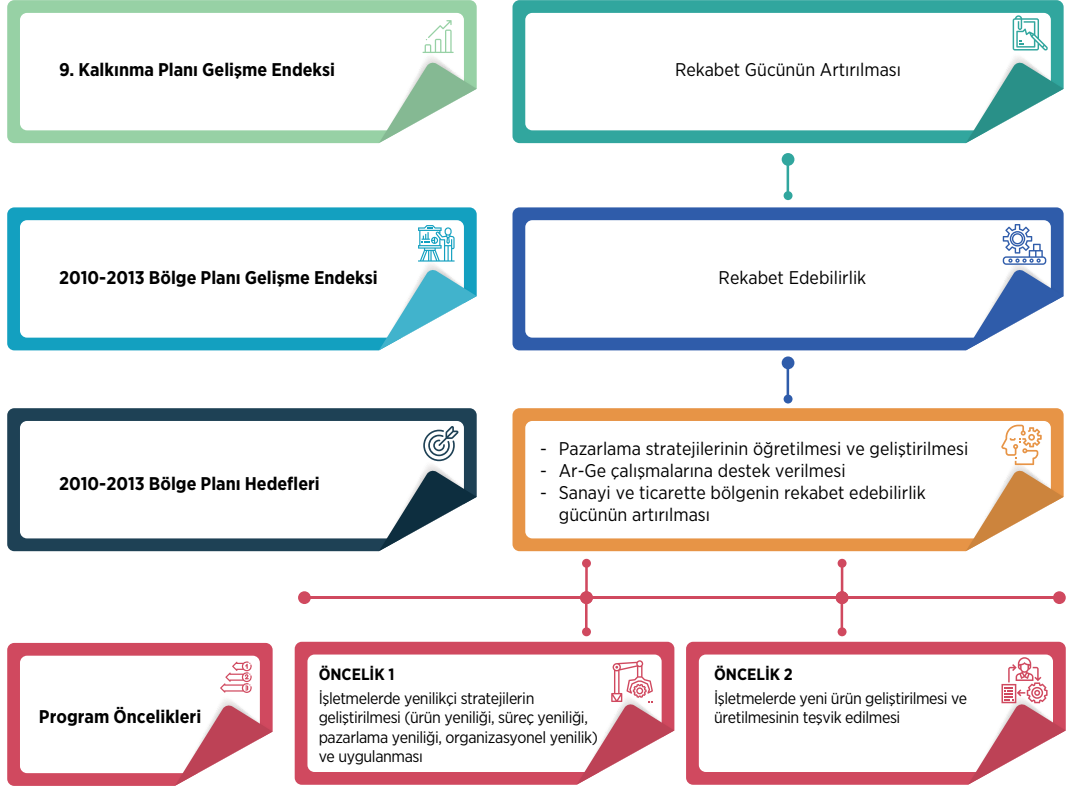

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programların Bölgesel ve Ulusal Politikalar ile Uyumu

2011 Yılı **İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi** Mali Destek Programı'nın amaç ve önceliği, ulusal politikaların ön planda tuttuğu ve bu politikaların başarıyla uygulanması için bölgesel düzeyde hassasiyetle ele alınan stratejik hedefler doğrultusunda belirlenmiştir. 2011 Yılı **İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi** Mali Destek Programı temel olarak 2007-2013 Dönemi Dokuzuncu Kalkınma Planı ve 2010-2013 TR71 Bölge Planındaki hedefler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Mali Destek Programı'nın amaç ve önceliklerinin dayandığı ulusal ve bölgesel planlardaki gelişme eksenleri ve hedeflere, programların başvuru rehberlerinde yer verilmiştir. Programda 5449 sayılı Kanun hükümleri ve Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'ndeki hükümler esas alınmıştır. Programın amaç ve önceliklerinin, ulusal ve bölgesel politika belgelerindeki hangi gelişme eksen ve hedeflerine bağlı olarak belirlendiği, Şekil 76'da sunulmaktadır.

Şekil 76. 2011 Yılı İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi

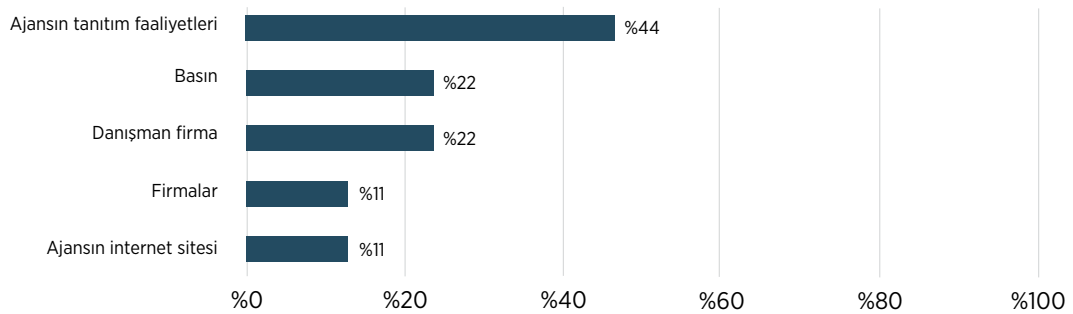

6.3.4.2. Etkinlik

Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları

Program tanıtımında en etkili yöntemin öncelikle Ajans tarafından gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri (%44) olduğu, basın ve danışman firmaların program tanıtımında aynı derecede etkiye sahip olduğu görülmektedir (her biri %22) (Şekil 77).

Şekil 77. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=9

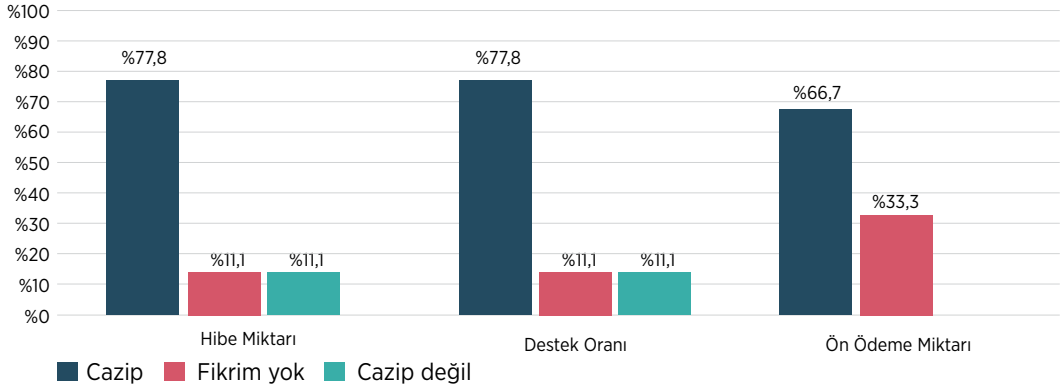

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmeleri

Yararlanıcıların %78'i programı hibe miktarı, %78'i destek oranı ve %67'si ise ön ödeme miktarı açısından cazip bulmuştur (Şekil 78). Ön ödeme miktarı konusunda yararlanıcıların %33'ü fikrinin olmadığını belirtmiş olup bu nedenle memnuniyet oranı daha düşük olarak çıkmıştır. Yararlanıcılar tarafından sağlanan eş finansman büyük oranda öz kaynaklardan oluşmakta (%69), bunu banka kredisi (%25) ve diğer kaynaklar takip etmektedir (%6).

Şekil 78. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=9

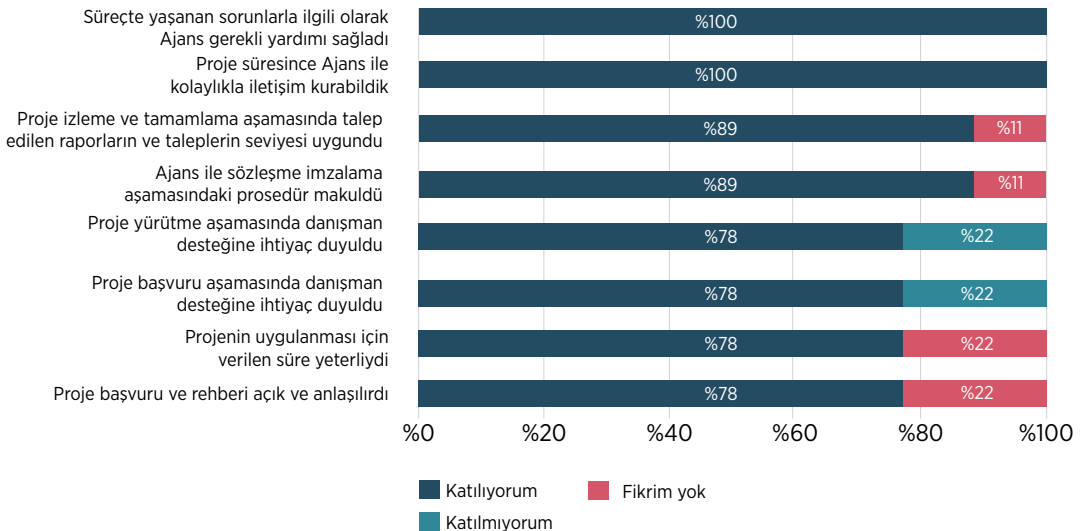

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Program Başvuru Süreçlerine Dair Görüşleri

Program başvuru ve değerlendirme süreçleri ele alındığında, işletmelerde süreçlerin uygunluğu konusunda olumlu görüşün hakim olduğu görülmektedir. Yararlanıcıların tamamı (%100) proje süresince Ajans ile kurdukları iletişim ve Ajans'ın süreçte gerekli yardımı sağlaması konusunda olumlu görüş bildirmiştir. Ajans ile sözleşme imzalama aşamasındaki prosedürlerin makullüğü ile proje süresince talep edilen raporların ve taleplerin seviyesi de büyük oranda (%89) makul karşılanmıştır. Yararlanıcıların %78'i proje başvuru ve yürütme sürecinde danışman desteği almıştır. Proje başvuru ve rehberlerinin açıklık ve anlaşılabilirliği ile projenin uygulanması için verilen sürenin yeterliliği konularında nispeten olumlu görüş oranı daha düşüktür (%78) (Şekil 79).

Şekil 79. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlişkin Görüşleri, n=9

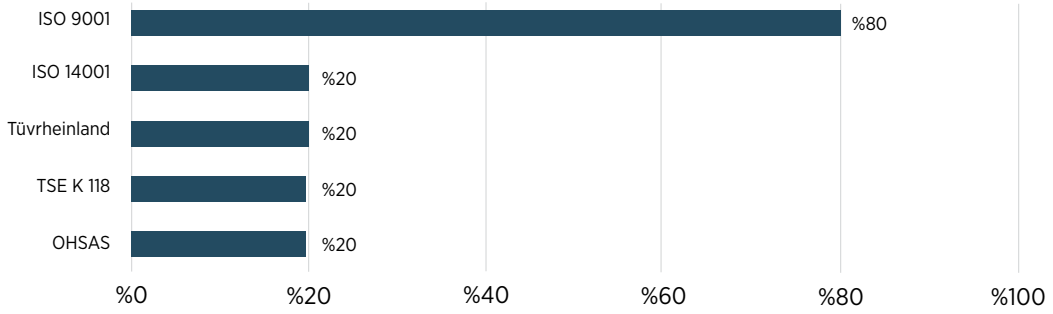
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.4.3. Etkililik

Programın Çıktıları

Program sayesinde yararlanıcıların elde ettikleri çıktıların başında eğitim almış personel ve alınan kalite ve yönetim sistem belgesinin geldiği görülmektedir (yararlanıcıların %56'sı-5 işletme). Eğitim alan işletmelerin ortalama olarak 5 personeli 13 saatlik eğitim almıştır. Alınan belgelerin başında ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi Belgesi gelmektedir (4 yararlanıcı). ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi Belgesi, OHSAS 18001 Belgesi İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Belgesi, TÜV Rheinland ve TSE K 118 Ön Dökümlü Betonarme Yapı Elemanları Belgeleri de 1'er yararlanıcı tarafından alınmıştır (Şekil 80).

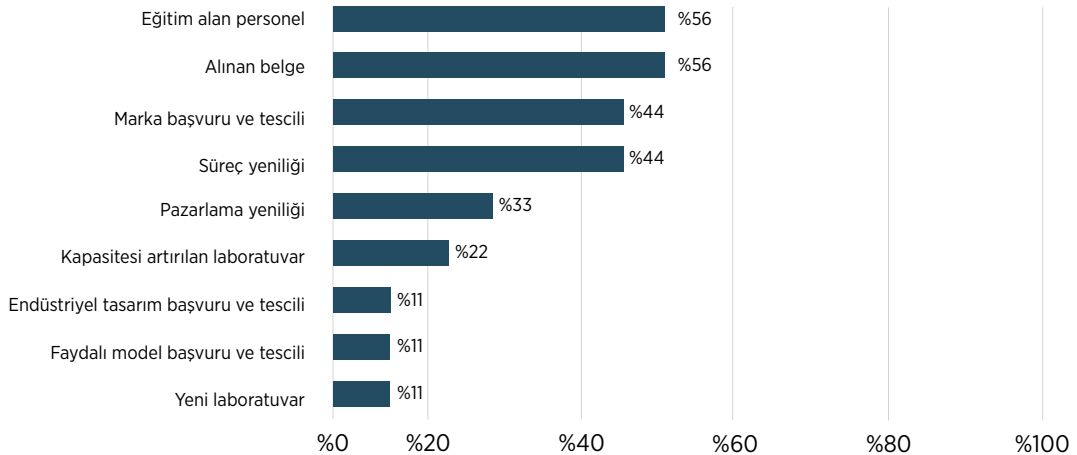
Şekil 80. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeleri Kapsamında Aldıkları Belgeler, n=5

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların %44'ü (4 işletme) projeleriyle üretim teknikleri, muhasebe, bilgi işlem alanlarında süreç yeniliği, %33'ü ise (3 işletme) yeni ambalaj ve ürün modelini kapsayan pazarlama yeniliği gerçekleştirmiştir. Yararlanıcı işletmelerin yine %44'ü (4 işletme) projelerinden sonra tescilli markaya, 1 işletme de tescilli faydalı model ve endüstriyel tasarıma sahip olmuştur. Bu bir işletme 5 faydalı model başvurusunda bulunmuş ve 2'sinin tescilini almış, 3 endüstriyel tasarım başvurusunda bulunmuş ve 2'sinin tescilini almış, 9 marka başvurusunda bulunmuş ve tamamının tescilini almıştır. Bu işletme tescil ettirdiği faydalı modelin seri üretimine de başlamıştır. Program sonunda 4 yararlanıcı tarafından başvurusu yapılan ve tescilli alınan marka sayısı 15'tir. Bunun yanında, yararlanıcıların %11'i (1 işletme) projesi ile laboratuvar kurmuş, %22'si (2 işletme) ise mevcut laboratuvarlarını modernize etmiştir.

Şekil 81. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=9

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Program Kapanış Raporu'ndaki verilere göre projeler kapsamında 28 kişiye istihdam sağlanmış, 13 üretim hattı tesis edilmiş, 59 makine/ekipman alınmış, 5 fuara katılım sağlanmış, 18 eğitim düzenlenmiş ve 5 kurumsal yazılım sistemi kurulmuştur.

Tablo 30. Program Kapanış Raporu'ndaki Program Çıktıları

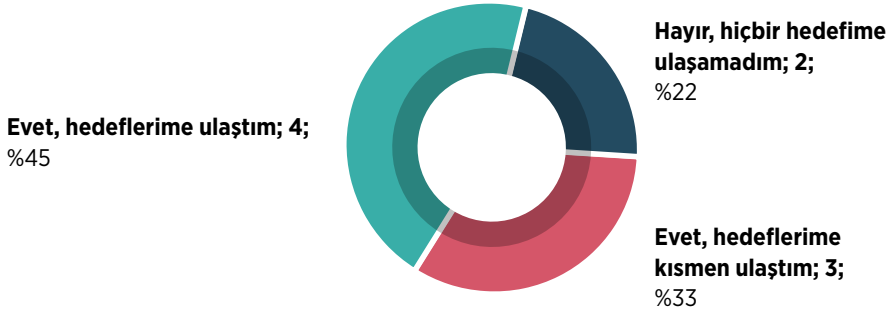
Program Çıktısı	Çıktı Sayısı
Alınan ekipman, malzeme sayısı	59
Proje kapsamında istihdam	28
Düzenlenen eğitim/ danışmanlık faaliyeti	18
Tesis edilen üretim hattı (adet)	13
Kurumsal sistem yazılımı/ programı (adet)	6
Katılım sağlanan fuar, organizasyon vb.	5

Kaynak: Program Kapanış Raporu, AHİKA

Programın Sonuçları

Yararlanıcıların %22'si projeleri sonucunda hiçbir hedeflerine ulaşamadıklarını belirtmiştir. Geri kalan %33'ü kısmen ve %45'i ise tamamen hedeflerine ulaştığını söylemiştir (Şekil 82).

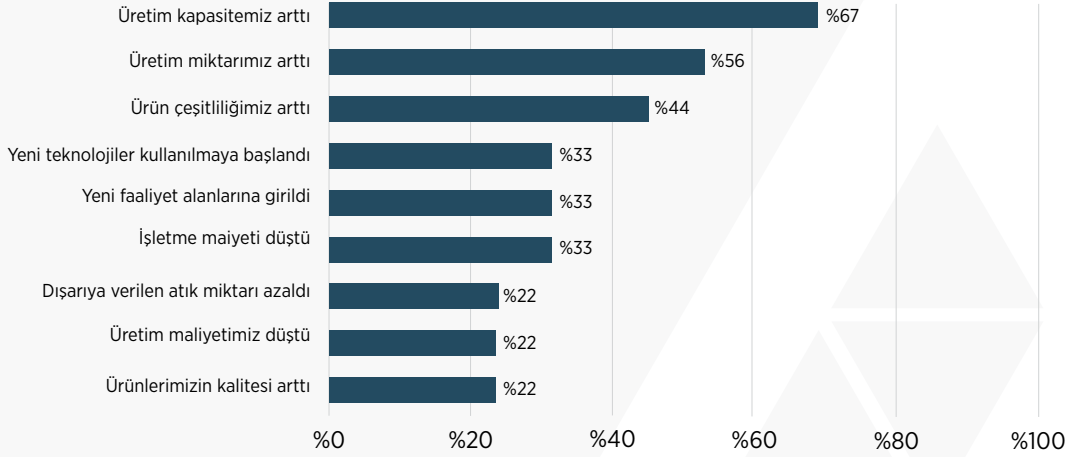
Şekil 82. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hedeflerine Ulaşma Durumu, n=9

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Gerçekleştirilen anket çalışması kapsamında yararlanıcıların proje sonunda elde ettikleri sonuçlar da değerlendirilmiştir. Buna göre program çıktılarının yararlanıcılar üzerinde oluşturduğu en büyük sonucun üretim kapasitesi ve miktarında artış olduğu görülmektedir. Yararlanıcıların %67'si program sonunda kapasitelerinde artış, %56'sı ise üretim miktarında artış olduğunu söylemiştir. Yeni teknolojilerin kullanılmaya başlanması ile maliyet azalışı ve kalite artışı da yine işletmelerdeki sonuçlar arasındadır (yararlanıcıların %22'si ile %33'ü arasında) (Şekil 83).

Şekil 83. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=9

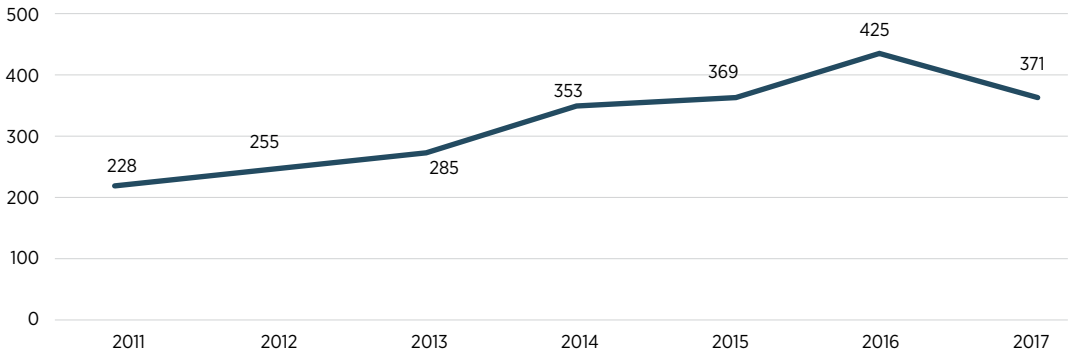
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.4.4. Etki

Personel Sayısı

Program yararlanıcılarının sürekli personel sayılarında destekten sonraki 6 yıl içinde istikrarlı bir artış görülmüş (yıllık ortalama %9), özellikle 2014'te sürekli personel sayısı yıllık %24 artış göstermiştir. 2017 yılında yıllık %13 düşüş yaşanarak sürekli personel sayısı 2015 ortalamasına gerilemiştir. Yararlanıcıların desteğe başvurdıkları yıl sürekli personel sayıları ortalama 25 iken 2017 yıl sonu itibarıyla 41'e, toplam personel sayıları ise 228'den 371'e yükselmiştir (Şekil 84).

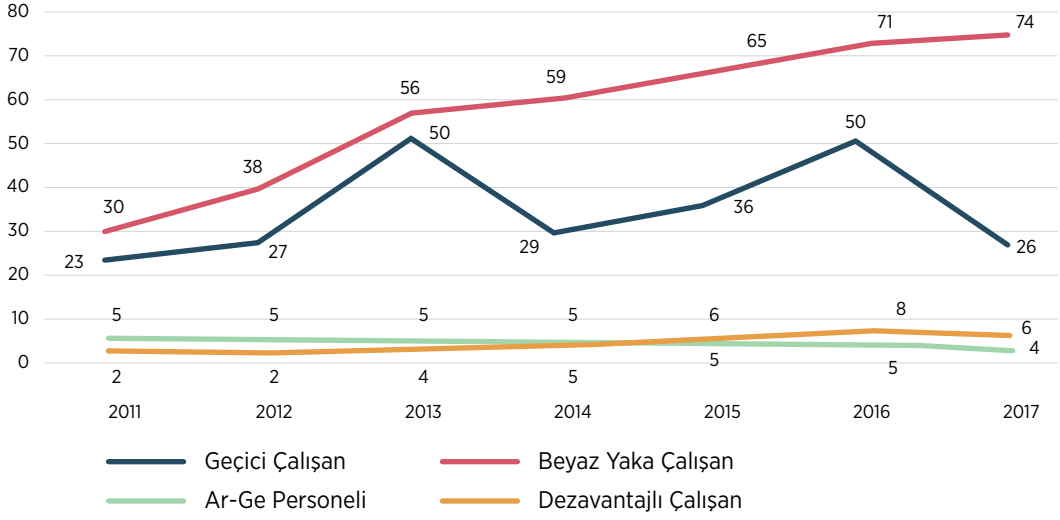
Şekil 84. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Sürekli İstihdam Sayıları, n=9

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

İşletmelerin geçici personel sayılarında düzenli bir artış görülmemiş, destekten sonraki yıl iki katına çıkarsa da (ortalama 6 personel) sonrasında düşüş yaşanmış ve destek öncesi sayıya dönmüştür. Yararlanıcı işletmelerin beyaz yaka personel sayılarında yıllar itibarıyla düzenli bir artış yaşanmış (yıllık ortalama %17), destekten önce işletme başına 3 beyaz yaka personel varken bu sayı 2017'de 8'e çıkmıştır. En fazla artışın destekten sonraki yıl olan 2013'te yaşandığı görülmektedir. Yararlanıcı işletmelerde Ar-Ge personeli ve dezavantajlı personel sayısında kayda değer bir artış yaşanmamıştır (Şekil 85).

Şekil 85. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam İstihdam Sayıları, n=9

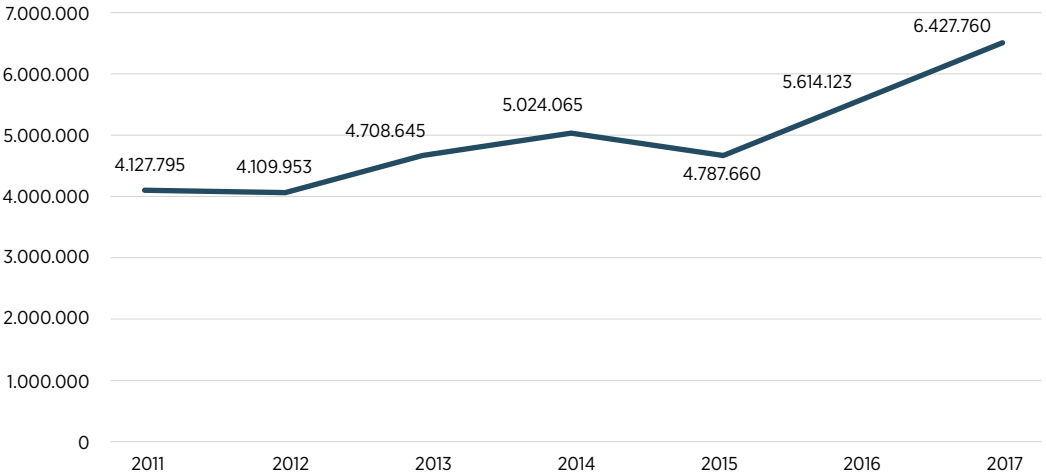

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Üretim Kapasitesi

Yararlanıcı işletmelerin **üretim** kapasitelerinde destekten sonraki 6 yıl içinde istikrarlı bir artış görülmüş (yıllık ortalama %8), özellikle projelerin bittiği yıl olan 2013'te üretim kapasitesi yıllık %14 artış göstermiştir. 2016 ve 2017 yıllarında da artış devam etmiş ve 8 işletmenin toplam üretim kapasitesi yıllık yaklaşık 6,5 milyon adete ulaşmıştır (Şekil 86).

Şekil 86. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Üretim Kapasiteleri (adet), n=8*

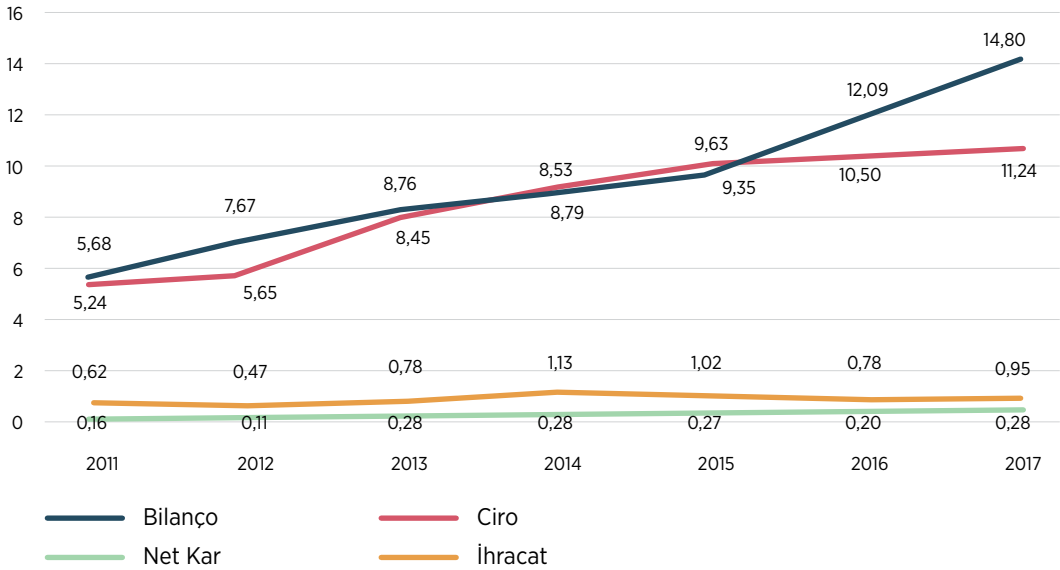
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

*Bir işletme üretim kapasitesini ton bazında verdiği için grafiğe dahil edilememiştir.

Satışlar, Kâr ve İhracat

Yararlanıcı işletmelerden projeye başvurdıkları yıldan 2017 yılına kadar olan süre için toplam satışlar (ciro), bilanço varlığı, ihracat ile net kâr-zarar tutarları hakkında bilgi alınmıştır. Elde edilen tüm tutarlar, kamu sabit sermaye yatırım ve dış para deflatörleri kullanılarak 2017 fiyatları ile hesaplanmış, böylece enflasyon etkisinden arındırılmıştır.¹⁰ Elde edilen sağlıklı verilere göre 2011 yılından 2017'ye kadar yararlanıcı işletmelerin yıllık ortalama satış tutarları %15, bilanço değerleri %18, ihracatları %12 ve net kârları %24 oranında artmış; satış rakamı ortalama 11,24 milyon TL'ye, ihracat tutarı 950.000 TL'ye, kâr tutarı 280 bin TL'ye, bilanço değerleri ise 14,80 milyon TL'ye ulaşmıştır. Oransal olarak bilançoda en fazla artışın, projeye alınan makine ve cihazlara bağlı olarak 2011 yılında yaşandığı görülmektedir. Alınan ekipmanların satışlar, ihracat ve net kâra etkisi 2012 yılında ortaya çıkmış, bu yıl satışlarda %55, net kârda %65 ve ihracatta %65 artış görülmüştür. Sonraki yıllarda satışlar daha istikrarlı şekilde artarken ihracatta 2 yıl üst üste (2015 ve 2016), kâr rakamlarında ise 3 yıl üst üste (2014-2016 arası) düşüş yaşanmış, 2017'de tekrar toparlanma sağlanmıştır. Firmaların kârları oransal olarak daha fazla artsa da, firmaların kârlılık oranları destek öncesine göre değişmemiş, 2017'de %3 olarak kalmıştır. İhracatın ciro içindeki payı 2011 yılında %12 iken 2017 yılında %8'e düşmüştür (Şekil 87).

Şekil 87. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Bilanço, Satış Hasılatı, İhracat ile Net Kâr veya Zarar Ortalamaları (milyon TL), (Bilanço, ciro, net kâr veya zarar verileri için n=8, ihracat için n=9)

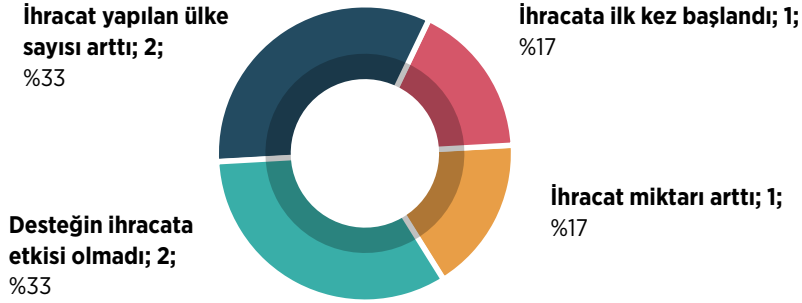

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Anket yapılan işletmelerin çoğu (%67) ihracat yapmaktadır. İhracat yapan işletmelerin yine %67'si programın ihracatlarına olumlu etkiye bulunduğunu; 1 işletme ilk kez ihracat yapmaya başladığını, 1 işletme ihracat miktarının, 2 işletme de ihracat yapılan ülke sayısının arttığını belirtmiştir. İhracat yapan işletmelerin geri kalanı ise (%33), programın ihracatlarına herhangi bir etkisinin olmadığını belirtmiştir (Şekil 88). İhracat yapılan pazarların başında Asya pazarı gelmektedir (%45). Bunu Avrupa ve Afrika pazarları izlemektedir (%33 ve %22) (Şekil 89). İhracat yapan 6 işletmenin 2011'de ihracat yaptığı ülke sayısı 56 iken 2017 yıl sonu itibarıyla 80'e yükselmiştir.

¹⁰ <http://www2.kalkinma.gov.tr/kamuyat/deflator.html>

Şekil 88. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projelerinin İhracatlarına Etkisi, n=6

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Şekil 89. Ankete Katılan Yararlanıcıların İhracat Yaptıkları Pazarlar , n=6

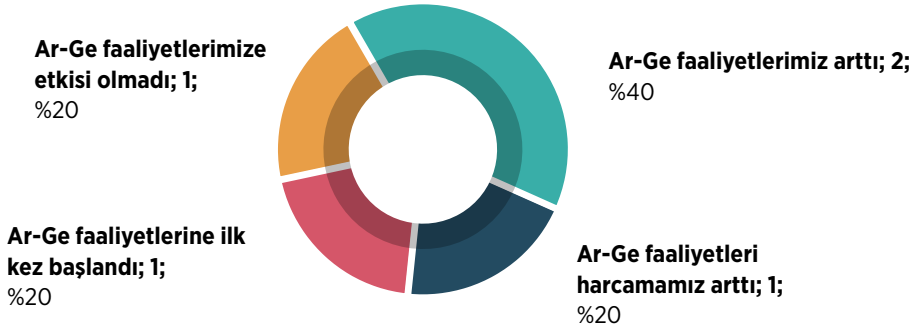

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Ar-Ge

Anket yapılan işletmelerin %56'sı Ar-Ge yaptığını belirtmiştir. Ar-Ge yapan işletmelerin %20'si desteğin Ar-Ge faaliyetlerine etkisi olmadığını belirtmiş (1 işletme), %40'ı Ar-Ge faaliyetlerinin arttığını, %20'si Ar-Ge harcamalarının arttığını, geri kalan %20'si ise ilk defa Ar-Ge yapmaya başladıklarını belirtmiştir (Şekil 90).

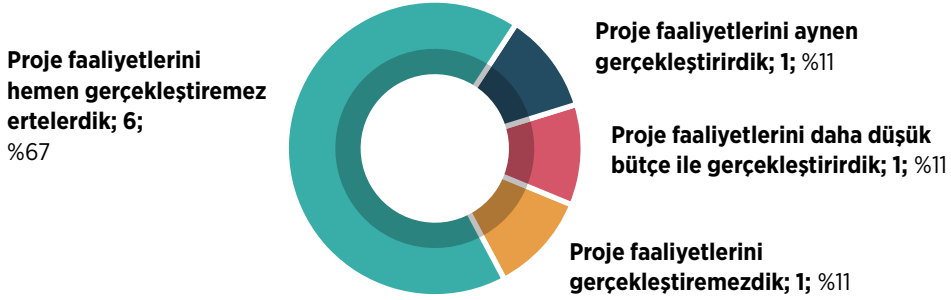
Şekil 90. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projelerinin Ar-Ge Faaliyetlerine Etkisi, n=5

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Mali Destek Programı yararlanıcılarının %11'i destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini aynen gerçekleştirebileceklerini belirtmiş, geri kalanı öteleyerek (%67), daha düşük bütçe ile (%11) ile gerçekleştirebileceklerini belirtmiştir. Destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini hiç gerçekleştiremeyeceğini belirten yararlanıcıların oranı %11'dir. Buradan yararlanıcıların büyük kısmına (%87) programın özellikle süre ve kapsam açısından önemli bir fayda sağladığını ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığını ortaya koymaktadır.

Şekil 91. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=9

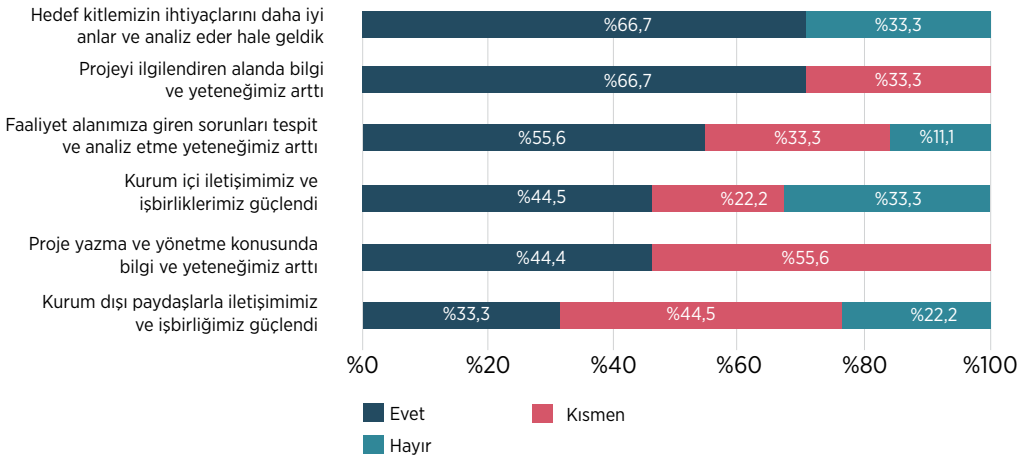
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.4.5. Sürdürülebilirlik

Davranışsal Artımsallık

Projeyle elde edilen davranışsal kazanımlar, projenin yararlanıcılara etkilerinin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Program yararlanıcısı işletmelerin tamamı (%100) projelerinin kurumlarında yeni ve farklı bir uygulama, yaklaşım ya da davranışsal bir değişime neden olduğunu belirtmiştir. En fazla gözlenen davranışsal değişiklikler, yararlanıcıların projelerini ilgilendiren alanda (%100), proje yazma ve yönetme konusunda (%100) ve faaliyet alanlarına giren sorunları tespit ve analiz etmede (%89) bilgi ve yetenek artışı olarak kendini göstermektedir. Kurum içi (%66) ve kurum dışında (%77) iletişim ve işbirliklerinde güçlenme de görülen davranışsal kazanımlar içindedir (Şekil 92).

Şekil 92. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=9

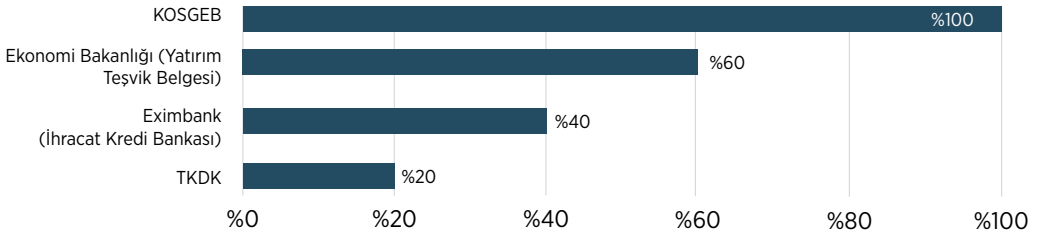

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Proje Yönetme Kapasitesi

Yararlanıcıların %56'sı, Ahiler Kalkınma Ajansı desteğinden sonra başka kurumların desteklerine de başvurmuştur. Bu kurumlar içinde KOSGEB ilk sıradadır (%100). Bunu Ekonomi Bakanlığı (%60), Eximbank (%40) ve TKDK (%20) destekleri izlemektedir (Şekil 93).

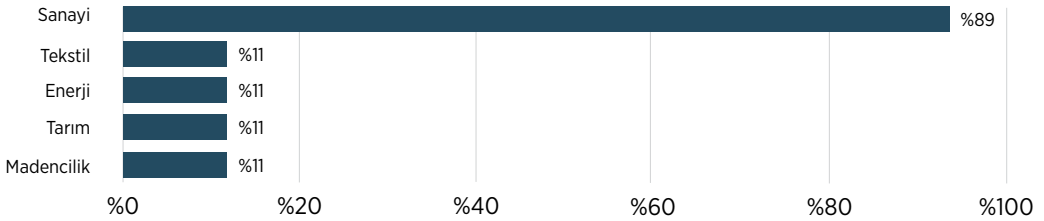
Şekil 93. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Başvurusu Yaptıkları Kurumlar, n=9

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Ahiler Kalkınma Ajansı'ndan hibe desteği beklenen alanların başında sanayi projeleri gelmektedir (%89). Yararlanıcıların %11'i tekstil, enerji, tarım ve madencilik alanlarında da hibe destekleri talep etmiştir (Şekil 94).

Şekil 94. Ankete Katılan Yararlanıcıların Ajans'tan Hibe Beklediği Proje Alanları, n=9

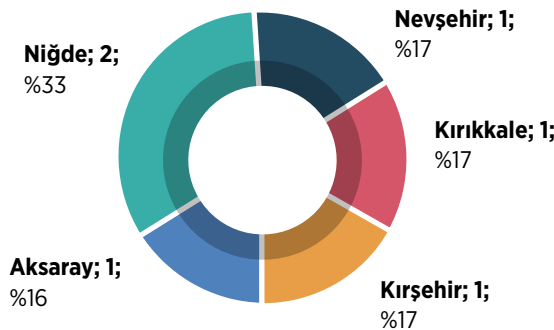

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.5. 2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı

2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı kapsamında 7 proje tamamlanmış olsa da 6 yararlanıcıya ulaşıp anket yapılmıştır. Yararlanıcıların başvuru yaptıkları illerle paralellik gösterecek şekilde, anketlerle tüm illerden temsiliyet sağlanmıştır. Niğde'den 2, diğer illerden ise 1'er yararlanıcı ile görüşülmüştür (Şekil 95).

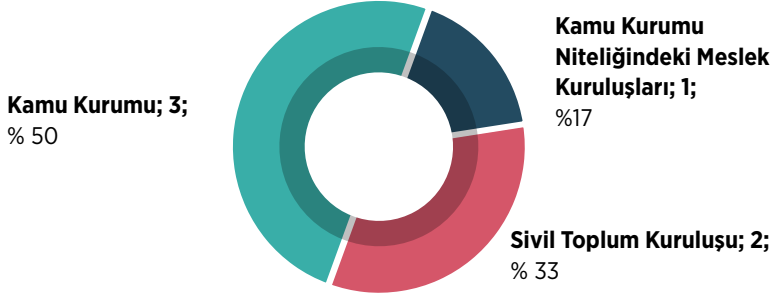
Şekil 95. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=6

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Tüm kurum türlerinden yararlanıcılar ankette kapsamıştır. Anket yapılan yararlanıcıların yarısını (%50) kamu kurumları, %33'ünü STK'lar ve geri kalanını kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları oluşturmaktadır (%17) (Şekil 96).

Şekil 96. Ankete Katılan Yararlanıcıların Kurum Türlerine Göre Dağılımı, n=6

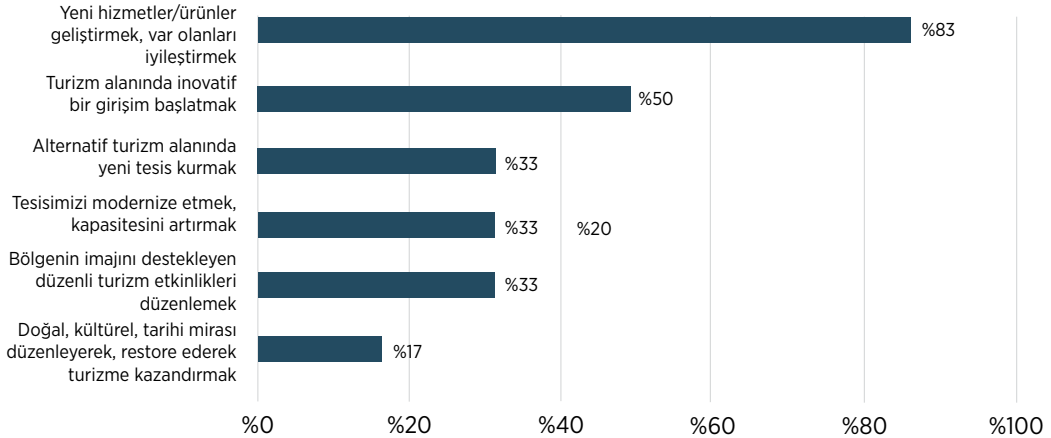
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.5.1. İlgililik

Yararlanıcıların Programa Başvurma Nedenleri

Yararlanıcıların programa başvurma amaçlarının, programların amaç ve öncelikleriyle uyumlu olduğu görülmektedir. Yararlanıcıların programa başvurmalarındaki en önemli sebep (%83), yeni hizmetler/ürünler geliştirmek veya var olanları iyileştirmek olarak öne çıkmaktadır. İkinci önemli sebep ise (yararlanıcıların %50'si) turizm alanında inovatif girişimler başlatmak olarak belirtilmiştir.

Şekil 97. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programa Başvurma Nedenleri, n=6

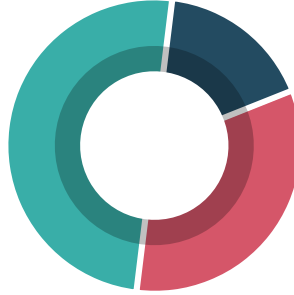
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Yararlanıcıların İhtiyaçlarıyla Uyumu

Yapılan saha çalışmalarına göre yararlanıcıların %83'ü 2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı kapsamındaki proje yatırımlarını, kurumlarının faaliyetleri için önemli görmekte, hatta %33'ü kurum için hayati öneme sahip olduğunu düşünmektedir (Şekil 98).

Şekil 98. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yatırımları Hakkında Görüşleri, n=6

Önemli bir yatırımdır, ancak kurumun devamı için hayati değildir; 3;
%50

Bu yatırımın kurumumuzun bütün faaliyetleri içindeki önemi küçüktür; 1;
%17

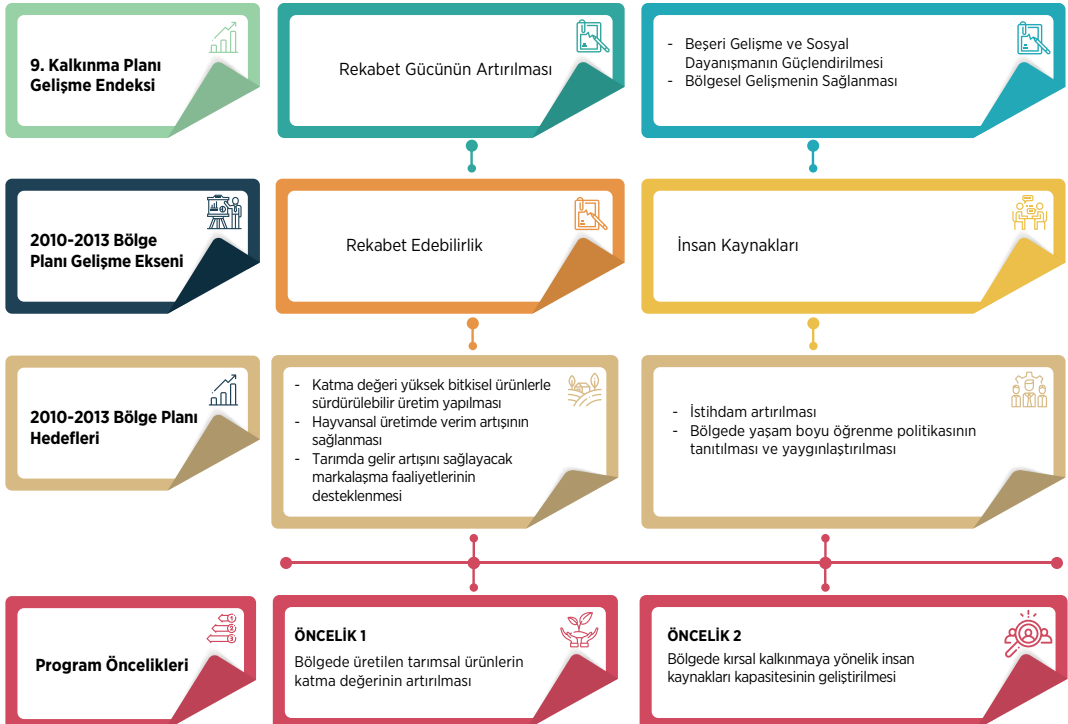
Bu yatırım kurumumuzun devamı için hayati öneme sahiptir; 2;
%33

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programların Bölgesel ve Ulusal Politikalar ile Uyumu

2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı'nın amaç ve önceliği, ulusal politikaların ön planda tuttuğu ve bu politikaların başarıyla uygulanması için bölgesel düzeyde hassasiyetle ele alınan stratejik hedefler doğrultusunda belirlenmiştir. 2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı temel olarak 2007-2013 Dönemi Dokuzuncu Kalkınma Planı ve 2010-2013 TR71 Bölge Planındaki hedefler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Mali Destek Programı'nın amaç ve önceliklerinin dayandığı ulusal ve bölgesel planlardaki gelişme eksenleri ve hedeflere, programların başvuru rehberlerinde yer verilmiştir. Programda 5449 sayılı Kanun hükümleri ve Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'ndeki hükümler esas alınmıştır. Programın amaç ve önceliklerinin, ulusal ve bölgesel politika belgelerindeki hangi gelişme eksenine ve hedeflerine bağlı olarak belirlendiği, Şekil 99'da sunulmaktadır.

Şekil 99. 2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi

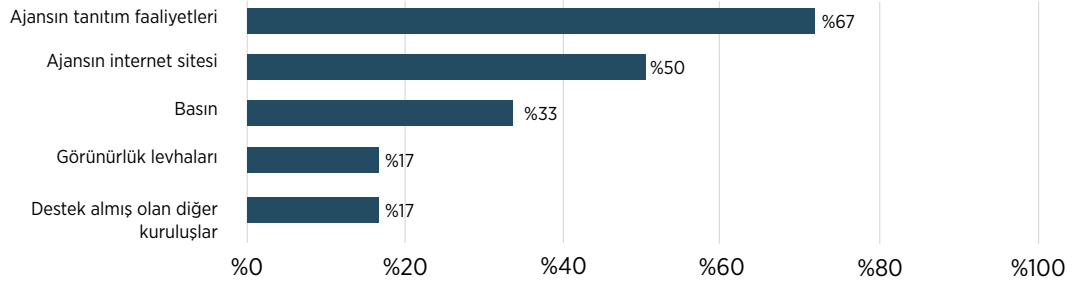

6.3.5.2. Etkinlik

Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları

Program tanıtımında en etkili yöntemin öncelikle Ajans tarafından gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri (%67), daha sonra ise Ajans'ın web sitesi (%52) ve basın (%33) olduğu görülmektedir (Şekil 100).

Şekil 100. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=6

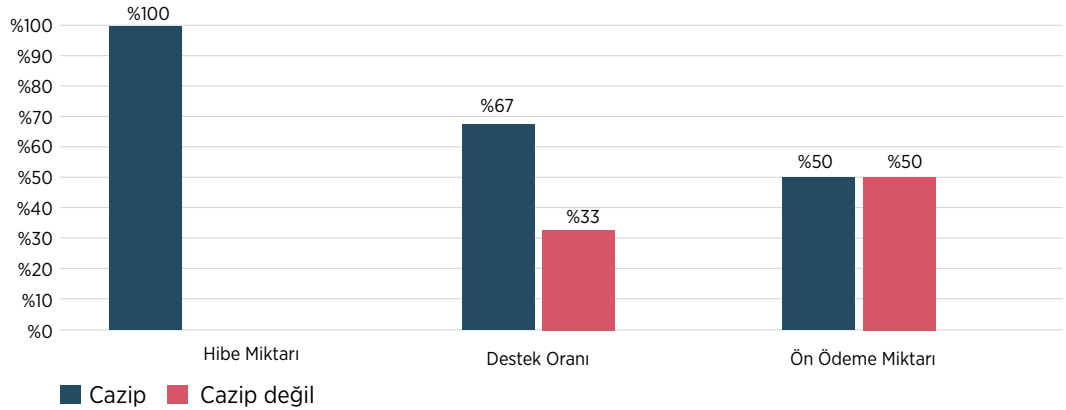

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmeleri

Yararlanıcıların tamamının (%100) destek kapsamındaki hibe tutarını cazip bulduğu görülmektedir. Destek oranı konusunda yararlanıcıların büyük kısmı olumlu görüş bildirse de (%67), ön ödeme miktarını cazip bulanların oranı %50'dir (Şekil 101). Yararlanıcılar eş finansman olarak ortalama %75 oranında öz kaynak kullanmış, geri kalan eş finansman ihtiyacı da banka kredisi (%17) ve diğer kaynaklarından (%8) karşılanmıştır.

Şekil 101. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=6

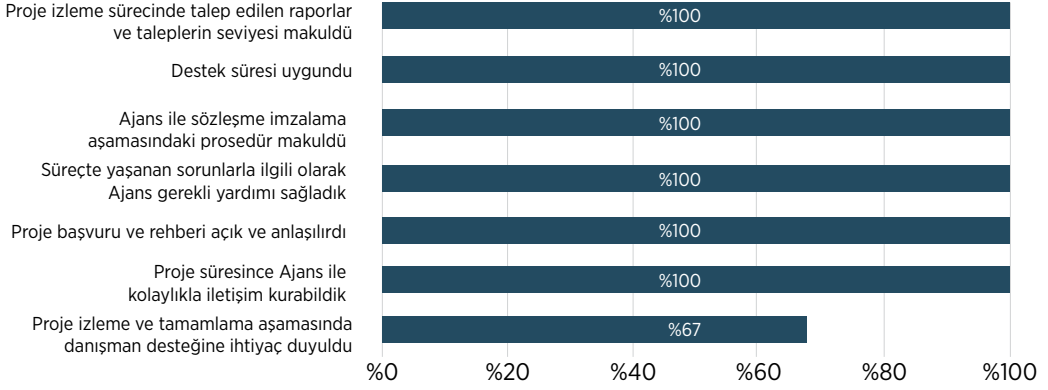

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Program Başvuru Süreçlerine Dair Görüşleri

Program başvuru ve değerlendirme süreçleri ele alındığında, yararlanıcı kurumlarda süreçlerin uygunluğu konusunda olumlu görüşün hakim olduğu görülmektedir. Yararlanıcıların tamamı (%100), proje izleme süresince talep edilen raporların makullüğü, projenin uygulanması için verilen sürenin yeterliliği, Ajans ile sözleşme imzalama aşamasındaki prosedürlerin makullüğü, süreç boyunca Ajans'ın gerekli yardımı sağlaması, proje süresince Ajans ile kurdukları iletişim, proje başvuru ve rehberlerinin açıklık ve anlaşılabilirliği konularında olumlu görüş bildirmiştir. Yararlanıcıların %67'si proje yürütme sürecinde danışman desteği almıştır (Şekil 102).

Şekil 102. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlişkin Görüşleri, n=6

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.5.3. Etkililik

Programın Çıktıları

Program Kapanış Raporu'ndan elde edilen verilere göre program kapsamında 2 laboratuvar kurulmuş ya da geliştirilmiş, 3 satış yeri/tanıtım standı kurulmuş, 29 makine/ekipman alınmış, 5 fuara katılım sağlanmış, 3 eğitim mekânı/atölye kurulmuş ve 6 eğitim faaliyeti düzenlenmiştir.

Tablo 31. Program Kapanış Raporu'ndaki Program Çıktıları

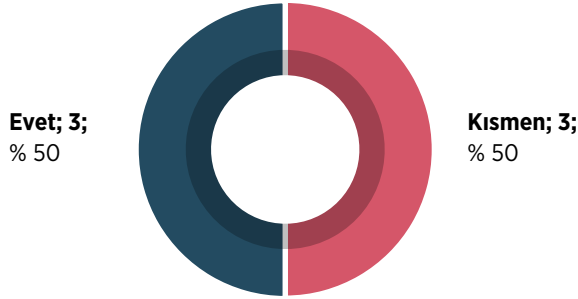
Program Çıktısı	Proje Sayısı
Alınan ekipman, malzeme sayısı	29
Proje kapsamında istihdam	9
Düzenlenen eğitim/danışmanlık faaliyeti	6
Katılım sağlanan fuar, organizasyon vb.	5
Kurulan eğitim mekânı/atölye vb.	3
Kurulan satış yeri, tanıtım standı vb.	3
Kurulan/geliştirilen laboratuvar	2

Kaynak: Program Kapanış Raporu, AHİKA

Programın Sonuçları

Yararlanıcıların yarısı kısmen diğer yarısı ise tamamen hedeflerine ulaştığını söylemiştir (Şekil 103).

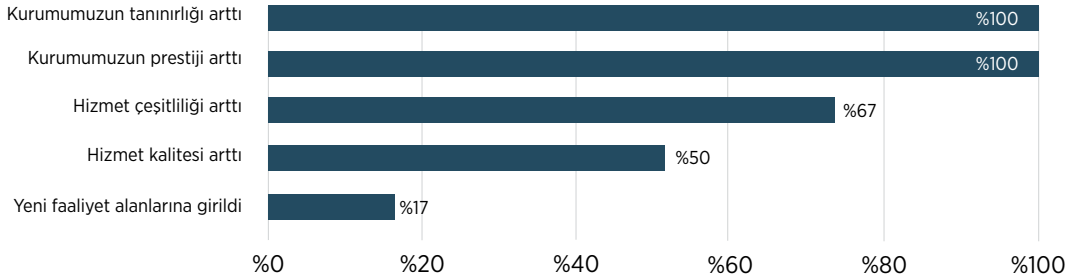
Şekil 103. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hedeflerine Ulaşma Durumu, n=6

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Gerçekleştirilen anket çalışması kapsamında yararlanıcıların proje sonunda elde ettikleri sonuçlar da değerlendirilmiştir. Buna göre yararlanıcıların projelerinin çıktıları ile elde ettikleri sonuçların başında kurumlarının prestiji ve tanınırlığında artış gelmektedir (%100). Bunu hizmet çeşitliliği (%67) ve kalitesinde (%50) artış takip etmiştir (Şekil 104).

Şekil 104. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=6

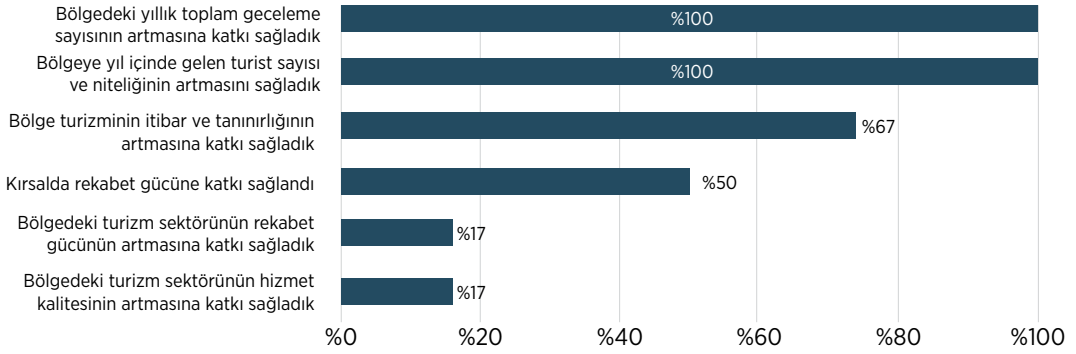
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.5.4. Etki

Programın Bölgeye Etkileri

Yararlanıcılar, desteklenen projelerinin bölgeye olumlu etkilerinin olduğu görüşündedir. Buna göre yararlanıcıların tamamı (%100) projeleri ile kırsal bölgelerde yıllık geceleme sayısı ve yıl içinde gelen turist sayısı ve niteliğinin artmasına katkı sağladıklarını belirtmiştir. Turizmdeki bu katkı bölge turizminin itibar ve tanınırlığına da olumlu şekilde dönmüştür (%67). Yararlanıcıların %50'si kırsalda rekabet gücü artışına da katkı sağladıklarını belirtmiştir. (Şekil 105).

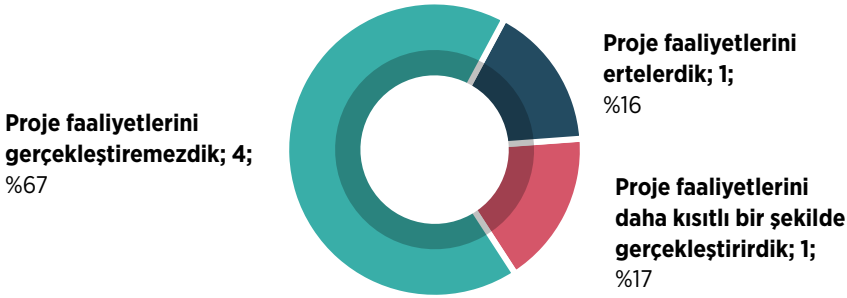
Şekil 105. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projelerinin Bölgeye Etkileri, n=6

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Mali Destek Programı yararlanıcılarının %67'si destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini hiç gerçekleştiremeyeceklerini belirtmiştir. Geri kalan %16'sı öteleyerek, %17'si ise daha düşük bütçe ile gerçekleştirebileceklerini ifade etmiştir (Şekil 106).

Şekil 106. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=6

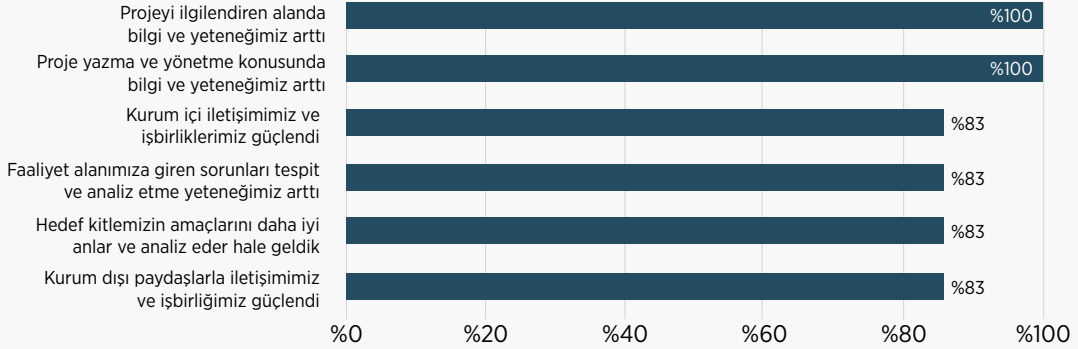
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.5.5. Sürdürülebilirlik

Davranışsal Artımsallık

Projeye elde edilen davranışsal kazanımlar, projelerle elde edilen çıktıların kalıcılığını ve bölgeye pozitif etkisinin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Program yararlanıcısı kurumların tamamı (%100) projelerinin kurumlarında yeni ve farklı bir uygulama, yaklaşım ya da davranışsal bir değişime neden olduğunu; proje yazma ve yönetme ile projeyi ilgilendiren alanda bilgi ve yeteneklerinin arttığını belirtmiştir. Ayrıca yararlanıcıların a%83'ü kurum içi ve dışı iletişimlerinin güçlendiğini, faaliyet alanlarına giren sorunları tespit ve analiz etme yeteneklerinin arttığını ve hedef kitlelerinin ihtiyaçlarını daha iyi anlar hale geldiklerini belirtmiştir (Şekil 107).

Şekil 107. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=6

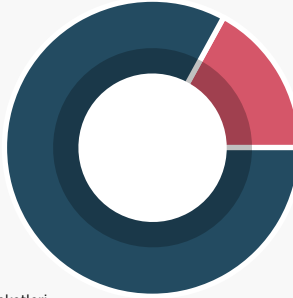
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Proje Yönetme Kapasitesi

Mali Destek Programı yararlanıcılarının tamamı (%100), Ajans destekli projelerinde elde ettikleri deneyimle kendi başarılarına ya da bir danışman desteğiyle başka bir proje yürütebileceklerini belirtmiştir. Bu kapsamda danışmanlık desteğine ihtiyaç duyan yararlanıcıların oranı daha düşüktür (%17) (Şekil 108).

Şekil 108. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projelerinden Elde Ettikleri Deneyim ile Başka Proje Yürütebilme Durumları, n=6

Elde ettiğim deneyimle başka bir projeyi tek başına yürütebilirim; 5; %83

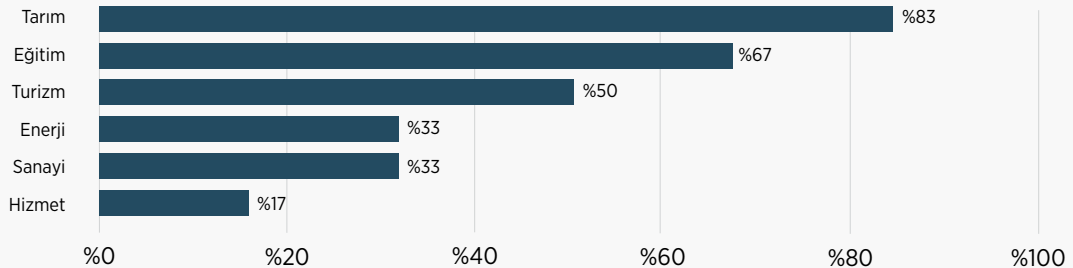

Başka bir projeyi yürütebilirim ancak danışmanlık firmasından yardım alma ihtiyacı hissederim; 1; %17

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların tamamı (%100), ihtiyaçlarına uygun bir desteğin açılması halinde Ajans'a tekrar destek başvurusunda bulunacaklarını belirtmiştir. Ahiler Kalkınma Ajansı'ndan hibe desteği beklenen alanların başında tarım projeleri gelmektedir (%83). Bunu eğitim (%67) ve turizm (%50) konuları takip etmektedir (Şekil 109).

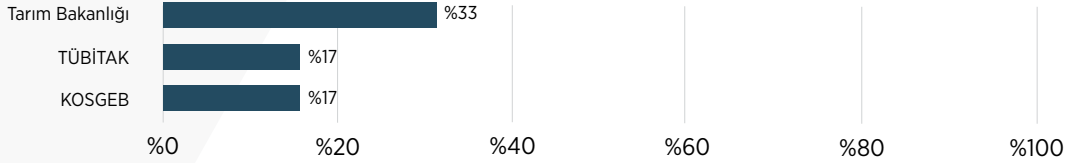
Şekil 109. Ankete Katılan Yararlanıcıların Ajans'tan Hibe Beklediği Proje Alanları, n=6

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların %67'si Ahiler Kalkınma Ajansı desteğinden sonra başka kurumların desteklerine de başvurmuştur. Bu kurumların içinde Tarım Bakanlığı destekleri ilk sıradadır (%33). TÜBİTAK ve KOSGEB gibi diğer kurumların destek programlarına da 1'er yararlanıcı tarafından başvurulmuştur (Şekil 110).

Şekil 110. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Başvurusu Yaptıkları Kurumlar, n=6

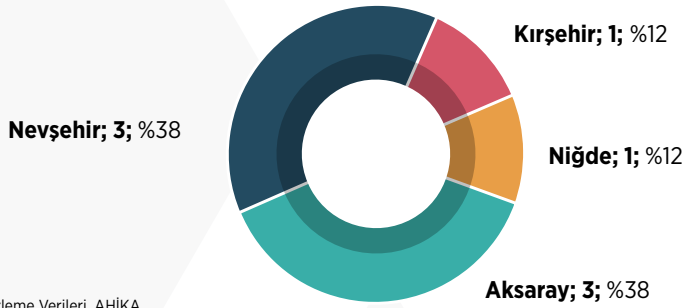

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.6. 2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı

2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı kapsamında 8 proje tamamlanmış olup yararlanıcıların tamamıyla anket yapılmıştır. Anket katılımcılarından 3'er kurum Aksaray ve Nevşehir (ikisi için de %38), 1'er kurum ise Niğde ve Kırşehir (ikisi için de %12) illerindendir (Şekil 111).

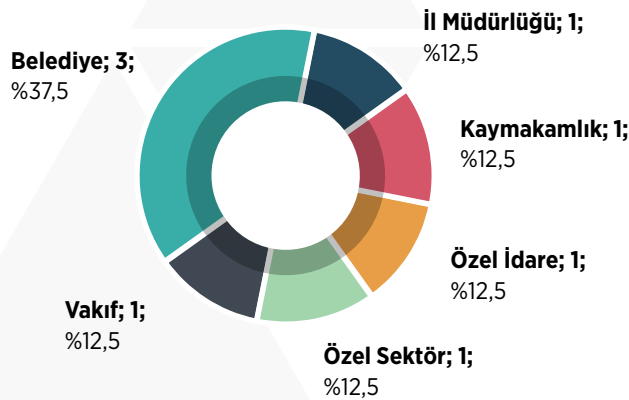
Şekil 111. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=8

Kaynak: Program İzleme Verileri, AHİKA

Program yararlanıcısı olan ve ankete katılan kurumların türlerine bakıldığında 3'ünün belediye olduğu, 1'er adet de vakıf, özel idare, kaymakamlık, il müdürlüğü ve firmanın olduğu görülmektedir (Şekil 112).

Şekil 112. Ankete Katılan Yararlanıcıların Kurum Türlerine Göre Dağılımı, n=8

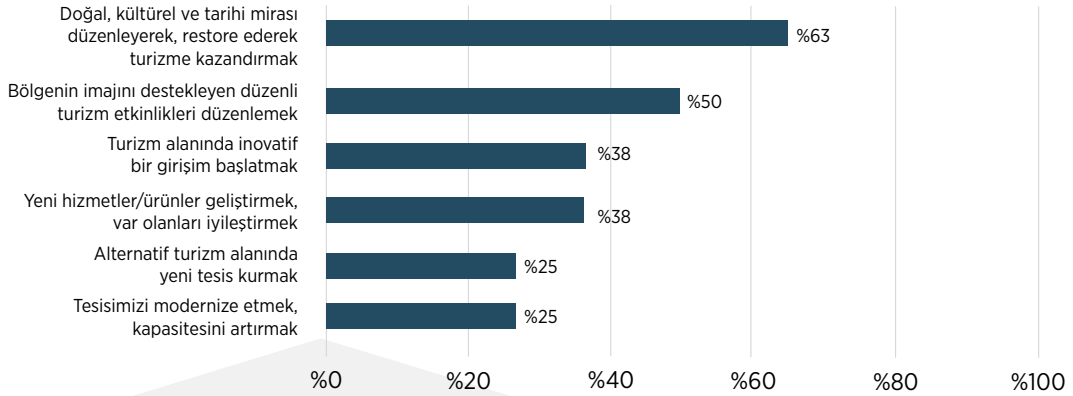
Kaynak: Program İzleme Verileri, AHİKA

6.3.6.1. İlgililik

Yararlanıcıların Programa Başvurma Nedenleri

Yararlanıcıların programlara başvurma amaçlarının, programların amaç ve öncelikleriyle uyumlu olduğu görülmektedir. Yararlanıcıların programa başvurmalarındaki en önemli sebep (%63), doğal, kültürel ve tarihi mirası düzenleyerek ve restore ederek turizme kazandırmak şeklinde öne çıkmaktadır. İkinci önemli sebep ise (yararlanıcıların %50'si) bölgenin imajını destekleyen düzenli turizm etkinlikleri düzenlemek olarak belirtilmiştir.

Şekil 113. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programa Başvurma Nedenleri, n=8

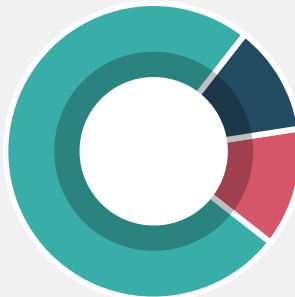
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Yararlanıcıların İhtiyaçlarıyla Uyumu

Yapılan saha çalışmalarına göre yararlanıcıların büyük kısmı (%87) 2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı kapsamındaki proje yatırımlarını, kurumlarının faaliyetleri için önemli görmekte, hatta %13'ü kurum için hayati öneme sahip olduğunu düşünmektedir (Şekil 114).

Şekil 114. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yatırımları Hakkında Görüşleri, n=8

Önemli bir yatırımdır, ancak kurumun/ firmamızın devamı için hayati değildir; 6;
%75,0

Bu yatırım kurumumuz/ firmamız için hayati öneme sahiptir; 1;
%12,5

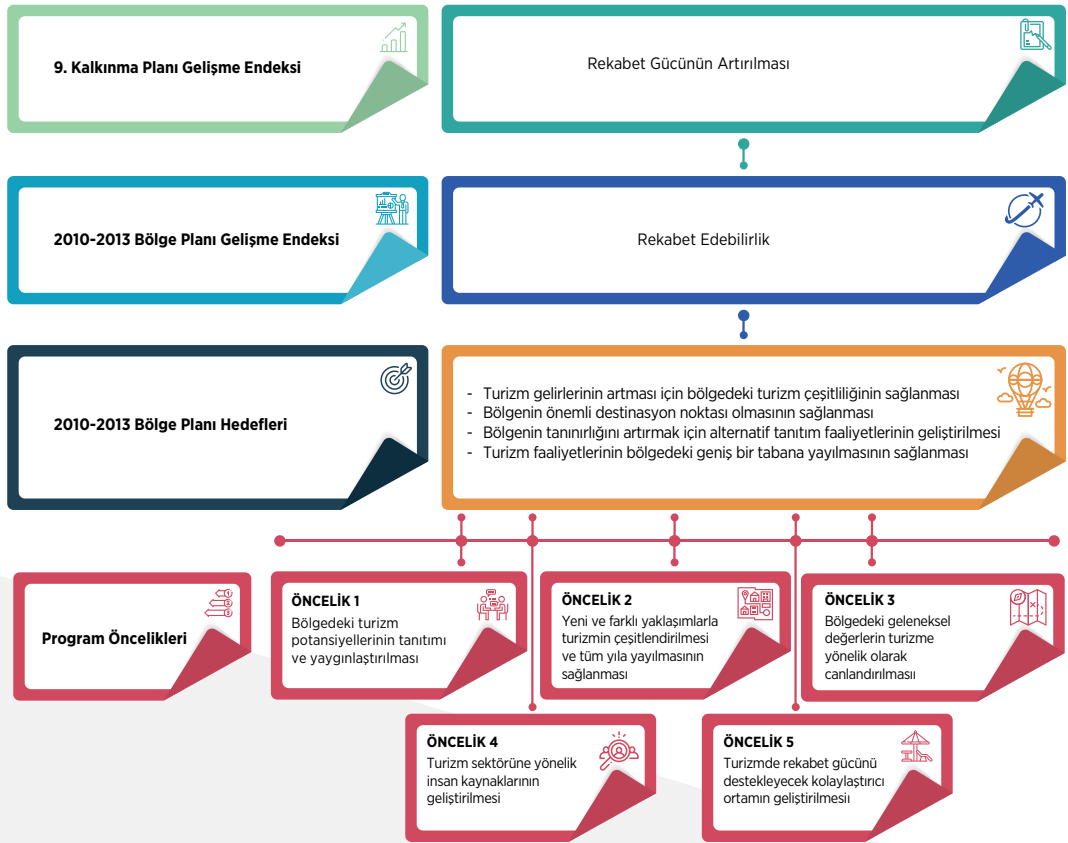
Bu yatırımın firmamızın bütün faaliyetleri içindeki önemi küçüktür; 1;
%12,5

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programların Bölgesel ve Ulusal Politikalar ile Uyumu

2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı'nın amaç ve önceliği, ulusal politikaların ön planda tuttuğu ve bu politikaların başarıyla uygulanması için bölgesel düzeyde hassasiyetle ele alınan stratejik hedefler doğrultusunda belirlenmiştir. 2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı temel olarak 2007-2013 Dönemi Dokuzuncu Kalkınma Planı ve 2010-2013 TR71 Bölge Planındaki hedefler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Mali Destek Programı'nın amaç ve önceliklerinin dayandığı ulusal ve bölgesel planlardaki gelişme eksenleri ve hedeflere, programların başvuru rehberlerinde yer verilmiştir. Programda 5449 sayılı Kanun hükümleri ve Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'ndeki hükümler esas alınmıştır. Programın amaç ve önceliklerinin, ulusal ve bölgesel politika belgelerindeki hangi gelişme eksen ve hedeflerine bağlı olarak belirlendiği, Şekil 115'te sunulmaktadır.

Şekil 115. 2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi

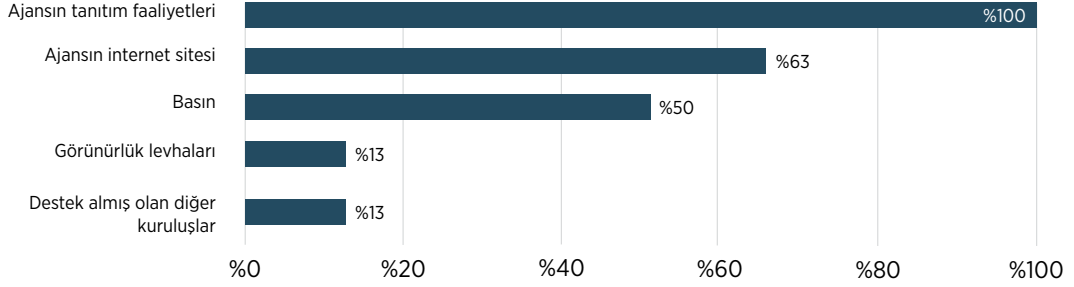

6.3.6.2 Etkinlik

Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları

Program tanıtımında en etkili yöntemin öncelikle Ajans tarafından gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri (%100), daha sonra ise Ajans'ın web sitesi (%63) ve basın (%50) olduğu görülmektedir. Görünürlük levhaları ve danışmanların program tanıtımında etkisi düşük seviyede olmuştur (%13) (Şekil 116).

Şekil 116. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=8

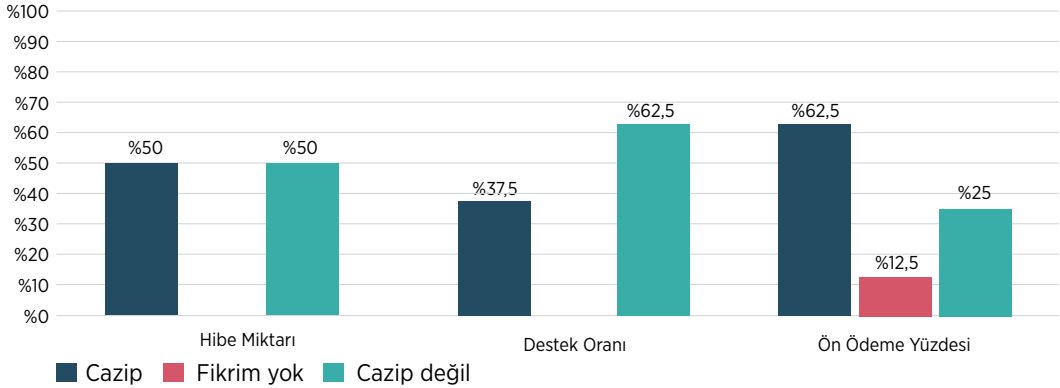

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmeleri

Programın finansal yapısıyla ilgili olarak yararlanıcılar, diğer programlardan farklı olarak hibe miktarı konusunda yarı yarıya (%50), destek oranı konusunda da çoğunlukla (%63) olumsuz görüş bildirmiştir. Yararlanıcılar ön ödeme miktarı konusunda nispeten daha pozitif düşünmektedir (%63) (Şekil 117). Yararlanıcılar eş finansman olarak ortalama %93 oranında özkaynak kullanmış, geri kalan eş finansman ihtiyacını da banka kredisi (%5) ve diğer kaynaklardan (%2) karşılamışlardır.

Şekil 117. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Cazip Bulma Durumu, n=8

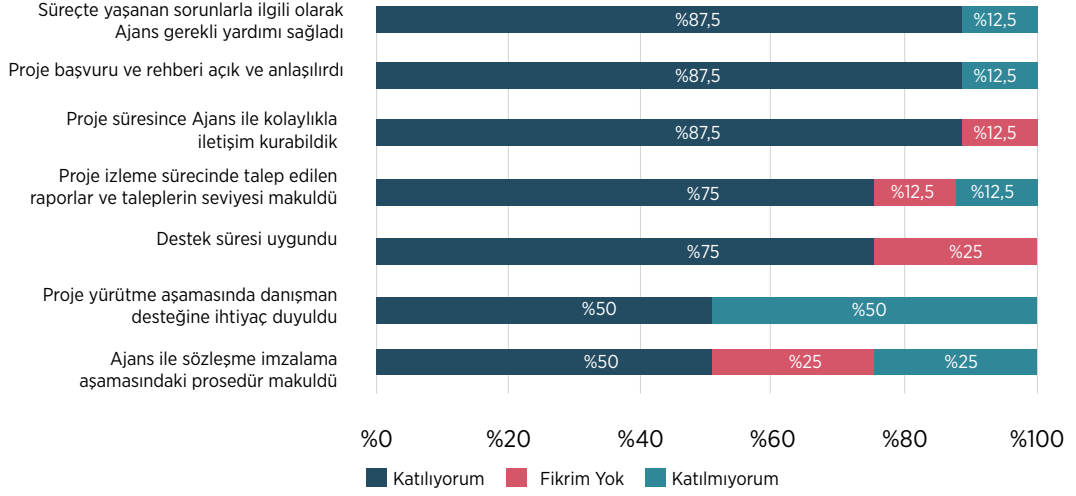

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Program Başvuru Süreçlerine Dair Görüşleri

Program başvuru ve değerlendirme süreçleri ele alındığında, yararlanıcılarda süreçlerin uygunluğu konusunda olumlu görüşün hakim olduğu görülmektedir. Yararlanıcıların %88'i, proje süresince Ajans ile kurdukları iletişim konusunda, süreç boyunca Ajans'ın gerekli desteği sağlaması ve proje başvuru ve rehberlerinin açık ve anlaşılabilirliği konusunda olumlu görüş bildirmiştir. Destek süresi ve proje izleme süresince talep edilen rapor ve talepler konusunda da yararlanıcıların büyük kısmı (%75) pozitif düşünmektedir. Yararlanıcıların %50'si proje yürütme sürecinde danışman desteği almıştır (Şekil 118).

Şekil 118. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlişkin Görüşleri, n=8

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.6.3 Etkililik

Programın Çıktıları

Program Kapanış Raporu'ndan elde edilen verilere göre program kapsamında 15 kişiye istihdam sağlanmış, 6 restorasyon/çevre düzenlemesi yapılmış, 6 satış yeri/tanıtım standı kurulmuş, 2 tanıtım filmi/belgesel hazırlanmış, 7 makine/ekipman alınmış, 1 eğitim mekânı/atölye kurulmuş ve 5 eğitim faaliyeti düzenlenmiştir.

Tablo 32. Program Kapanış Raporu'ndaki Program Çıktıları

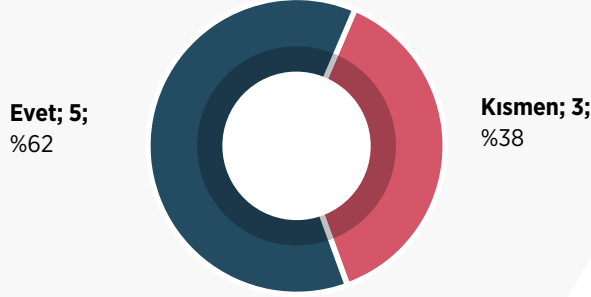
Çıktı türü	Çıktı Sayısı
Proje kapsamında istihdam	15
Alınan ekipman, malzeme sayısı	7
Restorasyon/çevre düzenlemesi	6
Kurulan satış yeri, tanıtım standı vb.	6
Düzenlenen eğitim/danışmanlık faaliyeti	5
Tanıtım filmi/belgesel hazırlanması	2
Eğitim mekânı/atölye vb.	1

Kaynak: Program Kapanış Raporu, AHİKA

Programın Sonuçları

Yararlanıcıların tamamı proje ile hedeflediklerine kısmen (%38) ya da tamamen (%62) ulaştıklarını belirtmiştir (Şekil 119).

Şekil 119. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hedeflerine Ulaşma Durumu, n=8

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

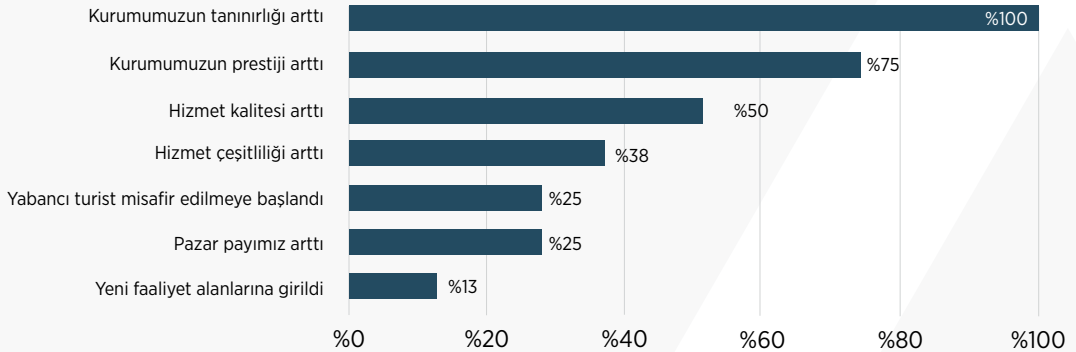
Gerçekleştirilen anket çalışması kapsamında yararlanıcıların proje sonunda elde ettikleri sonuçlar da değerlendirilmiştir. Buna göre yararlanıcıların tamamı (%100) projeleri ile kurumlarının tanınırlıklarının, %75'i kurumlarının prestijinin, %50'si ise hizmet kalitesinin arttığını belirtmiştir. Hizmet çeşitliliğinde artış, yabancı turist misafir edilmeye başlanması, pazar payında artış da elde edilen sonuçlar arasındadır (Şekil 120). Proje sonrasında yararlanıcılar turizm faaliyetlerini ortalama olarak yılın 8 ayından 11 ayına yükselttiklerini belirtmiştir. Kâr amacı gütmeyen kurumlar ortalama 10 aydan 12 aya, firmalar ise ortalama 6 aydan 9 aya turizm sezonlarını uzattıklarını dile getirmiştir.

Tablo 33. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Öncesi ve Sonrası Turizm Faaliyetlerini Yürütme Süreleri, n=7

Kurum türü	Proje öncesi ay sayısı (ortalama)	Proje sonrası ay sayısı (ortalama)
Kâr amacı gütmeyen	10	12
Kâr amacı güden	6	9
Toplam	8	11

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Şekil 120. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=8

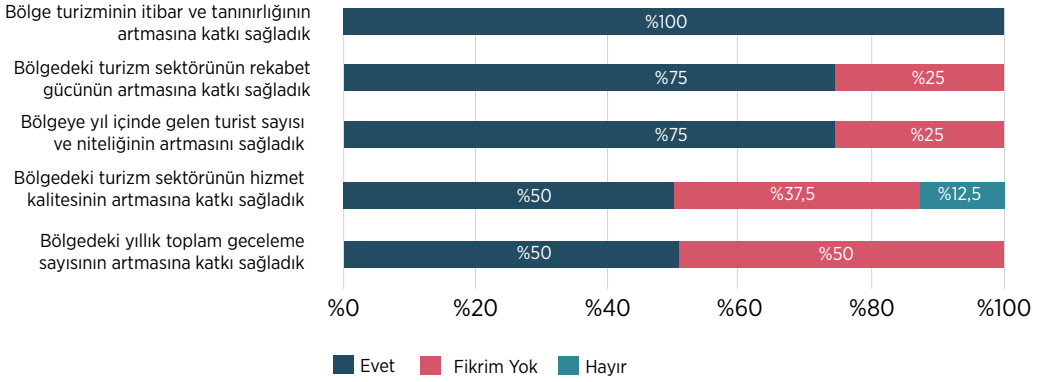
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.6.4 Etki

Programın Bölgeye Etkileri

Yararlanıcılar, desteklenen projelerinin bölgeye olumlu etkilerinin olduğu görüşündedir. Buna göre yararlanıcıların tamamı (%100) projelerinin bölge turizminin itibar ve tanınırlığına katkı sağladığı, büyük kısmı ise (%75) bölgedeki turizm sektörünün rekabet gücünün, bölgeye yıl içinde gelen turist sayısı ve niteliğinin artmasına katkı sağladığı görüşündedir (Şekil 121).

Şekil 121. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projelerinin Bölgeye Etkileri, n=8

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Mali Destek Programı yararlanıcılarının %25'i destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini aynen ya da başka finansal kaynaklarla gerçekleştirebileceklerini belirtmiştir. Yararlanıcıların önemli bir bölümü (%38), destek olmasa projelerini hiçbir şekilde gerçekleştiremeyeceklerini belirtmiş olup bu projelerin bölgedeki net etkisi diğer projelere göre daha yüksektir. Yararlanıcıların %25'i projelerini öteleyerek, %13'ü de daha kısıtlı bütçeyle gerçekleştirebileceklerini ifade etmiş olup program bu projelerle elde edilen sonuçların daha hızlı ve kapsamlı şekilde hayata geçmesini sağlamıştır.

Şekil 122. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=8

Proje faaliyetlerini gerçekleştiremedik; 3;
%37,5

Proje faaliyetlerini ertelerdik; 2;
%25,0

Projeyi farklı finansal kaynaklarla gerçekleştirdik; 1;
%12,5

Proje faaliyetlerini aynen gerçekleştirdik; 1;
%12,5

Proje faaliyetlerini daha kısıtlı şekilde gerçekleştirdik; 1;
%12,5

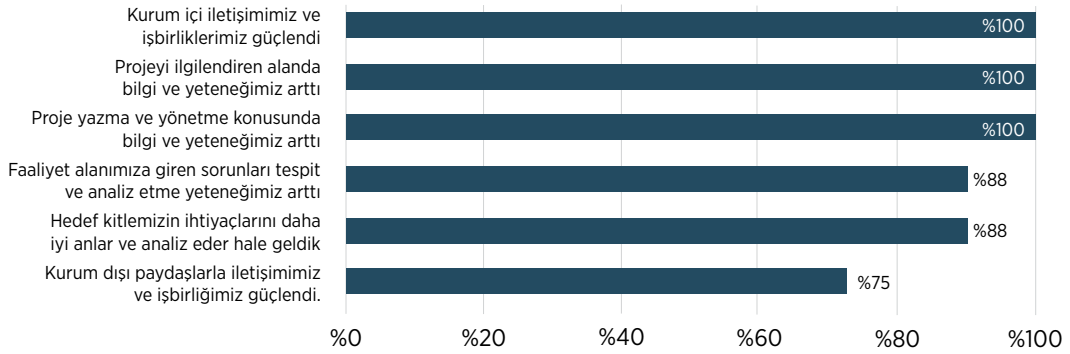
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.6.5. Sürdürülebilirlik

Davranışsal Artımsallık

Projeyle elde edilen davranışsal kazanımlar, projelerle elde edilen çıktıların kalıcılığını ve bölgeye pozitif etkisinin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Program yararlanıcısı kurumların tamamı (%100) projelerinin kurumlarında yeni ve farklı bir uygulama, yaklaşım ya da davranışsal bir değişime neden olduğunu belirtmiştir. En fazla gözlenen davranışsal değişiklikler, kurum içi iletişim ve işbirliklerinde güçlenme, projeyi ilgilendiren alanda ve proje yazma ve yönetme konusunda bilgi ve yetenek artışı şeklinde olmuştur (%100). Bunun dışında yararlanıcıların %88'i faaliyet alanlarına giren sorunları tespit ve analiz etme yeteneklerinin arttığını, hedef kitlelerinin ihtiyaçlarını daha iyi anlar ve analiz eder hale geldiklerini belirtmiştir (Şekil 123).

Şekil 123. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=8,

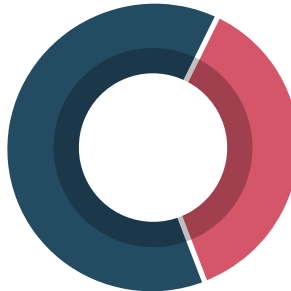
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Proje Yönetme Kapasitesi

Mali Destek Programı yararlanıcılarının tamamı (%100), Ajans destekli projelerinde elde ettikleri deneyimle kendi başlarına ya da bir danışman desteğiyle başka bir proje yürütebileceklerini belirtmiştir. Kendi başına proje yürütebileceğini belirten yararlanıcıların oranı çok daha yüksektir (%63) (Şekil 124).

Şekil 124. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projelerinden Elde Ettikleri Deneyim ile Başka Proje Yürütebilme Durumları, n=8

Elde ettiğim deneyimle başka bir projeyi tek başıma yürütebilirim; 5;
%63

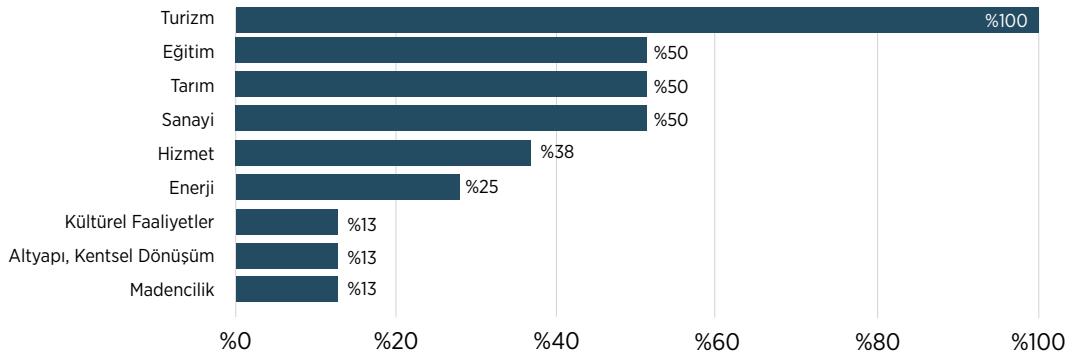
Başka bir projeyi yürütebilirim ancak danışmanlık firmasından yardım alma ihtiyacı hissedirim; 3;
%37

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların %25'i, Ahiler Kalkınma Ajansı desteğinden sonra başka kurumların desteklerine de başvurmuştur. Özel sektördeki 1 yararlanıcı KOSGEB, kâr amacı gütmeyen 1 yararlanıcı ise SODES desteğine başvurmuştur.

Yararlanıcıların tamamı (%100), ihtiyaçlarına uygun bir desteğin açılması halinde Ajans'a tekrar destek başvurusunda bulunacaklarını belirtmiştir. Ahiler Kalkınma Ajansı'ndan hibe desteği beklenen alanların başında turizm projeleri gelmektedir (%100). Bunu eğitim, tarım ve sanayi alanlarındaki proje destekleri takip etmektedir (tamamı %50) (Şekil 125).

Şekil 125. Ankete Katılan Yararlanıcıların Ajans'tan Hibe Beklediği Proje Alanları, n=8

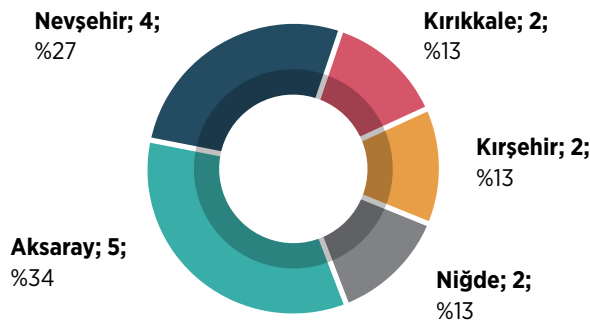

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.7. 2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı

2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı kapsamında 18 proje tamamlanmış olsa da 15 yararlanıcıya ulaşıp anket yapılmıştır. Yararlanıcıların başvuru yaptıkları illerle paralellik gösterecek şekilde, anketlerle tüm illerden temsiliyet sağlanmıştır. En fazla Aksaray (%34), daha sonra ise Nevşehir'den (%27) en yüksek katılım sağlanmıştır (Şekil 126).

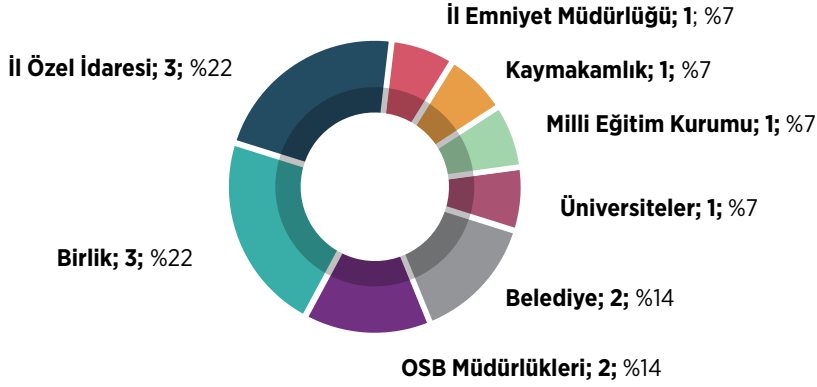
Şekil 126. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=15

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Tüm kurum türlerinden yararlanıcılar ankette kapsamıştır (Şekil 127). Anket yapılan yararlanıcıların önemli bir bölümünü il özel idareleri ve birlikler oluşturmaktadır (her biri %22).

Şekil 127. Ankete Katılan Yararlanıcıların Kurum Türlerine Göre Dağılımı, n=15

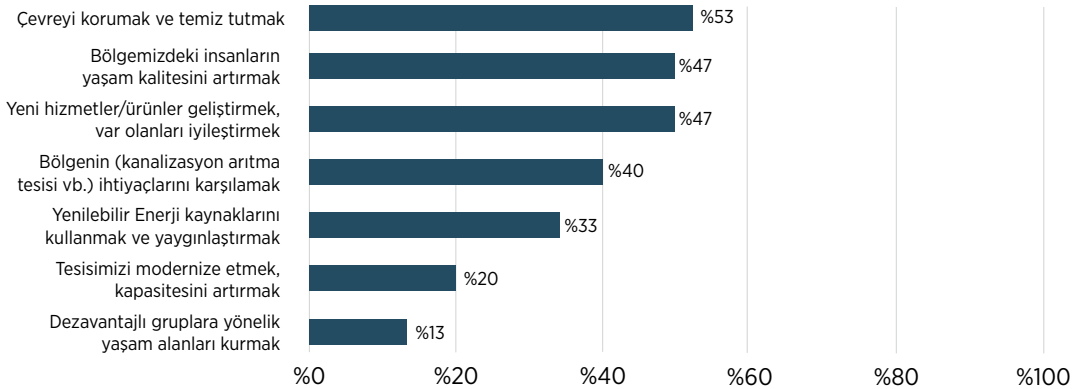
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.7.1. İlgililik

Yararlanıcıların Programa Başvurma Nedenleri

Yararlanıcıların programlara başvurma amaçlarının, programların amaç ve öncelikleriyle uyumlu olduğu görülmektedir. Yararlanıcıların programa başvurmalarındaki en önemli sebep (%53), çevreyi korumak ve temiz tutmak olarak öne çıkmaktadır. İkinci önemli sebep ise (yararlanıcıların %47'si) bölgedeki insanların yaşam kalitesini artırmak ile yeni hizmetler/ürünler geliştirmek olarak belirtilmiştir.

Şekil 128. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programa Başvurma Nedenleri, n=15

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Yararlanıcıların İhtiyaçlarıyla Uyumu

Yapılan saha çalışmalarına göre yararlanıcıların %67'si 2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı kapsamındaki proje yatırımlarını, kurumlarının faaliyetleri için önemli görmekte, hatta %20'si kurum için hayati öneme sahip olduğunu düşünmektedir (Şekil 129).

Şekil 129. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yatırımları Hakkında Görüşleri, n=15

Önemli bir yatırımdır, ancak kurumun devamı için hayati bir yatırım değildir; 7; %47

Bu yatırım kurumumuz için hayati öneme sahiptir; 3; %20

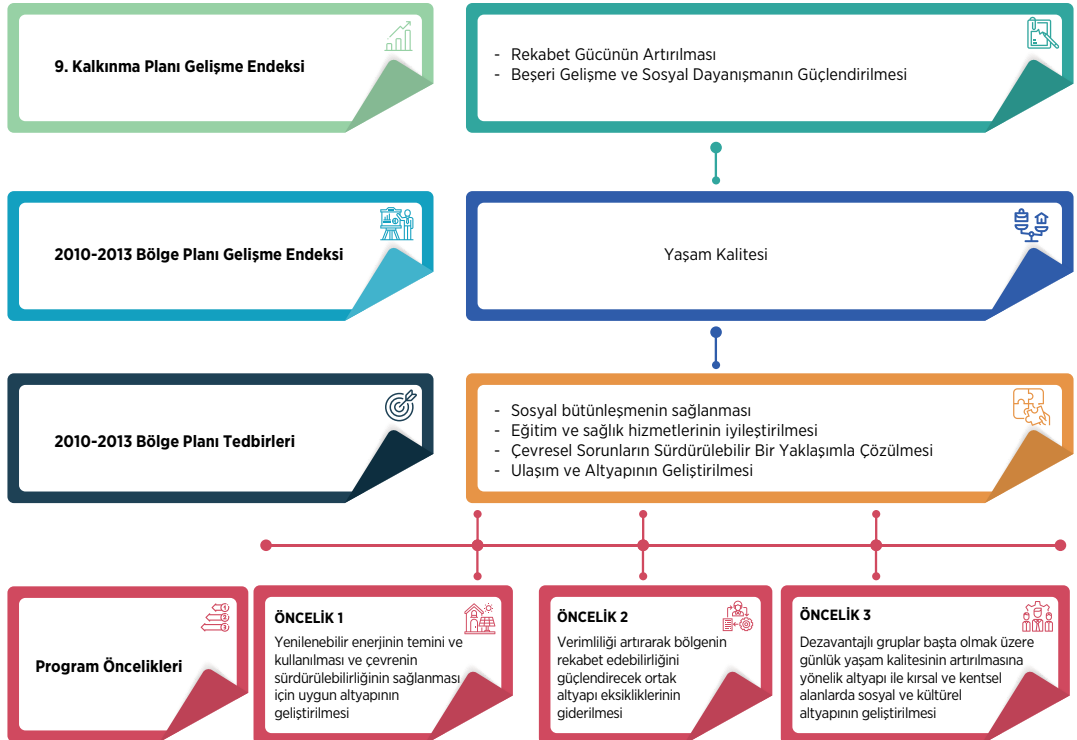
Bu yatırımın kurumumuzun bütün faaliyetleri içindeki önemi küçüktür; 5; %33

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Bölgesel ve Ulusal Politikalar ile Uyumu

2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı'nın amaç ve önceliği, ulusal politikaların ön planda tuttuğu ve bu politikaların başarıyla uygulanması için bölgesel düzeyde hassasiyetle ele alınan stratejik hedefler doğrultusunda belirlenmiştir. 2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı temel olarak 2007-2013 Dönemi Dokuzuncu Kalkınma Planı ve 2010-2013 TR71 Bölge Planındaki hedefler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Mali Destek Programı'nın amaç ve önceliklerinin dayandığı ulusal ve bölgesel planlardaki gelişme eksenleri ve hedeflere, programların başvuru rehberlerinde yer verilmiştir. Programda 5449 sayılı Kanun hükümleri ve Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'ndeki hükümler esas alınmıştır. Programın amaç ve önceliklerinin, ulusal ve bölgesel politika belgelerindeki hangi gelişme eksen ve hedeflerine bağlı olarak belirlendiği, Şekil 130'da sunulmaktadır.

Şekil 130. 2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi

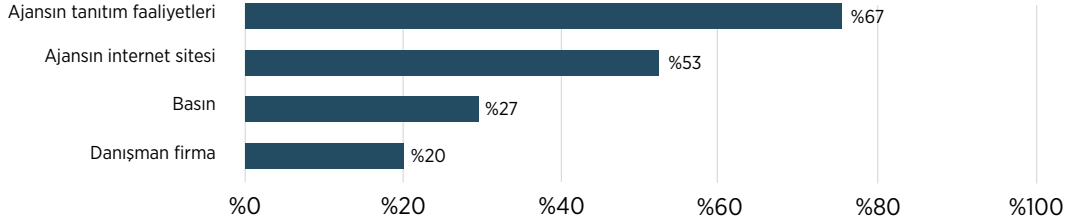

6.3.7.2. Etkinlik

Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları

Program tanıtımında en etkili yöntemin öncelikle Ajans tarafından gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri (%67), daha sonra ise Ajans'ın web sitesi (%53) ve basın (%27) olduğu görülmektedir. Danışmanların program tanıtımında etkisi düşük seviyede olmuştur (%20) (Şekil 131).

Şekil 131. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=15

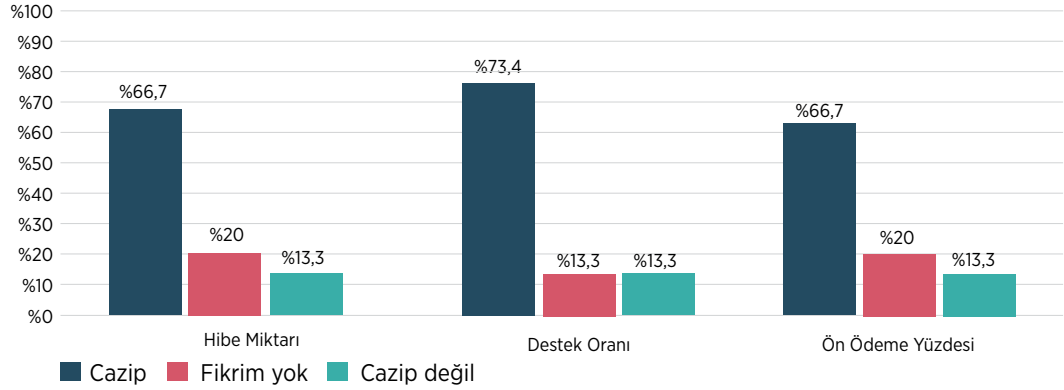

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmeleri

Programın finansal yapısıyla ilgili olarak yararlanıcılar en fazla destek oranından memnun kaldıklarını belirtmiştir (%73). Hibe miktarı ve ön ödeme miktarı konusunda da yararlanıcıların büyük kısmı memnuniyet belirtmiş olsalar da %67 seviyesindedir (Şekil 132). Yararlanıcılar eş finansman olarak ortalama %78 oranında öz kaynak kullanmış, geri kalan eş finansman ihtiyacını da banka kredisi haricinde kaynaklardan karşılamışlardır.

Şekil 132. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Cazip Bulma Durumu, n=15

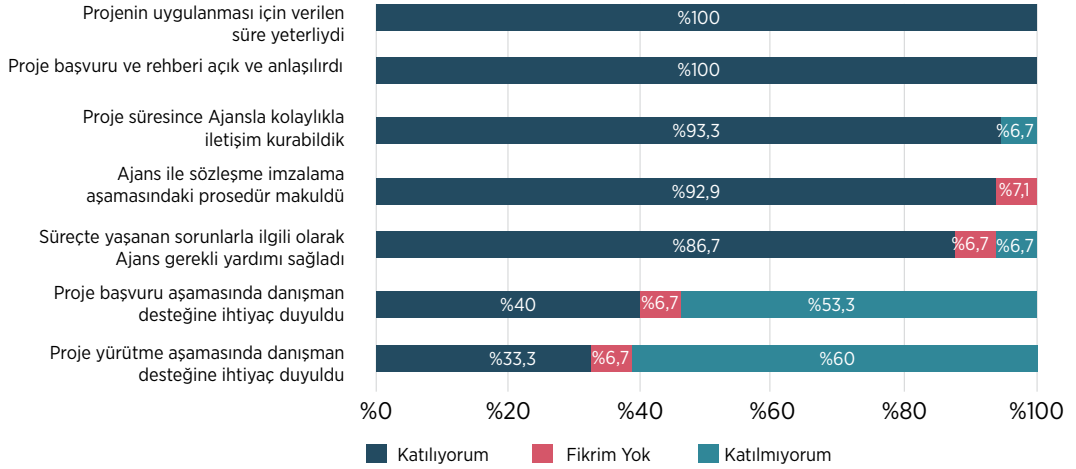

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Program Başvuru Süreçlerine Dair Görüşleri

Program başvuru ve değerlendirme süreçleri ele alındığında, işletmelerde süreçlerin uygunluğu konusunda olumlu görüşün hakim olduğu görülmektedir. Yararlanıcıların tamamı (%100), projenin uygulanması için verilen sürenin yeterli ve proje başvuru ve rehberlerinin açık ve anlaşılır olduğu konusunda hemfikirler. Ajans ile sözleşme imzalama aşamasındaki prosedürlerin makullüğü ve proje süresince Ajans ile kurdukları iletişim konusunda da olumlu görüş bildirmişlerdir (%93). Yararlanıcıların %40'ı proje başvuru, %25'i proje yürütme sürecinde danışman desteği almıştır (Şekil 133).

Şekil 133. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuna İlişkin Görüşleri, n=15

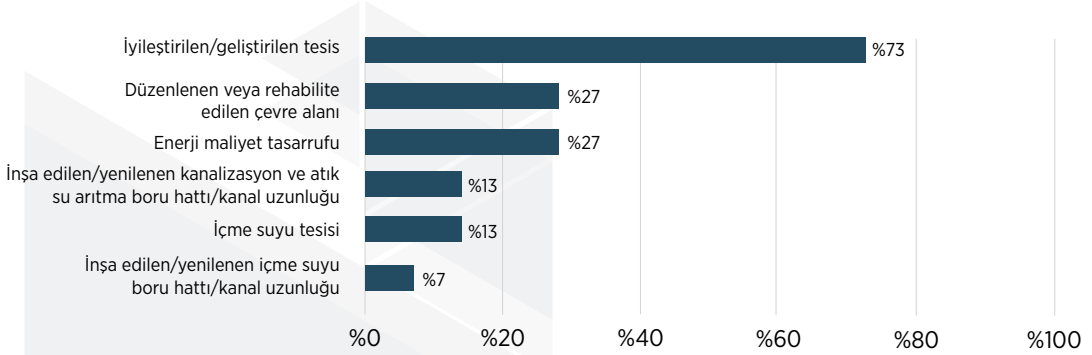
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.7.3. Etkililik

Programın Çıktıları

Uygulanan anketlerde yararlanıcılardan alınan bilgilere göre, 11 kurum faaliyet alanlarına yönelik tesis iyileştirmiş/geliştirmiş, 4'er kurum çevre alanlarını düzenlemiş/rehabilite etmiş ve enerji maliyet tasarrufu sağlamıştır. Ayrıca, inşa edilen/yenilenen kanalizasyon ve atık su arıtma boru hattı ile içme suyu tesisi elde eden 2'şer kurum, inşa edilen/yenilenen içme suyu boru hattı elde eden ise 1 kurum mevcuttur (Şekil 134).

Şekil 134. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=15

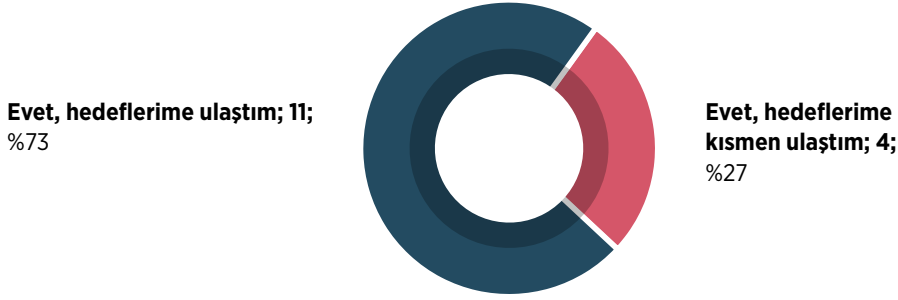

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Sonuçları

Yararlanıcıların tamamı proje ile hedeflediklerine kısmen (%27) ya da tamamen (%73) ulaştıklarını belirtmiştir (Şekil 135).

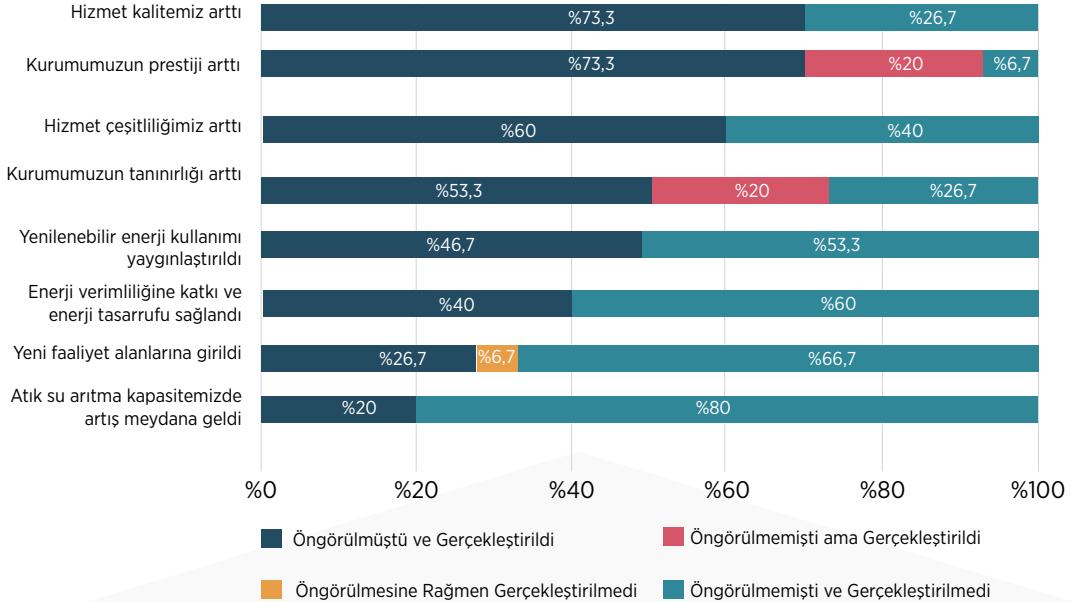
Şekil 135. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hedeflerine Ulaşma Durumu, n=15

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Gerçekleştirilen anket çalışması kapsamında yararlanıcıların proje sonunda elde ettikleri sonuçlar da değerlendirilmiştir. Buna göre yararlanıcıların %93'ü projeleri ile kurumlarının prestijinin, %73'ü kurumlarının tanınırlığının ve hizmet kalitesinin arttığını belirtmiştir. Kurumların prestij ve tanınırlığındaki artış, yararlanıcıların %20'si tarafından projenin başında öngörülmesine de gerçekleşmiştir. Yararlanıcıların %60'ı hizmet çeşitliliklerinin de arttığını belirtmiştir (Şekil 136).

Şekil 136. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=15

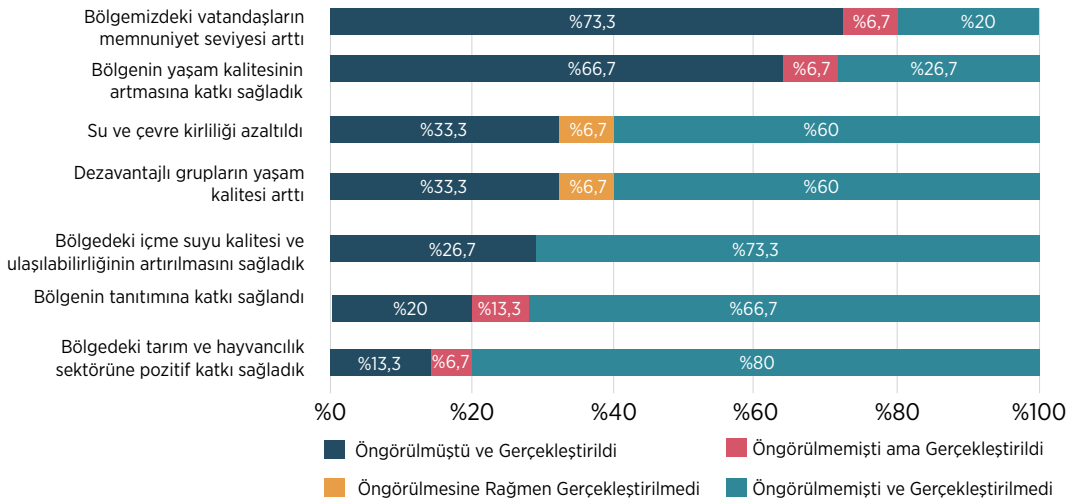
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.7.4. Etki

Programın Bölgeye Etkileri

Yararlanıcılar, desteklenen projelerinin bölgeye olumlu etkilerinin olduğu görüşündedir. Buna göre yararlanıcıların %80'i projelerinin bölgedeki vatandaşların memnuniyet seviyesinin, %74'ü ise bölgenin yaşam kalitesinin artmasına katkı sağladığı görüşündedir. Projelerin dezavantajlı grupların yaşam kalitesinin artması ile su ve çevre kirliliğinin azaltılmasına katkı sağladığını düşünen yararlanıcıların oranı %33'tür. Yararlanıcıların %7'si projenin başında bu hedefleri koysa da ulaşamadığını belirtmiştir. Öngörülmemesine rağmen gerçekleştirilen hedeflerin başında projelerin bölgenin tanıtımına katkı sağlaması yer almaktadır (%13). Toplamda bakıldığında ise yararlanıcıların %33'ü projelerinin bölgenin tanıtımına katkı sağladığı görüşündedir (Şekil 137).

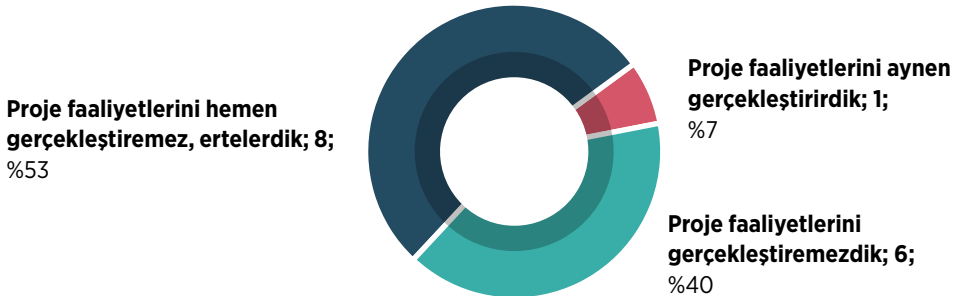
Şekil 137. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projelerinin Bölgeye Etkileri, n=15

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Mali Destek Programı yararlanıcılarının %7'si destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini aynen gerçekleştirebileceklerini belirtmiştir. Yararlanıcıların önemli bir bölümü (%40), destek olmasa projelerini hiçbir şekilde gerçekleştiremeyeceklerini belirtmiş olup bu projelerin bölgedeki net etkisi diğer projelere göre daha yüksektir. Yararlanıcıların %57'si projelerini öteleyerek gerçekleştirebileceklerini ifade etmiş olup program bu projelerle elde edilen sonuçların daha hızlı hayata geçmesini sağlamıştır.

Şekil 138. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=15

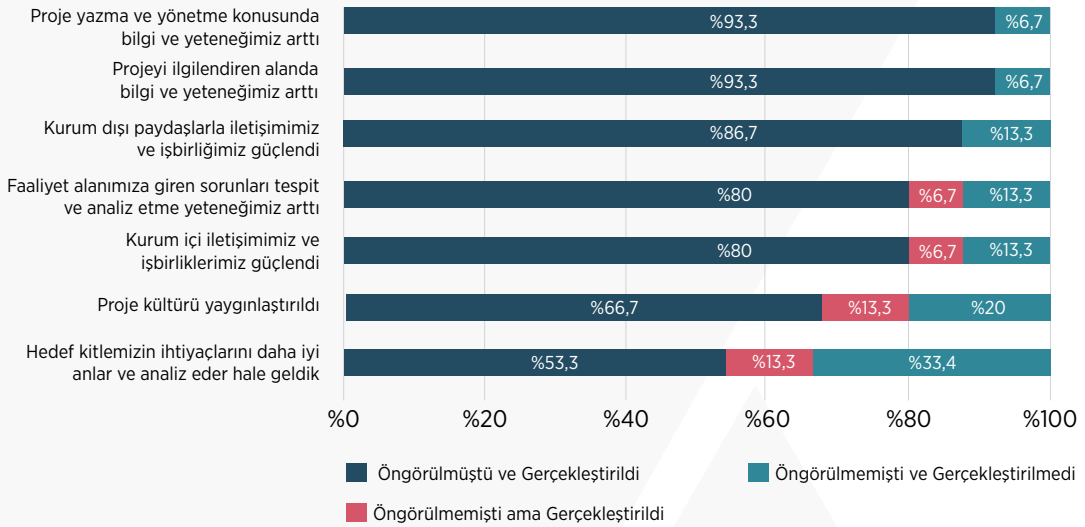
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.7.5. Sürdürülebilirlik

Davranışsal Artımsallık

Projeyle elde edilen davranışsal kazanımlar, projelerle elde edilen çıktıların kalıcılığını ve bölgeye pozitif etkisinin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Program yararlanıcısı kurumların tamamına yakını (%93) projelerinin kurumlarında yeni ve farklı bir uygulama, yaklaşım ya da davranışsal bir değişime neden olduğunu belirtmiştir. En fazla gözlenen davranışsal değişiklikler, proje yazma ve yönetme ile projeyi ilgilendiren alanda bilgi ve yetenek artışı şeklinde olmuştur (her ikisi de %93). Bunun dışında yararlanıcıların %87'si kurum içi ve dışı iletişimlerinin güçlendiğini, faaliyet alanlarına giren sorunları tespit ve analiz etme yeteneklerinin arttığını belirtmiştir (Şekil 139).

Şekil 139. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=15

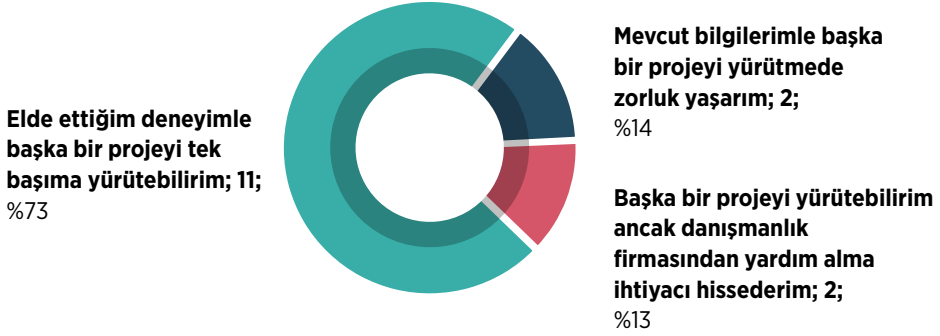

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Proje Yönetme Kapasitesi

Mali Destek Programı yararlanıcılarının büyük kısmı (%86), Ajans destekli projelerinde elde ettikleri deneyimle kendi başlarına ya da bir danışman desteğiyle başka bir proje yürütebileceklerini belirtmiştir. Kendi başına proje yürütebileceğini belirten yararlanıcıların oranı çok daha yüksektir (%73) (Şekil 140). Yararlanıcıların büyük bölümü (%93), ihtiyaçlarına uygun bir desteğin açılması halinde Ajans'a tekrar destek başvurusunda bulunacaklarını belirtmiştir.

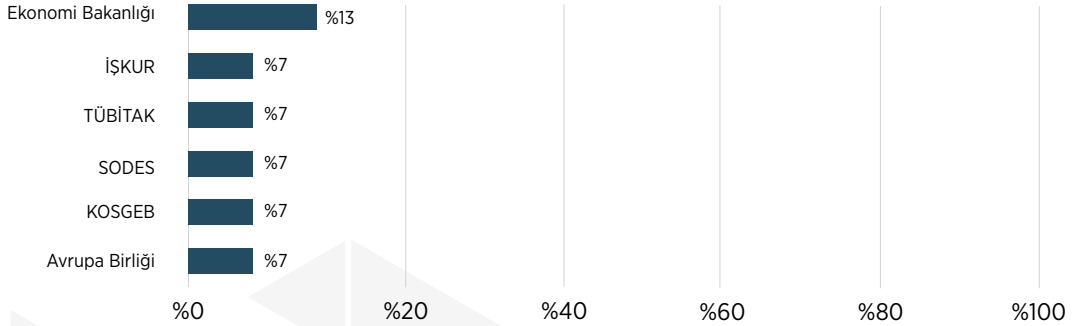
Şekil 140. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projelerinden Elde Ettikleri Deneyim ile Başka Proje Yürütebilme Durumları, n=15

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların %40'ı, Ahiler Kalkınma Ajansı desteğinden sonra başka kurumların desteklerine de başvurmuştur. Bu kurumlar içinde Ekonomi Bakanlığı desteği ilk sıradadır (%13). İŞKUR, TÜBİTAK, SODES, KOSGEB ve AB gibi diğer kurumların destek programlarına da 1'er yararlanıcı tarafından başvurulmuştur (Şekil 141).

Şekil 141. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Başvurusu Yaptıkları Kurumlar, n=15

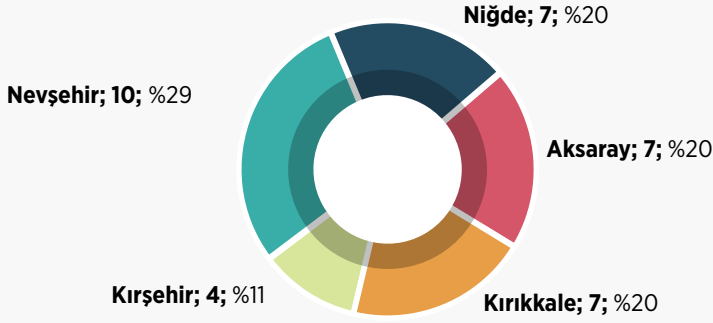

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.8. 2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı

2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı kapsamında 48 proje tamamlanmış olsa da 35 yararlanıcıya ulaşıp anket yapılmıştır (%73). Anketlerle tüm illerdeki yararlanıcılar temsil edilmiş, yararlanıcıların bulundukları illerle paralel olarak ankete en fazla Nevşehir'den (%29) katılım sağlanmıştır (Şekil 142).

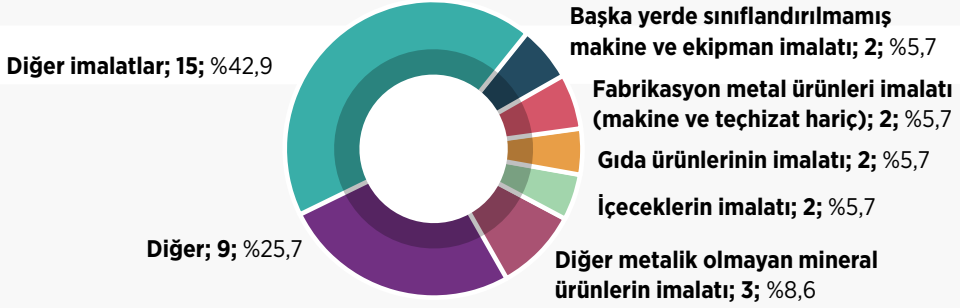
Şekil 142. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=35

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Anket yapılan işletmeler büyük oranda diğer imalatlar sektöründe faaliyet göstermektedir (%43). Diğer öne çıkan sektörler Şekil 143'te sunulmuş olup birer yararlanıcı ile temsil edilen sektörlerle yer verilememiştir (toplam %26).

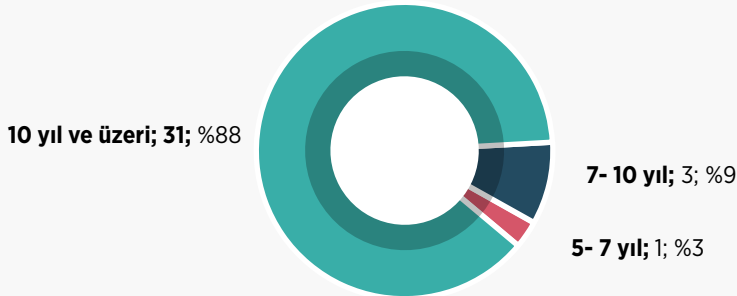
Şekil 143. Ankete Katılan Yararlanıcıların Sektörlerine Göre Dağılımı, n=35

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Görüşülen işletmelerin en gencinin 5-7 yıl önce kurulmuş olduğu dikkat çekmektedir. Yararlanıcı işletmelerin büyük kısmı (%88) 10 yıl ve üzerinde tecrübeye sahiptir (Şekil 144).

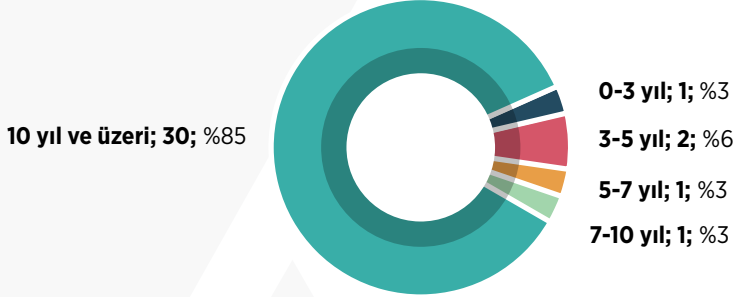
Şekil 144. Ankete Katılan Yararlanıcıların Toplam Ticari Tecrübesi, n=35

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Faaliyet alanı tecrübeleri ticari tecrübeleri ile neredeyse aynı olmakla birlikte, işletmelerin faaliyet alanlarında toplam ticari tecrübelerine göre daha yeni oldukları; oranları az da olsa 3 yıl ve altında (%3), 3-5 yıl arasında (%6) faaliyet alanı tecrübesine sahip yararlanıcıların bulunduğu görülmektedir (Şekil 145).

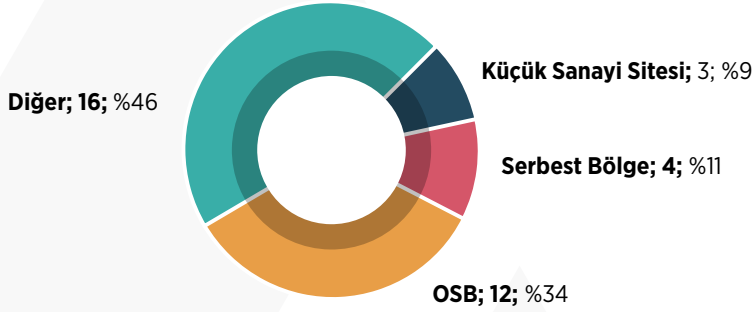
Şekil 145. Ankete Katılan Yararlanıcıların Toplam Faaliyet Alanı Tecrübesi, n=35

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcı işletmelerin yaklaşık yarısı (%46) OSB, sanayi sitesi ve serbest bölge dışındaki bölgelerde faaliyet göstermektedir. Yararlanıcıların %34'ü OSB'de, %11'i serbest bölgede, geri kalan %9'u ise küçük sanayi sitesinde faaliyet göstermektedir (Şekil 146).

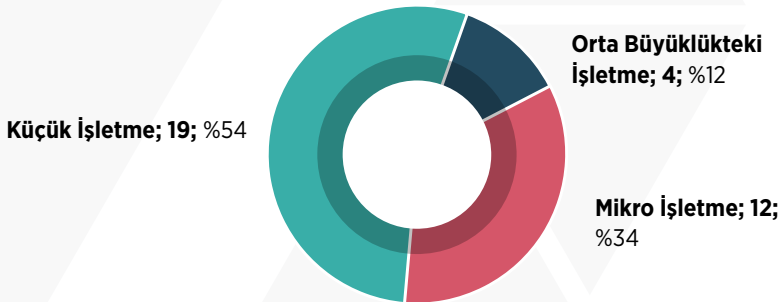
Şekil 146. Ankete Katılan Yararlanıcıların Faaliyet Gösterdikleri Bölgeler, n=35

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcı işletmelerin yarısından fazlası (%54) destek aldıkları dönemde küçük işletme statüsündedir. Bunu %34 oranı ile mikro işletmeler ve %12 oranı ile orta büyüklükteki işletmeler takip etmektedir (Şekil 147).

Şekil 147. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Önceki Ölçekleri, n=35

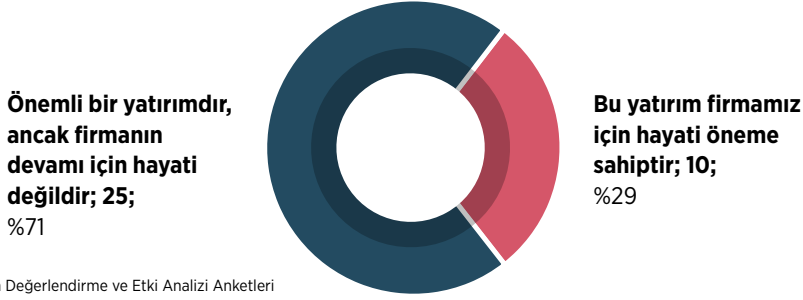
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.8.1. İlgililik

Programın Yararlanıcıların İhtiyaçlarıyla Uyumu

Yapılan saha çalışmalarına göre yararlanıcıların tamamı 2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı kapsamındaki proje yatırımlarını, firmalarının faaliyetleri için önemli görmekte, hatta %29'u firma için hayati öneme sahip olduğunu düşünmektedir (Şekil 148).

Şekil 148. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yatırımları Hakkında Görüşleri, n=35

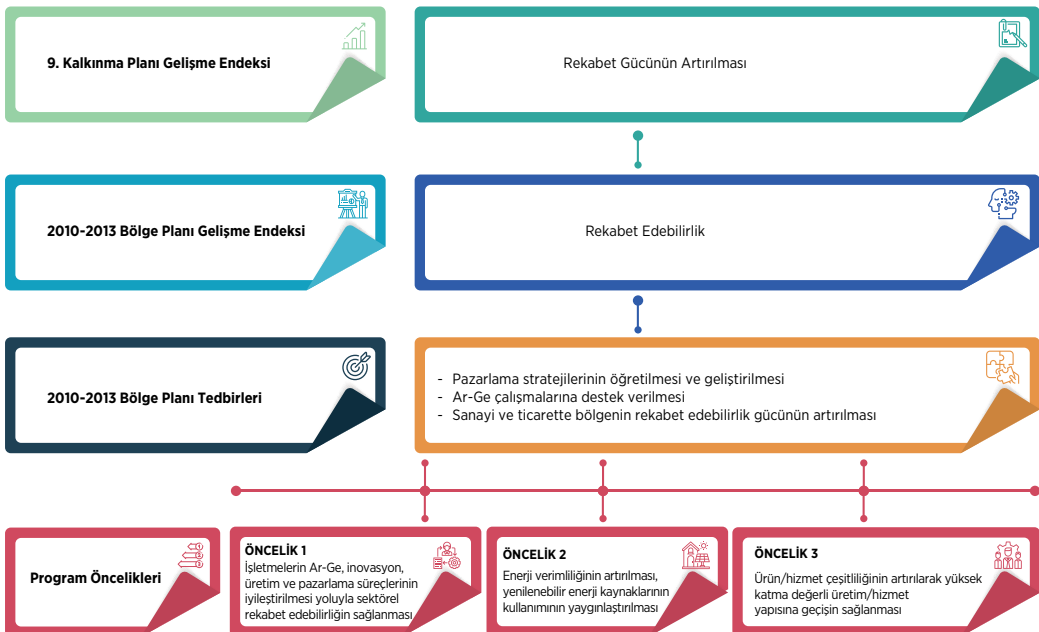

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Bölgesel ve Ulusal Politikalar ile Uyumu

2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı'nın amaç ve önceliği, ulusal politikaların ön planda tuttuğu ve bu politikaların başarıyla uygulanması için bölgesel düzeyde hassasiyetle ele alınan stratejik hedefler doğrultusunda belirlenmiştir. 2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı temel olarak 2007-2013 Dönemi Dokuzuncu Kalkınma Planı ve 2010-2013 TR71 Bölge Planındaki hedefler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Mali Destek Programı'nın amaç ve önceliklerinin dayandığı ulusal ve bölgesel planlardaki gelişme eksenleri ve hedeflere, programların başvuru rehberlerinde yer verilmiştir. Programda 5449 sayılı Kanun hükümleri ve Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'ndeki hükümler esas alınmıştır. Programın amaç ve önceliklerinin, ulusal ve bölgesel politika belgelerindeki hangi gelişme eksenini ve hedeflerine bağlı olarak belirlendiği, Şekil 149'da sunulmaktadır.

Şekil 149. 2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi

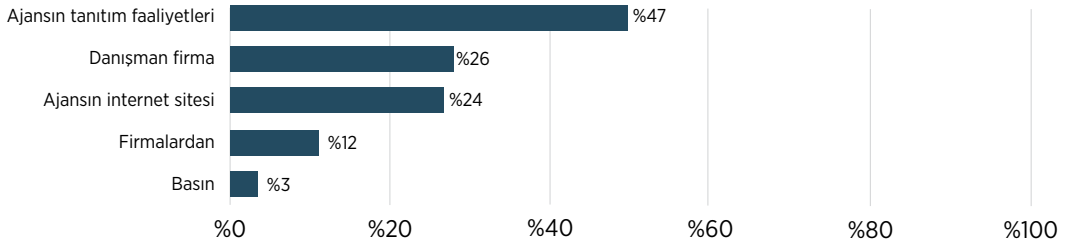

6.3.8.2. Etkinlik

Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları

Program tanıtımında en etkili yöntemin öncelikle Ajans tarafından gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri (%47) olduğu, bunu danışman firmaların (%26) ve Ajans web sitesinin (%24) takip ettiği görülmektedir (Şekil 150).

Şekil 150. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=35

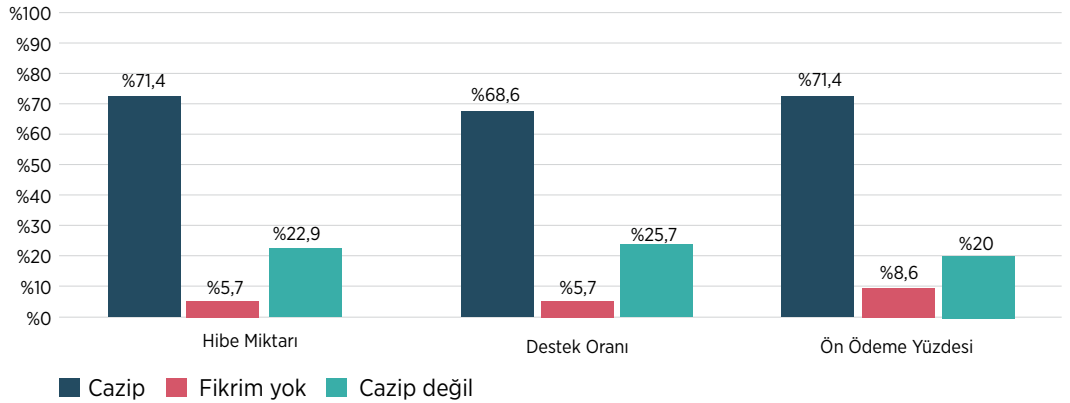

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmeleri

Yararlanıcıların %71'i programı hibe miktarı, %69'u destek oranı ve %71'i ise ön ödeme miktarı açısından cazip bulmuştur. Fikir sahibi olmayan ve ilgili unsurları cazip bulmayan yararlanıcıların oranı her bir unsur için benzerlik göstermektedir (Şekil 143). Yararlanıcılar tarafından sağlanan eş finansman büyük oranda öz kaynaklardan oluşmakta (%77), bunu banka kredisi (%17) ve diğer kaynaklar takip etmektedir (%5).

Şekil 151. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=35

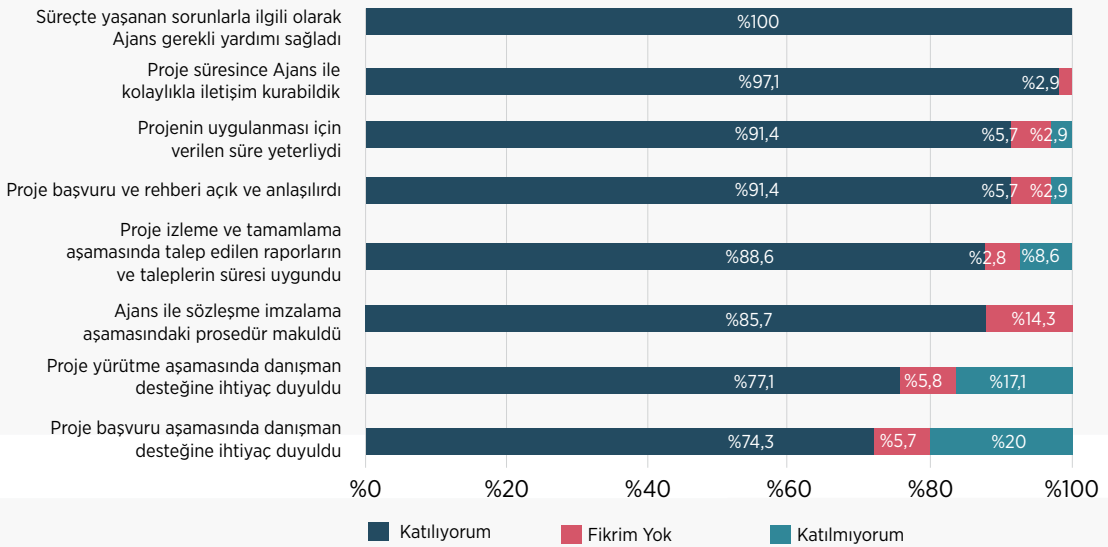

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Program Başvuru Süreçlerine Dair Görüşleri

Program başvuru ve değerlendirme süreçleri ele alındığında, işletmelerde süreçlerin uygunluğu konusunda olumlu görüşün hakim olduğu görülmektedir. Yararlanıcıların tamamı (%100) Ajans'ın süreçte gerekli yardımı sağlaması, %97'si proje süresince Ajans ile kurdukları iletişim, %91'i proje başvuru ve rehberlerinin açıklık ve anlaşılabilirliği ile projenin uygulanması için verilen sürenin yeterliliği konularında olumlu görüş bildirmiştir. Yararlanıcıların fikir sahibi olmadığı konuların başında Ajans ile sözleşme imzalama aşamasındaki prosedürlerin makullüğü gelmektedir (%14). Proje süresince talep edilen raporların ve taleplerin seviyesi de büyük oranda (%89) makul karşılanmıştır. Yararlanıcıların %77'si proje yürütme, %74'ü de proje başvuru aşamasında danışman desteği almıştır (Şekil 152).

Şekil 152. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuyla İlgili Görüşleri, n=35

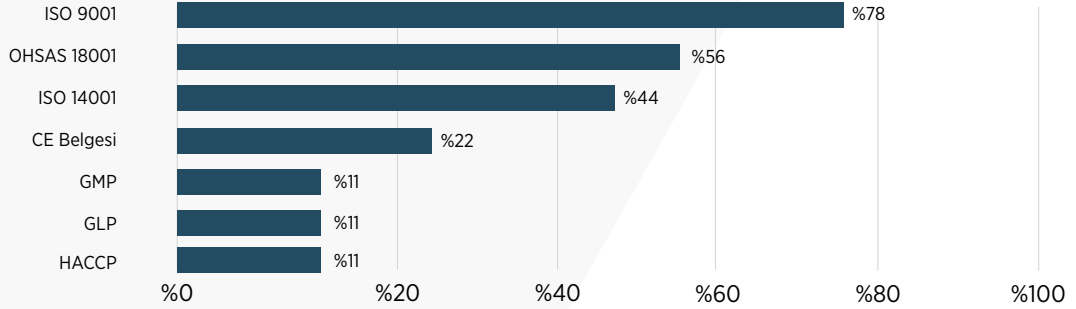
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.8.3. Etkililik

Programın Çıktıları

Program sayesinde yararlanıcıların elde ettikleri çıktıların başında süreç yeniliği gelmektedir (yararlanıcıların %60'ı). Bu yararlanıcılar, yeni ve teknoloji cihaz alarak, ERP gibi yazılımlar kullanmaya başlayarak, üretimde makineleşmeye giderek, paketleme ve ambalajlamada daha yeni teknikler kullanarak, lojistik ve muhasebe gibi destek süreçlerinde yazılımlar kullanarak süreçlerini iyileştirdiklerini belirtmiştir. İşletmelerin süreçlerinde yaptıkları yeniliklerin bir sonucu olarak yararlanıcıların %26'sı kalite ve yönetim sistem belgesi almıştır. Alınan belgelerin başında ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi Belgesi gelmektedir (7 yararlanıcı). OHSAS 18001 Belgesi İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Belgesi 5, ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi Belgesi 4, CE Belgesi 2, GMP, GL ve HACCP Belgeleri de 1'er yararlanıcı tarafından alınmıştır (Şekil 153).

Şekil 153. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeleri Kapsamında Aldıkları Belgeler, n=9

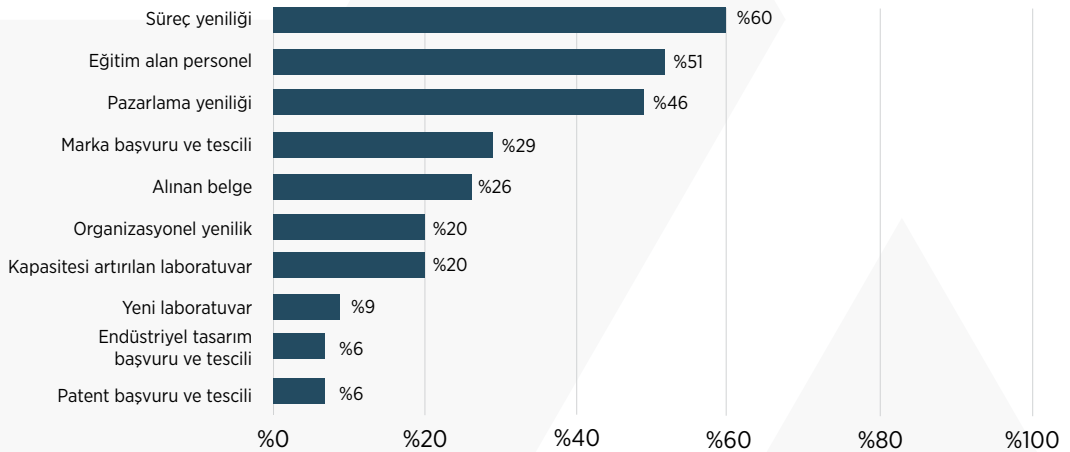

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Pazarlama yeniliği de yararlanıcıların %46'sı tarafından gerçekleştirilmiş, Dijital Reklam ve Tasarım Çalışmaları yapılmış, fiyatlandırma stratejisi ve ürün ambalajı ve etiketi yenilenmiş, pazarlamada sosyal medya kullanılmaya başlanmış, e-ticaret ve bayilik kanalları açılmıştır. İşletmelerin yaptıkları pazarlama yeniliğinin bir sonucu olarak işletmelerin %29'u marka başvurusu yapmış ve tescil ettirmiştir. Program sonunda toplam 24 marka için tescil başvurusunda bulunulmuş ve 22'si tescil edilmiştir. İşletmeler tarafından başvurusu yapılan ve tescil ettirilen patent ve endüstriyel tasarım sayısı 2 olup bunların seri üretimine başlanmıştır.

Yararlanıcıların %51'i proje kapsamında personeline eğitim aldırması; eğitim alan işletmelerin ortalama olarak 7 personeli 17 saatlik eğitim almıştır. Yararlanıcıların %9'u (3 işletme) projesi ile laboratuvar kurmuş, %20'si (7 işletme) ise mevcut laboratuvarlarını modernize etmiştir.

Şekil 154. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=35

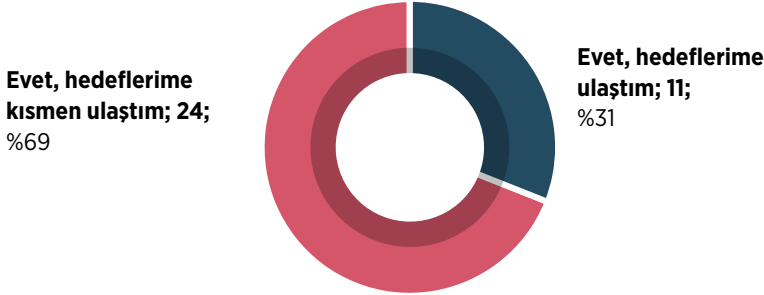

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Sonuçları

Yararlanıcıların %69'u projeleri sonucunda hedeflerine kısmen %31'i ise tamamen ulaştıklarını belirtmiştir (Şekil 155).

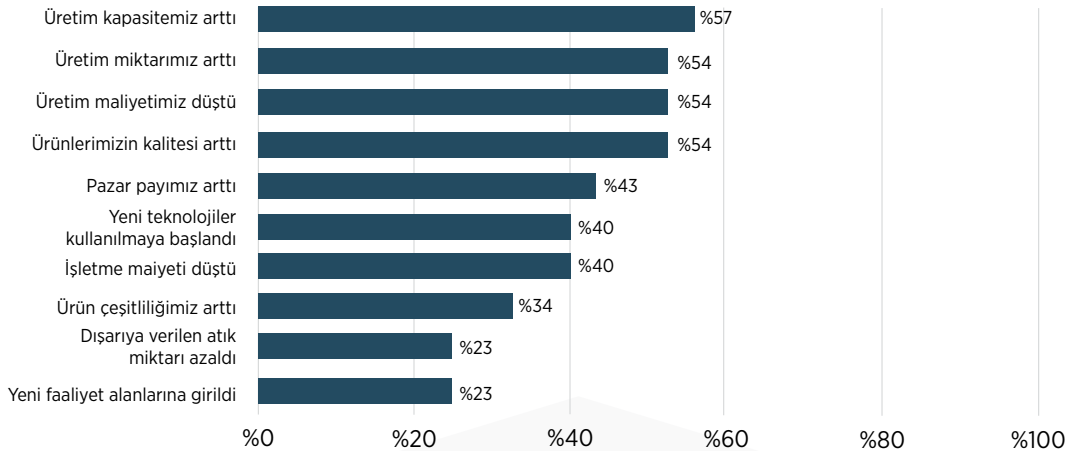
Şekil 155. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hedeflerine Ulaşma Durumu, n=35

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Gerçekleştirilen anket çalışması kapsamında yararlanıcıların proje sonunda elde ettikleri sonuçlar da değerlendirilmiştir. Buna göre program çıktılarından yararlanıcılar üzerinde oluşturduğu en büyük sonucun üretim kapasitesi artışı olduğu görülmektedir (yararlanıcıların %57'si). Üretim miktarında artış, üretim maliyetlerinde düşüş ve ürün kalitesinde artış da yararlanıcıların yarısından fazlası (%54) tarafından alınan sonuçlar arasındadır. Yararlanıcıların %43'ünün pazar payının arttığını belirtmesi de üretim miktarı ve satışlardaki artışın bir sonucudur (Şekil 156). Üretim maliyetlerinde düşüşte üretim aşamasında ortaya çıkan atıkların ekonomiye geri kazandırılmasının (işletmelerin %40'ı), hammadde ve kimyasal tüketimde tasarruf sağlanmasının (işletmelerin %30'u) ve yenilenebilir kaynaklardan enerji üretilmesinin (işletmelerin %10'u) etkisi olmuştur. Üretim maliyetlerinde düşüş sağlayan işletmeler yenilenebilir enerji kullanımı ile elektrik giderlerinin azaldığını, süreçlerde yapılan yeniliklerle firenin azaldığını, alınan laboratuvar cihazlarının hammadde kullanımını etkilediğini ve kapasite artışı ile birlikte birim ürün maliyetlerinin de azaldığını söylemiştir.

Şekil 156. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=35

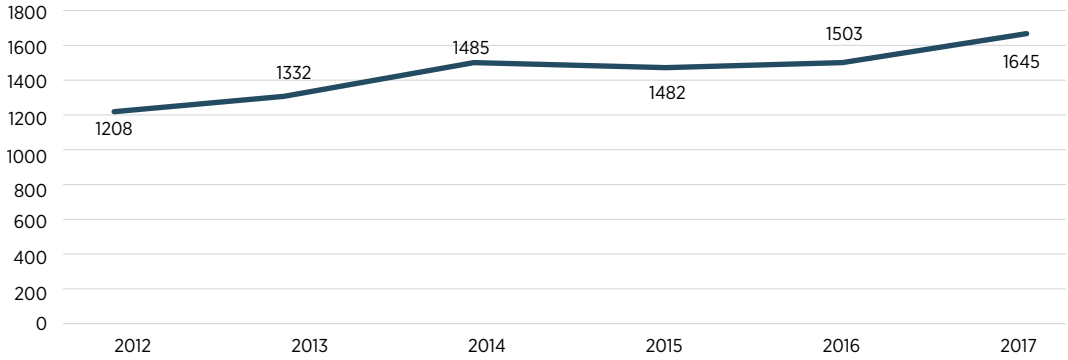
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.8.4. Etki

Personel Sayısı

Program yararlanıcılarının sürekli personel sayılarında destekten sonraki 6 yıl içinde bir artış görülmüş; ilk yıl %10 (2013), ikinci yıl ise %9 artmıştır. 2014 ve 2016 yılları arasında sürekli personel sayısı sabit kalsa da 2017 yılında tekrar %9 artarak işletme başına 47 personele ulaşılmıştır (Şekil 157).

Şekil 157. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Sürekli Personel Sayısı, n=34

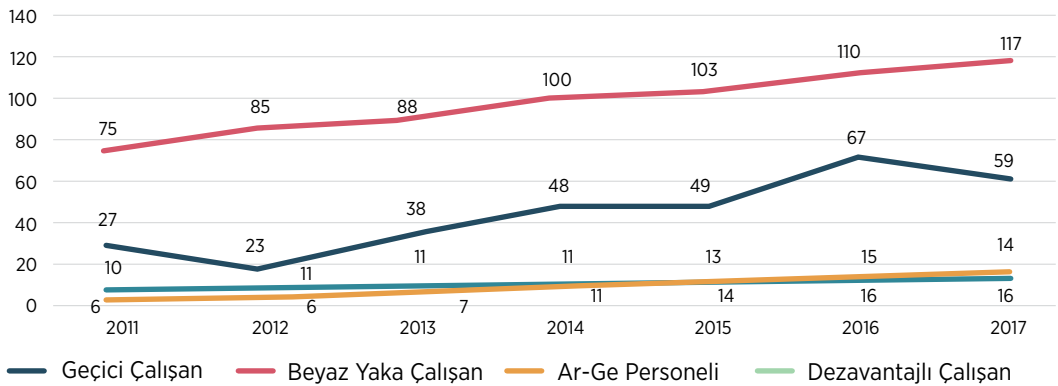

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcı işletmelerin programdan sonra geçici çalışan, beyaz yaka, Ar-Ge personeli ve dezavantajlı personel sayılarında da artış yaşanmıştır. En fazla artış geçici çalışan sayısında olmuş, destekten sonra 35 işletmedeki geçici çalışan sayısı %65 artarak 38'e ulaşmıştır. Sonraki yıllara yıllık ortalama %24 artışla birlikte 2017'de toplam 59 geçici personel çalışmaktadır. Dezavantajlı personel sayısı da yıllık ortalama %23 artış göstermiştir.

Beyaz yaka personel sayılarında yıllar itibariyle düzenli bir artış yaşanmış (yıllık ortalama %7), destekten önce 33 işletmede toplam 85 beyaz yaka personel varken bu sayı 2017'de 117'ye çıkmıştır. Ar-Ge personeline artış daha kısıtlı görülmüş, destekten sonraki ilk iki yıl herhangi bir artış yaşanmamış, 2015'ten sonra bir ivmelenme yaşanarak 33 işletmede toplam 14 personel sayısına ulaşılmıştır (Şekil 158).

Şekil 158. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Personel Sayıları, geçici çalışan için n=35, beyaz yaka çalışan için n=33, Ar-Ge personeli için n=33, dezavantajlı çalışanlar için n= 34

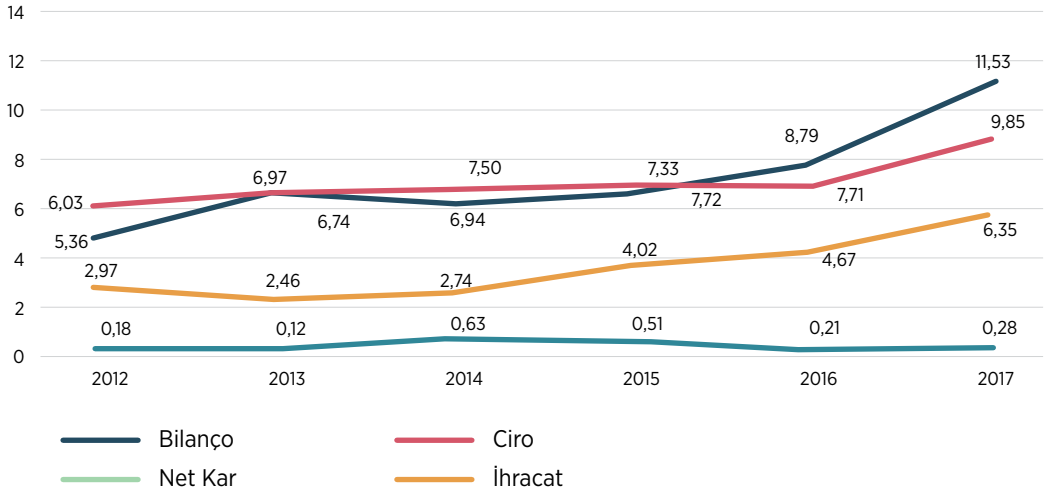

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Satışlar, Kâr ve İhracat

Yararlanıcı işletmelerden projeye başvurdıkları yıldan 2017 yılına kadar olan süre için toplam satışlar (ciro), bilanço varlığı, ihracat ile net kâr-zarar tutarları hakkında bilgi alınmıştır. Elde edilen tüm tutarlar, kamu sabit sermaye yatırım ve dış para deflatörleri kullanılarak 2017 fiyatları ile hesaplanmış, böylece enflasyon etkisinden arındırılmıştır.¹¹ Elde edilen sağlıklı verilere göre 2012 yılından 2017'ye kadar yararlanıcı işletmelerin yıllık ortalama satış tutarları %11, bilanço değerleri %17, ihracatları %19 ve net kârları %72 oranında artmış; satış rakamı ortalama 9,85 milyon TL'ye, ihracat tutarı 6,35 milyon TL'ye, kâr tutarı 280 bin TL'ye, bilanço değerleri ise 11,53 milyon TL'ye ulaşmıştır. Oransal olarak bilançoda en fazla artışın, projeye alınan makine ve cihazlara bağlı olarak 2012 yılında yaşandığı görülmektedir. Firmaların satışları yıllar itibarıyla istikrarlı olarak artmış, 2017 yılında daha büyük bir sıçrama yapmıştır (%28 artış). Firmaların ortalama kârları 2014 yılında %438 artsa da sonraki yıllarda düşüş yaşanmıştır. Bununla birlikte yine de destek öncesine göre %59 daha yüksektir. Firmaların kârları oransal olarak daha fazla artsa da, firmaların kârlılık oranları destek öncesine göre değişmemiş, 2017'de %3 olarak kalmıştır. Firmaların ihracat rakamları daha istikrarlı bir artış sergilemiş, bunun neticesinde destek yılında ihracatın ciro içindeki payı %49 iken 2017 yılında %64'e ulaşmıştır (Şekil 159).

Şekil 159. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Bilanço, Satış Hasılatı, İhracat ile Net Kâr veya Zarar Ortalamaları (milyon TL), (Bilanço ve ciro için n=32, net kâr veya zarar için n=31, ihracat için n=11)

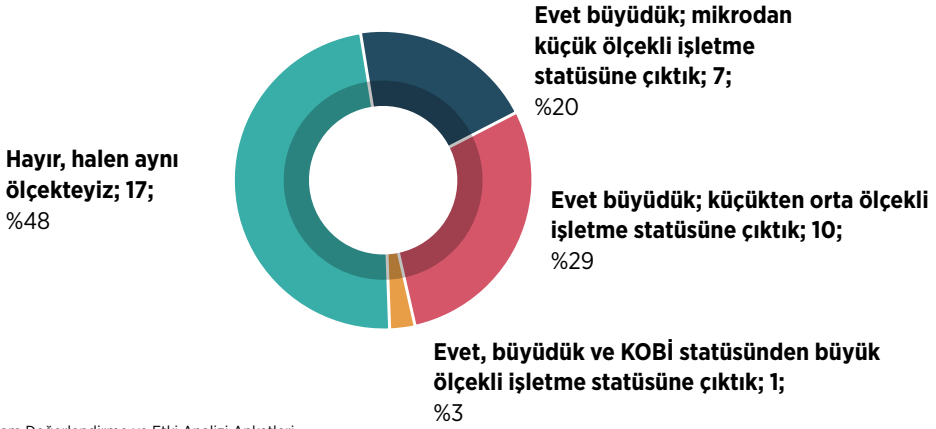
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Ölçek

İşletmelerin yarısından fazlası (%52) destek aldıktan sonra büyümüş, %29'u küçük ölçekli işletmeden orta ölçekli işletme statüsüne, %20'si mikro işletmeden küçük ölçekli işletme statüsüne, %3'ü KOBİ statüsünden büyük ölçekli işletme statüsüne geçmiştir. Geri kalan yararlanıcılar (%48) aynı ölçekte faaliyetlerine devam etmektedir.

¹¹ <http://www2.kalkinma.gov.tr/kamuyat/deflator.html>

Şekil 160. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Sonraki Ölçekleri, n=35

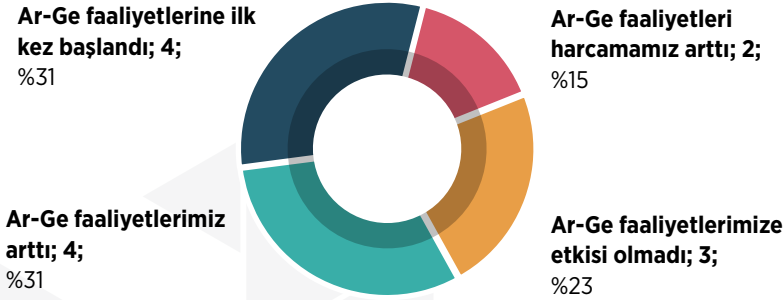

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Ar-Ge

Anket yapılan işletmelerin %37'si Ar-Ge yaptığını belirtmiştir. Ar-Ge yapan işletmelerin %23'ü desteğin Ar-Ge faaliyetlerine etkisi olmadığını belirtmiş (3 işletme), %31'i Ar-Ge faaliyetlerinin arttığını, %31'i ilk defa Ar-Ge yapmaya başladıklarını, %15'i ise Ar-Ge harcamalarının arttığını belirtmiştir (Şekil 161).

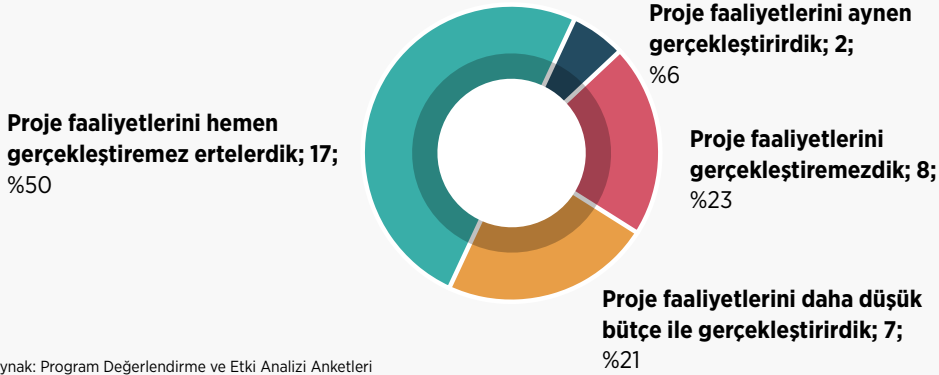
Şekil 161. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projelerinin Ar-Ge Faaliyetlerine Etkisi, n=13

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Mali Destek Programı yararlanıcılarının %6'sı destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini aynen gerçekleştirebileceklerini belirtmiş, geri kalanı öteleyerek (%50) veya daha düşük bütçe ile (%21) gerçekleştirebileceklerini belirtmiştir. Destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini hiç gerçekleştiremeyeceğini belirten yararlanıcıların oranı %23'dür.

Şekil 162. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=35

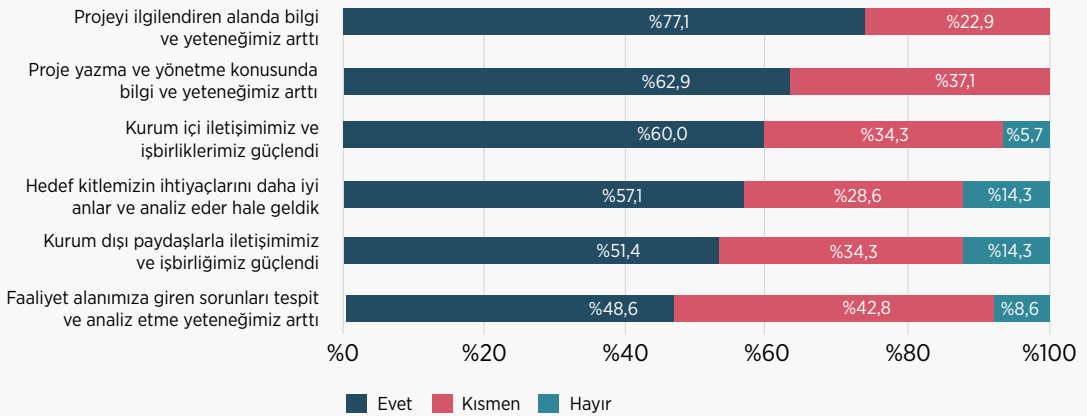
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.8.5. Sürdürülebilirlik

Davranışsal Artımsallık

Projeye elde edilen davranışsal kazanımlar, projenin yararlanıcılara etkilerinin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Program yararlanıcısı işletmelerin tamamı (%100) projelerinin kurumlarında yeni ve farklı bir uygulama, yaklaşım ya da davranışsal bir değişime neden olduğunu belirtmiştir. En fazla gözlenen davranışsal değişiklikler, yararlanıcıların projelerini ilgilendiren alanda (%100) ve proje yazma ve yönetim konusunda (%100) bilgi ve yetenek artışı olarak kendini göstermektedir. Kurum içi iletişim ve işbirliklerinde güçlenme yararlanıcıların %94'ü, faaliyet alanlarına giren sorunları tespit ve analiz etmede artış da yararlanıcıların %93'ü tarafından dile getirilen kazanımlar arasındadır (Şekil 163).

Şekil 163. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=35

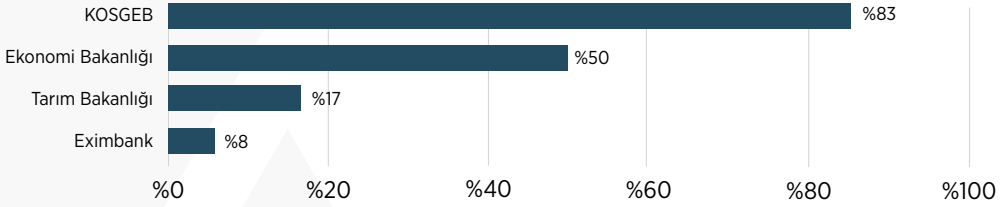

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Proje Yönetme Kapasitesi

Yararlanıcıların %95'i ihtiyaçlarına uygun bir desteğin açılması halinde Ajans'a tekrar destek başvurusunda bulunacaklarını belirtmiştir. Yararlanıcıların %30'u, Ahiler Kalkınma Ajansı desteğinden sonra başka kurumların desteklerine de başvurmuştur. Bu kurumlar içinde KOSGEB ilk sıradadır (%83). Bunu Ekonomi Bakanlığı (%50), Tarım Bakanlığı (%17) ve Eximbank (%8) destekleri izlemektedir (Şekil 164).

Şekil 164. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Başvurusu Yaptıkları Kurumlar, n=35

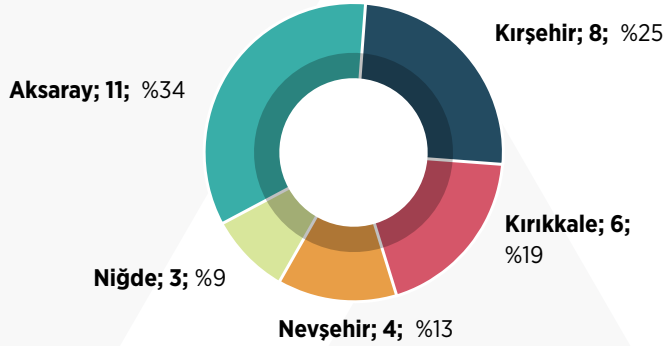

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.9. 2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı

2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı kapsamında 40 proje tamamlanmış olsa da 32 yararlanıcıya ulaşıp anket yapılmıştır (%80). Anketlerle tüm illerdeki yararlanıcılar temsil edilmiş, yararlanıcıların bulundukları illerle paralel olarak ankete en fazla Aksaray'dan (%34) katılım sağlanmıştır (Şekil 165).

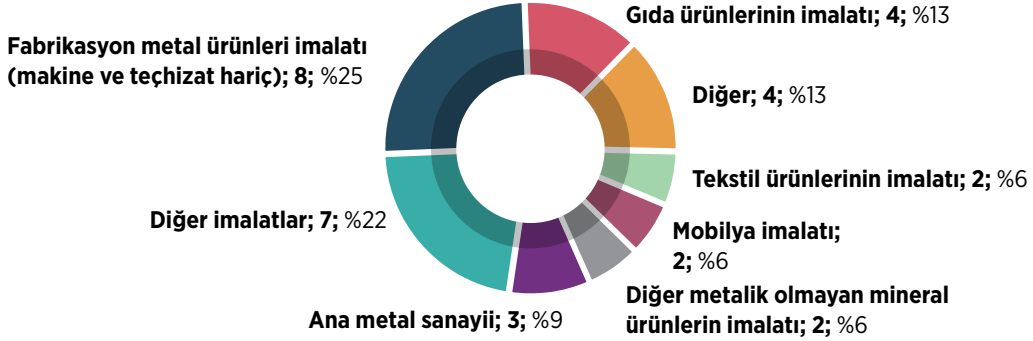
Şekil 165. Ankete Katılan Yararlanıcıların İllere Göre Dağılımı, n=32

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Anket yapılan işletmeler arasında en büyük payı fabrikasyon metal ürünleri imalatı sektöründeki işletmeler almakta (%25), bunu diğer imalatlar sektörü takip etmektedir (%22). Diğer öne çıkan sektörler Şekil 157'de sunulmuş olup birer yararlanıcı ile temsil edilen sektörler diğer adı altında toplanmıştır (toplam %13) (Şekil 166).

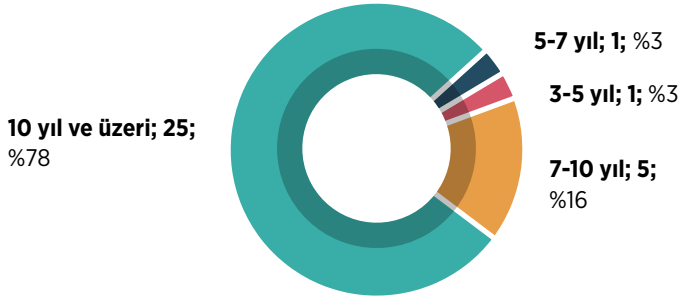
Şekil 166. Ankete Katılan Yararlanıcıların Sektörlerine Göre Dağılımı, n=32

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcı işletmelerin büyük kısmı (%78) 10 yıl ve öncesinde kurulmuştur. 5 yıldan az ticari tecrübeye sahip işletmelerin oranı %3'dür (Şekil 167).

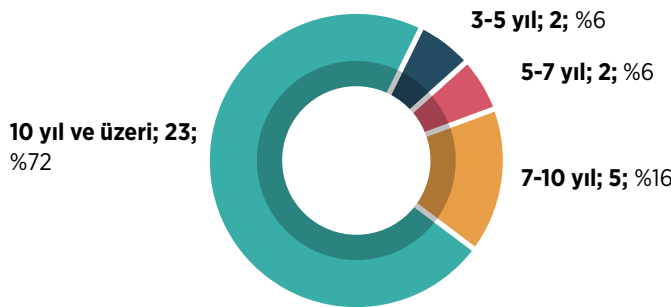
Şekil 167. Ankete Katılan Yararlanıcıların Toplam Ticari Tecrübesi, n=32

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Faaliyet alanı tecrübeleri ticari tecrübeleri ile neredeyse aynı olmakla birlikte, işletmelerin faaliyet alanlarında toplam ticari tecrübelerine göre daha yeni oldukları görülmektedir. 5 yıl ve altında tecrübeye sahip işletmelerin oranı %6'dır (Şekil 168).

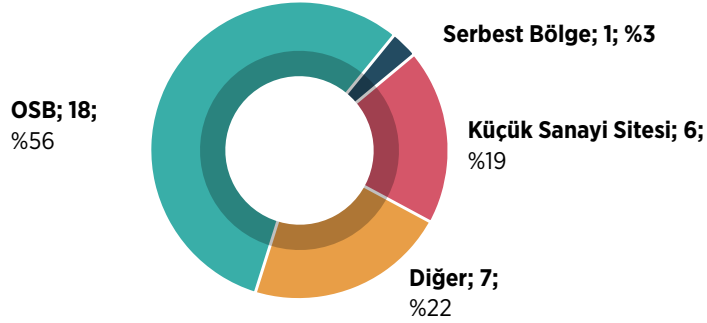
Şekil 168. Ankete Katılan Yararlanıcıların Toplam Faaliyet Alanı Tecrübesi, n=32

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcı işletmelerin büyük kısmı (%78) OSB, sanayi sitesi ve serbest bölge gibi sanayi bölgelerinde, geri kalanı da bu bölgelerin dışında faaliyet göstermektedir. Yararlanıcıların %56'sı OSB'de, %19'u küçük sanayi sitesinde, %3'ü de serbest bölgede faaliyet göstermektedir (Şekil 169).

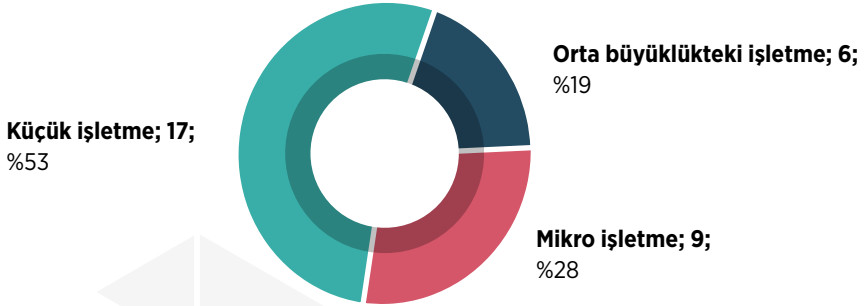
Şekil 169. Ankete Katılan Yararlanıcıların Faaliyet Gösterdikleri Bölgeler, n=32

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcı işletmelerin yarısından fazlası (%53) destek aldıkları dönemde küçük işletme statüsündedir. Bunu %28 oranı ile mikro işletmeler ve %19 oranı ile orta büyüklükteki işletmeler takip etmektedir (Şekil 170).

Şekil 170. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Önceki Ölçekleri, n=32

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.9.1. İlgililik

Programın Yararlanıcıların İhtiyaçlarıyla Uyumu

Yapılan saha çalışmalarına göre yararlanıcıların neredeyse tamamı (%94) 2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı kapsamındaki proje yatırımlarını, firmalarının faaliyetleri için önemli görmekte, hatta %19'u firma için hayati öneme sahip olduğunu düşünmektedir. Yararlanıcıların %6'sı proje ile gerçekleştirdikleri yatırımın firmanın bütün faaliyetleri içindeki önemini küçük görmektedir (Şekil 171).

Şekil 171. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yatırımları Hakkında Görüşleri, n=32

**Önemli bir yatırımdır;
ancak firmanın devamı
için hayati değildir; 24;
%75**

**Bu yatırım firmamız için
hayati öneme sahiptir; 6;
%19**

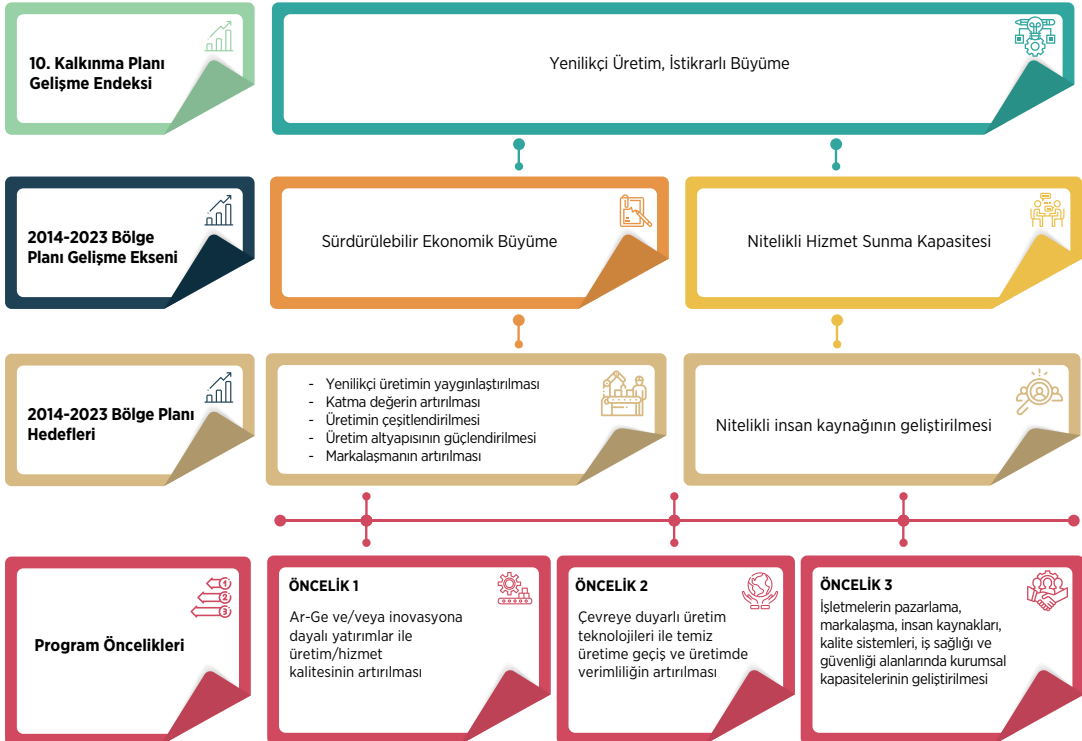
**Bu yatırımın firmamızın
bütün faaliyetleri içindeki
önemi küçüktür; 2;
%6**

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Bölgesel ve Ulusal Politikalar ile Uyumlu

2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı'nın amaç ve önceliği, ulusal politikaların ön planda tuttuğu ve bu politikaların başarıyla uygulanması için bölgesel düzeyde hassasiyetle ele alınan stratejik hedefler doğrultusunda belirlenmiştir. 2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı temel olarak 2014-2018 Dönemi Onuncu Kalkınma Planı ve 2014-2023 TR71 Bölge Planındaki hedefler göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Mali Destek Programı'nın amaç ve önceliklerinin dayandığı ulusal ve bölgesel planlardaki gelişme eksenleri ve hedeflere, programların başvuru rehberlerinde yer verilmiştir. Programda 5449 sayılı Kanun hükümleri ve Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'ndeki hükümler esas alınmıştır. Programın amaç ve önceliklerinin, ulusal ve bölgesel politika belgelerindeki hangi gelişme eksenleri ve hedeflerine bağlı olarak belirlendiği, Şekil 172'de sunulmaktadır.

Şekil 172. 2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı ile Ulusal ve Bölgesel Planların İlgisi

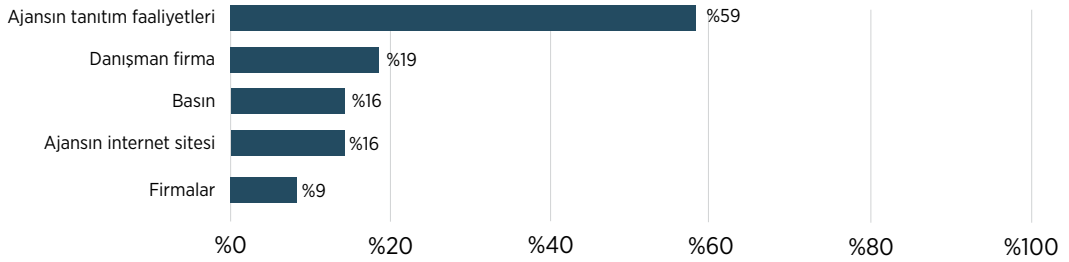

6.3.9.2. Etkinlik

Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları

Program tanıtımında en etkili yöntemin öncelikle Ajans tarafından gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri (%59) olduğu, bunu danışman firmaların (%19), basın ve Ajans web sitesinin takip ettiği görülmektedir (%16) (Şekil 173).

Şekil 173. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Haberdar Olma Yolları, n=32

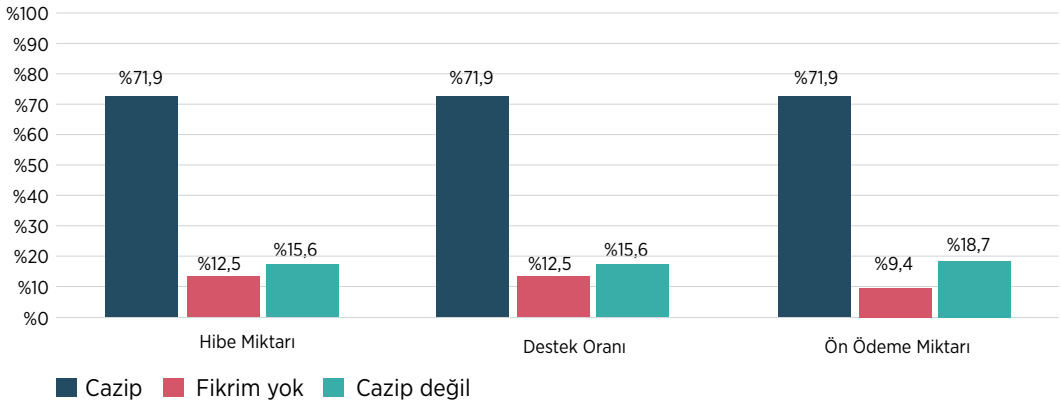

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmeleri

Yararlanıcıların büyük bölümü programı hibe miktarı, destek oranı ve ön ödeme miktarı açısından aynı oranda cazip bulmuştur (%71,9). Fikir sahibi olmayan ve ilgili unsurları cazip bulmayan yararlanıcıların oranı her bir unsur için benzerlik göstermekte olup ön ödeme miktarı konusunda memnuniyetsizlik oranının, diğer unsurlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir (%18,8) (Şekil 174). Yararlanıcılar tarafından sağlanan eş finansman büyük oranda öz kaynaklardan oluşmakta (%87), bunu banka kredisi (%11) ve diğer kaynaklar takip etmektedir (%2).

Şekil 174. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programı Finansal Olarak Değerlendirmesi, n=32

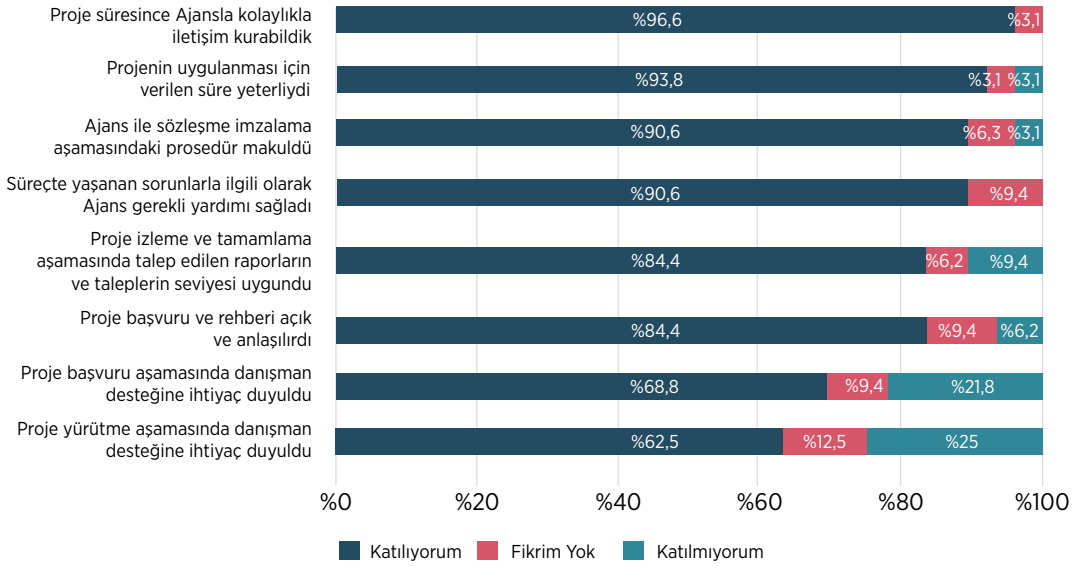

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların Program Başvuru Süreçlerine Dair Görüşleri

Program başvuru ve değerlendirme süreçleri ele alındığında, işletmelerde süreçlerin uygunluğu konusunda olumlu görüşün hakim olduğu görülmektedir. Yararlanıcıların neredeyse tamamı (%97) proje süresince Ajans ile kurdukları iletişim, %94'ü projenin uygulanması için verilen sürenin yeterliliği %91'i Ajans ile sözleşme imzalama aşamasındaki prosedürlerin makullüğü ve Ajans'ın süreçte gerekli yardımı sağlaması konularında olumlu görüş bildirmiştir. Proje süresince talep edilen raporlar ve talepler ile proje başvuru rehberleri de büyük oranda (%84) makul karşılanmıştır. Yararlanıcıların %69'u proje başvuru, %63'ü ise proje yürütme aşamasında danışman desteği almıştır (Şekil 175).

Şekil 175. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Süreçlerinin Uygunluğuyla İlgili Görüşleri, n=32

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

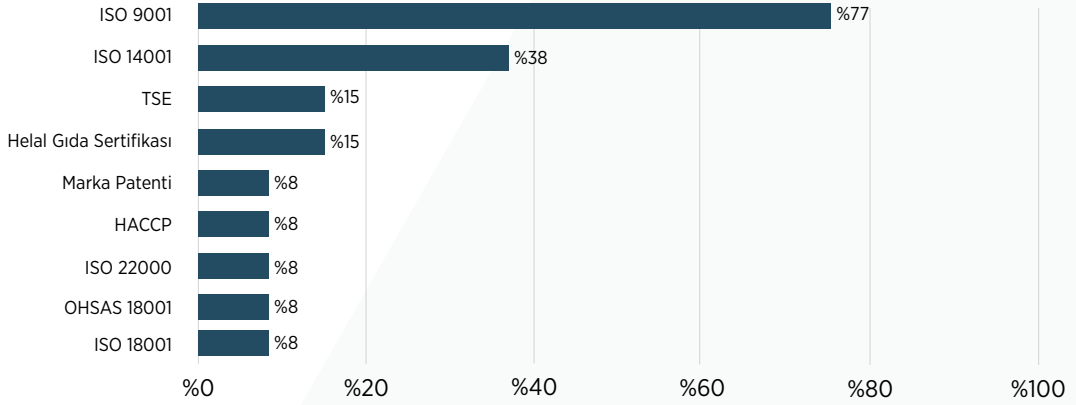
6.3.9.3. Etkililik

Programın Çıktıları

Program sayesinde yararlanıcıların elde ettikleri çıktıların başında eğitim alan personel gelmektedir. Yararlanıcıların %55'i proje kapsamında personeline eğitim aldırması; eğitim alan işletmelerin ortalama olarak 5 personeli 25 saatlik eğitim almıştır.

En fazla sayıda yararlanıcı tarafından elde edilen program çıktısı ise süreç yeniliği olmuştur (%42). Bu yararlanıcılar, yeni ve teknolojik cihaz alarak, üretimde makineleşmeye giderek, lojistik, satın alma, muhasebe gibi destek süreçlerinde yazılımlar kullanarak paketleme ve ambalajlamada daha yeni teknikler kullanarak, süreçlerini iyileştirdiklerini belirtmiştir. İşletmelerin süreçlerinde yaptıkları yeniliklerin bir sonucu olarak yararlanıcıların %31'i kalite ve yönetim sistem belgesi almıştır. Alınan belgelerin başında ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi Belgesi gelmektedir (10 yararlanıcı). ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi Belgesi 5, TSE Belgesi 2, Helal Gıda Sertifikası 2, OHSAS 18001 Belgesi İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Belgesi 2, Tehlike Analizi ve Kritik Kontrol Noktaları (HACCP) belgesi ile ISO 22000 Gıda Güvenliği Yönetim Sistemi Belgesi 1'er yararlanıcı tarafından alınmıştır (Şekil 176).

Şekil 176. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projeleri Kapsamında Aldıkları Belgeler, n=13

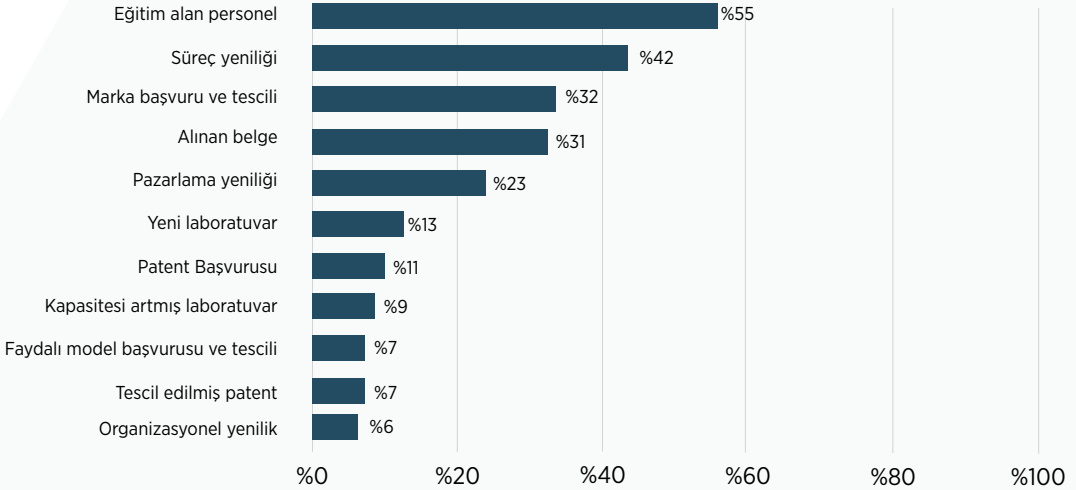

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcıların %32'si marka başvurusunda bulunmuş ve markalarını tescil ettirmiş, bunun neticesinde yararlanıcılara ait 14 marka tescilli olmuştur. Pazarlama yeniliği de yararlanıcıların %23'ü tarafından gerçekleştirilmiş; yeni fiyatlandırma ve reklam stratejisi hayata geçirilmiş, ürün tasarımı ve ambalajı yenilenmiş, farklı satış ve dağıtım yöntemleri uygulanmaya başlanmış, yeni pazarlara açılma sağlanmıştır. İşletmeler tarafından başvurusu yapılan ve tescil ettirilen patent ve faydalı model sayısı 2 olup bunların seri üretimine başlanmıştır.

Yararlanıcıların %13'ü (4 işletme) projesi ile laboratuvar kurmuş, %9'u (3 işletme) ise mevcut laboratuvarlarını modernize etmiştir.

Şekil 177. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları, n=32

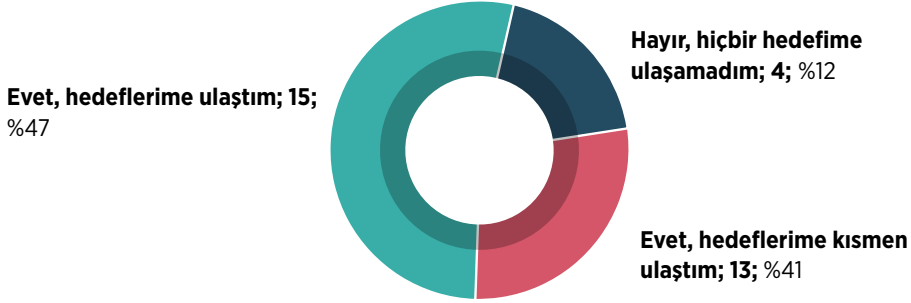

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Programın Sonuçları

Yararlanıcıların %12'si projeleri kapsamındaki hiçbir hedefe ulaşamadığını söylemiş, geri kalan %41'i projeleri sonucunda hedeflerine kısmen %47'si ise tamamen ulaştıklarını belirtmiştir (Şekil 178).

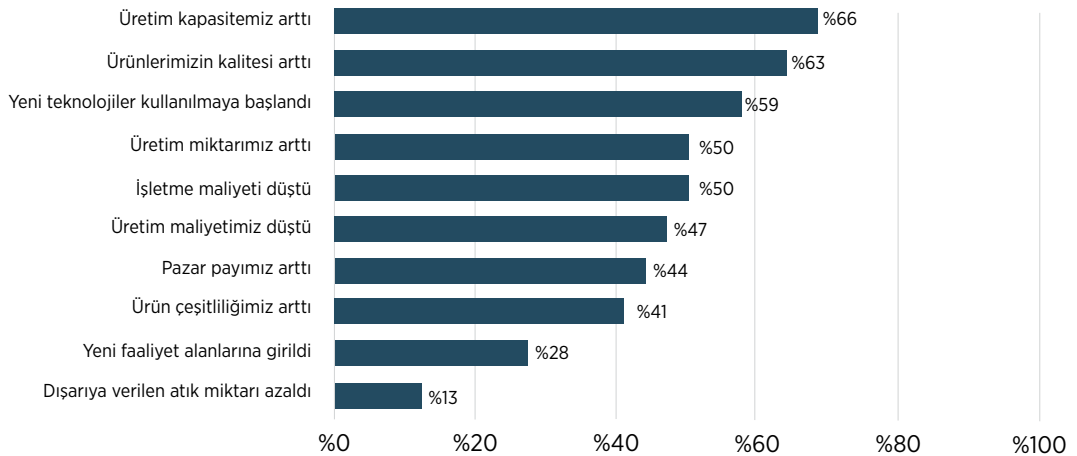
Şekil 178. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hedeflerine Ulaşma Durumu, n=32

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Gerçekleştirilen anket çalışması kapsamında yararlanıcıların proje sonunda elde ettikleri sonuçlar da değerlendirilmiştir. Buna göre program çıktıları ile yararlanıcılar üzerinde oluşturduğu en büyük sonucun üretim kapasitesi artışı olduğu görülmektedir (yararlanıcıların %66'sı). Ürün kalitesinde artış (%63), yeni teknolojilerin kullanılmaya başlanması (%59), üretim miktarında artış ve işletme maliyetlerinde düşüş de yararlanıcıların en az yarısı tarafından alınan sonuçlar arasındadır (Şekil 179). Üretim maliyetlerinde düşüşte üretim aşamasında ortaya çıkan atıkların ekonomiye geri kazandırılmasının (işletmelerin %25'i), yenilenebilir kaynaklardan enerji üretilmesinin (işletmelerin %20'si) ve hammadde ve kimyasal tüketimde tasarruf sağlanmasının (işletmelerin %19'u) etkisi olmuştur. Üretim maliyetlerinde düşüş sağlayan işletmeler yenilenebilir enerji kullanımı ile elektrik ve kömür giderlerinin azaldığını, hurda miktarında azalma meydana geldiğini söylemiştir. Yararlanıcıların %44'ü program sonunda pazar paylarının arttığını da ifade etmiştir.

Şekil 179. Ankete Katılan Yararlanıcıların Proje Çıktıları ile Elde Ettikleri Sonuçlar, n=32

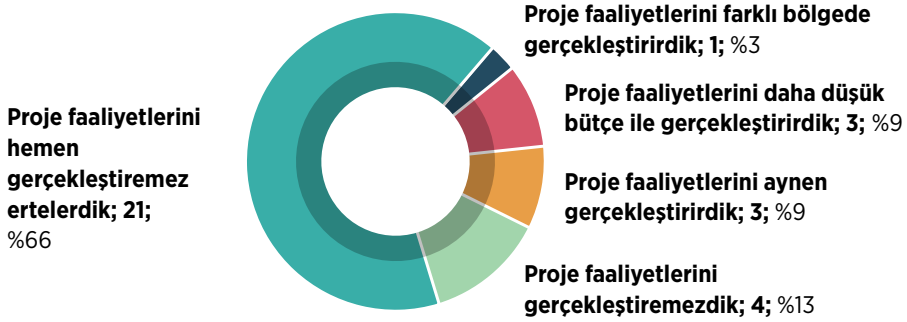

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.9.4. Etki

Mali Destek Programı yararlanıcılarının %9'u destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini aynen gerçekleştirebileceklerini belirtmiş, geri kalanı öteleyerek (%66), daha düşük bütçe ile (%9) veya farklı bölgede (%3) gerçekleştirebileceklerini belirtmiştir. Destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini hiç gerçekleştiremeyeceğini belirten yararlanıcıların oranı %13'dür.

Şekil 180. Ankete Katılan Yararlanıcıların Hibe Katkısı Almasalardı Projelerini Gerçekleştirme Durumları, n=32

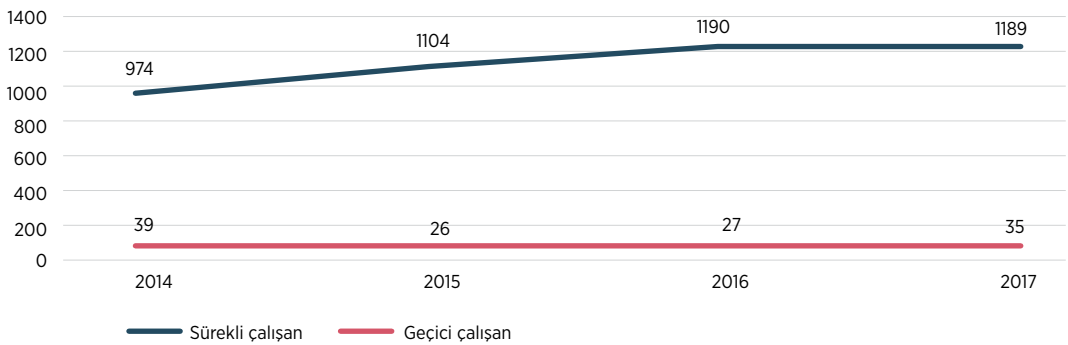

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Personel Sayısı

Program yararlanıcılarının sürekli personel sayılarında destekten sonraki 3 yıl içinde bir artış görülmüş; ilk yıl %13 (2014), ikinci yıl ise %8 artmıştır. Geçici personel sayısı 2014 ve 2016 yıllarında sürekli personel sayısının aksine düşmüştür. Bununla birlikte sürekli ve geçici toplam personel sayısı 2014'ten bu yana yararlanıcı işletmelerde yıllık ortalama %7 artmış ve 2017 yıl sonu itibarıyla toplam 1.224'e ulaşmıştır (Şekil 181).

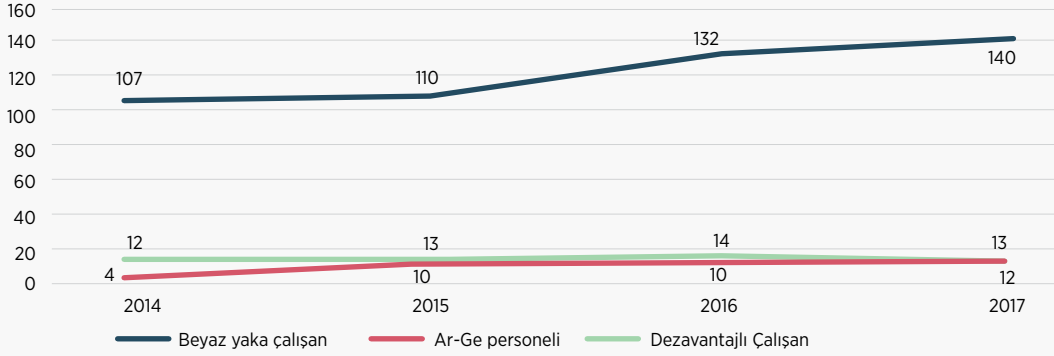
Şekil 181. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Toplam Personel Sayıları, Sürekli Çalışan n=31, Geçici Çalışan n=29

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Yararlanıcı işletmelerin programdan sonra beyaz yaka, Ar-Ge personeli ve dezavantajlı personel sayılarında da artış yaşanmıştır. Oransal olarak en fazla artış Ar-Ge personeli sayısında olmuş, destekten sonraki yıl 30 işletmedeki Ar-Ge personeli sayısı %150 artarak 4'ten 10'a ulaşmıştır. Rakamsal olarak en fazla artış da beyaz yaka personelde olmuş, desteğe başvuru yılı toplam 107 iken 2017'de 140'a ulaşmıştır (Şekil 182).

Şekil 182. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Personel Sayıları, n=30

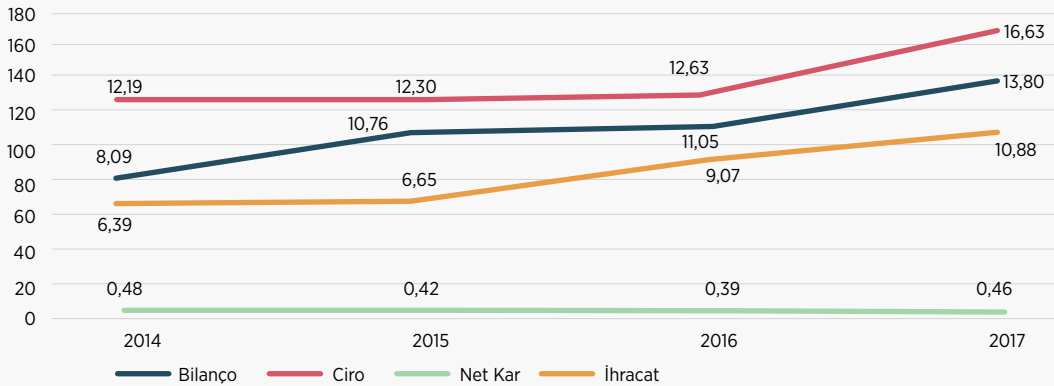

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Satışlar ve Kâr

Yararlanıcı işletmelerden projeye başvurdıkları yıldan 2017 yılına kadar olan süre için toplam satışlar (ciro), bilanço varlığı, ihracat ile net kâr-zarar tutarları hakkında bilgi alınmıştır. Elde edilen tüm tutarlar, kamu sabit sermaye yatırım ve dış para deflatorleri kullanılarak 2017 fiyatları ile hesaplanmış, böylece enflasyon etkisinden arındırılmıştır.¹² Elde edilen sağlıklı verilere göre 2014 yılından 2017'ye kadar yararlanıcı işletmelerin yıllık ortalama satış tutarları %12, bilançoda değerleri %20, ihracatları %20 artmış, net kârlarında ise yıllık ortalama %0,3 düşüş yaşanmıştır. Firmaların ihracatlarındaki istikrarlı artışa bağlı olarak ihracatın ciro içindeki payı 2014'te %52 iken 2017 yılında %65'e ulaşmış, kârlarındaki düşüşten dolayı ise kârlılık oranları 2014'te %4 iken 2017'de %3 olmuştur. (Şekil 183).

Şekil 183. Ankete Katılan Yararlanıcıların Yıllar Bazında Bilanço, Satış Hasılatı, İhracat ile Net Kâr veya Zarar Ortalamaları (milyon TL), (Bilanço, ciro, net kâr veya zarar için n=29, ihracat için n=11)

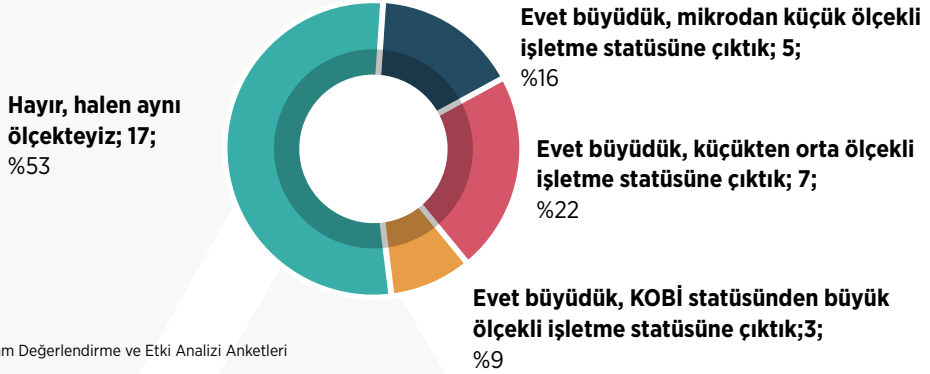
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

¹² <http://www2.kalkinma.gov.tr/kamuyat/deflator.html>

Ölçek

İşletmelerin yaklaşık yarısı (%47) destek aldıktan sonra büyümüş, %22'si küçük ölçekli işletmeden orta ölçekli işletme statüsüne, %16'sı mikro işletmeden küçük ölçekli işletme statüsüne, %9'u KOBİ statüsünden büyük ölçekli işletme statüsüne geçmiştir. Geri kalan yararlanıcılar (%53) aynı ölçekte faaliyetlerine devam etmektedir.

Şekil 184. Ankete Katılan Yararlanıcıların Programdan Sonraki Ölçekleri, n=32

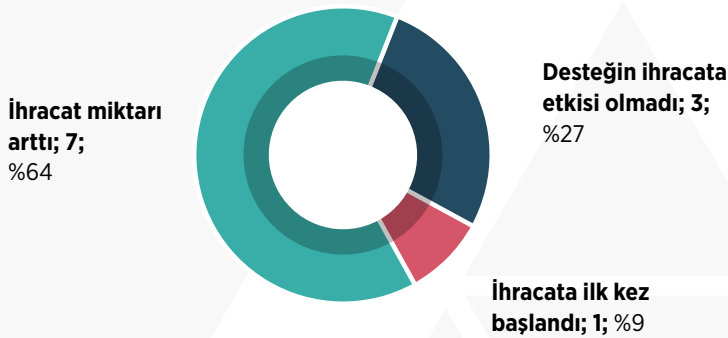

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

İhracat

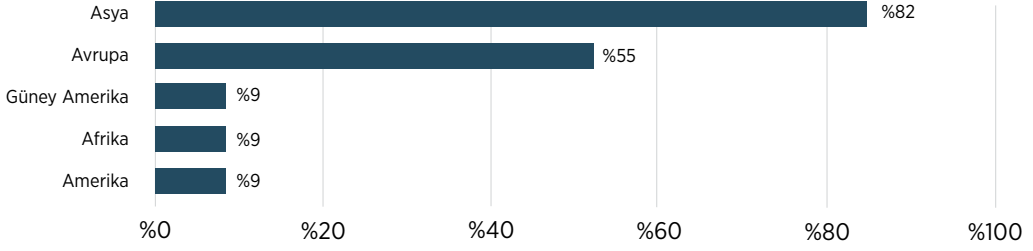
Anket yapılan işletmelerin üçte biri (%34) ihracat yapmaktadır. İhracat yapan işletmelerin çoğu (%73) programın ihracatlarına olumlu etkide bulunduğunu; 1 işletme ilk kez ihracat yapmaya başladığını (%9), 7 işletme de (%64) ihracat miktarının arttığını belirtmiştir. İhracat yapan işletmelerin geri kalanı ise (%27), programın ihracatlarına herhangi bir etkisinin olmadığını belirtmiştir (Şekil 185). İhracat yapılan pazarların başında Asya pazarı gelmektedir (%82). Bunu Avrupa pazarı izlemektedir (%55) (Şekil 186). İhracat yapan 11 işletmenin 2014'de ihracat yaptığı ülke sayısı 64 iken 2017 yıl sonu itibarıyla 93'e yükselmiştir.

Şekil 185. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projelerinin İhracatlarına Etkisi, n=11

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Şekil 186. Ankete Katılan Yararlanıcıların İhracat Yaptıkları Pazarlar , n=11

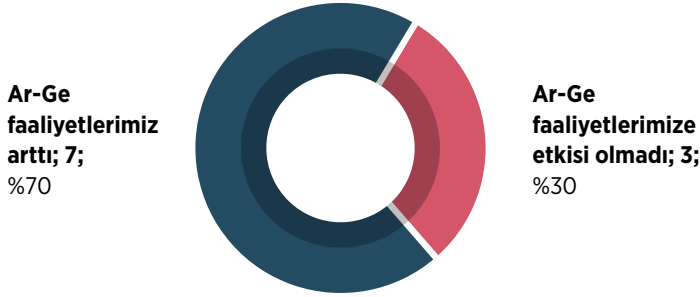

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Ar-Ge

Anket yapılan işletmelerin %38'i Ar-Ge yaptığını belirtmiştir. Ar-Ge yapan işletmelerin %30'u desteğin Ar-Ge faaliyetlerine etkisi olmadığını belirtmiş (3 işletme), %70'i Ar-Ge faaliyetlerinin arttığını belirtmiştir (Şekil 187).

Şekil 187. Ankete Katılan Yararlanıcıların Projelerinin Ar-Ge Faaliyetlerine Etkisi, n=10

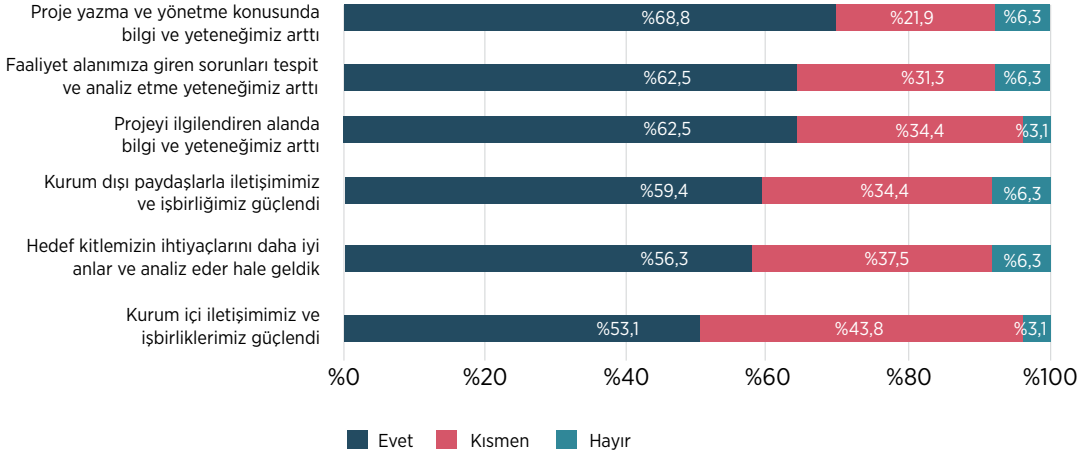
Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

6.3.9.5. Sürdürülebilirlik

Davranışsal Artımsallık

Projeyle elde edilen davranışsal kazanımlar, projenin yararlanıcılara etkilerinin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Program yararlanıcısı işletmelerin tamamı (%100) projelerinin kurumlarında yeni ve farklı bir uygulama, yaklaşım ya da davranışsal bir değişime neden olduğunu belirtmiştir. Proje yazma ve yönetme, faaliyet alanına giren sorunları tespit ve analiz etme, projeyi ilgilendiren alanlarında bilgi ve yetenek artışı, kurum dışı ve içi iletişim ve işbirliklerinde güçlenme yararlanıcıların en az %90'ı tarafından dile getirilen kazanımlar arasındadır (Şekil 188).

Şekil 188. Ankete Katılan Yararlanıcılarda Görülen Davranışsal Değişiklikler, n=32

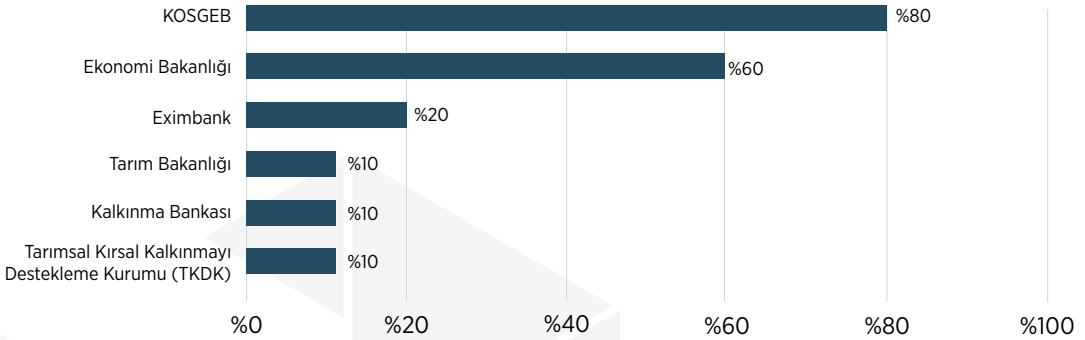

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

Proje Yönetme Kapasitesi

Yararlanıcıların %78'i ihtiyaçlarına uygun bir desteğin açılması halinde Ajans'a tekrar destek başvurusunda bulunacaklarını belirtmiştir. Yararlanıcıların %30'u, Ahiler Kalkınma Ajansı desteğinden sonra başka kurumların desteklerine de başvurmuştur. Bu kurumlar içinde KOSGEB ilk sıradadır (%80). Bunu Ekonomi Bakanlığı (%60) ve Eximbank (%20) destekleri izlemektedir (Şekil 189).

Şekil 189. Ankete Katılan Yararlanıcıların Destek Başvurusu Yaptıkları Kurumlar, n=32

Kaynak: Program Değerlendirme ve Etki Analizi Anketleri

07

Sonuç ve Değerlendirmeler

Çalışma kapsamında elde edilen veri ve bulgular, değerlendirilen programların bölgenin ihtiyaçlarıyla ve ulusal önceliklerle uyumlu olduğunu, etkin ve başarılı şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. Programlar sayesinde kurumlar, iller ve bölge düzeyinde önemli etkiler elde edilmiş ve bu etkinliklerin sürdürülebilirliği için gerekli ortam yaratılmıştır.

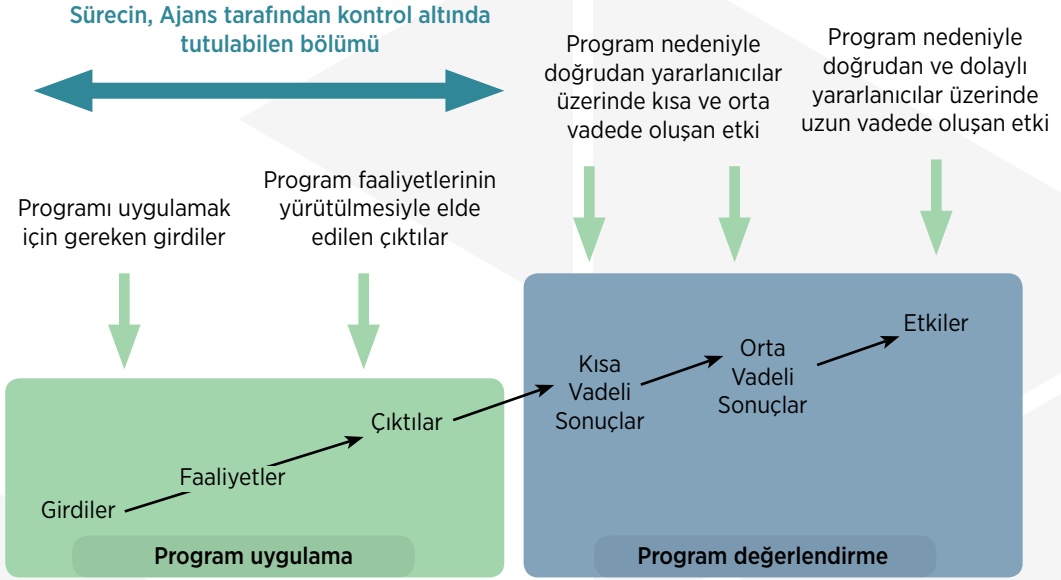
Destek programlarının çok daha yaygın etkiye sahip olması ve etkinlik ve verimliliklerinin güçlendirilmesi amacıyla raporun önceki bölümlerindeki bulgulardan hareketle geliştirilen öneriler aşağıda sunulmaktadır. Öneriler geliştirilirken, uluslararası iyi uygulamalardan hareketle, konuya ilişkin kamu müdahalesi yaklaşımından yararlanılmıştır (Şekil 190). Buna göre, başarılı bir program,

- Bilimsel yöntemlerin kullanılmasıyla tasarlanır;
- En nitelikli projelerin oluşmasını ve başvurmasını sağlayacak unsurlar barındırır;
- Nitelikli bir değerlendirme sürecine sahiptir;
- İzleme süreci, projelerin başarıyla yürütülmesini ve hedeflenen nitelikli çıktıları üretecek şekilde sonuçlanmasını sağlayacak biçimde yürütülür;
- Arzu edilen çıktıların elde edilip edilmediğini, bunların hedeflenen sonuç ve etkileri ortaya koyup koymadığını tespit etmek amacıyla düzenli olarak değerlendirilir.

İyi tasarlanmış bir programın, uygulama süreci, uygulayıcı kuruluş tarafından kontrol altında tutulabilen bir süreçtir. Hedeflenen sonuç ve etkileri elde edilebilmesi, uygulayıcı kuruluşun bu süreci başarıyla yürütmesine bağlıdır. Tüm bunlardan hareketle, Ajans'ın program tasarımının, projelerin, değerlendirme ve izleme süreçlerinin niteliğini yükseltmesi, programın başarısını ve bölgenin kalkınmasına ve gelişimine sağlayacağı katkıyı artıracaktır.

Şekil 190. Kamu müdahalesi yaklaşımına göre program tasarım, uygulama, izleme ve değerlendirme mantığı

Bilimsel tasarım -> Nitelikli girdi (projelerin ve değerlendirmenin kalitesi) -> Nitelikli izleme süreci -> Nitelikli çıktı -> Yüksek sosyo-ekonomik sonuç ve etki

Kaynak: Elçi, Ş. Kamu Destek Programları Çevrimi, İNOMER, 2014

Programlar özelinde tespitler aşağıda sunulmuştur.

7.1. 2010 Yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı

2010 Yılı Tarıma Dayalı Sanayi Mali Destek Programı'nın önceliği "*Bölgede tarıma dayalı sanayide faaliyet gösteren işletmelerin rekabet güçlerinin artırılması*" şeklinde tanımlanmıştır. Programa toplam 47 proje başvurmuş; 19 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%40); bir proje başvuru sahibi sözleşmeden feragat etmiş ve böylece 18 proje desteklenerek başarıyla tamamlanmıştır. Program için 5 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Programa ayrılan bütçenin %97'si sözleşmeye bağlanmış ve %89'u kullanılmıştır.

Programdan bölgenin beş ilindeki gıda, yem, süt ürünleri ve unlu mamuller sektöründe faaliyet gösteren işletmeler yararlanmıştır. Yararlanıcıların programa başvurularındaki temel amaç, tesislerini modernize etmek ve kapasitelerini artırmaktır. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla uyumlu şekilde tasarlanmıştır. Bu nedenle de yararlanıcılar program kapsamındaki yatırımlarını firmanın faaliyetleri içinde önemli olarak görmektedir. Program ayrıca, ulusal ve bölgesel politikadaki önceliklerle de uyum içindedir.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçleri, Ajans'ın uygulama süresince sağladığı destek, hibe oranı, destek miktarı ve ön ödeme tutarı gibi finansal unsurlarından memnundur. Bu durum programın verimli şekilde yürütüldüğünü göstermektedir.

Program kapanışında performans göstergesi verileri yararlanıcıların tamamı tarafından verilmediği için hedef gerçekleşme oranı bilinmemekte; dolayısıyla programın etkinliği konusunda buna bağlı bir yorum yapılamamaktadır. Öte yandan, anketlerle birçok veri yararlanıcılardan tekrar toplanmıştır. Anket verilerindeki pozitif sonuçlar, programın etkin şekilde yürütüldüğüne işaret etmektedir.

Yararlanıcıların programa başvuru amaçlarıyla paralel olarak, tamamı makine parkında yenilik yapmış; 11 işletme personeline eğitim aldırılmış, 10 işletme kalite ve yönetim sistemi belgesi sahibi olmuş, 4 işletme yeni laboratuvar kurmuş, bir işletme de laboratuvarını yenilemiştir. Bunun dışında işletmelerin yaklaşık %30'u ürün, süreç ya da pazarlama yeniliği yapmıştır. Bunun sonucunda yararlanıcıların tamamının ürün kaliteleri, büyük kısmının da (%90'dan fazla) üretim kapasiteleri artmıştır. Üretim ve işletme maliyetlerinde düşüş ve enerji verimliliğinde artış da yeni makine parkı ve süreç yeniliğine bağlı olarak elde edilen sonuçlar arasındadır.

Program sayesinde yararlanıcıların bir kısmında pozitif etkiler olduğu görülmektedir. Desteklerden yararlananların toplam ve dezavantajlı personel sayıları da destekten sonraki yıllar içinde düzenli olarak artmış; konuya ilişkin veri sağlayan 7 işletmenin toplam personel sayısı 2010'da 294 iken 2012'de 408'e, 2017'de ise 460'a yükselmiştir. Firmaların toplam satış ve kâr rakamları da destekten sonra artış göstermiş, kârlılıkları 2010'da %3 iken 2017'de %6'ya yükselmiştir. Bunda firmaların süreç ve makine parkında yaptıkları yeniliklerle maliyetlerini düşürmelerinin etkili olduğu düşünülmektedir.

Firmalardan ihracat verisi alınmamış olmakla birlikte ihracat yapan işletmelerin büyük kısmı (%71), desteğin yurt dışı satışlarına, ihracat miktarlarını artırarak ya da ilk defa ihracat yapmalarını teşvik ederek olumlu katkı sağladığını belirtmiştir. Benzer şekilde Ar-Ge yapan program yararlanıcılarının büyük kısmı (%80), desteğin Ar-Ge faaliyetlerine, Ar-Ge harcamalarını artırarak ya da ilk defa Ar-Ge yapmalarını teşvik ederek olumlu katkıda bulunduğunu ifade etmişlerdir. Bununla birlikte projelerinde elde ettikleri yenilikler ile fikri mülkiyet hakkı başvurusunda bulunduğunu belirten yararlanıcı bulunmamaktadır. Yararlanıcı işletmelerin büyük kısmı, programdan sonra pazar paylarının, rekabet güçlerinin, müşteri memnuniyetlerinin ve firma itibarlarının arttığını da belirtmiştir.

Yararlanıcıların program sayesinde davranışsal değişimleri de tetiklenmiş, kurum içi ve dışı işbirlikleri, hedef kitlenin ihtiyaçlarını daha iyi anlama, proje yazma ve yönetme becerisi gibi birçok kazanım sağlanmıştır. Yararlanıcıların büyük kısmı Ajans desteğinden sonra tek başlarına ya da bir danışman desteğiyle proje yürütebileceklerini söylemiş; %77'si başka kurumların desteklerine de başvurmuştur. Bu durum programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir.

Program yararlanıcılarının büyük kısmının (%61) destek almamış olsalardı projelerini erteleyeceklerini veya daha düşük bütçe ile gerçekleştireceklerini belirtmelerine bağlı olarak, programın özellikle projelerin süre ve kapsamı açısından önemli bir fayda sağladığı ve hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, yararlanıcıların %39'u, Ajans desteği olmasa da projelerini aynı şekilde gerçekleştireceklerini ifade etmişlerdir. Bu nedenle, proje değerlendirme evresinde, kendi imkanları ile proje yapabilecek firmalar yerine, destek olmadan projelerini yapamayacak ya da daha kısıtlı şekilde yapacak firmalara öncelik tanınması önerilmektedir.

7.2. 2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı

2010 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

Öncelik 1: İçme ve kullanma suyu temini ve kalitesinin artırılması

Öncelik 2: Yaşam ve çevre kalitesinin artırılması ve sorunların sürdürülebilir yaklaşımla çözülmesi

Öncelik 3: Çevre dostu ve yenilenebilir enerjinin temin edilmesi ve kullanılması amacıyla altyapının geliştirilmesi

Programa toplam 48 proje başvurusu gelmiş; 8 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%17) ve başarıyla tamamlanmıştır. Program için 3,3 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Programa ayrılan bütçenin %99'u sözleşmeye bağlanmış ve %88'i kullanılmıştır.

Programdan bölgenin beş ilindeki kamu kurumları (il özel idare ve belediye) ve STK'lar yararlanmıştır. Yararlanıcıların programa başvurularındaki temel amaç, bölgenin kanalizasyon ve arıtma tesisi gibi altyapı ihtiyaçlarını karşılamak ve bölge insanının yaşam kalitesini artırmaktır. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla uyumlu şekilde tasarlanmış olup, kurumların tamamının ihtiyaçlarına cevap vermiştir. Program ayrıca, ulusal ve bölgesel politikadaki önceliklerle de uyum içindedir.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçleri, Ajans'ın uygulama süresince sağladığı destek oranı ve hibe miktarından büyük oranda memnundur. Bu durum programın verimli şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. Ön ödeme miktarı konusunda yararlanıcılar diğer finansal unsurlara göre daha az olumlu görüş bildirmiştir.

Program kapanışında performans göstergesi verileri yararlanıcıların tamamından alınmadığı için hedef gerçekleşme oranı bilinmemekte; dolayısıyla programın etkinliği konusunda buna bağlı bir yorum yapılamamaktadır. Ancak program sonunda yararlanıcılara elde ettikleri çıktılar sorulmuş, kurumların programa başvuru amaçlarına paralel olarak 3'ünün kanalizasyon yatırımı, 2'sinin içme suyu yatırımı, geri kalan birer yararlanıcının da OSB yatırımı; park, çevre ve yeşil alan düzenleme yatırımı ve yenilenebilir enerji tesis yatırımı yaptığı öğrenilmiştir. Elde edilen proje çıktılarının sonucunda yararlanıcıların büyük kısmının hizmet kalitesi, kurum tanınırlığı ve prestiji artmıştır. Yararlanıcıların %88'i kısmen ya da tamamen hedeflerine ulaştığını söylemiş olup, bu durum programın etkin şekilde yürütüldüğünün göstermektedir.

Programın bütçesi ve destek alan yararlanıcı sayısının azlığına bağlı olarak bölgesel anlamda etkisini ölçmek mümkün olmasa da, yararlanıcılar projelerinin bölgeye pozitif etkileri olduğu görüşündedir. Kurumlar, projelerinin bölgedeki su ve çevre kirliliğinin azaltılmasına, vatandaşların memnuniyet seviyesinin ve yaşam kalitesinin artmasına katkı sağladığını bildirmiştir.

Program, kurumlarda davranışsal değişimleri de tetiklemiş, kurum içi ve dışı işbirliği, hedef kitlenin ihtiyaçlarını daha iyi anlama, proje yazma ve yönetme becerisi gibi birçok kazanım sağlamıştır. Bu durum programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir. Yararlanıcıların tamamı Ajans desteğinden sonra tek başlarına ya da bir danışman desteğiyle proje yürütebileceklerini söylemiş olmasına rağmen %25'i daha sonra başka kurumların desteklerine de başvurmuştur.

Program yararlanıcılarının büyük kısmının (%88) destek almamış olsalardı projelerini erteleyeceklerini veya daha düşük bütçe ile gerçekleştireceklerini belirtmelerine bağlı olarak, programın özellikle projelerin süre ve kapsamı açısından önemli bir fayda sağladığı ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığı anlaşılmaktadır. Yararlanıcıların %12'sinin, Ajans desteği olmasa da projelerini aynen gerçekleştireceklerini söylemeleri, proje değerlendirme sürecinde bu durumun daha iyi sorgulanması gerektiğini göstermektedir.

7.3. 2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı

2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

Öncelik 1: Bölgede üretilen tarımsal ürünlerin katma değerinin artırılması

Öncelik 2: Bölgede kırsal kalkınmaya yönelik insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesi

Öncelik 3: Kırsal turizmin geliştirilmesi

Programa toplam 145 proje başvurusu gelmiş; 15 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%10) ve başarıyla tamamlanmıştır. Program için 4 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Program için yapılan başvuru sayısının yüksek olmasına rağmen %10'unun desteklenmek üzere seçilmesi sonucunda programa ayrılan bütçenin %58'i sözleşmeye bağlanmış ve %53'ü kullanılmıştır. Yapılan başvuruların kalitesinin yetersiz olmasından veya proje kültürünün yeni gelişmiş olmasından kaynaklanabilecek bu durum, programın etki ve verimini azaltan bir faktördür.

Programdan bölgenin beş ilindeki kamu kurumları, üniversiteler, birlikler ve STK'lar yararlanmıştır. Yararlanıcıların programa başvurularındaki temel amaç, tarım ve turizm alanında yeni hizmetler/ürünler geliştirmek veya var olanları iyileştirmek olarak öne çıkmaktadır. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla uyumlu şekilde tasarlanmış, yararlanıcıların büyük kısmı program kapsamındaki yatırımlarını kurumlarının faaliyetleri içinde önemli olarak görmektedir. Program ayrıca, ulusal ve bölgesel politikalarındaki önceliklerle de uyum içindedir.

Yararlanıcılar, programın uygulama süreçleri, Ajans'ın uygulama süresince sağladığı hibe miktarı ve ön ödeme yüzdesinden büyük oranda memnundurlar. Bu durum programın verimli şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. Öte yandan, destek oranı konusunda yararlanıcılar diğer finansal unsurlara göre daha az olumlu görüş bildirilmiştir.

Her ne kadar, Program ve Proje Kapanış Raporları'nda eksiklikler olsa da, toplanan verilere göre performans göstergelerinin büyük kısmında (%89) proje öncesine göre artış sağlanmış, hedef belirlenen 4 göstergenin üçünde (%75) hedefe ulaşılmıştır. Proje kapanış dosyalarından elde edilen verilere göre program kapsamında tarımsal ürünlerin işlenmesi / depolanması / paketlenmesine yönelik 1 tesis kurulmuş, ekili ağaç ve bitki sayısı ile yeşil alan miktarı artmıştır. Elde edilen proje çıktılarının sonucunda yararlanıcıların büyük kısmının kurum tanınırlığı, prestiji ve hizmet kalitesi artmıştır. Yararlanıcıların tamamı kısmen ya da tamamen hedeflerine ulaştığını söylemiş olup, bu durum programın etkin şekilde yürütüldüğünün göstergesidir.

Programın bütçesi ve destek alan yararlanıcı sayısının azlığına bağlı olarak bölgesel etkisini ölçmek mümkün olmasa da yararlanıcılar projelerinin bölgeye pozitif etkileri olduğu görüşündedir. Programdan faydalananlar, projelerinin kırsal bölgelerdeki işletmelerin rekabet gücünün, bölge turizminin itibar ve tanınırlığının ve bölgedeki turizm sektörünün hizmet kalitesinin artmasına katkı sağladığını bildirmiştir.

Program, yararlanıcılarda davranışsal değişimleri de tetiklemiş, kurum dışı ve içi işbirliği, hedef kitlenin ihtiyaçlarını daha iyi anlama, proje yazma ve yönetme becerisi gibi birçok kazanım sağlamıştır. Bu durum programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir. Yararlanıcıların büyük kısmı (%84) Ajans desteğinden sonra tek başlarına ya da bir danışman desteğiyle proje yürütebileceklerini söylemiş; bunların %31'i daha sonra başka kurumların desteklerine de başvurmuştur.

Programdan yararlananların tamamı destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini ya hiç gerçekleştiremeyeceklerini, ya da kısıtlayarak veya erteleyerek gerçekleştirebileceklerini belirtmiştir. Bununla birlikte yukarıda belirtildiği gibi, programın bütçesi göz önüne alındığında, desteklenen proje sayısı ve dağıtılan hibe miktarının düşüklüğü, programın etkisinin kısıtlı kaldığına işaret etmektedir.

7.4. 2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı

2011 Yılı Tarım ve Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

Öncelik 1: Bölgede üretilen tarımsal ürünlerin katma değerinin artırılması

Öncelik 2: Bölgede kırsal kalkınmaya yönelik insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesi

Programa toplam 37 proje başvurusu gelmiş; 12 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%32), 5 yararlanıcı sözleşmeden feragat etmiş, bunun sonucunda 7 proje başarıyla uygulanmış ve tamamlanmıştır. Program için 2,51 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Bir yıl önceki (2010 Yılı Kırsal Kalkınma Mali Destek Programı) programla çok benzer önceliklere sahip programa, önceki yıla göre çok daha az sayıda başvuru yapılmasına bağlı olarak, programa ayrılan bütçenin yarısından az bir kısmı sözleşmeye bağlanmış (%36) ve kullanılmıştır (%33). Başvuran projelerin desteklenme oranı daha yüksek olmasına rağmen, yine bütçenin önemli bir bölümü kullanılamamıştır. Bunda feragat edilen projelerin de etkisi vardır.

Programdan bölgenin beş ilindeki kamu kurumları, üniversiteler, birlikler ve STK'lar yararlanmıştır. Yararlanıcıların programa başvurularındaki temel amaç, tarım ve turizm alanında yeni hizmetler/ürünler geliştirmek veya var olanları iyileştirmek olarak öne çıkmaktadır. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla uyumlu şekilde tasarlanmış, yararlanıcıların büyük kısmı program kapsamındaki yatırımlarını kurumlarının faaliyetleri içinde önemli olarak görmektedir. Program ayrıca, ulusal ve bölgesel politikalarındaki önceliklerle de uyum içindedir.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçleri ve Ajans'ın uygulama süresince sağladığı hibe miktarından büyük oranda memnundur. Bu durum programın verimli şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. Destek oranı ve ön ödeme konusunda yararlanıcılar diğer finansal unsurlara göre daha az olumlu görüş bildirilmiştir.

Her ne kadar, Program ve Proje Kapanış Raporları'nda eksiklikler olsa da, toplanan verilere göre performans göstergelerinin büyük kısmında (%90) proje öncesine göre artış sağlanmıştır. Program Kapanış Raporu'ndan elde edilen verilere göre program kapsamında 2 laboratuvar kurulmuş ya da geliştirilmiş, 3 satış yeri/tanıtım standı kurulmuş, 29 makine/ekipman alınmış, 5 fuara katılım sağlanmış, 3 eğitim mekanı/atölye kurulmuş ve 6 eğitim faaliyeti düzenlenmiştir. Elde edilen proje çıktılarının sonucunda yararlanıcıların büyük kısmının kurum tanınırlığı, prestiji ve hizmet çeşitliliği artmıştır. Yararlanıcıların tamamı kısmen ya da tamamen hedeflerine ulaştığını söylemiş olup bu durum programın etkin şekilde yürütüldüğünün göstergesidir.

Programın bütçesi ve destek alan yararlanıcı sayısının azlığına bağlı olarak bölgesel anlamda etkisini ölçmek mümkün olmasa da, yararlanıcılar projelerinin bölgeye pozitif etkileri olduğu görüşündedir. Yararlanıcılar projelerinin kırsal bölgelerde yıllık geceleme sayısı ve yıl içinde gelen turist sayısı ve niteliğinin artmasına katkı sağladığını bildirmiştir. Turizmdeki bu katkı bölge turizminin itibar ve tanınırlığına da olumlu katkı yapmıştır.

Program, yararlanıcılarda davranışsal değişimleri de tetiklemiş, proje yazma ve yönetme ile projeyi ilgilendiren alanda bilgi ve yeteneklerinin artışı gibi birçok kazanım sağlamıştır. Bu durum programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir. Yararlanıcıların tamamı Ajans desteğinden sonra tek başlarına ya da bir danışman desteğiyle proje yürütebileceklerini söylemiş, büyük kısmı ise daha sonra başka kurumların desteklerine de başvurmuştur.

Program yararlanıcılarının tamamı destek almamış olsalardı proje faaliyetlerini ya hiç gerçekleştiremeyeceklerini, ya da kısıtlayarak veya erteleyerek gerçekleştirebileceklerini belirtmiştir. Bu durum, programın bölgeye olan etkisini artırmaktadır. Bununla birlikte başta da söylendiği gibi, programın bütçesi göz önüne alındığında, desteklenen proje sayısı ve dağıtılan hibe miktarının düşüklüğü, programın etkisinin kısıtlı kaldığını göstermektedir.

7.5. 2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı

2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı'nın öncelikleri, kâr amacı güden ve gütmeyen kurumlar için şu şekilde tanımlanmıştır:

- Kâr amacı güdenler için

Öncelik 1: Bölgedeki turizm potansiyellerinin tanıtımı ve yaygınlaştırılması

Öncelik 2: Yeni ve farklı yaklaşımlarla turizmin çeşitlendirilmesi ve tüm yıla yayılmasının sağlanması

Öncelik 3: Bölgedeki geleneksel değerlerin turizme yönelik olarak canlandırılması

Öncelik 4: Turizm sektörüne yönelik insan kaynaklarının geliştirilmesi

- Kâr amacı gütmeyenler için

Öncelik 1: Turizmde rekabet gücünü destekleyecek kolaylaştırıcı ortamın geliştirilmesi

Programa toplam 90 proje başvurusu gelmiş; 9 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%10), 1 proje için sözleşmeden feragat edilmiş, bunun sonucunda 8 proje başarıyla uygulanmış ve tamamlanmıştır. Program için 6,5 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Program için yapılan başvuru sayısının yüksek olmasına rağmen %10'unun desteklenmek üzere seçilmesi sonucunda programa ayrılan bütçenin yarısından az bir kısmı sözleşmeye bağlanmış (%23) ve kullanılmıştır (%20). Yapılan başvuruların kalitesinin yetersiz olmasından kaynaklanabilecek bu durum, programın verimini azaltan bir faktör olup programın bölgede yaratabileceği etkiyi kısıtlamaktadır.

Programdan bölgenin dört ilinde¹³ kamu kurumları, vakıflar, birlikler ve 2 KOBİ yararlanmıştır. Yararlanıcıların programa başvurmalarındaki temel amaç, doğal, kültürel ve tarihi mirası düzenleyerek ve restore ederek turizme kazandırmak olarak öne çıkmaktadır. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla uyumlu şekilde tasarlanmıştır ve ayrıca, ulusal ve bölgesel politikalardaki önceliklerle de uyum içindedir.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçlerinden büyük oranda memnundur. Bu durum programın verimli şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. Bununla birlikte, 2011 Yılı Turizm Mali Destek Programı yararlanıcıları, diğer programlardan farklı olarak programın hibe miktarı ve destek oranı gibi unsurları konusunda çok daha negatif görüş bildirmiştir. Programın bu unsurları diğer programlarla benzerlik göstermekte olup projelerini tamamlamış yararlanıcılar, sözleşmeye bağlanan tutarın %87'sini kullanmıştır. Bu nedenle, bu durumun sözleşmelerin imzalanmasından önceki bütçe revizyonundan kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Her ne kadar, Program ve Proje Kapanış Raporları'nda eksiklikler olsa da, toplanan verilere göre performans göstergelerinin büyük kısmında (%91) proje öncesine göre artış sağlanmıştır. Program Kapanış Raporu'ndan elde edilen verilere göre program kapsamında 15 kişiye istihdam sağlanmış, 6 restorasyon/çevre düzenlemesi yapılmış, 6 satış yeri/tanıtım standı kurulmuş, 2 tanıtım filmi/belgesel hazırlanmış, 7 makine/ekipman alınmış, 1 eğitim mekanı/atölye kurulmuş ve 5 eğitim faaliyeti düzenlenmiştir. Elde edilen proje çıktılarının sonucunda yararlanıcıların büyük kısmının kurum tanınırlığı ve prestiji artmış, önemli bir bölümünün de hizmet kalitesi, çeşitliliği ve pazar payı yükselmiştir. Yararlanıcıların tamamı kısmen ya da tamamen hedeflerine ulaştığını söylemiş olup, bu durum programın etkin şekilde yürütüldüğünün göstergesidir.

Programın bütçesi ve destek alan yararlanıcı sayısının azlığına bağlı olarak bölgesel anlamda etkisini ölçmek mümkün olmasa da, yararlanıcılar projelerinin bölgeye pozitif etkileri olduğu görüşündedir. Yararlanıcılar projelerinin bölge turizminin itibar ve tanınırlığına, turizm sektörünün rekabet gücüne, bölgeye yıl içinde gelen turist sayısı ve niteliğinin artmasına katkı sağladığını bildirmiştir.

Program, kurumlarda davranışsal değişimleri de tetiklemiş, kurum içi iletişim ve işbirliklerinde güçlenme, projeyi ilgilendiren alanda ve proje yazma ve yönetme konusunda bilgi ve yetenek artışı gibi birçok kazanım sağlamıştır. Bu durum, elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir. Yararlanıcıların tamamı Ajans desteğinden sonra tek başlarına ya da bir danışman desteğiyle proje yürütebileceklerini söylemiş, %25'i daha sonra başka kurumların desteklerine de başvurmuştur.

Program yararlanıcılarının büyük kısmının (%87) destek almamış olsalardı projelerini erteleyeceklerini veya daha düşük bütçe ile gerçekleştireceklerini belirtmelerine bağlı olarak, programın özellikle projelerin süre ve kapsamı açısından önemli bir fayda sağladığı ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığı anlaşılmaktadır. Kurumların %13'ünün, Ajans desteği olmasa da projelerini aynen gerçekleştireceklerini söyledikleri görülmüştür.

¹³ Kırıkkale'den desteklenen kurum olmamıştır.

7.6. 2011 Yılı İmalat Sanayiinde Yenilikçiliğin Geliştirilmesi Mali Destek Programı

2011 Yılı İmalat Sanayiinde Yenilikçiliği Geliştirilmesi Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

Öncelik 1: İşletmelerde yenilikçi stratejilerin geliştirilmesi (ürün yeniliği, süreç yeniliği, pazarlama yeniliği, organizasyonel yenilik) ve uygulanması

Öncelik 2: İşletmelerde yeni ürün geliştirilmesi ve üretilmesinin teşvik edilmesi

Programa toplam 117 proje başvurusu yapılmış; 23 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%20); 10 proje için sözleşmeden feragat edilmiş; 13 proje ise başarıyla tamamlanmıştır. Program için 6,5 milyon TL'lik bütçe ayrılmıştır. Program için yapılan başvuru sayısının yüksekliğine rağmen %20'sinin desteklenmek üzere seçilmesi ve yapılan feragatler sonucunda programa ayrılan bütçenin yarısından az bir kısmı sözleşmeye bağlanmış (%44) ve kullanılmıştır (%35). Desteklenme oranının düşüklüğü yapılan başvuruların kalitesinin yetersiz olmasından, feragatlerin yüksekliği de programın başvuru yapanlar tarafından tam anlaşılmaması, sözleşme imzalama aşamasında bütçelerde kesinti yapılması ya da ekonomik şartların olumsuz gitmesi gibi çeşitli etkenlerden kaynaklanabilmektedir. Bu durum, programın etkisinin kısıtlı kalmasına neden olmuştur.

Programdan bölgenin beş ilindeki KOBİ'ler yararlanmıştır. Yararlanıcılar büyük oranda 10 yıl ve üzerinde tecrübeye sahip imalat sektöründeki küçük ölçekli işletmelerdir. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla uyumlu şekilde tasarlanmıştır. Dolayısıyla yararlanıcıların büyük kısmı, program kapsamındaki yatırımlarının firmalarının faaliyetleri arasında önemli yere sahip olduğu görüşündedir. Program ayrıca, ulusal ve bölgesel politikalarındaki önceliklerle de uyum içindedir.

Yararlanıcılar programın uygulama süreçleri, destek oranı ve hibe miktarı gibi finansal unsurlarından büyük oranda memnundur. Bu durum programın verimli şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. Ön ödeme konusunda diğer finansal unsurlara göre memnuniyetsizlik biraz daha yüksektir.

Her ne kadar, Program ve Proje Kapanış Raporları'nda eksiklikler olsa da, toplanan verilere göre performans göstergelerinin tamamında proje öncesine göre artış sağlanmıştır. Program Kapanış Raporu'ndaki verilere göre projeler kapsamında 28 kişiye istihdam sağlanmış, 13 üretim hattı tesis edilmiş, 59 makine/ekipman alınmış, 5 fuara katılım sağlanmış, 18 eğitim düzenlenmiş ve 5 kurumsal yazılım sistemi kurulmuştur. Gerçekleştirilen anketlerle de çok sayıda tamamlayıcı bilgi alınmıştır. Anket verilerindeki pozitif sonuçlar, programın etkin şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. Yararlanıcıların yarısından fazlası personeline eğitim aldırılmış ve işletme kalite ve yönetim sistemi belgesine sahibi olmuş; %44'ü marka başvurusunda bulunmuş ve tescil ettirmiş, %11'inin ürünleri faydalı model ve endüstriyel tasarım tesciline sahip olmuştur. Süreç yeniliği, pazarlama yeniliği, yeni veya kapasitesi artan laboratuvar da elde edilen çıktılar arasındadır.

Programın bölgesel düzeyde etkisini ölçmek mümkün olmasa da, yararlanıcılar bazında pozitif etkiler oluşturduğu görülmektedir. Yararlanıcıların sürekli, beyaz yaka ve dezavantajlı personel sayıları da destekten sonraki yıllar içinde düzenli olarak artmış; veri sağlayan 9 işletmenin sürekli personel sayısı 2011'de 228 iken 2013'de 285'e, 2017'de ise 371'e yükselmiştir. Firmaların Ar-Ge personeli sayısında ciddi bir artış olmamış, bununla birlikte beyaz yaka çalışan sayısı yıllık ortalama %17 artmıştır. Firmaların üretim kapasitelerinde de destekten sonraki 6 yıl içinde istikrarlı bir artış görülmüştür (yıllık ortalama %8).

2011 yılından 2017'ye kadar yararlanıcı işletmelerin yıllık ortalama satış tutarları %15, bilanço değerleri %18, ihracatları %12 ve net kârları %24 oranında artmıştır. Firmaların kârları oransal olarak daha fazla artsa da, kârlılık oranları destek öncesine göre değişmemiş, 2017'de de %3 olarak kalmıştır. İhracatlarında artış olsa da, ihracatın ciro içindeki payı 2011 yılında %12 iken 2017 yılında %8'e düşmüştür.

İhracat yapan işletmelerin büyük kısmı (%67), desteğin ihracatlarına, ihracat miktarlarını artırarak ya da ilk defa ihracat yapmalarını teşvik ederek olumlu katkı yaptığını belirtmiştir. Benzer şekilde Ar-Ge yapan program yararlanıcılarının büyük kısmı (%80), desteğin Ar-Ge faaliyetlerine, Ar-Ge harcamalarını artırarak ya da ilk defa Ar-Ge yapmalarını teşvik ederek olumlu katkı yaptığını belirtmiştir. Yararlanıcıların büyük kısmı projeleri ile hedeflerine ulaşmış, üretim kapasiteleri, üretim miktarları, ürün çeşitlilikleri artmış, üretim maliyetleri düşmüş, atık miktarları azalmıştır.

Program, kurumlarda davranışsal değişimleri de tetiklemiş, yararlanıcıların projelerini ilgilendiren alanda, proje yazma ve yönetme konusunda ve faaliyet alanlarına giren sorunları tespit ve analiz etmede bilgi ve yetenek artışı gibi birçok kazanım sağlamıştır. Yararlanıcıların büyük kısmı, Ajans desteğinden sonra tek başlarına ya da bir danışman desteğiyle proje yürütebileceklerini söylemiş, %56'si başka kurumların desteklerine de başvurmuştur. Bu durum programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir.

Program yararlanıcılarının büyük kısmının (%89) destek almamış olsalardı projelerini erteleyeceklerini veya daha düşük bütçe ile gerçekleştireceklerini belirtmelerine bağlı olarak, programın özellikle projelerin süre ve kapsamı açısından önemli bir fayda sağladığı ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığı anlaşılmaktadır. Yararlanıcıların %11'inin, Ajans desteği olmasa da projelerini aynen gerçekleştireceklerini söyledikleri görülmüştür.

7.7. 2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı

2012 Yılı Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

Öncelik 1: Yenilenebilir enerjinin temini ve kullanılması ve çevrenin sürdürülebilirliğinin sağlanması için uygun altyapının geliştirilmesi

Öncelik 2: Verimliliği artırarak bölgenin rekabet edebilirliğini güçlendirecek ortak altyapı eksikliklerinin giderilmesi

Öncelik 3: Dezavantajlı gruplar başta olmak üzere günlük yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik altyapı ile kırsal ve kentsel alanlarda sosyal ve kültürel altyapının geliştirilmesi

Programa toplam 110 proje başvurusu yapılmış; 40 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%36), 22 proje için sözleşmeden feragat edilmiş, bunun sonucunda 18 proje başarıyla uygulanmış ve tamamlanmıştır. Program için 7,5 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiştir. Program bütçesinden fazla bir tutar sözleşmeye bağlanmış (%102) ve bütçeye yakın bir tutar kullanılmıştır (%94). Programdaki feragat sayısının yüksekliği (desteklenmeye hak kazanan projelerin %40'ı) ayrıca dikkat çekicidir.

Programdan bölgenin beş ilindeki kamu kurumları, OSB'ler, üniversiteler ve okullar yararlanmıştır. Yararlanıcıların programa başvurularındaki nedenler, çevreyi korumak ve temiz tutmak ile bölgedeki insanların yaşam kalitesini artırmak şeklinde öne çıkmaktadır. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla uyumlu şekilde tasarlanmıştır. Bu bakımdan, yararlanıcıların büyük kısmı program kapsamındaki yatırımlarının kurumlarının faaliyetleri içinde önemli bir yere sahip olduğu görüşündedir. Program ayrıca, ulusal ve bölgesel politikalarındaki önceliklerle de uyum içindedir.

Yararlanıcılar, programın uygulama süreçleri ve destek oranından memnundur. Bu durum programın verimli şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. Hibe miktarı ve ön ödeme konusunda ise diğer finansal unsurlara göre daha az olumlu görüş bildirilmiştir.

Her ne kadar, Başvuru Rehberi'ne göre çok daha az sayıda performans göstergesi verisi toplanmış olsa da Program Kapanış Raporu'ndaki verilere göre performans göstergelerinin %25'inde hedefe ulaşılmış, geri kalanında hedeflere ulaşılamasa da proje öncesi duruma göre artış sağlanmıştır. Program Kapanış Raporu'ndan elde edilen verilere göre, program kapsamında atık geri dönüşüm ve yenilenebilir enerji

üretim tesisleri kurulmuş; tabiat ve kültür varlıkları turizme kazandırılmıştır. Elde edilen proje çıktılarının sonucunda yararlanıcıların büyük kısmının kurum tanınırlığı ve prestiji artmış; önemli bir bölümünün de hizmet kalitesi, çeşitliliği ve pazar payı yükselmiştir. Yararlanıcıların tamamı kısmen ya da tamamen hedeflerine ulaştığını söylemiş olup, bu durum programın etkin şekilde yürütüldüğünün göstergesidir.

Programın bütçesi ve destek alan yararlanıcı sayısının azlığına bağlı olarak bölgesel anlamda etkisini ölçmek mümkün olmasa da, yararlanıcılar projelerinin bölgeye pozitif etkileri olduğu görüşündedir. Buna göre, projelerin bölgedeki vatandaşların memnuniyet seviyesinin ve bölgenin yaşam kalitesinin artmasına katkı sağladığı bildirilmiştir.

Program, kurumlarda davranışsal değişimleri de tetiklemiş, proje yazma ve yönetme, projeyi ilgilendiren alanda bilgi ve yetenek artışı konusunda bilgi ve yetenek artışı gibi birçok kazanım sağlamıştır. Bu durum programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir. Yararlanıcıların büyük kısmı (%86) Ajans desteğinden sonra tek başlarına ya da bir danışman desteğiyle proje yürütebileceklerini söylemiş, %40'ı da daha sonra başka kurumların desteklerine başvurmuştur.

Program yararlanıcılarının büyük kısmının (%93) destek almamış olsalardı projelerini erteleyeceklerini veya daha düşük bütçe ile gerçekleştireceklerini belirtmelerine bağlı olarak, programın özellikle projelerin süre ve kapsamı açısından önemli bir fayda sağladığı ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığı anlaşılmaktadır. Yararlanıcıların %7'si, Ajans desteği olmasa da projelerini aynen gerçekleştireceklerini söylemiştir.

7.8. 2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı

2012 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

Öncelik 1: İşletmelerin Ar-Ge, inovasyon, üretim ve pazarlama süreçlerinin iyileştirilmesi yoluyla sektörel rekabet edebilirliğin sağlanması

Öncelik 2: Enerji verimliliğinin artırılması, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının yaygınlaştırılması

Öncelik 3: Ürün/hizmet çeşitliliğinin artırılarak yüksek katma değerli üretim/hizmet yapısına geçişin sağlanması

Programa toplam 201 proje başvurusu gelmiş; 71 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%35); 15 proje sahibinin sözleşmeden feragat etmesine ve 8 sözleşmenin de fesih olmasına bağlı olarak 48 proje başarıyla tamamlanmıştır. Program için 17 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiş, bu bütçenin %98'i sözleşmeye bağlansa da, önemli ölçüde fesih olan projelerden kaynaklanan sebeplerle program bütçesinin %75'i kullanılmıştır. Feragat ve fesih sayılarının yüksekliği programın başvuru yapanlar tarafından tam anlaşılmaması, sözleşme imzalama aşamasında bütçede kesinti yapılması ya da ekonomik şartların olumsuz gitmesi gibi bir çok etkenden kaynaklanabilmektedir. Hangi nedenle olursa olsun bu durum, programın verimini azaltan bir faktör olup programın etkisini kısıtlamaktadır.

Programdan bölgenin beş ilindeki KOBİ'ler yararlanmıştır. Yararlanıcılar büyük oranda 10 yıl ve üzerinde tecrübeye sahip imalat sektöründeki küçük ölçekli işletmelerdir. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla uyumlu şekilde tasarlanmıştır. Bu bakımdan, yararlanıcıların büyük kısmı program kapsamındaki yatırımlarını firmanın faaliyetleri içinde önemli görmektedir. Program ayrıca, ulusal ve bölgesel politikalarındaki önceliklerle de uyum içindedir.

Yararlanıcılar, programın uygulama süreçleri ve destek oranı, hibe miktarı ve ön ödeme miktarı gibi finansal unsurlarından büyük oranda memnundur. Bu durum, programın verimli şekilde yürütüldüğünü göstermektedir.

Her ne kadar, Başvuru Rehberi'ne göre çok daha az sayıda performans göstergesi verisi toplanmış olsa da Program Kapanış Raporu'ndaki verilere göre performans göstergelerinin %25'inde hedefe ulaşılmış, geri kalanında hedeflere ulaşılamasa da proje öncesi duruma göre artış sağlanmıştır. Anket verilerindeki pozitif bulgular, programın etkin şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. Yararlanıcıların yarısından fazlası süreçlerinde yenilik yapmış, personeline eğitim aldırması, yarıya yakını pazarlama yeniliği yapmış ve marka tescili almış, işletme kalite ve yönetim sistemi belgesi sahibi olmuş; %20'si laboratuvarlarının kapasitesini artırmış, %9'u yeni laboratuvar kurmuş, %6'sı da endüstriyel tasarım ve patent tescili almıştır. Yararlanıcıların tamamı proje hedeflerine kısmen ya da tamamen ulaşmış, yarısından fazlasının üretim kapasitesi ve miktarı artmış, üretim maliyeti düşmüş, ürün kalitesi artmıştır.

Programın bölgesel anlamda etkisini ölçmek mümkün olmasa da, yararlanıcılar bazında pozitif etkiler oluşturduğu görülmektedir. Yararlanıcıların sürekli, geçici, beyaz yaka, Ar-Ge ve dezavantajlı personel sayıları da destekten sonraki yıllar içinde düzenli olarak artmıştır. Veri sağlayan 34 işletmenin sürekli personel sayısı 2012'de 1.208 iken 2014'de 1.485'e, 2017'de 1.645'e yükselmiştir. Beyaz yaka personel sayılarında yıllar itibarıyla düzenli bir artış yaşanmış (yıllık ortalama %7), destekten önce 33 işletmede toplam 85 beyaz yaka personel varken bu sayı 2017'de 117'ye çıkmıştır. Ar-Ge personeline artış daha kısıtlı görülmüş, destekten sonraki ilk iki yıl herhangi bir artış yaşanmamış; 2015'ten sonra bir ivmelenme yaşanarak 33 işletmede toplam 14 personel sayısına ulaşılmıştır.

2012 yılından 2017'ye kadar yararlanıcı işletmelerin yıllık ortalama satış tutarları %11, bilanço değerleri %17, ihracatları %19 ve net kârları %72 oranında artmıştır. Firmaların kârları oransal olarak daha fazla artsa da, kârlılık oranları destek öncesine göre değişmemiş, 2017'de %3 olarak kalmıştır. Firmaların ihracat rakamları daha istikrarlı bir artış sergilemiş, bunun neticesinde destek yılında ihracatın ciro içindeki payı %49 iken 2017 yılında %64'e ulaşmıştır. Destek alan işletmelerin yarısından fazlasının ölçekleri destekten sonra büyümüş, geri kalanının aynı kalmıştır. Ar-Ge yapan yararlanıcıların büyük kısmı (%67), desteğin Ar-Ge faaliyetlerine, Ar-Ge harcamalarını artırarak ya da ilk defa Ar-Ge yapmalarını teşvik ederek olumlu katkı yaptığını belirtmiştir.

Program, kurumlarda davranışsal değişimleri de tetiklemiş, projeleri ilgilendiren alanda ve proje yazma ve yönetme konusunda bilgi ve yetenek artışı gibi birçok kazanım sağlamıştır. Bu durum programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir. Bununla birlikte yararlanıcıların %30'u Ajans desteğinden sonra başka kurumların desteklerine de başvurmuştur.

Program yararlanıcılarının büyük kısmının (%71) destek almamış olsalardı projelerini erteleyeceklerini veya daha düşük bütçe ile gerçekleştireceklerini belirtmelerine bağlı olarak, programın özellikle projelerin süre ve kapsamı açısından önemli bir fayda sağladığı ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığı anlaşılmaktadır. Yararlanıcıların %23'ü ise destek olmasa projelerini hiç bir şekilde hayata geçiremeyeceklerini ifade etmiştir.

7.9. 2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı

2014 Yılı Sektörel Rekabet Edebilirlik Mali Destek Programı'nın öncelikleri şu şekilde tanımlanmıştır:

- Öncelik 1:** Ar-Ge ve/veya inovasyona dayalı yatırımlar ile üretim/hizmet kalitesinin artırılması
- Öncelik 2:** Çevreye duyarlı üretim teknolojileri ile temiz üretime geçiş ve üretimde verimliliğin artırılması
- Öncelik 3:** İşletmelerin pazarlama, markalaşma, insan kaynakları, kalite sistemleri, iş sağlığı ve güvenliği alanlarında kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi

Programa toplam 132 proje başvurusu gelmiş; 45 proje desteklenmek üzere seçilmiş (%34); 2 proje sahibinin sözleşmeden feragat etmesine ve 3 sözleşmenin de fesih olmasına bağlı olarak 40 proje başarıyla tamamlanmıştır. Program için 17 milyon TL'lik bütçe tahsis edilmiş, bu bütçenin %109'u sözleşmeye bağlansa da, önemli ölçüde fesih olan projelerden kaynaklanan sebeplerle program bütçesinin %102'si kullanılmıştır.

Programdan bölgenin beş ilindeki KOBİ'ler yararlanmıştır. Yararlanıcılar büyük oranda 10 yıl ve üzerinde tecrübeye sahip imalat sektöründeki küçük ölçekli işletmelerdir. Program, yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla uyumlu şekilde tasarlanmıştır. Bu bakımdan firmaların büyük kısmı program kapsamındaki yatırımlarını firmanın faaliyetleri içinde önemli olarak değerlendirmektedir. Program ayrıca, ulusal ve bölgesel politikalarındaki önceliklerle de uyum içindedir.

Yararlanıcılar, programın uygulama süreçleri, destek oranı, hibe miktarı ve ön ödeme miktarı gibi unsurlarından büyük oranda memnundur. Bu durum, programın verimli şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. Yararlanıcıların büyük kısmı danışman kullanmıştır.

Program Kapanış Raporu'ndaki verilere göre performans göstergelerinin %9'unda hedefe ulaşılmış, geri kalanında hedeflere ulaşılamasa da proje öncesi duruma göre artış sağlanmıştır. Anket verilerindeki pozitif bulgular programın etkin şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. Yararlanıcıların yarısından fazlası personeline eğitim almış, yarıya yakını süreç yeniliği yapmış ve işletme kalite ve yönetim sistemi belgesi sahibi olmuş, pazarlama yeniliği yapmış ve marka tescilli almış; %13'ü yeni laboratuvar kurmuş, %9'u laboratuvarının kapasitesini artırmış, %11'i patent başvurusunda bulunmuş ve %7'si patent ve faydalı model tescilli almıştır. Yararlanıcıların büyük kısmı proje hedeflerine kısmen ya da tamamen ulaşmış, yarısından fazlasının üretim kapasitesi, kalitesi ve miktarı artmış, yeni teknolojiler kullanmaya başlayarak üretim maliyetleri düşmüştür.

Programın bölgesel anlamda etkisini ölçmek mümkün olmasa da, yararlanıcılar bazında pozitif etkiler oluşturduğu görülmektedir. Yararlanıcıların sürekli, beyaz yaka ve Ar-Ge personel sayıları da destekten sonraki yıllar içinde düzenli olarak artmıştır. Veri sağlayan 31 işletmenin sürekli personel sayısı 2014'te 974 iken 2017'de 1.189'a yükselmiştir. Oransal olarak en fazla artış Ar-Ge personeli sayısında olmuş, destekten sonraki yıl 30 işletmedeki Ar-Ge personeli sayısı %150 artarak 4'ten 10'a ulaşmıştır. Beyaz yaka personel sayısı da desteğe başvurulmuş yıl toplam 107 iken 2017'de 140'a ulaşmıştır.

2014 yılından 2017'ye kadar yararlanıcı işletmelerin yıllık ortalama satış tutarları %12, bilanço değerleri %20, ihracatları %20 artmış, net kârlarında ise yıllık ortalama %0,3 düşüş yaşanmıştır. Firmaların ihracatlarındaki istikrarlı artışa bağlı olarak ihracatın ciro içindeki payı 2014'te %52 iken 2017 yılında %65'e ulaşmış, kârlarındaki düşüşten dolayı ise kârlılık oranları 2014'te %4 iken 2017'de %3 olmuştur. Destek alan işletmelerin yaklaşık yarısının ölçekleri destekten sonra büyümüş, geri kalanının aynı kalmıştır. Ar-Ge yapan program yararlanıcılarının büyük kısmı (%70), desteğin Ar-Ge faaliyetlerine, Ar-Ge harcamalarını artırarak ya da ilk defa Ar-Ge yapmalarını teşvik ederek olumlu katkısı olduğunu belirtmiştir.

Program kurumlarda davranışsal değişimleri de tetiklemiş, proje yazma ve yönetme, faaliyet alanına giren sorunları tespit ve analiz etme, projeyi ilgilendiren alanlarında bilgi ve yetenek artışı gibi birçok kazanım sağlamıştır. Bu durum, programla elde edilen kazanımların sürdürülebilirliğinin de göstergesidir. Bununla birlikte yararlanıcıların %30'u Ajans desteğinden sonra başka kurumların desteklerine de başvurmuştur.

Program yararlanıcılarının büyük kısmının (%77) destek almamış olsalardı projelerini erteleyeceklerini veya daha düşük bütçe ile gerçekleştireceklerini belirtmelerine bağlı olarak, programın özellikle projelerin süre ve kapsamı açısından önemli bir fayda sağladığı ve projelerle hedeflenen problemlerin çözümünü hızlandırdığı anlaşılmaktadır. Yararlanıcıların %13'ü ise destek olmasa projelerini hiç bir şekilde hayata geçiremeyeceklerini ifade etmiş olup bu projelerin bölgeye net etkisi daha yüksektir.

7.10. Öneriler

Programlara dair genel tespit ve öneriler aşağıda sunulmuştur:

Programlar tasarlanırken performans göstergelerinin program başvuru rehberlerinde çıktı ve sonuç ayrımı yapılarak ve program öncelikleriyle ilişkilendirilerek belirlenmesi faydalı olacaktır. Böylelikle, bazı önceliklerin göstergelerle somutlaştırılması veya öncelikler arasında net bir ayrımın yapılmasına imkan sağlanacaktır.

Programların daha spesifik amaçlara yönelik olacak şekilde tasarlanması, öncelikler ve buna bağlı performans göstergelerinin daha net ve sınırlı şekilde belirlenmesine ve programa ait performans göstergelerinin tamamı için yararlanıcılardan veri toplanmasına imkan sağlayacaktır.

Program izleme verilerinin göstergelere bağlı olarak yıllar bazında zaman serileri oluşturacak şekilde toplanmasını sağlayacak bir sistemin kurulması; çıktı göstergelerine ait verilerin projelerin bitiminde, sonuç göstergelerine ait verilerin ise projelerin bitiminden en az 1 yıl sonra yararlanıcılardan alınmasında fayda vardır.

Değerlendirilen programların, Ajans'ın ilk hibe programları olması ve bölgede henüz proje kültürünün yeni oluşmaya başlamasına bağlı olarak, bazı programlarda alınan başvuru sayısı ve kalitesi düşük olmuştur. Ayrıca yapılan feragat ve fesihlere bağlı olarak da bazı programlarda bütçenin oldukça düşük bir bölümü kullanılmıştır. Öte yandan Ajans'ın program duyurularında neredeyse tek aktif kanal olduğu ve yararlanıcıların büyük kısmının Ajans'ın web sitesi ve tanıtım faaliyetleri ile programlara başvurduğu görülmektedir. Bu kapsamda bölgede proje kültürünü yaygınlaştırabilmek, programlara daha fazla sayıda nitelikli proje başvurusu alabilmek, feragat ve fesih edilen proje sayılarını düşürebilmek için;

Programları daha yaygın duyurmaya yönelik, Ajans'ın dışında basın, medya, kamu kurumları gibi kanalların daha aktif kullanılması;

Program çağrı dönemlerinden bağımsız olarak, düzenli ve sürekli bir biçimde işletmelere ve kurumlara yönelik olarak yeni ve özgün fikir geliştirme ve proje tasarlama konularında vizyon ve kapasite geliştirici faaliyetlerin uygulanması;

Program çağrısıyla birlikte işletmelere nitelikli proje tasarımı konusunda birebir rehberlik sağlayacak bir mentörlük mekanizmasının hayata geçirilmesi;

Proje hazırlama ve yönetme konularını kapsayan uygulamalı eğitimlerin sürekli ve düzenli bir biçimde ilçeleri de kapsayacak şekilde yaygınlaştırılması;

Programların tanıtımında ve sonuçlarının ve başarı öykülerinin yaygınlaştırılmasında medyanın daha aktif şekilde kullanılması yararlı olacaktır.

Yararlanıcılar, proje başvuru ve yönetme yeteneklerinin geliştiğini belirtse de, Ajans desteğinden sonra başka kurumların programlarına başvuran yararlanıcı oranı düşüktür. Bölgedeki kurumların desteklerden daha fazla yararlanabilmesi için sadece Ajans'ın değil, ulusal ve uluslararası kurum desteklerinin de Ajans tarafından tanıtılması ve bunlara başvurunun teşvik edilmesi önerilmektedir.

Projelerin performans göstergelerinin sözleşme imzalamadan önce Ajans tarafından gözden geçirilmesi, yararlanıcı ile bir araya gelerek değerlendirilmesi ve proje başlamadan önce gerekli revizyonların yapılması önerilmektedir. Böylelikle, hedeflerin daha gerçekçi belirlenmesi ve hedefe ulaşma konusundaki başarı olasılığının artması mümkün olacaktır. Ayrıca performans göstergelerinin toplanmasında birimlerin standart olarak yazılması, verilerin hem toplanması hem de değerlendirilmesi süreci için büyük önem taşımaktadır.

Bazı programlarda az da olsa yararlanıcıların bazılarının proje kapsamındaki faaliyetleri, destek almadan da her şekilde gerçekleştirecekleri görülmektedir. Bu durum, programların bölgedeki etkisini azaltmaktadır. Bu nedenle, yararlanıcılar seçilirken, kendi imkanları ile proje yapabilecek kurumlar yerine, destek olmadan projelerini yapamayacak ya da daha dar kapsamlı şekilde veya uzun sürede yapacak kurumların seçilmesi önerilmektedir. Bu durum, programların bölgeye olan pozitif etkisini artıracaktır.

Programların bölgesel kalkınma sürecini hızlandıracak şekilde, girişimcilik ve inovasyon ekosistemini (yeni ürün, dijitalleşme, fikri haklar, vb.), ihracatı harekete geçirip güçlendirecek öğelerle zenginleştirilmesi; firmalar ve kurumlararası işbirliğini, endüstriyel simbiyozu ve çok-disiplinli projeleri özendirecek nitelikler taşıyacak şekilde tasarlanarak artımsallığın yükseltilmesi önerilmektedir.

08

Kaynakça

Avrupa Birliğinde Kalkınma Ajansları, Kalkınma Bakanlığı Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, 2018

Canzanelli, G., Models of Territorial Development Agencies in Europe and in the world, ILS LEDA paper n° 13, October 2011

Elçi, Ş. (2014) Ar-Ge ve İnovasyon Destek Programlarının Değerlendirilmesi ve Etki Analizi, “Ar-Ge ve İnovasyon Programlarında Değerlendirme ve Etki Analizi”, R. Akpınar, ed.

Elçi, Ş. Kamu Destek Programları Çevrimi, İNOMER, 2014

Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği, T.C. Resmi Gazete, 27048, 8 Kasım 2008

Mali Destek Programları Başvuru Rehberleri, Ahiler Kalkınma Ajansı

OECD/Mountford D., “Organising for local development: the role of local development agencies. Summary Report”, 26-27 November 2009, working document, CFE/LEED, OECD, www.oecd.org/dataoecd/54/41/44682618.pdf?contentId=446

Özen, P., “Bölge Kalkınma Ajansları”, Ankara, 2005

Sertesin, S., Kalkınma Ajanslarının Geleceğini Nasıl Bir Çerçeve de Düşünmeliyiz?, TEPAV, 2015

T.C. Kalkınma Bakanlığı Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)

T.C. Kalkınma Bakanlığı Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)

TR71 2010-2013 Bölge Planı, Ahiler Kalkınma Ajansı

TR71 2014-2023 Bölge Planı, Ahiler Kalkınma Ajansı

Usta, S., Akyol, B., Bölgesel Kalkınma Aracı Olarak Bölgesel Kalkınma Ajansları: Macaristan Örneği, 2017

<https://www.investinpaca.com>

<http://www.sviluppumbria.it/en/mission>

<http://nkfi.gov.hu/regional-rdi/regional-development/regional-development#>

T.C. AHİLER KALKINMA AJANSI

Cevher Dudayev Mh. Vatan Cd. No:42/1 Merkez / NEVŞEHİR

Tel : +90 384 214 3666

Faks : +90 384 214 0046

E- Posta : info@ahika.gov.tr

www.ahika.gov.tr